Selçuk Baran

Bir Solgun Adam

BÜTÜN ESERLERİ

ROMAN

YKY
Yapı Kredi Yayınları

BİR SOLGUN ADAM

Selçuk Baran (Ankara, 7 Mart 1933 – 4 Kasım 1999) Ankara Kız Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni üstün derecelerle bitirdi. Aynı fakültenin Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü'nde kurs müdürlüğü yaptı (1958-68). 1995'ten sonra bu enstitünün yayın müdürüydü. 1987-93 yıllarında TRT İstanbul Radyosu'nda radyo oyunları yazdı. "Türkân Hanım" adlı oyunu Devlet Tiyatrosu'nda sahnelendi. İlk öyküsü (Çocuğun Biri) 1968'de *Yeditepe* dergisinde çıktı. Yalnızlık ve umutsuzlukla örülü öykülerinde düşsel, şiirli bir hava yarattı. Behçet Necatigil "Keskin, belirgin çizgilerden kaçınarak, dikkat isteyen, belirsiz yaşantı parçalarını birleştiriyor; çağrışım ve yorumlara açılma gücü için okuyucudan katkılar bekleyen bir 'iç hayat' görünümleri çiziyor" saptamasında bulundu. Selçuk Baran'dan kalan günlük, mektup ve yayımlanmamış yazıları yakın dostu Ülkü Uluırmak derledi: *Haziran'dan Kasım'a* (2007). *Haziran* ile 1973 TDK Öykü Ödülü'nü kazandı; *Bir Solgun Adam* ile 1974 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon aldı; *Anaların Hakkı* ile 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı Adnan Özyalçıner'le paylaştı; *Bozkır Çiçekleri* ile 1979 Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nda mansiyon aldı.

Yapıtları:

Öykü: *Haziran* (1972), *Anaların Hakkı* (1977), *Kış Yolculuğu* (1984), *Tortu* (1984), *Yelkovan Yokuşu* (1989), *Arjantin Tangoları* (1992), *Porselen Bebek* (1996); *Ceviz Ağacına Kar Yağdı – Bütün Öyküleri* (2009). **Roman:** *Bir Solgun Adam* (1975), *Bozkır Çiçekleri* (1987), *Güz Gelmeden* (2000). **Çeviri:** *Çarli'nin Büyük Cam Asansörü* (Roald Dahl, 1991).

Selçuk Baran'ın
YKY'deki kitapları:

Arjantin Tangoları *(öykü, 1992)*
Güz Gelmeden *(roman, 2000)*
Bozkır Çiçekleri *(roman, 2009)*
Ceviz Ağacına Kar Yağdı: Bütün Öyküleri *(2009)*
Bir Solgun Adam *(roman, 2010)*

Doğan Kardeş
Porselen Bebek *(öykü, 2009)*

SELÇUK BARAN

Bir Solgun Adam

Roman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 3085
Edebiyat - 916

Bir Solgun Adam / Selçuk Baran

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzelti: Özge Dinç

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

1. baskı: İstanbul, Nisan 2010
2. baskı: İstanbul, Nisan 2018
ISBN 978-975-08-1771-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm • 9
İkinci Bölüm • 105
Üçüncü Bölüm • 151
Dördüncü Bölüm • 191
Beşinci Bölüm • 215

Halide Veziroğlu'na

BİRİNCİ BÖLÜM

2 Ekim

Bu defteri alalı bir hafta oluyor; daha bir şeycikler yazamadım. Günlük tutmaya kalkışmak kendimi önemsemek gibi geldi bana. Çünkü ancak önemli kişiler, sözgelimi yazarlar, düşünürler, generaller günlük tutarlar. Sonra onlar yayımlanır. Herkes de okur. Ben önemsiz, herhangi bir insanım: Eski bir bankacı... Gene de bir politikacı, savaş görmüş emekli bir subay gibi kendimi önemsemediğimi, salt böylesi bir duyguyla günlük tutmaya kalkışmadığımı nereden bilebilirdim? İki üç gün düşündüm. Yıllardan sonra neden bu gereksinmeyi duyduğumu araştırdım. Bu da çok yorucu oldu benim için. Salt kendimi ilgilendiren konularda inceden inceye düşünmeye –nasıl derler– kılı kırk yarmaya alışkın değilimdir pek. Yaşamım boyunca bir kez oturup uzun uzun kafa yorduğumu hatırlıyorum. Halamdan kalan o küçük mirasa konunca, emekliliğimi isteyip karımdan ve kızımdan ayrılmayı düşünmüştüm (halamdan kalan evin kirasını aileme verip onların geçimlerini sağlamam, böylece mümkün olacaktı). Çok çok zor olmuştu kesin bir karara varabilmek ve onu uygulamak... Çünkü insanlar tek başlarına bir odaya çekildiler mi, istekler –tasarımların başlarını alıp doludizgin gitmeleriyle– hepten güçleniyor; böyle güçlenince de düşten çok, gerçeğe benzeyiveriyor. Kısacası ilk adımı atmadan önce, insan her şeyi başarabileceğini sanıyor. Sıra o ilk adımı atmaya gelince... Geçelim. Geçmişimle ilgilenmek istemiyorum.

Yazacaklarımı ve yaşantımı hiç önemsemediğimi, kimselere benden bir şeyler bırakmak hevesinde olmadığımı kesinlikle anladıktan sonra, bu kez de neden günlük tutmaya karar verdiğimi araştırmak –dediğim gibi– oldukça canımı sıktı. Evimi, karımı, kızımı bırakıp Dürnev Hanım'ın çatı arasındaki odası-

na yerleşeli on yıl oluyor. İstediklerini kesinlikle gerçekleştirmeyi başarmış, rastlantıların ya da alınyazısının çizdiğini değil de, kendisi için uygun bulduğu yolu izleyen bir adam olduğumu biliyorum bilmesine. Bundan ötürü gurur duymadım desem, yalan olur, hiç değilse birkaç kez "aferin" demişimdir içimden. Gene de yaşamımdaki büyük değişikliği, kendime yeni bir yaşama biçimi seçmekte gösterdiğim direnmeyi, –deyim yerindeyse– başarıyı yazmak isteseydim on yıl beklemezdim, diyorum. Çatı katına yerleştiğim ilk günden başladım defter tutmaya.

Boyuna odamın içinde dolaşıp duruyorum. Oysa odam, içinde geniş, hırslı adımlarla dolaşılacak kadar büyük değil; yatağıma, masaya ya da dolaba çarpıveriyorum. Bir de iskemle devirdim. Dürnev Hanım "ne oluyor" diye çıkıp gelmese bari. Demin bundan önceki pragrafı yazıp bitirince yerimden fırlamış, iki adım atmış ve dizimi somyamın sivri ucuna çarpmıştım. Öfkeli bir adam sayılmam gerçi, ama canım yanınca hırsımdan bir tekme de ben savurmuştum somyaya. Hem de davranışımın gereksizliğini, yararsızlığını bile bile. Dizim hâlâ acıyor. Pijamamın pantolonunu sıyırıp baksam mı acaba? Belki tentürdiyot sürmek gerekir. Dürnev Hanım, önemsiz bir çiziğin bile insanın başına bir sürü dert açabileceğini söyler durur. Ama üşeniyorum. Hem başıma ne dert gelecekse gelsin bakalım, umrumda değil.

İşte gene oturdum masamın başına. Bu defteri neden aldığımı pekâlâ biliyorum. Biliyorum da, günlerdir kendimi aldatmaya, bahaneler bulmaya çalışıyorum. Dizimin acısı aklımı başıma getirdi. Açıklamak zorundayım, hem de korkmadan: Yaşamımda bir şeyler değişiyor. Elimde olmadan... Ben istemeden. On yıl önce sıradan bir memurken, rastlantıların, göreneğin, uyuşukluğun hayatıma verdiği yönden apayrı bir yol seçmek yürekliliğini göstermiştim. Ve on yılımı başarıyla, daha doğrusu gönlümce yaşamıştım. Ne var ki, şimdi, bilmediğim birtakım güçler hayatıma sızıyor, saatlerimi zorluyor, kendi isteğimle elde edip bağlandığım onca şeyi, en küçük ayrıntısına kadar elimden almaya çalışıyor. Buna karşılık ben hiçbir şey yapamıyorum. Ne savunma ne de savaşma olanağı tanınıyor bana. Çaresizliğimden gidip bu defteri aldım. Yakınmalarımı, şaşkınlığımı, uğradığım düş kırıklıklarını yazabilmek için.

Evet, bilinçsiz olarak gittim, bu defteri aldım. Şimdiye dek defterler aldığım olmuştur. Sarı yapraklı, kalın defterler... Okuduklarımdan notlar düşmek için. Çünkü her okunan akılda kalmıyor. Üstelik bir kitaplık kuracak ne yerim ne de param var (çatı katındaki bu oda öyle küçük ki). Çoğunlukla şundan bundan, ya da kitaplıklardan ödünç alıyorum. Napolyon Bonaparte'ın ölüm nedeni hakkındaki birbirini tutmaz varsayımları (zehir içtiğini bile söyleyenler var), Jefferson'un Kongre'yi açış söylevinin özetini, İttihatçılar hakkındaki çeşitli görüşleri hep yazmışımdır. Bunları sık sık gözden geçirince akılda tutmak mümkün oluyor. Yoksa okuduklarımın hemen hepsini tutmak işten bile değil. Unutacak olduktan sonra da okumanın ne yararı var? Böyle düşünürüm ben.

Bu kez –nedense– sarı defter istemedim. Dükkândaki raflara baktım, "Ciltli bir şey yok mu?" diye sordum. Satıcı çocuk, çeşitli renk ve boyda defterler yığdı önüme. Hangisini alacağımı şaşırdım. Sonunda büyük boyda, çizgili, marjlı (öyle deniyormuş), kırmızı-siyah ebru kapaklı bir tane seçtim. İşte şimdi de yazıyorum. Acı acı gülmek geliyor içimden. Onca savaş kahramanının yaşam öykülerini, anılarını okuyan ben, sonunda yenilgilerimi mi yazacaktım? Yenilgi... Bu sözcük ağzımdan nasıl çıktı? Yaşamımın bir zafer olmasını isteyecek, umacak kadar kendimi beğenmiş değilim. Yaşamım başarılı olmuş, olmamış ne ayrımı var? Gene de bir burukluk duymuyor değilim. Baş ağrısına benzeyen sıkıntılı bir hüzün ya da. Geçip giden günlerimin ve şu saatimin bulanıklığını duyuran... Bir beklediğim mi vardı yoksa? Herkes gibi yaşamının bir anlamı olduğunu sanıyordum da birden boşluğa mı düşüverdim?

Burada kesiyorum. Çıkıp dolaşacağım. Nadir Bey'e mi gitmeli? Yeni tablolar yaptığını söylüyordu. İlle de yemeğe çağırmasını beklemem gerekmez ya... "Tablolarınızı merak ettim Nadir Bey" derim. O da sevinir. Ama yok; ikimiz baş başa olunca, sözü döndürüp dolaştırıp korktuğum konuya getirebilirim, *değişiklikler* konusunu açabilirim ona. Elimde değil, kafamda hep bu var çünkü. Kim bilir, belki Nadir Bey de bir şeyler sezinliyordur. Benim korkumu o da duymuş olabilir. Felsefeye ve felsefeyi yeterince bilmeyenlerin yaptığı gibi, bilgiçlik taslamaya me-

raklı bir adam. Çok okumuş, benden daha çok şey biliyor. Avrupa da görmüş üstelik. Hayır, Nadir Bey'e gitmem. En iyisi kimselere görünmemek!

Çıkıp dolaşsam sokaklarda... Öylece, yağmura falan aldırmadan...

3 Ekim

Değişiklik... Bir bilebilsem, kesinlikle sınırlarını çizebilsem, nelerin değiştiğini teker teker anlatabilsem... Ama daha çok bir izlenim, bir sezgi konusu, yüreğimdeki korkunç tedirginliğin nedeni sandığım bir durum bu. Belki yanılıyorumdur. "Hayatı birden tekdüze bulmaya başlamıştı" diye bir cümle nasıl düşünülmezse tıpkı öyle. Dünya, önceleri de pekâlâ yaşanılabilir haldeyken, ben bu dünyaya bile alışmışken, değişmeler nereden çıktı?

Yaşadığım kenti olsun, artık tanımaya başlamam gerektiğini düşünmüşümdür tabii. Sık sık rastladığın yüzlerden başla, demişimdir kendi kendime. Ayak satıcılarını, berberleri, –alışveriş etmesen de– bütün bakkalları, manavları, ellerinde paketlerle gözleri yerde yürüyen evli erkekleri unutma! Sokak kapılarını aklında tut! Kimileri tahtadandır, kimileri demir-sac karışımı. Renklerini de unutma! Ama bir kapıyı çalıp sonra açılsın diye önünde beklediğin, uzun uzun beklediğin oldu mu hiç? Sanmıyorum.

Eğer gerçekten bilmek, anlamak istiyorsam bundan sonra gözümü dört açmalıyım. Baktıklarımı görmeliyim. Bütün seslere kulak vermeliyim. Kimler, nelerden söz ediyorlar bilmeliyim. Bu yaşımda bir başlangıcı yaşayacağımı, bir başlangıcın yorgunluğunu taşımak zorunda kalacağımı bilebilir miydim? Mor çizme giymiş bir kadın gördüğümde, gazetelerde çıkarma gemilerinden söz edildiğinde, toplu sözleşmeler ve grevler çoğaldığında köşe başındaki eski ev yıkılıp da yerine kondurulan betonarme yapının alt katı banka şubesi olduğunda, bildiğimiz polise artık toplum polisi ya da güvenlik kuvvetleri adı verildiğinde, ikinci katta oturan genç kadını bir gün kısacık ve kara, ertesi gün uzun ve sarı saçlarla gördüğümde ya evime ya da bir ki-

taplığa sığınmışımdır. Kolayca unutabilmek için... Bundan sonra durup düşünmek gerekiyor anlaşılan.

Gazetelerde okuyorum, İstanbul halkına lahmacun yetiştiremiyorlarmış. Ana caddelerdeki apartmanların altında küçücük dükkânlar açıldı. Görüyorum. Lahmacun, acayip köfteler ve ayran satılıyor buralarda. İnsanlar olur olmaz saatlerde –gecenin on ikisinde bile– bu iyice aydınlatılmış, cömertçe ışıklandırılmış dükkânlara dalıyorlar, ayakta büyük lokmalar ısıra ısıra tıkınıyorlar.

7 Ekim

İlk korkum bir kahve fincanıyla başlamıştı. O sabahı bütün ayrıntılarıyla hatırlıyorum.

Ben sabahları sütlü kahve içerim. Dürnev Hanım kızarmış bir dilim ekmek, bir parça peynir ya da zeytinle birlikte tepsiye koyar, getirir sütlü kahvemi. O geldiğinde ben masamın başında oluyorum. Ya kitap okuyorumdur ya da birtakım notlar almaktayımdır. Dürnev Hanım sütlü kahvemi krem rengi bir porselen fincanla getirir. Üzerinde küçük sarı gelincikler bulunan bir porselen fincanla. Önceleri gelinciklerin sarı renklerine alışamamıştım. Çünkü aklımda kaldığına göre, gelincik denen kırçiçeği kırmızı olur. Üstelik yanılmıyorsam eğer, gelincik kırmızısı denilen bir renk bile vardır. Ama işte bunlar sarıydı. Ben de zamanla alıştım. Hatta fincanımı sevmeye başladım, küçük bir ev hayvanı, sözgelimi bir kanarya ya da kedi yavrusu gibi.

O sabah değişik bir fincan koydu önüme. Dürnev Hanım. Donuk beyaz renkte, çiçeksiz, dar ağızlı, yaldız kuşaklı, kısacık, uyduruk bir şey... Şimdiye dek böyle bir fincana rastlamamıştım. Hem benim her zaman süt içtiğim fincan şişmanca, altı da üstü de aynı genişlikte, bu yüzden tabağına güvenle abanan heybetli bir fincandı. Bununsa altı dar; şöyle bir kımıldatmanıza kalmadan devriliverecek. Bu yüzden elimden geldiğince masayı sarsmamaya çalışarak yerimden fırladım:

— Dürnev Hanım, bu ne, diye bağırdım.

— Ne var, ne olmuş ki!..

Konuşacak durumda olmadığımdan elimle fincanı gösterdim.

— Yeni bir fincan aldım size, dedi Dürnev Hanım, iyi bir iş yapmış gibi böbürlenerek. Dün üç aylıkları alınca kendi kendime dedim ki, adamcağız on yıldır aynı fincanla süt içmekten bıkmıştır. Ben bile bıktım. Düşünün, bana çeyiz olarak verilmişlerdi. Kırıla kırıla iki tane kaldılar. Şekerliğiyle sütlüğü duruyor, ama ne işe yararlar ki! Bunu çoktandır vitrinlerde görüyorum. Gâvurca olmalı, bir hoş adları var ya, dilim dönmüyor. Şimdilerde kimse porselen kullanmıyor artık. Ateşe dayanıklı, kırılmaz diye bunları yeğliyorlar. Yeni moda bir fincan sizi sevindirir diye düşünmüştüm.

Fincanın buzlu camı andıran donuk, yarı saydam, yaşamsız aklığına şöyle bir baktım, ürperdim.

— Kuzum Dürnev Hanımcığım, dedim, gözünüzü seveyim. Madem iki tane kalmış, ötekini kullanmayın, saklayın. Hani benimki kırılırsa diye... Ben sütümü kendi fincanımdan, gelincikli fincanımdan içmek istiyorum. Bilmem anlatabildim mi? Gerçi siz de haklı olabilirsiniz. Benim aklım pek ermez. Belki süte zam falan gelmiştir, nereden haberim olacak? Siz de sütü daha küçük fincanla vermek gereğini duymuşsunuzdur bu yüzden. Yerden göğe dek haklısınız. Bundan sonra fincan başına on kuruş, yok on beş kuruş zam yapın da, gene eski fincanla getirin sütümü, olmaz mı?

Dürnev Hanım, hışımla fincanı önümden aldı. Sütün birazı tabağa döküldü. Ben dememiş miydim, bu fincana güvenilmez diye...

— Sevinirsiniz sanmıştım, dedi. Oysa siz tutmuş düpedüz hakaret ediyorsunuz. İki parmak sütü esirgeyecek kadar para canlısı olmadığımı şimdiye dek anlamanız gerekirdi. Ayıp doğrusu! Bu davranışınızı hiç bağışlamayacağım.

Onu elimden geldiğince yatıştırmaya, fincanın benim için taşıdığı –belki de çocukça sayılabilecek– önemden ötürü kendisini istemeden kırmış olduğumu anlatmaya çalıştım. Dürnev Hanım, beni kolay kolay bağışlayacağa benzemiyordu, ama ardından kısa bir süre geçtikten sonra nasıl olsa unuturdu.

On dakika sonra sütümü eski fincanımdan içiyordum.

Ama bir süre –Dürnev Hanım'ın deyimiyle– o modaya uygun fincanın soğukluğu, yapaylığı aklımdan çıkmadı; ürperdim durdum.

Akşam, Dürnev Hanım'a, Hacı Bekir'den bir kutu sakızlı lokum aldım. Kendimi bağışlatmak için diller döktüm. O da beni çay içmeye çağırdı. Karşılıklı oturup uzun uzun söyleştik, dertleştik. Çayımı sevgili fincanımla getirdi. İçine yarım dilim de limon koymuştu, çay uykumu kaçırmasın diye. Kurabiye de sundu ama yemedim. Vaktini boşa geçirmeyi hiç sevmez Dürnev Hanım. Benimle konuşurken bir yandan da örgü örüyordu. Galiba yünün rengi kırmızıydı. Dürnev Hanım'ın soluk bir görünüşü vardı. Zayıf, kanı çekilmiş, saçları ağarmış... Giysileri hep "nohudî" dediği renktedir. Gene de üzerinde göz alan parlak bir renk bulunur. O gün kucağında kırmızı bir yün yumağı duruyordu. Başka bir gün çiçekli önlük takar. Ya da kemerine cırlak sarıdan bir mendil sokar.

Bütün bunların ilk kez farkına varıyorum. Yazmaya başlayınca ayrıntılar önem kazandı. Dürnev Hanım'ın mendilinden, terliğinden bile söz etmek, düpedüz hoşuma gidiyor. Sahi, Dürnev Hanım hep ponponlu terlik giyer (bunları artık yalnızca Kapalıçarşı'da bir dükkânda bulabildiğini söylüyor). Ama bu ponponlar hiç düşmez. Aklımda kaldığına göre, karım da ponponlu terlik giyerdi. Ama onun terliklerinden teki ille de ponponsuz olurdu. Terlik ne denli yeni olursa olsun, ponponlardan biri mutlaka düşer, kayıplara karışırdı; onları bulup yapıştırmak aklına gelmezdi karımın. Evin içinde öylece, bir teki ponponlu, öteki ponponsuz terliklerle dolanır dururdu.

Dürnev Hanım dedim de... Yetmişini aşkın olmalı. İncecik kemikli bir yapısı var. Uzun boylu. Yavaş, küçük devinimlerle evin (bu arada benim) bütün işini görür. Yorulmak, yakınmak nedir bilmez. Soylu bir kadın Dürnev Hanım. Görmüş geçirmiş. Kendi deyimiyle saraylı. Ama benim bildiğim öteki saraylılar gibi Türkçeyi bozarak, eğip bükerek konuşmaz. Meraklı kadındır üstelik, bilgiye susamıştır. Her şeyi öğrenmek ister. Anlattıklarımı büyük bir ilgiyle dinler. İlk bakışta anlamıyormuş gibi görünür, ama söylediğim hiçbir şeyi unutmaz. Bu yüzden beni zaman zaman güç durumlarda bıraktığı bile olur.

— Daha geçen yıl Wilson'ın işe yaramayan bir ihtiyar olduğundan söz ediyordunuz, çok iyi hatırlıyorum. Şimdi de tutmuş, zamanımızda bundan daha iyi niyetli, idealist, hatta filozof bir devlet adamı bulunamayacağını söylüyorsunuz.

— Ama Dürnev Hanımcığım, diye kendimi savunmaya çalışırım ben de, geçen yıl okuduğum kitaptan böyle bir sonuca varmıştım. Atlantik'in ötesinde adam Avrupa işlerine burnunu sokarsa böyle olur, demeye getiriyordu yazar. Şimdi okuduğum kitap daha önemli... Düşünsenize canım, André Maurois yazmış. Onun düşüncelerine katılmamak elde değil.

— Ulu Tanrım, kitaplara bile güvenemeyecek olduktan sonra! Bir şey ya aktır ya da kara... Ben böyle bilirim. Yarın bir başka kitaptan aynı konuda büsbütün aykırı bilgiler edinmeyeceğiniz nereden belli!

Kimileyin anlattıklarıma hiç inanmaz:

— Ayçiçeğinin ta Amerika'dan geldiğine inandıramazsınız beni. Olacak iş mi? Hadi tütün, çay, kahve, neyse... Çocukluğumuzda bile bilirdik, kahve Yemen'den gelir. Üstelik türküsü de vardır. Eh, şimdi de Güney Amerika'dan ayçiçeği tohumu getirmeye kalksınlar, değer mi yani?

— Peki, ya patatese ne buyrulur? O da Güney Amerika'dan, Şili'den gelmiş.

— İyi, iyi... Cahil buldunuz beni, alay edin durun bakalım. Patates gibi tatsız bir sebzeyi oralardan getirmenin ne gereği var? Patates yemesek de olur pekâlâ... Hoş, siz seversiniz ya... Nesini seversiniz bilmem. E, oldu olacak, pırasa yetiştirmeyi de Çinliler'den öğrendik deyin bari!

Aslında Dürnev Hanım kitaplara da, benim anlattıklarımı da inanır inanmasına ya, canı ille de tartışmak ister. Söylediklerime karşı çıkması hep bundan ötürüdür. İyi de yapıyor bana kalırsa. Bu küçük tartışmalar –nasıl derler– konuşmalarımıza hoş bir çeşni katıyor. Dürnev Hanım'ın beni asıl kızdıran huyu, böyle bilir bilmez her şeye karşı çıkması değil. Bütün yenilikleri, değişiklikleri benimsemesine kızıyorum. Sen tut, yapay bir maddeden yapılma o sevimsiz şeyi, fincan diye al, getir, önüme koy. Buna benzer daha neler neler yapıyor. Ötekiler eprimişti deyip, eskileri atar, komşu pencerelerde gördüğünün tıpkısı

allı güllü perdeler diker. Çiçekyağını ilk deneyen o olmuştur. İyi ki fazla parası yok. Moda diye vitrinlerde gördüğü her yeni şeyi evine dolduracak. Yeni bir resimli dergi çıkmaya görsün, hemen haberi olur, alır, gelir. "Dur bakalım, neyin nesi, okumaya değer mi" diye düşünmez.

Yukarıdaki satırları neden yazdım? Asıl söylemek istediklerim bunlar mıydı? Hiç sanmıyorum. İki gündür sokaklarda yürürken çevreme iyice bakıyorum. Kadınların çoğu diz kapaklarını açıkta bırakan etekler giymişlerdi. Oysa yağmur da yağıyordu. Onlar bacaklarının üşümesine aldırmıyorlardı. Kimilerininse etekleri yerleri süpürmekteydi. Etekler ne zamandan beri böyle bilmiyorum. Sonra pek çok dükkân gördüm. Çiçekler de çoğalmış, giderek kaldırımlara taşmışlar. Yıllardır kaldırımlardaki çiçekleri görüyorum. Ama onların bu kadar çok satılmaya başladıklarını, çiçek alanların da çoğaldığını ilk kez fark ediyorum. On yıl öncesine bakarak taşıtların da arttığını, çıkardıkları gürültünün kulaklarımızda sürekli bir uğultu bıraktığını, bu uğultuyla birlikte yaşamaya alıştığımızı da bu arada fark ettim.

10 Ekim

Durmadan yazmalıyım. Yoksa korkumu başkalarına anlatmaya kalkabilirim. O zaman belki onların da katılmalarıyla hepten büyür korkum. Onun için yazmalıyım.

Başka şeyler de yazabilirim. Yazmak hoşum gidiyor. Çünkü yıllardır okuyorum, artık yazmaya başlamam gerekmez mi? İnsan şarkılar dinler, arada kendi kendine de mırıldanmak ister. Sesinin kötülüğüne aldırmaz bile. İşte bunun gibi sokaklarda gezinirken aklıma geliyor, hemen eve gideyim, oturup yazayım diyorum. Ne olursa... İyi, kötü... Fark etmez.

Ne var ki, masaya oturup kalemimi elime alınca tutulup kalıyorum. Hiçbir şey yazamıyorum. Düşünüyorum, düşünüyorum, kendimi zorluyorum; kitaplarda okuduklarımdan başkası aklıma gelmiyor. Yani kitaplarda okumakla yetinmeyip sarı defterlere yazdıklarım, sonra da üşenmeden bellediklerim... Hep onlar geliyor aklıma.

Dürnev Hanım'ın güveçte pişirdiği patatesi yerken çatalımı elimden bırakıp başımı kaldırarak, "Patates Amerika'dan gelmiştir" dediğimi düşünüyorum da, olacak iş değil. Ya da sözgelişi, birisi Paris'e gitmiş Louvre Müzesi'ni gezmiş, onu anlatıyor. Ben hemen sözünü kesiyorum, "O müze bir zamanlar saraydı" diyorum, "Hatta ilk kez şato olarak yapılmıştı, gotik bir şato. I. François, Rönesans üslubunda bir saray yaptırttı ondan. XV. Louis de müze haline koydurttu". Yanına yaklaşıyorum, saçlarını okşayıp "Yavrum," diyorum, "o elindeki nectum polaris'tir (ya da her neyse o), kaynatır içersen romatizmalarına iyi gelir." Kızcağız "Romatizma mı dediniz?" diye soruyor, şaşarak, "Romatizma da nedir?"

Bir de şöyle cümleler var:

— Saray bu muydu? Bu yemek kokularıyla karışık, her türlü kokularla dolu havası daha kapısından girilmeden insanı karşılayan dar merdivenli, basık tavanlı, loş daire...

— Bir gün canı paça istedi. Nefsi kendini fazlaca zorladı.

— Ertesi gün Harun'un asasının çiçek açarak badem verdiği görülür.

— Babası hem eczacı hem de içki satıcısı idi. On beşinci yüzyılda bunlar birbirinden ayrı meslekler değildi.

— Bir hurma koruluğunda rastgele konuşuyorduk. Ay ışığında perili bir manzara...

— Alanya Beyi'nin saçları karaya boyanmıştı. Kendisini selamladım. Bana nereden geldiğimi sordu. Sorularını cevapladıktan sonra yanından ayrıldım. Bana bir miktar ihsanda bulundu.

Bütün bu cümleler daha canlı, hiç değilse sıkıcı değil. Ama onları da kitaplardan aldım.

Diderot'nun Sophie Volland'a yazdığı mektupları baştan okuyorum. Ansızın gelen bir esin işte. Birden "Bu kitap beni adam eder" dedim. Diderot, yaptığı her şeyi Sophie Volland'a (sevgilisi) yazıyor. Böyle önemli bir kişi, filozof, ansiklopedi yazarı tutuyor, çirkin, gözlüklü (O çağlarda gözlükler ufacıktı ve tel çerçeveliydi, böyle gözlük takan bir sevgili düşünülebilir mi?), ayakları hasta, üstelik şiş olan Sophie Volland'a herhangi önemsiz biri gibi mektuplar yazıyor. Ona yüksek düşüncelerini

iletmek için mi? Yoo, daha çok günlük yaşantısını anlatıyor. Yürüyerek köye indiğini, dönüşte yağmura tutulup iliklerine kadar ıslandığını, bir akşam yemeğinden sonra piket oynadıklarını falan anlatıyor. "Sabahları süt, akşamları limonata içiyorum, sağlığım yerinde" diyor. Demek bütün bunlar önemlidir. Yaşamak budur. Beyaz taftadan giysiler, süt, limonata, yağmurda ıslanmak, kâğıt oyunları önemlidir. Bütün bunların üzerinde durabilir insan. Üzerinde durmakla da kalmaz, tutar sevgilisine yazar. Sevgilisi, arkadaşı varsa tabii.

12 Ekim

Dürnev Hanım'dan söz etmek hoşuma gidiyor diye yazmıştım. Dürnev Hanım'ın eşyalarını, evindeki garip, neredeyse gülünç karışıklığı da seviyorum. Kendi deyimiyle *saraylı* olduğu için de kimden kalmışsa kalmış, güzel antika eşyaları var. Onları Kapalıçarşı'daki ucuz bir möbleciden alınma kaba saba ceviz koltukların, hantal masaların, sandalyelerin yanında çekinmeden kullanıyor. İyice çirkin, üçayaklı bir sehpanın üzerine eşi benzeri bulunmayan (öyle derler ya) emaye küllük koymak hiç canını sıkmıyor. Üstleri kapaklı çini sahanları, mercan saplı kaşıkları var. Tutamağı sedef kakmalı bir kaşağıyı, beni kırmamak için duvara asmaya razı oldu, ama kaşağının altında bulunan büfenin üzerinde adi camdan, turuncu bir vazo duruyordu, onu kaldırtamadım. Bir de altın benekler, küçücük karanfillerle süslü bir levhası var, kûfi ile "enelhak" yazılmış. Ayrıca kalın yaldız çerçeveli bir peysaj'la pek övünüyor, "Ayvazovski'nin" diyor. Ayvazovski'nin kim olduğunu bilmiyordur, eminim. Ben de bilmiyorum. Bence Dürnev Hanım yalnıza adamın adını söylemekten hoşlanıyor.

Bana da küçük, hafif bir yazı masası verdi. Sayılamayacak kadar çok çekmecesi var masanın. Üzerinde orta yerde sırları yer yer dökülmüş bir ayna, onun iki yanında genel çekmeceler. Çoğunu kullanmıyorum. Birtakım gizli gözleri bile var. Kimilerini rastlantı sonucu bulup çıkarttım. Belki başka gizli gözler vardır hâlâ. Masanın uygun bir yerine sertçe bir yum-

ruk indirilse çıkar ortaya. Ne var ki sakin bir adamım ben. Masaları yumruklamam. Ayrıca masamın üzerinde bir hokka takımı var. Mavi çiçekli emayeden. "Rokoko" diyor Dürnev Hanım. Ben ne bilirim, belki öyledir. Belki 'Ayvazovski' gibi 'rokoko' demek de hoşuna gidiyordur. Hokka takımını kullandığım yok. Üstelik masamın üzerinde gereksiz yer tutuyor. Ama geri çevirmek ayıp olacaktı. Hem odamdaki tek süs bu. Gerçi alışılmadık bir zenginlik, soyluluk simgesi; bana hiç yakışmıyor. Gene de ona sahip olmak hoşuma gidiyor. Ayrıca oldukça hoppa bir görüntüsü var, benimle eğlenmekten de geri kalmıyor. Kâğıtlarımın üzerine ağırlık olarak koyduğum billur kapı topuzuyla (onu da Dürnev Hanım verdi) arada dertleşiyor. Sözgelişi kapı topuzunu azarlıyor:

— Taşradan nasılsa bir yolunu bulup soylu İstanbul'umuza gelen bu görgüsüz adama hizmet etmek ağrına gitmiyor mu?

— Kusura bakmayın, diyor kapı topuzu da, ben sizin gibi değilim, zamana uymasını bilirim. Çalışmak, işe yaramak güzel şey.

— Güleyim bari. Sizin o pek saygıdeğer efendiniz ne işe yarıyor dersiniz? Aylağın biri. İşe yaramayan birinin işini görmek size ne gibi bir doygunluk veriyor, anlamak isterdim.

— Ben o kadar çok soru sormam, soylu arkadaşım! Benden isteneni yaparım, o kadar. Buraya gelmeden önce, yani o görkemli konaklarda bir kapı tokmağı iken, birtakım eller beni tutup açtılar. Belki de hiç açılmaması gereken kapılardı onlar. Bir kapıyı açıp da içeri giren insanoğlunun nelere sebep olabileceğini bilebilir miydim? Hem siz, söyleyin bakalım, sizinle yazılan mektuplar çok mu gerekliydi? Ya kötü bir işe aracılık ettiyseniz? Sizinle yazılan mektup, haksız bir azli haber verdiyse... Ya da bir yüreği inciticiyse... Hiç yazılmaması gereken bir tavsiye mektubu da olabilirdi, ya da bir jurnal!

— Beni bir zamanlar kullanmış olanlar soylu kişilerdi. Bu ihtiyarsa pek zavallı... İnsan döküntüsü...

— Aaa, o kadar da değil! Evet, çirkindir, belki zavallıdır biraz. Ama ne çıkar bundan?

13 Ekim

Bu akşam Nadir Bey'de yemekteydik. Adamcağız on beş yıldır resim yapıyor. Tıpkı benim kitapları seçişim gibi, o da resmi seçmiş. Elli yaşına geldiğinde, gönlünce resim yapabilmek için işini bırakmış. Evi birbirinden güzel tablolarla dolu. Hiçbirini satmıyor, sergi de açmıyor. "Artık böyle resim yapılmazmış, öyle diyorlar. Modası geçmiş benim resimlerimin. Sanatın modası mı olur?" Kendine güvenini yitirmiyor ama, bu ilgisizlikten ötürü hevesi de kırılmıyor. Bitmez tükenmez bir güçte ağaçlar, dağlar, kayalar, çiçekler boyuyor. Yaratmanın sevincini tadıyor. Güzel bir şeyler yaratmanın, güzeli yaşamanın. Her şeyin iyisini sever zaten. İyi yiyecekleri (yalnız tadı değil, görünüşü de güzel olan yemekleri yani), iyi lokantaları, iyi arkadaşlıkları. Abdullah Bey onu anlamıyor, "Yazık emeklerinize," diyor , "bari satsanız. Satsanız da para kazansanız. İşe yaramayan bir uğraş bu." "Asıl bu yüzden güzel ya!" diyor Nadir Bey de, sözcüklerin üzerine bastırmadan kendi kendine konuşur gibi. İnce ayaklı bardağını sevecen ellerle okşuyor, sonra içkisini içiyor. Dudakların kıvrılışında gelip geçici bir hüzün sezilse de uzun sürmüyor. Onların konuşmalarını dinleyen Rüştü Bey, kendisini, nasıl olup da tırmandığını bilemediği bir yükseklikte bulmanın şaşkınlığı içinde. Adeta başı dönüyor. Salih Bey kadehini, ikinci kez doldurtmak üzere, aceleyle boşaltıyor, kendisine hiçbir şey söylemeyen resimlere bakıyor, yemek zamanının gelmesini bekliyor.

Nadir Bey, birkaç yeni tablo yaptı mı, güzel bir sofra kurar, arkadaşlarını çağırır. Önce kendi eliyle hazırladığı vişneli konyaktan birer kadeh alırız. Ellerimizde kadehlerle tabloları seyrederiz. Herkes düşüncesini söyler. Tabii genellikle beğeniriz resimleri.

— Günbatımı değil mi Nadir Beyciğim? Ufuk görünmüyor, ama çayırların üzerinde hafif kızıllıktan anlaşılıyor pekâlâ...

— Yazık ki bilemediniz. Gündoğumu bu... Biraz dikkat etseydiniz, anlardınız. Günbatımının yorgunluğu yok tablomda. Sonra ön plandaki yapraklarda çiy taneleriyle ıslanmış yeşilin canlılığına ne dersiniz?

Nadir Bey bir kır resminde, günbatımı ve gündoğumu arasındaki ayrıntıyı ustaca saptayabiliyor da, sergi açamıyor. Tabloların modasının geçtiği söyleniyor. Şaşılacak şey! Bütün bunlara karşın neşesini yitirmemesine de ayrıca şaşıyorum. "Resim yapmayı seviyorum," diyor, "doğaya hayranım. Tanrı'nın yarattığı her şeye hayranım. Onları kutsamak görevim. Resim yaparken Tanrı'ya şükranımı sunuyorum." Abdullah Bey, gür bir kahkaha atıyor "Garip bir tapınma biçimi!" diyor. Nadir Bey onu da hoş görüyor.

(Son günlerde düşünmeye başladım, hoşgörü gerçekten bir erdem midir?)

Resimlere baktıktan, düşüncelerimizi söyledikten sonra sofraya otururuz. Kadınlar da olur. Ama her zaman aynı kadınlar gelmez. Gene de hepsi birbirine benzerler, ortak yanlarından ötürü... Ya dul ya da kız kurusudurlar; evlenme olasılıkları yoktur artık. Bu konudaki umutlarını çoktan yitirmişlerdir. İyi giyinirler, çok boyanırlar. Genellikle iki kadın bulunur. Çünkü aramızda bir kadın çok az, üç kadın ise fazladır. Yemeğin ortalarına doğru Nadir Bey onları sırayla ve rastgele öper. Tabii yanaklarından. O zaman öteki erkekler coşarlar, kadehlerini boşaltıp, daha çok turşu yerler.

Sofrada hep eski günlerden konuşulur. Herkes geçmişiyle ilgili bir anı, bir öykü anlatır. Yaşadığımız günlerin, geçmiş günlerimiz kadar önem taşımadığı yaşa gelinmiştir çünkü. Ama ben susarım, benim anılarım bile yoktur da ondan.

Her zamanki gibi en çok Nadir Bey konuştu. Bir sürü olay geçmiştir başından. Hele kendi başarısızlıkları, yenilgileriyle biten çapkınlık öykülerine bayılır. Bana kalırsa çoğunu uyduruyor, bizi güldürmek için. Ayrıca iyi sonuçlanan çapkınlık serüvenleri anlatmak ona yakışmaz. Kadınlar üzerindeki başarılarıyla övünemeyecek denli soyludur Nadir Bey.

Nadir Bey'in anlattıklarına en çok şimdi adını unuttuğum kadınlar güldüler. Gülüşlerini sevmedim. Gösteriş mi yapıyorlar ne? Zaten kadınlar çok kolay gülerler. Besbelli güçsüzlüklerini, henüz fark edilmemiş bir noksanı böylece gizlemeyi düşünürler. Gülüşünün arkasına saklanmak gereğini duymayan bir tek kadın tanıdım ben. Karımsa bana güler yüz göstermezdi,

hiçbir şeyini, en düşmanca duygularını, daha kötüsü aldırmazlığını bile saklamak istemediğinden olacak.

Gene de iyi bir geceydi.

Eve gelirken Nadir Bey'in son olarak yaptığı tabloları düşündüm. Üzerinde kelebekler uçuşan bir gelincik tarlası, arkasında yumuşak eğimli tepeler görünen bir iğdeağacı, yan yana duran iki selvi yapmıştı. Ben en çok gelincik tarlasını beğendim. İnsanın o tarlaya dalıp ılık güneş altında durmaksızın koşmak geliyordu içinden. Hüzünlü bir adam olan Rüştü Bey selvileri sevdi. Ve "Keşke bir de mezartaşı koysaydınız altına" dedi. Sonra selvilerin altında mezartaşsız yatan unutulmuş bir ölü varmış, o ölü de kendisiymiş gibi üzüntülü üzüntülü içkisini yudumladı. Gece boyunca ağzını pek açmadı. Arada gözü selvilere kayıyordu.

Evet, gerçekten güzel resimlerdi, ama nedense ilk kez Nadir Bey'in resimlerinden sıkılıverdim. Bu adam ne diye ağaç, çiçek çizip duruyor? Ona "Yeter artık Nadir Bey," desem, "bir daha böyle resimler yapmayınız!" Bu sözleri öylesine kesinlikle söylesem ki, Nadir Bey bundan sonra eline bir daha fırça almasa, ya da artık adamlar, çocuklar, sokaklar boyasa!

16 Ekim

Anlatmam gereken bir olay daha var; tıpkı şu fincan olayına benzeyen... Sabahları, Dürnev Hanım kahvaltımla birlikte gazetemi de getirir. O sabah (defterimi almadan önce oluyordu bütün bunlar) her zamanki gibi kahvaltımı getirmişti. Tepsiyi pencerenin önündeki küçük masaya koydu ve ellerini önüne kavuşturup bekledi. Bir eksiklik olmalıydı, ama çıkaramıyordum. Belki Dürnev Hanım biliyordur diye düşündüğümden, yüzüne baktım.

— Gazeteniz gelmedi bugün, dedi Dürnev Hanım, biraz alaylı.

— Neden?

— Artık çıkmayacakmış, gazeteci söyledi.

Ağzım açık bakakaldım. Bir tek sözcük söyleyecek durumda değildim.

— Ne biçim okuyucusunuz siz, diye çıkıştı üstelik Dürnev Hanım, bilmeniz gerekirdi. Daha önce haber vermiş olmalılar. Gazetenin bir köşesine mutlaka yazmışlar, okuyucularına veda etmişlerdir.

— Ama neden? diye sorabildim, güçlükle.

— Ne bileyim ben? Belki paraları bitti. Belki ortaklardan biri öldü. Her neyse, sahipleri artık çıkarmaktan vazgeçmiş olacaklar. İyi de yapıyorlar bana kalırsa.

— Dürnev Hanımcığım nasıl olur da anlamazsınız, elli yıllık gazete bu! Meşrutiyet'i, Mütareke'yi, Cumhuriyet'i, Demokrasi'yi, Devrim'i her şeyi görmüş geçirmiş bir gazete... Mütareke ve işgal günlerinde Anadolu'yu tutuyordu, yürekli yazarları vardı. Durup dururken nasıl olur da kapanır! Günlük yaşamımıza yansıyan bir sürü değişimi, gelişimi onunla birlikte benimsedik. Ya başyazarı, o nerede yazacak şimdi? Ülkenin en iyi kalemi...

— Aman siz de, üzülecek başka şey bulamadınız mı? Ben kendi hesabıma seviniyorum doğrusu. O da gazete miydi yani? Kaç okuyucusu kalmıştı, biliyor musunuz? Ben de bilmiyorum doğrusu, ama mutlaka pek azdı. Tanıdıklarımdan hiçbirinin elinde görmüyordum. Sizin dışınızda tabii... Harfleri bile eskiydi. Sahipleri ne biçim adamlarsa, baskı makinelerini bir türlü değiştirmedilerdi. Kara suratlı bir gazeteydi açıkçası. Doğru dürüst resim bile bastıklarını görmedim. İyi oldu da kapandı. Artık başka gazete alırsınız. *Cumhuriyet* sözgelişi... Sizin gibi okumuş adamlar hep *Cumhuriyet* alıyor.

Dürnev Hanım odamdan çıktıktan sonra kahvaltımı edemedim. Sütlü kahvem fincanda soğuyup kaldı. Öylece ne kadar oturmuşum bilmiyorum. Birden, karşı evin balkonundan yatak çarşaflarını silkeleyen genç kadını görüverdim. Benim kahvaltı ettiğim saatlerde o yatak çarşaflarını silkeler. Hava fırtınalı, soğuk, yağmurlu da olsa aldırmaz, mutlaka silkeler. Nasıl oldu bilmem, birden rahatlayıverdim. Sonra yoğurtçunun kavalını duydum. Hayır, galiba her şey insafsızca değişmemişti. Hiç değilse küçük sokağımız gündelik yaşantısını olduğu gibi sürdürüyor-

du. Giyinip aşağı indiğimde, et kamyonunun köşeyi döndüğünü gördüm. On buçuk dediniz mi, gelir et kamyonu.

Balkonda çarşaf silkeleyen kadına, yoğurtçuya, et kamyonunun şoförüne, günlük düzenimizin bu şaşmaz koruyucularına içimden teşekkür ettim.

19 Ekim

Abdullah Bey haber bırakmış, toplanıp K... Sokağı'ndaki lokantada yemek yiyelim diye. İyi güllaç yapılıyormuş lokantada. Hem de kaymaklı. Rüştü Bey, Abdullah Bey, Salih Bey birlikte gittik. Nadir Bey yoktu. Dışarıda yemek yiyeceğimiz zaman ona haber vermeyiz. Ucuz lokantalar ona göre değil.

Izgara köfte, nohutlu pilav yedik, kırmızı şarap içtik. Lokantayı Abdullah Bey bulmuş. Bir bankada Almanca çevirmenidir Abdullah Bey. Emeklilik yaşı geldi, geçti, hâlâ çalışıyor, "Çalışmazsam çökerim, bir yıla kalmaz ölürüm" diyor. Almancadan başka Fransızca da bilir. Kısacası her dilden bir sürü kitap okumak elinde. Ama yapmıyor, yalnızca din kitapları ilgisini çekiyor. Bu arada İmam Gazali'yi, Muhiddin Arabi'yi de okur, ama salt eleştirmek, eğlenmek, felsefeyi küçümsediğini, yalınlıktan yana olduğunu açıklayabilmek için.

— Ramazan geliyor, dedi, artık bir süre aranızda olamam.

Bu söz üzerine olumsuz hareket yapmış olmalıyım, Rüştü Bey:

— Bir soru sormak istiyorum size, diyerek yüzüme baktı. Tanrı'ya inanır mısınız? Çoktandır sormak istiyordum. Kusura bakmayın. Bana, inanmıyorsunuz gibi geldi de.

Sesimi çıkarmadım. O, kendini biraz zorlayarak yeniden sordu.

— İnanıyor musunuz Tanrı'ya?

— Bilmem.

— Ama bilmeniz gerekmez mi? Çok şaşırmış görünüyordu. Bence her şey buna bağlı. İnsan bu soruyu cevaplamadan nasıl rahat eder? Düşünsenize bu soruya vereceğiniz cevap, bütün davranış biçiminizi, dünya görüşünüzü, umutlarınızı değiştirebilir.

— Belki... Gene de... Yo, sanmıyorum. Yani Tanrı'nın varlığı ya da yokluğu benim yaşayışımı –ne demiştiniz demin– dünya görüşümü, umutlarımı falan değiştirmez. Mars gezegeninin varlığı da beni ilgilendirmiyor. Yani Tanrı da Mars gezegeni gibi bir şey işte. İnsanlar dünyayı bırakıp ne diye aya giderler, ona da aklım ermiyor. Dünyayı beğenmeyenler sanki aya göçecekler de, orada daha iyisini kuracaklar... Neyse şunu demek istiyorum; sözgelimi Mars'ın parçalandığını, uzayda dört bir yana saçılıp yok olduğunu söyleseler nasıl aldırmazsam...

Abdullah Bey söze karıştı: Ama ya o parçalardan biri, diyelim, evinizin damına düşer de Tanrı korusun sizi ezerse...

— Tanrı'nın gazabından söz etmek istemiyorsunuz tabii. Kutsal kitaplar Tanrı'nın kendisine inanmayanları cezalandırdığını yazar ya, siz Muhiddin Arabi'nin insancıl felsefesine önem vermediğiniz gibi, bu saçmalara da inanmıyorsunuz. Bir kez kutsal kitapta yazılı pek çok şeyi, insanların istedikleri gibi yorumlayacakları simgeler olarak kabul ettiğinizi söylemiştiniz. Oysa bana kalırsa, inanç bir bütündür; toptan bir kabullenme ya da yadsıma kısacası... Peki, neden oruç tutuyorsunuz? İnsanların istedikleri gibi yorumlayacakları simgelerden söz ettiğinize göre, dindar değil de mistiksiniz bana kalırsa.

Böyle diyerek şarabımı bitirdim. Bu kadar uzun konuştuğum, üstelik gereksiz tartışmalara yol açabilecek konulara girdiğim için kendime kızıyordum.

— Yok canım, nereden çıkardınız, hiç de mistik değilim, diye aceleyle cevap verdi Abdullah Bey, üstelik mistisizmi de hiç sevmem. Dinimiz açık, seçik, akla uygundur. Yaşamla bağlarını koparmamıştır. Mistisizmde fazla şiir var, gerçek dışı. Daha doğrusu mistiklerin gerçeği aramak için gösterdikleri yollara saptınız mı, tıpkı bir labirentteymişsiniz gibi yolunuzu şaşırırsınız. Ben bilimden yanayım. Cahil hocalara bakmayın siz, dinimiz de bilimden yanadır. Bu yüzden çoklarına kuru ve yalın gelmiştir. Onlar da tutmuşlar, mistisizme sapmışlardır. Ne yapıyor bu mistikler? Çocuk bulmacalarına benzer şekiller çiziyorlar... Bir labirent oyunu. Tavşan hangi yoldan giderse yuvasını bulur?

Şaraptan kızarmış yüzüyle uzun uzun güldü. Sonra:

— Günün birinde nasıl olsa Tanrı'ya inanacaksınız, dedi, mecbursunuz buna.

Sesi sevecenlik doluydu. Elini de elimin üzerine koymuştu. Hafif nemli ve yumuşacık avucunun altından, elimi yavaşça çektim. Nedense tiksinmiştim.

O sırada güllaçlar geldi. Güllacın tadına bakmadan önce, Rüştü Bey'le göz göze geldik. "Bravo" diye mırıldandı. Nadir Bey'in resimlerine bakarken, genellikle, solumakta güçlük çektiği, baş döndürücü bir yüksekliğe çıkmış gibi olurdu. Şimdi de öyleydi, ama kısa sürdü tıkanıklığı. Az sonra, selvili resmin karşısındaymış gibi gene üzüntülü, gene çok yalnızdı.

Lokantadan çıktığımızda Abdullah Bey: Ramazanda güllaç yenir, bilirsiniz, dedi. Bizim hanıma söylemeli, o da kaymak koysun güllaca.

Abdullah Bey ilk kez karısından söz ediyordu. Eviyle ilgili hiçbir şey anlatmaz aslında. Varsa yoksa bankada olup bitenler. Evinde mutlu değildir belki. Zaten aramızda kadınlardan söz eden yalnızca Nadir Bey'dir. Avrupa görmüş ne de olsa... Ötekiler evli oldukları halde karılarının adlarını ağızlarına bile almazlar. Ben Dürnev Hanım'dan daha çok söz ediyorum. Onların karılarıyla ilgilendiklerinden daha çok ilgileniyorum Dürnev Hanım'la. Hakları da yok değil hani. Ben karımı, evimi seviyor muydum?

Ötekiler dolmuş durağına giderlerken, yürüyeceğimi söyleyip yanlarından ayrılmak istedim. Rüştü Bey de bana katıldı. Bir süre hiç konuşmadan yürüdük. Üzgün bir gölgeydi sanki. Öylesine sessiz, yok gibi. Neredeyse ayak sesleri bile duyulmuyordu. Ayrılmamıza yakın birden konuştu:

— İmreniyorum size, dedi, sahiden imreniyorum. Sizin yaptıklarınızı ben yapamazdım sözgelişi. Karımı bırakamam. Oysa öyle bıktım ki, inanın öldüresim geliyor. Kaymaklı güllaç bile yapamaz o. Kaymaklı güllaçtan geçtim, bunca yıldır önüme ağız tadıyla içebileceğim bir çorba bile koymamıştır. Tabii güllaçmış, çorbaymış, bunlara aldırdığım yok. Sözün gelişi öyle deyiverdim. Bütün sorun... Neyse, zaten bırakamam karımı. Acıdığımdan değil, yalnız kalamam, tek başıma yaşayamam da ondan. Sizin gibi kitaplarla da oyalanamam. Ne iyi, boyuna oku-

yorsunuz. Okumaktan hiç bıkmıyorsunuz. Sonra Tanrı'ya da boş verebiliyorsunuz. Evet, inançsızlıktan da güzel, güçlü bir şey bu... Boş vermek. Ne dersiniz deyin, bence bir tür kahramanlık. Düşünüyorum, benim yaşamım bomboş geçti. Bütün günlerimi harcadım. Bir mirasyedi gibi. Şimdi elli beş yaşımdayım, üç yüz altmış beşle çarpın, binlerce gün eder. Bu binlerce günü, milyonla saati harcadım gitti. Bundan sonrakileri de anlamsız yere tüketeceğim.

Öyle üzgün ve çaresizdi ki, ne yapacağımı şaşırmıştım. Sanki o çok yoksulmuş, ben de aksine çok zenginmişim gibi durumumdan utandım.

— Siz varsınız neyse, dedi, kısa bir süre sonra. Tanıştığımıza, sık sık beraber oluşumuza öyle seviniyorum ki!

"Şimdi gider, kendini vurur bu adam" diye aklımdan geçirdim. Öyle çaresizdi. Sonra sümsük, ağır devinimlerini, ikide bir gözlerinde büyüyen korkuyu anımsadım, "Yapamaz" dedim, rahatladım.

21 Ekim

Rüştü Bey'in, "Şu selvilerin altında bir de mezartaşı olsaydı" diye hayıflanmasını düşünüyorum. Aslında bu tümceyi çok insanca buluyorum. İnsanca ve sevimli... Ama mezartaşı ürkütürdü Nadir Bey'i. Mezartaşı, yaşamın acımasız bir gerçeğidir. Tek bir insanın da son gerçeği. Oysa budanmış bir ağaç bile çizemez Nadir Bey. Boyayıp durduğu o bitmez tükenmez kır görüntülerinde yıkık bir duvara, çökmüş bir eve ya da ahıra rastlanmaz. Her şey tamamlanmış bitmiş, yumuşacık bir uyumla resmedilmiştir.

Tombul, ak ellerini, yavaş devinimlerle çatalı, bıçağı kullanışını, gene aynı yavaşlıkla lokmaları çiğneyişini düşünüyorum. Sözcükleri sindire sindire, tadına vara vara ağzında döndürüşünü... Sessizlik, değişmezlik benim de aradığım, sevdiğim bir şey kuşkusuz. Ama böylesi duygularla resim yapılmıyor demek ki. Belki bu yüzden beğenilmiyor tabloları.

Resim yaparak doğayı kutsadığını söylemişti. Bana kalırsa

onun resimlerinde doğa yok. Dalgalı bir deniz, çiçek açmış ağaçlar bile birer "ölü doğa" olmaktan kurtulamıyor. Karnı tok, sırtı pek bir adamın yumuşak ve dolgun kalçalarının altına bir sandalye koyarak resim yapması... Yüzünde görmüş geçirmiş, doygun bir gülümseme... Yağmur altında ıslanmadan... Pabuçları bile çamurlanmadan...

Nadir Bey'in tasarladığı dünya bütünlenmiş, tamamlanmış bir dünya... Noksan kalmış ya da onarılması gereken hiçbir şey yok. Çökmüş bir ev, temeline dek yıkılıp yeniden yapılmalıdır belki. Bir ağacın kesilen, atılan dallarına acımak gerekir. Genç fışkınların gelişmesi, göğe doğru boy atması için artık işe yaramayan kolları budamak gerekebilir. Ama Nadir Bey bütün bunları görmezlikten geliverir. Görmezlikten gelir ve resmine koyamaz. Seyrelmiş kirpiklerinin arasından görünen bal rengindeki gözleriyle, dünyayı akıl almaz, giderek sinir bozan bir yumuşaklık ve sevecenlikle seyreder. İşini bitirmiş, yapacağını yapmış, düzenini kurmuş ve bundan sonra hiç değişmeyeceğine inanan rahat dünyayı... Çünkü dünya, Odisseus'un çılgın serüvenlerini geçirmiş ve kalan kısa ömrünü tamamlamak üzere Penelopea'nın yatağına kavuşmuştur artık.

Öyle mi sahiden? Nadir Bey'in sofraları, söyleşilerimiz eskisi gibi gönendirmiyor beni. Tombul, biçimli elleri, sevecen bakışları, yüreğime nedenini bilmediğim bir tedirginlik salıyor.

Abdullah Bey bu duygularımı bilse, elini babacan bir tavırla omzuma koyar, "Dostum," der, "artık Tanrı'ya inanmanızın zamanı geldi."

Abdullah Bey de, Nadir Bey de birtakım acılar pahasına görevlerini yapmanın mutluluğu içindeler. Biri sevmediği karısına boyun eğerek, sevmediği çocuklarını büyütüp yetiştirmiş. Öteki, kocası pek erken ölen kız kardeşine ve onun çocuklarına bakabilmek için hiç evlenmemiş. Tanrı'ya karşı görevlerini de yerine getiriyorlar. Kısacası Tanrı karşısında da, insanlar karşısında da suçsuzlar. Buna inanıyor ve son kırıntısına kadar tattıkları yaşamın öbür dünyadaki devamına korkusuzca hazırlanıyorlar. Gözkapaklarının biraz da yorgunluktan yarı yarıya örttüğü ve artık yaşlılıktan küçülmüş gözlerinde ara ara yakaladığım kurnaz pırıltılardan anlıyorum.

Tanrı'yı yadsıyışımda, Rüştü Bey gibi, kahramanlık görmüyorum. Dindar kişilere bakıyorum: Onlar için din, vazgeçemedikleri bir inanç kaynağı, boyun eğdikleri buyruk ve yasaklar yığını değil, aşkınlık hiç değil. Yararcılığı içeren Osmanlı akılcılığının yönettiği topluca bir davranış biçimi, koklamaya alıştıkları hava, hatta bir iklim aslında.

Ben bu iklimi sevmiyorum. "Biz" diyebilmenin dinginliğine, kolaylığına sığınamıyorum.

25 Ekim

Günlük yaşantımı yazmaya karar vermiştim. Daha doğrusu, defterime yazmaktan hoşlandığımı görünce, anlatmaya değer büyük, önemli olaylar bekleyeceğime (böyle büyük olayları yaşamak olasılığı yok ya), günlük yaşantımın önemsiz ayrıntılarıyla oyalanmaya, üstelik onları hiç de küçümsememeye karar vermiştim. Bu küçük ayrıntıların gerçekten bir varlıkları olmalı. Belki ben, belli bir titreşimin üstündeki sesleri duyamadığım gibi (bu kulak yapımızın bir özelliğiymiş, bir zamanlar okumuştum), ayrıntıları sezinlemekten de uzağım. Şunu demek istiyorum: Ayrıntılar değişince yokluklarını anlıyor, tedirgin oluyorum. Oysa onlarla haşir neşir yaşayıp giderken de varlıklarını bilmem gerekir. Bunun için kendimi bakmaya ve görmeye alıştırmalıyım.

Önce şu köşe taşlarından işe başlamalı diyorum. Günlük yaşantımın değişmediğini gösteren o yumuşak, iyi huylu, düzen tanığı köşe taşlarından. Geçen gün sözünü etmiştim ya, hani şu yatak çarşaflarını silkeleyen kadın, yoğurtçu, bir de et kamyonu. Kasaplara et dağıtan kamyonu geçmeli. Kan, kokuşmuş pıhtı ve et parçalarının kokusunu duyuyorum. Nedense savaş alanları, işkence odaları, toplama kampları, doğranmış insanlar geliyor aklıma.

Yoğurtçuyu görmemse olanaksız. Çatı katında oturduğumdan, penceremin önündeki kiremit örtülü dam, sokağı görmemi engelliyor. Yoğurtçunun geldiğini kavalının sesinden anlıyorum. Bak, bu oldukça önemli işte... Yoğurtçunun kavalı deyip de geçmemeli. Adam neler çalıyor kavalıyla, hiç kulak verdim

mi? Hayır. Ev kadınlarına gelişini haber vermek için bir öttürüyor mu, yoksa doğru dürüst havalar mı çalıyor? Öteki sazlarda olduğu gibi kaval için bestelenmiş ezgiler var mıdır? Yoksa kavalcılar akıllarına eseni mi çalarlar? Kaval çalan birisine kavalcı denilebilir mi? Al sana bir yığın soru... Yaşamak, öğrenmek hiç de kolay değil. Bir sabah her günkünden yarım saat önce sokağa çıksam yoğurtçuyu (ya da kavalcıyı) görebilirim. Ama önce kavalı dinlemeli.

Çarşaf silkeleyen kadına gelince... Bu hepten ilginç bir konu. Üstelik kadını da her gün görüyorum. Karşı apartmanın üstü bizimki gibi değil, bayağı bir kat orası. Bu katta da bir kadın oturuyor. Tabii yalnız başına oturmuyor; bunu birkaç çarşaf silkelemesinden anlıyorum. Ne var ki, şimdiye dek kadından başkasını görmüş değilim. Besbelli ötekiler ya işe ya da okula gidiyorlar. Kadını Tanrı'nın günü gördüğüme bakılırsa –belki o da beni görüyordur– az çok tanışım sayılır. Çarşaf silkeleme saatlerinde mutlaka pencerenin önündeki masaya oturmaya karar verdim. Kadını –daha doğru bir deyişle komşumu– iyice tanımak istiyorum. Demek ki, şimdilik iki işim var: Yoğurtçunun kavalını dinleyeceğim, komşumu gözleyeceğim.

Komşum, bıkıp usanmadan, yağmurdan, soğuktan, rüzgârdan çekinmeden çarşaflarını, battaniyelerini silkeler durur. Ara ara da yorganları, döşekleri, yastıkları havalandırır. Açık havayı çok seviyor bana kalırsa. Sabahın belli saatlerinde bütün pencereler ardına kadar açık durur. Kısa kollu çiçekli giysilerle dolaşmasından anlıyorum, soğuğa da aldırmıyor komşum. Balkondan ayırılırken, bundan sonra karanlık bir odaya kapatılacakmış gibi, gökyüzüne son bir kez bakmaktan kendini alamaz; ben duymuyorum gerçi, ama o anda belki içini bile çekiyordur. Yağmur yağıyorsa bir kolunu ileri doğru uzatır, elinin yağmur damlalarıyla örtülmesini bekler.

8 Kasım

Yoğurtçu gerçekten ilgimi çekmeye başlamıştı. Henüz yüzünü görmemiştim, ama sıradan bir satıcı olmadığı belliydi. Ötekiler

gibi olsaydı, tekdüze bir hava tutturur, hep onu çalardı. Çünkü istenen, sokağa gelmiş bulunduğunun ev kadınlarına duyurulması değil miydi? Oysa o, keyfi için kaval çalıyordu. Açıkçası, kavalı herhangi bir araç değil, varlığının ayrılmaz bir parçasıydı. Kaval, sahibinin o günkü ruh durumuna göre ya kuşlar gibi şakıyor ya da hareketli sokağımıza yadırgadığımız bir hüzün bırakıyor. Öyle ki, çocukların çığlıkları, klaksonlar, geçip giden arabaların gürültüleri olmasa bu hüznü üzerimizden atamazdık belki de. Şu da var: Kavaldan çıkan ezgilere kulak verirken, sokağın gündelik gürültülerini, 'ana tem'e eşlik eden, belki de onu daha iyi belirlemek üzere, özellikle karşıt tonda seçilmiş yardımcı sesler biçiminde duymaya başlamıştım. Bundan sonra iş, aşağıya inip yoğurtçuyu görmeye kalmıştı. Nedense bir türlü zamanında hazırlanıp sokağa çıkamıyordum. Belki merak etmek hoşuma gidiyordu. Daha sonra yağmurlar başladı. Güneşli bir günü beklemek zorunda kaldım. Dün sabah hava açtı. Başka bahaneler bulamazdım artık, giyindim, sokağa çıktım. Ve yolun alt başına doğru yürüdüm. Çünkü yoğurtçu hep oradan gelir. Kavşakta karşılaştık. Ben kalender birini bekliyordum. Oysa o, deliler evinden kaçmışa benziyordu. Şaşırmadım. Yoğurtçu deli de olabilirdi, hiç önemi yoktu. Yaşlıydı. Ama saçları gürdü. Fırça gibi de havaya dikildiklerinden kasketi kafasında iğreti duruyordu. Bir çocuğunki gibi yuvarlak yüzü, küçücük gözleri vardı. Belki de kaval çalmaktan küçülmüştü gözleri. Çünkü elmacık kemikleri çıkıntılı olduğundan yanakları şişince gözleri kayboluyordu. Kaval çalarken kör sanabilirdiniz onu. Gözlerini yumuyor, kirpikleri de olmadığından, kaşlarının altında, yüzünün öteki kırışıklarından pek de ayırt edilemeyen iki ince çizgi meydana geliyordu.

Onu, eski yoğurtçular gibi omzunda uzun bir sırık, sırığın iki ucunda sallanan tablalarla göreceğimi sanmıştım. Oysa kentin bütün yoğurtçuları gibi bisikletli bir araba kullanıyordu. Yoğurdunu kocaman tepsiler içinde değil, plastik kaplarda satıyordu. Bisiklete de hiç yakışmamıştı. Daha doğrusu bisiklete binmiş bir file benziyordu. Oysa pek de iri bir adam sayılmazdı. Ben de bisiklete binmiş bir fil görmemiştim ömrümde. Neden böyle düşündüm bilmiyorum.

Bisikletinin arkasından yürüdüm. Beni hemencecik geride bırakıyordu; kaval çalmak ya da yoğurt satmak için durduğunda ona yetişiyordum. Şu var ki, ikide bir yanında dikelip kavalını dinlediğimi bilmesini istemiyordum. Bir dinleyici sahibi olmak hiç de hoşuna gitmeyecekti. Onu kuşkulandırmamak, tedirgin etmemek için bir kâse yoğurt aldım. Elleri, toprağa dala çıka duyusunu yitirmiş köylü elleriydi. Ama bu eller kaval tutmasını bildiğine göre gene de duyarlıklıydı. Yoksa kolay mıydı, o deliklerin üzerinde kuş gibi sekip durmak!

Yoğurtçuyla, kısa da olsa konuşmak isterdim, olmadı. Gönül düşürüp yüzüme bile bakmamıştı ki! Oysa bilirim, bütün satıcılar müşterilerini tanımak isterler. Satıcılığın kuralıdır bu. İyi satış yapabilmek için, müşteriyi tanımak gerekir. Ama yoğurt satmak hiç de önemli değildi onun için. Asıl işi kaval çalmaktı.

Yoğurt kâsesini alıp odama çıktım. Önce masanın üzerine koydum. Ama hepsini nasıl yer bitirirdim? En iyisi götürüp Dürnev Hanım'a vermekti. Yoğurt kâsesini kapıdan Dürnev Hanım'a uzattım, bir şey sormasına fırsat vermemek için hemen merdivenlere doğru seğirtim.

İşte böylece yoğurtçuyla tanışmış oldum. Şimdi yüzünün türlü hallerini düşünerek dinleyeceğim kavalını. Ve sevinçli mi, yoksa hüzünlü mü olduğunu bilmek ilgilendirecek beni. Ama karşısına geçip "Nen var?" diye soramayacağım. "Derdin ne, söyle, belki bir çare bulurum" diyemeyeceğim. Kavalıyla hıçkırsa bile odamda oturacağım. Kuğuların ezgilerini, o hüzünlü veda şarkılarını çalsa, merdivenleri inip onu son kez görecek gücüm olmayacak.

Ona nasıl yaklaşabilirim ben? Olacak iş mi? Koca bir kente, onun kocaman suskunluğuna aldırmadan, içini döküyor. Evlere, odalara sığınacağına yokuşlardan aşağı akıveriyor. Bunun için yürek ister. "Baş üstüne beyim... Dört lira beyim... Buyurun beyim..." Acele işini bitiriyor, elinize bir tas yoğurt tutuşturuyor, uzattığınız parayı lütfen kabul ediyor. Sonra küçük gözlerinin arkasına sığınıp, kendi uzağından şöyle bir bakıyor. O kadar.

11 Kasım

Çarşaf silkeleyen komşumu manavın önünde gördüm. Elindeki filede iki paket makarna, üç kutu da konserve vardı. Bu işlerden pek anlamam, ama konserve kullanan kadın iyi bir ev kadını sayılmasa gerek. "Şu makarnayla konserveler yok mu," diyorum içimden, "bunlar seni ele veriyor işte. Çarşafları, yatakları havalandırmak neye yarar, beni aldatamazsın. Bu işleri güneşi, havayı, kısacası dışarısını sevdiğin için yapıyorsun, temizliğinden, titizliğinden değil. Elinden gelse, kuş olup bulutlara doğru kanat çırpacaksın. Ne var ki, kaldırımlara çakılısın işte."

Manavdan bir demet maydanozla dereotu aldı. Oturup ıspanak ayıklayacak değildi ya. Konserve ne güne duruyordu. Otuzunu yeni geçmiş olmalıydı. Yüzünde boya falan yoktu. Yanakları kendinden pembe pembeydi. Teni pek yumuşak sayılmazdı; yüzünde küçük küçük çatlaklar vardı. Henüz fazla sayılmazlardı, ama yaşı ilerledikçe artacaklardı mutlaka. Elleri, hele parmakuçları kırmızıydı. "İnsan bu kadar çok soğuğa, rüzgâra çıkarsa" dedim. Derisi kavruluyor, sertleşiyor, sonra da çatlıyordu. Tanrı bilir, yüzünü de ikide bir sabunluyor, sonra bol soğuk suyla yıkıyordur. Nedense bütün bunları geçirdim aklımdan.

Maydanozu, dereotunu aldıktan sonra kasaba girdi. Ben de arkasından. O ayakta durdu. Ben iskemleye oturdum, komşumu yandan seyrettim. Orta halliydi giyimi. Doğru dürüst tarak sürmediği anlaşılan gür kıvırcık saçlarını ensesinde toplamış, ince, mavi bir örtüyle şöylece büküp bağlayıvermişti. Toplucaydı. Pabuçlarına baktım, hâlâ çamurluydu. Oysa günlerdir yağmur yağmıyor. Pabuçlarının topukları da yenmişti. Demek ki kendini iyice kapıp koyvermiş bir kadın bu. Güzel mi, çirkin mi olduğunu düşünmekten kendimi alamadım. Ne de olsa kadındı. Güzel olsaydı, bu soruyu sormazdım dedim sonra da. Demek ki güzel değildi. Ama çirkin de sayılmazdı. Çekici bir yanı vardı. Eh, bu da olmalıydı, bir kadında bu kadarı da bulunmalıydı tabii.

Yarım kilo yağsız sığır kıyması aldı. Arkasından gitmem yakışık almayacağından ben de aynı şeyi söyledim kasaba, "yarım kilo yağsız sığır kıyması," dedim. Tabii kıymayı da Dürnev

Hanım'a götürmek zorundaydım. Atacak değildim ya. Dürnev Hanım bu, soru sormadan olur mu?

— Canım çekti de, dedim.

— Canınız mı çekti? Ne, kıyma mı?

— Çiğ çiğ kıyma yiyecek değilim elbette. Kıymadan ne yapılırsa... Hani zahmet olmazsa köfte falan...

Komşu sonunda fark etti beni. Çarşaf silkelerken bir an durdu, pencereme baktı. Çarşaf, balkon demirlerinden aşağı sarkıp bir süre dümdüz uzandı. Artık balkona ne zaman çıksa şöyle bir bakıyordu bana. O sırada ben de ona baktığımdan göz göze geliyorduk. Gözlerini ilk indiren ben oluyordum. Sonunda kendimi ayıpladım. Artık pencerenin önünde oturmamaya karar verdim. Gene de beni görmeyince ne yapar diye merak etmekten kendimi alamıyordum. Tülün arkasından gizlendim. Balkona çıkar çıkmaz, daha çarşaflar elinde dertop dururken, her zamanki yerimde olmadığımı anlayıverdi. Bir süre demir parmaklığın önünde dikeldi. Şaşırmıştı. Ne yapacağını bilemiyordu anlaşılan. Bir başka pencerenin önünde ya da damların üzerinde olabilirmişim gibi sağa sola, yukarı aşağı bakındı. Gökyüzünde bile beni aradı. Sonunda çarşafını silkelemeye razı oldu, ama eskisi gibi hevesle çırpmadı, şöyle âdet yerini bulsun diye bir iki salladı, o kadar. Ya da bana öyle geldi.

Oyunumu sürdürdüm. Dört gün pencerenin önüne oturmadım. Hatta tülü bile çektim ki, beni odanın içinde dolaşırken görmesin. Dört gün sonra gene masamın başındaydım. Kendimi aldatmıyorum, beni görünce gerçekten sevindi. Öyle ki, birtakım renkli yastıklar (hani şu sedirlerin üzerlerine konanlardan) getirip onları küçük bir sopayla dövdü, elinden geldiğinde balkonda kaldı. Oysa yağmur başlamıştı, ıslanıyordu.

Böyle ara ara sevindirmeli onu. Her gün pencerenin önünde oturacak değilim elbette. İşim mi yok? O saatlerde çalışma masamın başında olmam gerekirken, gözlerimi karşı evin balkonuna dikmek de neyin nesi?

Gene de ara ara kitabımı kapatıp pencereye doğru yürürken yakalayıveriyorum kendimi.

13 Kasım

Günlerdir yoğurtçuyla ve karşı komşumla uğraştım. Fazla değil mi? Zaten yakında ben yoğurtçunun kavalına alışacağım, adamın kaval çalışında hiçbir olağanüstülük bulmamaya, giderek kavalının sesini bile duymamaya başlayacağım; komşum da günün birinde penceremi gözlemekten usanacak.

Bütün bunlar boş... En iyisi yeni bir kitaba başlamak.

20 Kasım

Voltaire'in *Candide*'ini okuyorum. Yıllar önce de okumuştum. Bakıyorum, pek çok yerini unutmuşum.

Bu kitap beni pek eğlendiriyor. Daha doğrusu Candide'in –bu akıl almaz iyimserin– "mümkün dünyaların en iyisi"ne güvenle ve yılmadan sürdürdüğü yolculuk, acı yenilgilerin ardından hemen hiçbir şey olmamışçasına sıfırdan başlamayı göze alması, büyük bir hayranlık uyandırdı bende.

26 Kasım

Gene Nadir Beyler'deydik. Biraz önce bu konuda yazdıklarımı okudum, sonra da yırttım. Konuştuklarımız pek yavan şeylerdi.

Daha sonra da oturup uzun uzun düşündüm. Genellikle yazmaya değmeyen, belki de hiçbir şeye değmeyen ayrıntılar yaşıyoruz. Akşam olunca, o günün hesabını kâğıda dökmeyi denesek anlarız bunu. Geçip giden günlerden, yıllardan elimizde ne kadarcık şey kaldığını da anlarız.

— Bu kayalıklara nerede rastladınız Nadir Beyciğim? Hayal ürünü mü yoksa?

— Hayal ürünü mü dediniz? Hiç olur mu? Gerçekte var olmayan hiçbir şeyi çizmem ben. Sanat gerçeğin ta kendisidir.

— A sahi, bunu daha önce de söylemiştiniz. Peki nerede bu kayalıklar?

— Şile'de.

— Şile'de mi? Sahi mi? Ben Şile'ye hiç gitmedim.

— Ben de.

— Ben de görmedim Şile'yi. Oysa burnumuzun dibinde sayılır.

— O da bir şey mi? Bir tanıdığım var, doğma büyüme İstanbullu, Süleymaniye Camisi'ni gezmemiş daha. Sormadım ama kim bilir görmediği, gezmediği nice cami, müze vardır İstanbul'da.

— Sözgelişi ben Topkapı Müzesi'ni bilmem.

— Şile dediniz de, bol balık çıkıyor mu bari? Kıyı kasabası denince aklıma balık yenilen lokantalar gelir.

— Bence Ege Denizi'nde çıkan balıkların üstüne yoktur.

Bütün bunlardan, artık iyi pilavlık pirinç bulmanın neredeyse imkânsız olduğundan (Nallıhan'ın "pembe göbek"i nerede, değil mi ama? Ya o bir zamanların kıpkırmızı Kızılcahamam pirinci?) Tatlılarda vanilya yerine limonkabuğu rendesi kullanmanın iyi bir buluş sayılabileceğinden, Ahmet Bey'in hiç sıkılmadan, pokerde hile yaptığından söz etmek için insanların bir araya gelmeleri gülünç değil mi?

Bütün bu konuşmalar sırasında *Candide*'i düşünmekten kendimi alamadığım için olacak, bu kitaba değinmeden yapamadım. Nadir Bey, sevecen gülümsemesine biraz da küçümseme katarak:

— Sizin pek sevdiğiniz o kitap aslında, o yıllarda neredeyse moda olmaya yüz tutan Leibniz'in iyimser felsefesiyle alay etmek için yazılmıştır, dedi.

Benim bunu bilmeyişime, üstelik Candide'in pek budalaca bulduğu iyimserliğinin etkisinde kalışıma sevinmişti. Bu konudaki bilgisizliğimden ötürü bana rahatça tepeden bakabilirdi artık. Oysa bana tepeden bakmaya hakkı yoktu. Candide'in bir yergi oluşuna bozulmuş değilim. Ne var ki Nadir Bey'in sözlerinin kendi düşüncesi olduğunu hiç sanmıyorum. Mutlaka bir kitapta okumuş, yeri gelince kullanmak üzere ezberlemiştir. Hem Pangloss (yani Leibniz) insanoğlunun ahmaklığı yüzünden işlediği cinayetleri, giriştiği kıyımları bilimsel yoldan açıklamaya kalkışıyor; Nadir Bey de olayların sıralanışında Tanrı'nın elini görüyor. İki görüş arasında ne fark var? Sıcak sobamıza doğ-

ru ayaklarımızı uzatıp bütün gürültülerden uzakta kahvemizi içmemizi sağlıyorlar ya...

25 Kasım[*]

"Uzun boylu düşünmeden çalışalım, bu yaşamı dayanılır hale getiren tek çaredir" (Nadir Bey'e aldırmadan *Candide*'in bu cümlesini defterime geçiriyorum.) Bir zamanlar ben de çalışıyordum. İşimin ne olduğu, neye yaradığı üzerinde *"uzun boylu düşünmüyordum."* Sonraları bankadaki kocaman masamın ardında oynadığım oyun beni tedirgin etmeye başladı. Masam ne kadar büyük olursa olsun beni ve *işimi* gizleyemeyecekti. Şimdi durumumdan yakınacak olsam, sözgelimi "canım sıkılıyor" desem, "aylaksın da ondan" diye takılırlar bana. Oysa bir zamanlar işim vardı. Pek mi mutluydum?

"Güzel sözleri bir yana bırakıp bahçemizi yetiştirelim" diyor daha sonra *Candide*. Benim bahçem yok. Güzel sözler söylemeyi de beceremem.

İş güç sahiplerinin bir bahçe yetiştirdiklerinden emin değilim. İnsan, memur ya da hizmetliyse eğer, kime ait olduğunu asla öğrenemeyeceği bir bahçeye kapılanır. Bir tek iş verilir ona; ya "sula" ya "gübrele" ya da "topla, sepetlere doldur" denir. Soru sormasına izin verilmez. Belki meyveler zehirlidir, kim nereden bilecek? Böyle bir kuşkuya kapılırsanız eğer, tek çare eve döndüğünüzde sizin gibileri çaya ya da yemeğe çağırıp gevezelik ederek unutmaktır.

Çiçek kokularının ağulu, sepetlere yerleştirilen meyvelerin de öldürücü olduğunu gerçekten bilenler çıkarsa... Öyle ya, işsiz güçsüz yığınla seyirci var, ne yapar onlar? Bulundukları yerde ter ter tepinmeleri yetmez ki. Bir seyircinin gücü azdır. Kalabalık da olsalar azdır güçleri. Çünkü hepsi seyircidir. Onlar da gevezelik ederler. Belki başka biçimde. Belki çığırtkan ve kinle dolu. Gene de yararsız.

* İlk baskıda da "25 Kasım", ancak bir yanlışlık olabilir: Önceki tarih "26 Kasım"dı... [Ed.N.]

5 Aralık

Dün gene uzun uzun yürüdüm. Yağmur vardı, ıslanmıştım. Dürnev Hanım adamakıllı azarladı beni: "Giysileriniz rezil olmuş," dedi, "bari şemsiye alsaydınız. İnsan bu havada yağmurluksuz, şemsiyesiz sokağa çıkar mı?" Astarına dek ıslanmış ceketime şaşarak baktım. Güldüm sonra da. Ama ağzımı açıp bir şey söylemedim Dürnev Hanım'a. Halimden memnundum.

Ne yapayım, sokakları seviyorum. Sokakların adamıyım ben. Herkes ormanlarda ya da açıklıkta, kırlarda, sessiz yerlerde yürümeyi sever. Bence kalabalığın içinde yok olup gitmiş herhangi biri olmayı yeğliyorum. Eskiden gördüğüm kimi filmleri hatırlıyorum (artık hiç sinemaya gittiğim yok): Tenha bir sokakta yalnız başına yürüyen kamburu çıkmış bir adam görüyorum. Sokak dardır; iki yanında, içlerindeki hayat kıpırtıları bir daha canlanamayacakmışçasına sönmüş eski evler uzanır. Yol, iri ve eğri büğrü taşlarla kaplıdır. Sokağın sonunda, yalnız dibine ışık veren bir sokak feneri görünür. Adam, o cılız ışığa hiç erişemeyecek gibidir. İşte eskiden, bir adamın yalnızlığı, kimsesizliği böyle anlatılırdı. Kırk yılda bir, geç saatlerde eve dönecek olsam, bu sahneler aklıma gelir. Duraklarda beklemeyi sevmediğimden genellikle yürürüm, ama yalnızlığımdan, çevremi saran ıssızlıktan, kendi ayak seslerimden, en çok da filmlerdeki o yalnız adamdan ürkerek...

Ama gündüzleri başkadır. Bir ormanda, kırlarda gezinir gibi yürürüm sokaklarda. Özgür, başıboş ve amaçsız... Dillerini bilmediğim insanların arasında dolaşıyor gibiyimdir. Cümleler kulağıma yalnızca birtakım sesler olarak erişir. Bir süre, farkında olmadan bu sesleri kulağımda taşır dururum. Aradan zaman geçer, sözcükleri birden algılayıveririm, anlamlarıyla ilgilenmem. Anlamlarıyla ilgilenmeden severim sözcükleri. Kalabalığın, birbirine karışan seslerin uğultusu arasında, Dürnev Hanım'ın giysilerinin bir yerine konuvermiş kırmızı, mor, çingene pembesi lekeler gibi iç açıcı, göz alıcıdırlar.

— Benden söylemesi, eriği şu kuytuya dikersin.

— Aynalı konsolların satıldığı zamanlardaydı.

— Adam delirmiş, her gün mimoza alıp geliyor.

— Nerede o eski uçurtmalar, nerede o eski gökyüzü!

— Bir gün aklımıza esmişti de Kâathaneyi aramıştık, aklında mı?

Görünmeyen adamımdır ben sokaklarda... Cami avlularına inip kalkan güvercinleri, yüzleri kararmış uzun, eski apartman dizileri arasında güçlükle sıyrılıp geçen bir sokağı dönüverince karşıma çıkan aydınlık alanı, pencere önlerinde dizili sardunya saksıları arasında gezinen kedileri olduğum yerde çakılı kalarak durur, seyrederim. Acele acele evlerine dönen okul çocukları, sırtında küfesiyle geçen bir hamal bana çarpabilir o sırada. Gene de beni görmezler. Bu yüzden ne özür dileyen bulunur ne de küfreden. Herkes yürür, gider. Bazen kendimi çiçek açmış bir ağacın, ekmek yiyen bir çocuğun, iki çöp bidonu arasına ağını ören bir örümceğin karşısında gülümserken yakalarım. Ama beni kimseler görmez. Yoksa, ne diye hiç de ilginç olmayan bir yerde dikilip kaldığımı merak ederek çevreme toplanmazlar mıydı?

Evet, ben kimseler tarafından görülmem. Yalnızlığım, koyu bir sis gibi bedenimi sarıp sarmalıyor demek ki. Ya da şimdilik insanları korkutacak kadar yalnız değilim. Gerçek bir *yalnızın* ürkek, yabanıl bakışlarıyla bakmıyorum daha. Hâlâ biraz onlardan, sokaktakilerdenim. Sokakları bu kadar sevdiğime göre, diyorum ki, ölüm beni sessiz bir gecede, yatağımda kıpırtısız yatarken yakalamayacaktır. Sokaklarda öleceğim ben. En iyisi, sokakların en canlı olduğu bir öğle zamanı kaldırıma yığılıp kalmamdır. Bu kez de dert olurum insancıkların başına. Kimdir, neyin nesidir diye ararlar, sorarlar. Dükkân sahibi işini bırakır, yoldan geçen bir memur evine, yemeğine geç kalır. En iyisi – kartvizitim de olmadığına göre– yanımda şöyle bir kartçık bulundurmamdır:

Mehmet Taşçı
Emekli Bankacı
Adres: .....
Ölümümün Bakkal Seyfullah'a (Tel: .....) bildirilmesini rica ederim. O da Dürnev Hanım'a haber versin. Teşekkür ederim.

Aslında cesedimin orta yerde kalmasının, mezarlıkta yoksullara ayrılmış bir çukura atılmasının hiç önemi yok. Ama ardımda kalanlar bana karşı son görevlerini yerine getiremezlerse üzülürler. Nedense öyle alışılmıştır. Hem çukura konduğumu gözleriyle görmezlerse unutamazlar beni. Bir yerlere gizlendiğimi, günün birinde çıkıp geleceğimi sanırlar. Beklerler, belki de özlerler.

Dürnev Hanım insanları sevmemekle, kendi deyimiyle bir "münzevi" olmakla suçluyor beni. Oysa yalnız sokakları değil, insanları da seviyorum. Kalabalık içinde olmayı seviyorum. Yoksa ne diye İstanbul'un güzel görüntülü sessiz yerleri dururken, insanların karınca sürüsü gibi kaynaştığı bu semti seçtim? Belki de yalnızca insanlarla konuşmayı sevmiyorum. Çünkü biliyorum; yaşama küskün, kırgın ölmüş bir yazarın dediği gibi, insanlar "Bizim gerçeklerimizi değil, kendi yalanlarını söylerler" durmaksızın. Bu yalanları dinlemekten usandığım için, eski tanışlarımın hiçbirini arayıp sormuyorum. Hem onlar Aksaray'da, Fatih'te, Beyazıt'ta kaldılar. Onlar da mı bu yana geçmiyor nedir, hiç karşılaşmadık birbirimizle. Yeni yalanlar istemediğimden olacak, başka arkadaşlar edinmeye kalkışmadım. Oyun salonlarından tanıdığım Rüştü Bey, Nadir Bey falan da benim gibi yalnız kişiler. Kendilerini kolay kolay açığa vurmuyorlar. On yıldır beraberiz, gene de yabancı sayılırız; birbirimizi yalanlarımızla avutmaya, kandırmaya kalkışmadığımızdan olacak. Davranışlarımızın, kendimizi ele vermeyen konuşmalarımızın, önemsiz olduklarından saklamaya gerek görmediğimiz meraklarımızın, alışkanlıklarımızın uzak birer tanığıyız, o kadar.

Geçen gün Rüştü Bey'in durup dururken elimi sevecenlik ve umutla sıkıp "İyi ki varsınız" demesi tedirgin etti beni. Bu tutumunun beni bağlamasından korktum. Sanki onun hesabına Tanrı'yı yadsıyorum, onun hesabına tek başıma yaşıyorum. Günün birinde –olacak şey değil ya, sözün gelişi– Abdullah Bey'in kehanetini gerçekleştirmeye kalkışacak olsam, salt Rüştü Bey'i düş kırıklığına uğratmamak için, Tanrı'ya inanmaktan vazgeçeceğim.

8 Aralık

Evimi, işimi bırakıp buralara geleli, eski tanıdıklardan kimseyi göremediğimi yazmıştım. Yalnız bir kez kızıma rastladım; üç yıl oluyor. Bayram dolayısıyla Dürnev Hanım'a uygun bir armağan bulup almak üzere dolaşırken Beyoğlu'nda bir karşılaştık. Bir kumaşçı dükkânından çıkıyordu. Beni görünce şaşırdı. Sevindi. Anlaşılan uzun bir süredir böyle bir karşılaşmayı bekliyordu, istiyordu. Hazırdı buna. Bana söyleyeceklerini bile çoktan ezberlemiş olmalıydı. Belki de her gün belirli bir zaman ayırıyordu bunun için. Bana söyleyeceklerini bir kez daha gözden geçiriyor, ayrıntıların üzerinde daha bir dikkatle duruyor, yeni olayları da eklemeyi unutmuyor; bu arada artık eskimişlerini –etkisiz ve yersiz olacaklarını düşünerek– çıkartıyordu. Örneğin ilk yıllar yalnızca işe başlayışını bütün ayrıntılarıyla anlatacakken, evlenmesi, çocuklarının doğumu, bir kat sahibi olmaları daha çok önem kazanmış, yalnızca çalıştığını bildirmekle yetinmeyi yeğlemişti. Görünüşü, anlattıklarını doğruluyordu. Şişmanlamış, güzelleşmişti. Üzerinde iyi dikilmiş, kürk yakalı bir palto vardı. Saçları sarıya boyanmış, özenle kabartılmıştı. Elleri bakımlı, tırnakları pembe cilalıydı. "Annem de bizimle birlikte oturuyor," diye anlattı. "Bu yüzden işteyken gözüm arkada kalmıyor. Tabii evde hizmetçi de var. Annem yalnız çocuklara bakar. Bu da bir eğlence onun için. Arada yemek pişirir. Canı isterse yani. Fazla yorulmasını istemiyoruz doğrusu." Özellikle annesinin mutluluğu, rahatlığı üzerinde duruyordu. Sağlığı da yerindeymiş eski karımın. Damadı onu pek seviyor, pek sayıyormuş.

Ayrılırken nerede oturduğumu sordu. "Şuralarda bir yerlerde," dedim. Bu cevabımı yeterli bulmuş olmalı, içtenlikle "güzel," dedi. Evini, damadımı, torunlarımı görmek isteyip istemediğimi sordu. "Hayır," diye cevap verdim kısaca. Ama kızım gücenecek ya da cesaretini kolay kolay yitirecek gibi görünmüyordu. Aceleyle adresini, telefon numarasını bir kâğıda yazıp elime sıkıştırdı. "Mutlaka beklerim," demeyi de unutmadı.

İçtenlikle söylüyorum, kızımı görmek hiç de etkilemedi beni. Yalnız arada, herhangi bir çağrışımla aklıma geliveren kızımın görüntüsü silinmişti artık. Soluk yüzlü, kara saçlı, çe-

limsiz bir çocuktu. Mutsuzluğunu, çevresine ve insanlara karşı duyduğu ürkekliği, güvensizliği gidermek elimde değildi. Geçen yıl Beyoğlu'nda karşılaştığım iyi giyimli, ağzı kalabalık, yerli yersiz gülen genç bayanla o zavallı, içine kapanık çocuk arasında hiçbir ilinti kuramıyorum.

Ertesi gece

Eski tanıdıklarımdan yalnız kızımı görmedim. Biri daha var: Çok özlediğim halde onu görmeyi aklımdan bile geçirmediğim, herhangi bir karşılaşma olasılığını şöylece düşünmekten düpedüz korktuğum biri... 17 Mart'tı, bir Çarşamba'ydı. Bahar belli belirsiz duyuluyordu. Ben kaldırımlar üzerindeki kitap sergilerinden birinin önünde durmuş, bakıyordum. Yanımda dikilen kadının uzun süredir beni süzdüğünün farkındaydım. Koyu renkli kalın paltomu gülünç buldu galiba diye düşündüğümü hatırlıyorum. Hatta ne demelere bu güneşli Mart sabahında ince bir şey giymedim diye de kendi kendime söylenmiştim. Sonra aradan, değil on iki yıl, otuz iki yıl bile geçse unutamayacağım bir ses "merhaba" dedi. Oydu. Nevin'di. Her zamanki içten, dostça gene de hafifçe alaylı gülümseyişi bile değişmemişti. (Çok sonra Nevin'in sanıldığı gibi atılgan ve korkusuz olmadığını, aslında herkes gibi kendine göre birtakım korkularının bulunduğunu, alaylı sanılan gülümsemesiyle sıkılganlığını geçiştirmeye çalıştığını anlamıştım.) Yaşlanmıştı tabii. Ellisini geçmiş olmalıydı. Saçları ağarmış, biraz da kilo almıştı. Gene de bir genç kız gibi canlı ve hareketliydi. Her zamanki gibi yalın, hiç göze çarpmayan, ancak konuştukça, bakışlarını üzerinizde ya da bakılmaya değer bulduğu bir nesnede yoğunlaştırdıkça sezinleyebileceğiniz çekiciliğiyle yanı başımdaydı. Ben de aptal aptal duruyordum.

— Tanımadınız mı beni yoksa?

Sesinde sitemden çok, çocuksu bir şaşkınlık vardı.

— Tanımaz olur muyum? Elbette tanıdım... Yalnız şaşırdım biraz. Nasılsınız? İyi misiniz?

Her soruyu, hele rastgele sorulan soruları cevaplama alış-

kanlığı edinmemişti hâlâ. Bu yüzden sorularıma cevap vermeden, eski günlerdeki gibi yönetimi eline aldı:

— Aradan bunca yıl geçtikten sonra kaldırımda dikilip birbirimizi seyredecek değiliz ya... Gelin, yemeği birlikte yiyelim. Şuracıkta iyi bir lokanta biliyorum.

Sesimi çıkarmadan başımı salladım. Rahatça koluma girdi, arka sokaklardan birine saptık. Kendi haline bıraksa, öylece dikilip duracağımı ya da bir yolunu bulup kaçacağımı biliyordu. Lokantaya girince, çevresine uzun uzun bakındı; uygun gördüğü bir masaya oturduk. Hemen bir sigara yaktı. Garsona limonlu votka söyledi. Ben bira istedim.

— Bir zamanlar sizi sokaklarda aradım durdumdu, diye anlattı. Sigarayı tutan elinin parmak uçları hafifçe titriyordu. Dayanamayıp mektup yazdığım bile oldu. Hiçbirini postalamadım tabii. Rahatınızı kaçırmak istemiyordum. Gerçi pek emin değildim ama belki bensiz rahattınız. Size yazdığım o uzun mektupları çekmecemde sakladım durdum. Yırtıp atmaya kıyamıyordum. Arada çıkarıp okuyordum. O zaman büyük bir acı duyuyordum. Sonunda sizi sokaklarda aramamayı, mektup yazmamayı başardım. İşinizi bıraktığınızı, karınızdan ayrıldığınızı duyunca yeniden görmek istedim sizi. Bir dost, bir arkadaş gibi. Ama kimse adresinizi bilmiyordu. Sanki koca kentte yok olmuştunuz. Yitip gitmeyi başarmıştınız sonunda... Şimdi söyleyin bakalım, sizin de beni aradığınız oldu mu hiç?

Sesimi çıkarmadan önümdeki bardakla oynadım. Bana eziyet etmekten hâlâ vazgeçmemişti. Nasıl anlatabilirdim? Ona olan sevgim yalnız beni ilgilendirirdi. Elimden gelse kendimden bile saklayacağım çok gizli, kutsal, anlaşılmaz bir tutku. Belliydi, o artık beni sevmiyordu; arkadaşça bir yakınlık duyuyordu yalnızca. Büyük bir umursamazlıkla konuşuyor, gizlerini açığa vurmakta sakınca görmüyordu.

— Memnun musunuz hayatınızdan, onu söyleyin bari.

— Memnunum... Tabii memnunum. Evde sıkılırdım. Belki siz de anlamıştınız o zamanlar. Zor katlanırdım. Şimdi tek başınayım. Canım ne isterse onu yapıyorum. Bol bol okuyorum. Çatı katında bir odam var. Penceremden İstanbul'un damlarını görüyorum. İstanbul'un damlarını severdiniz değil mi?

— Karşılaştığımızdan beri beni sevindiren bir tek cümle çıktı ağzınızdan neyse... Demek çatıları sevdiğimi unutmadınız. Biliyor musunuz, ben de işimi bıraktım. Sizin anlayacağınız bol zamanım var artık. Özgürüm. Aklıma esince Santral Oteli'ne gidiyorum. Bilir misiniz o oteli? Sıraselviler'de... En üst katta bir oda tutuyorum, bütün gün bıkıp usanmadan pencereden bakıyorum. Eski yapıların damlarını, derme çatma çatı katlarını, minareleri, kilise kulelerini, bu arada hâlâ yapı adı verilen bir sürü yıkıntı ve dökün tüyü seyrediyorum. Her seferinde bir başka oda tutuyorum. Çünkü her odanın görüş alanı farklı. Bir gün de Park Otel'de bir daire armağan ettim kendime. Nefis bir haziran günü yaşadım orada. Bıkıp usanmayacağım tek şey bu otel odaları olmalı. Kominin bahşişini verip kapımı kilitledikten sonra başlayan mutluluğumu anlatamam. Kocam "boş heves" diyor bütün bunlara. Gene de engel olmaya kalkışmıyor. Şaşırıyor o kadar. Bir gün de Alp Oteli'ne gittim. Arka odalarından çam ağaçlarının göründüğünü söylemişlerdi.

— Görebildiniz mi çamları?

— Gördüm ya. Değdi de doğrusu. Hem bu Alp Oteli, düpedüz yaşayan bir varlık. Geliri azalmış, çok azalmış soylu bir koket... Kısacası saygı uyandırıyor insanda. Siz de bir deneseniz. Bir gece geçirseniz Alp Oteli'nde. Mutlaka seversiniz.

— Olur, dedim hiç düşünmeden. Alp Oteli'ne falan gidecek değildim oysa.

O sırada bifteklerimiz geldi. Nevin de konuşmasını kesti. Tabağına doğru eğildi, eti kokladı. Eskiden de böyle yapardı. Bir tabak yemeğin karşısında kendinden geçiverdi. İşte şimdi de damları, çam ağaçlarını, bıkıp usanmadığı otel odalarını unutmuş görünüyordu. Önce "Hımm" dedi ve hemen etten kocaman bir parça kesip ağzına attı. Lokmasını, tadına vara vara çiğneyip yuttuktan sonra:

— Demek tek başınıza oturuyorsunuz? diye sordu. Kim bakıyor size? İşinizi kim görüyor?

— Ev sahibim Dürnev Hanım. Yaşlı bir kadın... İyi yürekli, temiz. Arada bir azarlıyor, ama gene de beni seviyor olmalı.

— Demek ev sahibinizden bile azar işitiyorsunuz... O da sizi çekilmez buluyor olmalı.

— Çekilmez bir adam olduğumu biliyorum. Bunu yüzüme vurmasanız da olurdu.

— Ayrıca bencil ve ürkeksiniz. Bütün bunlara karşılık bulunmaz bir insan olduğunuzu sanıyorsunuz. Bu yanılgıya henüz küçük bir çocukken kapılmış olmalısınız. Daha sonra da bu bulunmaz insanı bütün gözlerden gizlemek için elinizden geleni yaptınız.

— Eskiden de böyle söylerdiniz... Görüyorsunuz, hiçbir şeyi unutmamışım.

— Ben de bencildim. Sizi değiştirmeye, kendi isteklerimi yaptırmaya uğraşmam doğru değildi belki. Ama sizi kendi halinizde bıraksaydım, birlikte hiçbir şey yapamazdık ki... Doğrusu hiç suçum yok benim. İstediğimi elde etmeye uğraştım; bu benim hakkımdı. Siz direndiniz; bu da sizin hakkınızdı. Çatıştık durduk. Sessizce, kibarca. Çok acı çektim. Ara ara "Neye yaradı? Elimde ne kaldı?" diye sorardım kendi kendime. T... Bankası'nda çalışmaya başladığım, yani sizden ayrıldığım günlerdeydi. Çok acı çektiğim günlerde. Sonraları böyle bir soru sormadım kendi kendime. Çünkü pişmanlık duymuyordum.

O bunları anlatırken "Peki ya ben?" diye soruyordum içimden, "Ya benim çektiğim acı? Şu anda bile çektiğim acı?"

Sesinin tonunu birden değiştirerek:

— Yesenize bifteğinizi, dedi. Yoksa sevmediniz mi? Sert geldiyse bırakın. Bilirim, yumuşacık etler seversiniz siz. Çünkü sert bir eti çiğnemeye bile üşenirsiniz. Yiyemeyecekseniz vazgeçin, bir şiş getirtelim. Unutmayın, benim konuğumsunuz. Yo, karşı koymaya kalkışmayın. Yoksa gene kavga ederiz. Hem neden hiç konuşmuyorsunuz? Yemek yemeniz konuşmanıza engel değil ki. Hadi, hiç değilse günlük yaşantınızı anlatın bana.

— Anlatacak neyim var ki! Kitap okuyorum, arkadaşlarla buluşup bezik, bilardo falan oynuyorum, sokaklarda dolaşıyorum. Hepsi bu.

— Gerçekten pek de bir şey yapıyor sayılmazmışsınız. Peki, neler okuyorsunuz?

— Söylersem gene eğlenirsiniz benimle. Eskisi gibi tarih kitapları okuyorum. Bilirsiniz, tarihe meraklıyımdır.

— Yaşadığımız günlerden kaçmak için en iyi yol... Tarihe sı-

ğınmak. Sentez yapmaya da üşendiğinizden, tarih bilginiz ancak avutuyordur sizi... Ben artık pek fazla okumuyorum. Yaşamayı yeğliyorum. Tabii çocuklarımla anlaşabilmek için onların salık verdiği kitapları da okuyorum; ama yavaş yavaş. Çünkü kolayca anlayamıyorum bu kitapları. Benim yaşantımla, şimdiye dek bağlandıklarımla onlar arasında büyük ayrım var. Ara ara kafam karışıyor. O zaman polis romanlarına sarılıyorum. Sizin yaptığınız gibi, kolayca kaçmak için.

O konuştu, ben dinledim. Bir yandan da sofradan nasıl kalkacağımızı, nasıl vedalaşacağımızı düşünüp tedirgin oluyordum. Bir şeyleri bitirmek zor gelir hep. Sonlar ürkütür beni. Bir yerde toplanıldığı zaman ilk kalkan, hiçbir zaman ben olmam. Biri kalkıp gitmeye yeltenince de hemen ona katılırım. Hoş başlangıçlardan da aynı ölçüde korkarım. Hiç değilse belli bir duruma başlamak edimi benden gelmez. *Emrivaki*'lere katlanırım ancak. Nevin, saat üçe doğru işi olduğunu söyleyip hesabı istedi. Lokantadan çıkınca sokağın köşesinde tokalaşıp ayrıldık. Nerede oturduğumu falan sormadı. Telefon numarasını vermeye de kalkışmadı. Adet yerini bulsun diye "görüşürüz" bile demedik. Tekrar görüşmeyeceğimizi biliyorduk.

O gece uyuyamayacaktım. Besbelliydi. Eve dönmedim; sokaklarda yürüdüm. Sonra bir meyhaneye girip iki duble konyak içtim. Eve öyle döndüm. Kendime gelmem kolay olmadı. Perişanlığım günlerce sürdü. Dürnev Hanım telaşlandı; aklımı kaçırdığımı sanıyordu.

Şimdi oturup bütün bunları neden yazdım? Hani kendimden bile saklıyordum onu sevdiğimi? Saat bir olmuş. Sokaklarda yürümek için vakit çok geç. Konyak içeceğim bir yer bulabileceğim de şüpheli. Nevin, tuhaf bir adam olduğumu söyler dururdu. Ben de kendi kendime ona duyduğum sevginin biraz hasta bir sevgi olup olmadığını sormuşumdur ara ara. Hayır, elbette hasta bir sevgi değildi. Yalnız çok şiddetli, çok yoğun, bölünmemiş bir sevgiydi. Yüreğimde hayatın çeşitli görünüşlerine, dünyadaki başka varlıklara yönelebilecek ne kadar sevgi varsa, hepsini ona karşı duyuyordum. Onu sevmek, yaşamayı sevmek, dünyayı sevmek gibi bir şeydi. Bu yüzden ondan kaçmaktan başka çarem yoktu. Kırıntılarla, yasaklanmış gizli buluşmalarla

yetinemezdim. Nevin, bütünüyle benim olmalıydı. Oysa onunla birlikte yaşamayı aklımdan bile geçiremezdim. Kocasını, çocuklarını bırakamazdı ki. Çünkü onlardan vazgeçecek kadar sevmiyordu beni. O yalnızca hayatı seviyordu. Bütün biçimleriyle... Bütün olanakları yoklayarak, deneyerek, her şeye birden sahip olmaya çalışarak yaşamak istiyordu. Kocası belki de kendisini çok fazla vermişti işine. İşi ona yetiyordu. Nevin'se hepimizin katlandığı tekdüze yaşama biçiminin sınırlarını zorlamak, kendine özgü atak düşüncelerine uygun gerçekleri denemek istiyordu. Ben bir olanaktım, değişik bir gerçektim, o kadar. Gönlünce denemek istiyordu beni. Yalnızlığıma çekilmemi de korkakça ve edilgin bir direniş olarak nitelendiriyordu. Bu korkakça direniş, nedense daha güçlü kılmıştı beni. Sonunda geri çekilen Nevin oldu. Bunun aslında benim yenilgim olup olmadığını hâlâ düşünür dururum.

Bankanın kantininde ayrı bir masam vardı. Yemeğimi orada tek başıma yerdim. Bazı ayrıcalıklarımın olmasına, nedense göz yumulurdu. Nevin sık sık masama gelir, benimle yemek yerdi. Çevre onu ilgilendirmiyordu. Yaptıklarını gizlemekten, göreneklere uymaktan tiksinirdi.

— Böyle sık sık masama gelmeniz doğru değil, diye karşı koyacak oldumdu.

— Neden? Dedikodudan mı korkuyorsunuz?

— Benim için değil. Ben bir erkeğim. Sizi düşünüyorum.

— Ben kendimi düşünmesini bilirim.

— Kızmayın ne olur! Ama böyle sık sık gelmeyin yanıma.

— Haftada kaç gün sizinle yemek yersem durumu kurtarmış oluruz? Yani hakkımızda dedikodu etmezler?

— Yalvarırım alay etmeyin... Yalnız şöyle diyelim, sözgelişi çarşambaları birlikte yesek...

— İngiliz centilmenleri karılarıyla sevişecekleri günü, böyle sizin yaptığınız gibi önceden kararlaştırırmış. Kabul, çarşambaları yemek yeriz, perşembeleri de...

Böyle edepsizce konuştuğu zamanlarda ağlayacak gibi olurdum. Ama Nevin'e kızmak, gücenmek elimden gelmezdi. Bankada erkekler, bir odada toplanıp gevezelik ederlerken, arada, birlikte çalıştığımız kadınları dillerine dolamaktan kendileri-

ni alamazlardı. Söz konusu kadınlar ne kadar gösterişsiz, kendi halinde olurlarsa olsunlar, beden yapılarından ya da huylarından konuşmak, onların bazı özelliklerini, niteliklerini abartmak, üstelik bu konularda biraz saygısızlık edip ileri gitmek hoşlarına giderdi. Ama Nevin hakkında hiç konuşulmazdı.

Bana durmadan mektuplar yazardı Nevin. Başka bir kadından mektup almış değilim; ama biliyorum, kimse onun kadar güzel mektup yazamaz. Bir bahane bulup odama gelir, kahvesini içer, giderken de mektubu masamın üzerine bırakıverirdi. Uzun süre el süremezdim. Nevin, yalnızca mektuplarının cevapsız kalışına üzülüyordu. Benim onları okurken çektiğim acıyı düşünmüyordu hiç. Uzun süre sakladım mektuplarını. İşten ayrılana dek. Son gün çekmecelerimi boşaltırken çok sıkıntı çektim. Yırtıp atmaya elim varmıyordu. Ama çatı katındaki tasasız, özgür hayatıma başlarken bu acıları da birlikte götürmenin ne anlamı vardı! Birer birer küçücük parçalara ayırarak hepsini yırttım. Nevin daha önce ayrılmıştı bankadan. Karşılıklı yemek yemekten, mektup yazıp okumaktan ibaret ilişkimiz ancak iki yıl sürmüştü. İkimiz arasında geçenlerin gerçek anlamını biz kendimiz bile bilmiyorduk.

Yazık ki, bütün bunları yazdım. Nevin defterime girdi. İki yıl önce ona rastladığımda bir hafta acı içinde kıvranmış, sonra kurtarmıştım kendimi. Ama bütün bunları yazmam iyi olmadı. Artık sık sık Nevin'i düşünmekten kendimi alamam. Defterime geçirince, herhangi bir olay bile önem kazanıyor; Nadir Bey'in selvilerinden Dürnev Hanım'ın ponponlu terliklerine değin... Nevin'i yazdım, artık ondan kurtulamam. Oysa yaşlanmış, saçları ağarmış, elleri buruşmuştu. Eski bir ceket vardı sırtında. Gene de hiçbir şey değişmedi. Çünkü hepsini buraya yazdım. Onu sevdiğimi bile yazdım.

9 Aralık

Dün yazdıklarımı okudum da... Fazla duygulanmıştım. Neredeyse kendime acıyacak olmuşum. Oysa yitirdiğim hiçbir şey yok. Diyelim ki Nevin'le birlikte yaşamam mümkün oldu. Ben

karımdan ayrıldım, o da kocasını, çocuklarını bıraktı. Beni kendine uydurmak için elinden geleni yapacaktı. Yani kusurlarımla, kendisine hiç benzemeyen yönlerimle olduğum gibi kabullenemeyecekti beni. Yağmurlu, poyrazlı kış gecelerinde Santral Oteli'ne taşınıp İstanbul'un çatılarını seyretmekten tutun da, Levent'in çıplak sırtlarında gözüne ilişen bir top ağacın altında piknik yapmaya varıncaya kadar canının çektiği ne varsa, hepsini benimle yaşamaya kalkışacaktı. Pijamam sırtımda, elimde gazetem, onunla oturup çay içmem bile olanaksızdı.

Hem o uzun konuşmalarımıza karşın birbirimizi iyice tanımıyorduk bile. Nevin, düş kırıklıklarından ötürü sessiz ve hüzünlü olduğumu sanırdı. Böyle düşünmek hoşuna gidiyordu ya da işine geliyordu, kim bilir? Oysa düşlerim yoktu benim. Gerçeklere katlanmaya hazırdım. Ne var ki, gerçeklerimle baş başa bırakmıyorlardı. Nevin bile... Hayatımı bölüşmek istiyordu. Bölüşerek bana yardım etmek istiyordu. Ama o zaman bana ne kalırdı? Hepsinin, her şeyin bedelini ödemiştim. Odalarda yalnız kalmayı göze alarak. Ya da kalabalıkları, gürültüleri suskumla göğüsleyerek. Kimseyle bölüşecek sıkıntım ya da sevincim yoktu.

Hiçbir şeyin fiyatıyla ilgilenmediğini söylemişlerdi. "Ekmeğin bile kaça satıldığını bilmez o" demişlerdi. Bu yüzden para sıkıntısı çekiyor olmalıydı. Giyimine pek az para harcayabilirdi. Ay sonlarına doğru –parası bittiğinden olacak– kantine gelmez, odasında üzerine peynir sürülmüş incecik iki dilim ekmek yerdi. Buna karşılık sarı güllerin yapraklarının ötekilerden daha yumuşak olduğunu, turnaların esrarlı haykırışlarını bilirdi. Kimsenin işine yaramayacak bilgileri öğrenmekte ustaydı.

Kısacası eğer evlenseydik, baş döndürücü gereksiz bir devinim içinde yuvarlanıp gidecektik. Gerçi onu salt bu çırpınışları, günlük yaşantının soğuk, tekdüze, hatta ahmakça ve bayağı görüntülerine yenilmeyişi, yaşamı en durgun anlarında bile bir kavga olarak düşünmesi ve öylece yaşamak isteyişi yüzünden seviyordum belki de. Ama Nevin'le gündelik yaşantıyı bölüşmeye kalkışmak başarısız bir deneyim, kötü bir aldanış olmaz mıydı?

23 Aralık

Napolyon'un mektuplarını okuyorum. Çoktandır elde etmek istediğim bir kitaptı bu. Nadir Bey bir tanıdığından almış. Şu sıralarda beni ancak Napolyon'un mektupları oyalayabilirdi. Başımı kaldırmadan okuyorum.

3 Ocak

Korkunç bir düş gördüm, altüst oldum. Ne yapacağımı bilmiyordum. Sabahleyin Dürnev Hanım bile anladı, yüzümü görür görmez "Soyunun da girin hemen yatağınıza," dedi, "hastasınız siz." Odamda yalnız kalmaktan korktuğum için gene de dışarı çıktım. Dürnev Hanım arkamdan seslendi: "Yemeğe bana gelin. Böyle hasta hasta lokantada yemeniz doğru olmaz. Naneli, yoğurtlu çorba yaparım. Pazı da var. Yemekten sonra oturur, konuşuruz. Açılırsınız biraz."

Titreye titreye gittim biraevine. Sanki bir nöbet gelecekti. Neyse pek bir şey olmadı. Gene de biraevinde fazla kalmadım. Bir süre sokaklarda dolaştım. Şimdi gece. Dürnev Hanım akşam yemeğinde de beni yalnız bırakmadı. Öğleden kalan çorbayı içtik. Sonra ıhlamur kaynattı. Komşularıyla ilgili bir şeyler anlattı ama dinleyemedim. Daha sonra da üzeri yeşil boyalı bir hap içirdi, beni yatmaya yolladı. Yatağa girip uyumaktan korkuyorum. Gene aynı düşü görürsem diye. Ama Dürnev Hanım'ın hapı keskinmiş. İşte uykum geldi bile. Çaresiz yatıp uyuyacağım.

5 Ocak

Düşümde Rüştü Bey'le beraberdim. Bir kenti geziyorduk. Yabancı bir ülkenin başkenti olabilirdi, Bükreş, Sofya falan gibi. Gerçi bu adını saydığım kentleri hiç görmedim ama mutlaka bir Doğu Avrupa kentinde bulunuyorduk. Çünkü İstanbul'dan fazla uzakta değildik. Rastladığımız her şey, yapılar, dükkânlar, anıtlar, havuzlar ilgimizi çekiyor, önlerinde durup uzun uzun

bakmak istiyorduk. Gelip geçenlerin konuştukları dili anlıyorduk; bu da bize pek olağan geliyordu.

Ne var ki kenti gönlümüzce gezemiyorduk. Çünkü bir başka yerde olmak zorundaydık. Vakit dardı ve bizi bekleyenler vardı. Geç kalırsak pek ayıp olacaktı. Akşama doğru kentin dışına çıkmıştık. Küçük bir vadideydik. Çoktandır da böyle ağaçlık yerlere gelmeyi, yeşil tepeler görmeyi, kısacası doğayla baş başa olmayı istemiştik. Çevremizde boy atmış çam, gürgen ve kayın ağaçlarını birbirimize gösterip çocuklar gibi seviniyorduk. Gene de tedirgindik. Varacağımız yere bir an önce ulaşmak için acele ediyorduk. Güneş batmış olmalıydı; dağ doruklarında bulutlar kırmızıydı. Hemen yanı başımızdan bir dere geçiyor, sular iri kaya parçalarının üzerinden küçük çağlayanlar yaparak dökülüyordu. Bir sürü ağıldan dönüyor olmalıydı. Suyun çağıltısından, çıngıraklardan başka ses yoktu. Biz de hepten susmuştuk artık. Havanın mis gibi koktuğunu da ansıyorum. Ellerimizi, yüzümüzü saran nemin tatlı serinliğini de duyar gibiyim.

Derken doruklardaki pembelik kayboldu ve ortalığa bir katran karası çöküverdi. Nedense gökyüzünde bir yıldız da yoktu. Önümüzü görmeden yürüyor, birbirimizi kaybetmemek için, arada ses veriyor, adlarımızı çağırıyorduk. Derken bir düzlüğe ulaştık. Vadi bitmişti ve düzlükte hâlâ hafif bir aydınlık vardı. Düzlüğün sonunda, Nadir Bey'in resimlerindeki gibi, çitle çevrili, yarısı taş, yarısı tahtadan yapılma bir kulübe bulunuyordu. Kulübe gene Nadir Bey'in resimlerinde olduğu gibi küçücüktü ve yıkık bir yanı yoktu. Evin pencerelerinden birinden hafif, titrek bir ışık sızmaktaydı. İçerde gaz lambası ya da mum yanıyor olmalıydı.

Düş bu ya, Nadir Bey ve öteki arkadaşlar bizi içerde bekliyorlarmış. Bahçe kapısı derme çatma bir şeydi, gene de çok uğraştık, açamadık. Atlayıp içeri girmemiz de olanaksızdı. Çit oldukça yüksekti. Ama bahçe kapısı eve pek yakındı. Bulunduğumuz yerden, "arkadaşlar orada mısınız?" diye seslendik. Cevap veren olmadı. Gene bağırdık: "Arkadaşlar orada mısınız?" Bu bir parola mıydı ki başka türlü seslenmeye, başka sözler söyleyip haykırarak sesimizi duyurmaya çalışmıyorduk, orasını pek bilmiyorum. Derken, penceredeki soluk, titrek ışık söndü. Düz-

lüğü, vadideki korkunç karanlık kaplayıverdi. Kendi ellerimizi bile göremiyorduk. Evin önünden ayrıldık ve nereye gideceğimizi bilmeden yürümeye başladık. Birbirimizle konuşmuyorduk. Ne kadar yürüdük bilmiyorum, ay çıktı. Artık çevremizi görebiliyorduk. Ama ayın doğmasına sevinmemiştik. Dolunaydı bu ve donuk ışıkları buz yağmuru gibi iniyor, içimize sızıyordu. Sonra Rüştü Bey de yok oldu yanımdan. Yapayalnız kalmıştım. Bu o kadar önemli değildi gene de. "Arkadaşlar orada mısınız?" diye bağırmıştık ve cevap veren olmamıştı. Beni ürküten, kanımı donduran buydu.

Bir şeyler yapmalıyım. Ara sıra alışkanlıklarımın dışına çıkmayı düşünmedim değil. Sözgelişi vapura binip Kavaklara doğru uzanayım diyorum. Ya da güneş batarken Tepebaşı'ndan vurup Atatürk Köprüsü'ne yürüsem, Haliç'i seyretsem... Bir gün Galata Kulesi'ne çıksam (ama kuleleri sevmem hiç). Olmuyor, yapamıyorum. Hiç zamanı olmayan bir adam gibiyim. Yaşamaya zaman bulamayan adam mıyım yoksa? Bir masal vardı, adam gölgesini yitirmişti... Ben neyimi yitirdim, bilemiyorum.

Şubat

Napolyon'un mektupları gerçekten oyaladı beni. Pek çok not aldım. "Yaşamak istemek ve ölmesini bilmek lazımdır". Birincisini başaramadım. İkincisini öğrenecek miyim?

"Ben dünyayı omuzlarımın üstünde taşıdım, her halde böyle bir sanat yorulmadan yapılmaz."

Kimi insanların hiçbir iş yapmadan da yoruldukları düşünülecek olursa...

3 Mart

Biraevini mutlaka anlatmalıyım. Günümün önemli bir bölümü orada geçiyor. Üstelik pek de mutlu oluyorum biraevinde. Ne tuhaf, kapının üzerinde, çevresinde yeşil yapraklardan bir su bulunan kirli sarı renkte bir levha olduğunu biliyorum da, üzerinde-

ki yazıyı bunca yıldır zahmet edip okumamışım. Açıkçası on yıldır gidip geldiğim biraevinin adını bilmiyorum. Belki de daha iyi... Biraevinin adı biraevidir. Bir oyun vardı (eskiden tiyatroya da giderdim), adam köpeğinin adını "köpek" koymuştu.

Sabahları biraevi tenhadır. Pencerenin önündeki küçük yuvarlak masaya, benim masama kimseler oturmaz. Biraevinin en keyifli köşesi burasıdır. Çünkü içerisi güneş almaz, loştur. Güneş ışığı yalnız benim masamın bulunduğu pencereden saat onon iki arası girer, biraz ötedeki pencerelerin önünde gezinir, ama içerdeki masalara kadar uzanmak zahmetine katlanmaz. Öğleden sonra sokağın köşesini döner, bir daha da görünmez. Küçük yuvarlak masamda biramı yudumlarım, kitabımı okurum. Arada da sokağa göz atarım. Pırıl pırıldır, güneş içindedir sokak. Sokağa döşeli taşların eğri büğrülüğüne bu yüzden aldırmaz insan. Biraevine gelirken geçtiğim bu sokak, ancak birbirine yaslanarak ayakta durabilen ve açık cümle kapılarından yüzlerce yıllık küf kokusu taşan dört beş katlı evlerle doludur. İnsan güneşin nereden delik bulup bu sokağı aydınlattığına, ısıttığına şaşar. Ama ben bütün biçimsizliğine karşın severim sokağımı. Benim gerçek sokağım burasıdır; evimin bulunduğu sokak değil. Çünkü oradan bakınca ancak damları görürüm. Ne kadar eğilsem sokağı göremem, altımdaki katın kiremitleri sokağı görmemi engeller. Oysa biraevinde gözümün önünden bir sürü insan geçer. Çoğu tanıdık yüzlerdir, yabancıya pek rastlanmaz. Aralarında hiç konuşmadığım dostlarım bile vardır. Sözgelişi iki küçük kız... Önceleri kardeş sanıyordum. Sonra yalnızca arkadaş olduklarına karar verdim. Çünkü hemen hemen aynı yaştalar. Biri kollarının arasında kedi yavrusu taşır durur. Her sabah bir başka kedi yavrusu alır kucağına.

Onları nereden bulur, büyüdükleri zaman ne yapar bilmiyorum. Öteki, renkli beze sarılı bir bebek taşır, ama her zaman değil. Ayrıca bu, ötekinin kedileri sevdiği kadar sevmiyor bebeğini. Bu konuda ona hak vermiyor değilim. Bezden bir bebek ne kadar canlı olabilir ki! Eh, cansızlar da canlı varlıklar gibi sevilmezler tabii.

Bir gün gelecek, bu kızlar büyüyecekler ve biraevinin önünden geçmeyecekler. Biri bir denizciyle evlenecek, öteki de Kapa-

lıçarşı esnafından bir antikacıyla. Sonra da birbirlerini hiç görmeyecekler. Biri zengin olacak, öteki, kocasının seferden dönüşünü bekleyecek.

Bir de alışverişe çıkan ihtiyarcıklar vardır. Yavaş yavaş yürürler. Bir işe yaradıkları, kendilerine ağır gelen fileleri taşıdıkları için sevinçlidirler; ama belli etmezler. Gün gelir, içlerinden biri görünmez olur, "Hastalandı mı ki," diye tasalanırım. Sonra gene ortaya çıkar. Hastalığından arta kalanları adımlarında, yüzünde, kollarında taşır. Çünkü o yaşlarda hastalıklar, çekilen acılar, iyi ya da kötü huylar gibi yerleşir kalır gövdemize. Kimileyin de aylar geçer, yaşlı adam hiç, ama hiç görünmez. O zaman anlarım.

5 Mart

Sokağın karşı köşesinde bir kahve vardır. Kışın camları buğulandığından içerisi görünmez. Nedir, bahar gelir gelmez masaları, iskemleleri dışarı çıkarırlar, kaldırıma dizerler. Rengi uçmuş, cilasız, eski püskü masaların, iskemlelerin görünüşleri hiç de hoş değildir. Kahve müşterilerinin de masalardan, iskemlelerden kalır yanları yoktur hani. İçlerinden en genci bile, o çarpık ayaklı masalar, arkalıklarının bir tahtası eksik iskemleler kadar eskidir sanki. Kahve (o zamanlar kıraathane denirdi ya), kim bilir kaç yıl önce, bütün takım taklavatıyla ve müşterileriyle birlikte açılmıştır sanki, öylece de durmaktadır. Müşteriler, sallana sallana, bunca yıl yaşamaktan bezmiş adımlarla gelirler; bütün ağırlıklarıyla ayakları oynayan iskemlelerin üzerine çökerler. Ve hiç kalkmayacakmış gibi saatlerce otururlar. Kulaklarını kaşırlar, otuz yıl önce başladıkları bir düşünceyi sürdürürler. Gözleri belirsiz bir noktaya dikilidir. Yüzlerinde, düşüncelerini sonuca ulaştırmanın ya da bir çözümlemeye varmanın erinci hiçbir zaman görülmez. Konuşacak olduklarında, cümleler tane tane dökülür ağızlarından. Hiç acele etmezler. Ağır ve korkunç, tekdüze sesler duyulur. Karşılarında oturanlar genellikle söze karışmazlar, yalnız bilgiççe başlarını sallarlar, o kadar.

Bu sabah baktım, tam karşımda çıplak ayaklı bir adam oturuyor. Ayağının birini pabucundan çıkarmış, dizinden büküp is-

kemlesinin üzerine koymuş. Dizinden aşağı doğru sallandırdığı eli de ayağına değdi değecek. Gerçi ayağı hiç de kirli değildi. Ama gün görmemiş, cansız, duru bir aklığı vardı. İğrendim. Bir daha sokağa bakmadım. Bu yüzden gözlerim okumaktan yorulunca ya da güzel bir tümceyi sindirmek isteyince, bakışlarımı biraevinin loşluğuna çevirmek zorunda kaldım.

İşte o zaman bir şey dikkatimi çekti: Biraevi hiç de sandığım gibi tenha değildi artık. Beş altı delikanlı tezgâha dayanmışlar, bira ya da gazoz içiyorlar, bir yandan da konuşuyorlardı. Kimileri masalara oturmuşlardı. Bir yere, belli bir gruba katılan insanlar görünüşündeydiler. Oturanlardan kimileri kalkıyor, ayaktakilerle konuşmaya başlıyordu. Üstleri başları temizdi ama pek özensizdiler. Boyunbağları falan yoktu; renkli gömlekler, dik yakalı kazaklar giyiyorlardı. Kocaman cepli, omuzlarından aşağı kayıp düşüverecekmiş gibi rastgele giydikleri garip ceketleri vardı. Başkalarının işitmesinden çekinmeden, yüksek sesle ve rahatça konuşuyorlardı. Sanki biraevi yalnız onlarındı. Neler konuştuklarını ben de duydum duymasına, ama bir şeycikler anlamadım. Besbelli konuştuklarını herkesin anlamayacağını bildiklerinden böyle rahattılar.

Biraevinin kokusu da değişmişti. O eski, küflü, ekşi kokuyu bastıran yanmış yağ ve peynir kokusu vardı şimdi. Bira sifonunun yanında bir tost makinesi duruyordu. Raflarda meyve suyu, gazoz şişeleri sıralanmıştı.

En önemlisi, biraevi artık insan kokuyordu.

18 Mart

Kitabımı rahatça okuyamıyorum. Öyle şamata ediyorlar ki delikanlılar! Hem onları gözlemekten de kendimi alamıyorum. Önce iki üç kişi geliyorlar... Göz açıp kapayıncaya dek, bakıyorsunuz, yedi, sekiz, on olmuşlar. Ne de çabuk çoğalıyorlar, hem hiç belli etmeden. Hemşehri falan olamazlar... Şiveleri, yüzleri, yapıları öyle değişik ki! İçlerinde işçi tulumu giymiş olanlar da var, koltuğunun altında üç beş kitap birden taşıyanlar da... Birbirleriyle anlaşmaları akıl almaz bir şey.

Kahvedekilere hiç benzemiyorlar. Kahvedekilerin elleri hep bir yerlere saklanmıştır. Masanın altına, ceplerine.... Sigaralarını, çay bardaklarını tutarlarken bile, bir garip bükülüşle yarısı olsun gözlerden gizlenir. Sanki bir büyük sır taşımaktadırlar da, elleri, onu ele verecek olan ilk sözcükleri açıklayacaktır. Bizimkilerin (artık bizimkiler diyebilirim biraevi müşterilerine) elleri hep ortadadır. Biraevinin loşluğunda, rüzgârda pır pır eden kavak yaprakları gibi gümüşlenip dururlar. Ellerinin kararlı, korkusuz devinimleri sözlerine eşlik eder gibidir. Ellerini kullanmadan düşünemezler bile, diyorum; bekledikleri kişiyi de karşılayamazlar... Evet, birini bekliyorlar. Gözleri hep kapıda çünkü. Gerçi durmadan birileri girip geliyor, dostça karşılanıyor; ama gelenlerden hiçbiri o beklenen değil. O daha gelmedi. Uzun süre de gelmeyecek sanırım. Neden bilmem, öyle düşünüyorum. Delikanlıların, bekledikleri kişi neredeyse geliverecekmiş gibi kapıya bakıp durmaları da, aslında onu bugün yarın beklediklerinden değil. Bir alışkanlık belki de... Ya da bilmem neden, öyle davranmaları, hep umutlu olmaları gerekiyor. Belki bir tür tören bu, onun gereklerini yerine getiriyorlar. Üstelik hiç de sabırsız değiller. Sanki onun geleceği günün hangisi olduğunu ve buna da daha çok zaman bulunduğunu biliyorlar. Bekleyişlerinde dinsel bir inanç var, diyeceğim geliyor. Ve bu onları coşturuyor. Arada ben bile kaptırıveriyorum, delikanlılarla birlikte gözlerimi kapıya dikiyorum. O zaman yüreğim tatlı tatlı çarpıyor.

Dürnev Hanım'a bizimkilerden söz ettim.

— Duymuştum orada toplandıklarını, dedi. Demek siz yeni farkına vardınız. Tanrı iyiliğinizi versin! Aylardır gidip geliyorlar biraevine, siz yeni görmüş gibi anlatıyorsunuz. Biraevini küçük oğlan işleteli beri, bu böyleymiş.

— Biraevini Nuri Bey işletmiyor mu artık?

— Hayır, işlerini oğluna devretmiş. Nuri Bey'in çoktandır biraevine uğramadığını da mı bilmiyorsunuz?

Nereden bilebilirdim? Doğrusu Nuri Bey'le pek ilgilendiğim de yoktu hani. Hoşlanmadım gitti kendisinden. Ben biramı getirip önüme koyan garsona bakarım. Temiz yüzlü, iyi yürekli, efendiden bir Rum'dur Yani. Benim yaşımda olmalı. Neyse, Nuri

Bey'in biraevini oğluna devrettiğini bilip bilmemem önemli değil. Dürnev Hanım da her şeye şaşar. Böyle konuşması canımı sıktığından, delikanlıların kimler olduklarını, oraya ne yapmaya geldiklerini sormadım. Zaten fazla meraklı bir insan değilimdir. Kimsenin işine burnumu sokmam. Sokanları da sevmem. Gerçi biraz rahatsız ediyorlar beni. Sözgelişi kitabımı okuyamıyorum. Ama alıştım onlara... Hatta kendilerini sevdiğimi bile söyleyebilirim. İçlerinde çok uzun boylu, şakaklarından çenesine doğru ince bir sakal ineni var ki, şaşılacak şey, saygı uyandırıyor insanda. Tok bir sesi var. O konuşurken herkes susuyor. Zaten böyle uzun uzun konuşmak için arada bir uğruyor biraevine. Konuşması bitince gidiyor. Bir de sarı saçlı, çocuk yüzlü, yeşil kazak giyen bir oğlan var, ancak on sekizinde olmalı. Yüzü hep gülüyor. En çok onu seviyorum.

20 Mart

Bu sabah türkü söylediler hafif sesle... Sözleri tam anlaşılmıyordu; ama Hasan adında birinin türküsüydü bu. Hasan'ın başından geçenleri anlatıyordu. Anlayabildiğim kadarıyla bu Hasan sonunda ölüyordu. Daha doğrusu öldürülüyordu. Ama Hasan öldü diye üzülmek gelmiyordu insanın içinden. Ayrıca Dürnev Hanım'ın radyoda dinlediği acıklı türkülerin hiçbirine de benzemiyordu. Sarp kayaları, ormanları, dağlardan aşağı yuvarlanırcasına inen insanları, yüksek düzlüklerde yakılan çoban ateşlerini düşündürtüyordu. Hasan türküsünden sonra bir marşa başladılar. Marş söylerken başlarını kaldırmışlardı, gözleri parlıyordu. Gören, zafer kazandıkları bir savaştan döndüklerini sanırdı. Biraz yorgundular gerçi, ama yorgunluğa aldırmıyorlardı. Birden nedense seslerini yükseltiverdiler. O zaman tezgâhın arkasından mutfak bölümüne yakın yerde, hep karanlığa çekilmiş duran Nuri Bey'in küçük oğlu ortaya çıkıverdi:

— Susun, susun, diye kollarını salladı. Aklınızı mı kaçırdınız siz?

Sesini yükseltmeden usulca konuşmuştu. Delikanlılar karşı koymaya kalkışmadan seslerini kestiler. Bir süre hiç konuş-

madılar. Ellerinden oyuncakları alınan çocuklar gibi üzgün ve şaşkındılar. Nuri Bey'in oğlunu tanısaydım, gider konuşurdum onunla, "Çocuklardan ne istedin?" derdim, "ne güzel türkü söylüyorlardı. Kimseyi de rahatsız ettikleri yok üstelik." Yazık ki tanımıyordun Nuri Bey'in oğlunu, adını bile bilmiyordum.

Bizim garson Yani'ye baktım. Yüzü asıktı. Aslında delikanlılara hizmet etmekten pek hoşlanmıyor, donuk garson maskesiyle aralarında sessizce dolaşıyor, ilk fırsatta mutfağa kaçıyor.

24 Mart 1966

Bu biraevi nasıl da meşgul ediyor beni. Artık her gün biraevinden söz ediyorum. Önce bizimkilerden sakladım; anlamazlar diye mi düşünmüştüm nedir? Sonra şöyle bir anlatacak oldum, Nadir Bey:

— Gençlerin burunlarını sokmadıkları yer kalmadı zaten, dedi öfkeyle. Akşamüstlerini pastanelerde geçirmeyi severim. Yokuşun başında Martı diye bir yer vardı... Sessiz, sakin, gürültüsüz. Pastaları da iyi. Derken gençler dadandılar. Sahibi de tuttu, teyp çalmaya başladı. Bir yandan müzik (eğer o gürültüye müzik denilebilirse), bir yandan gençlerin sırasız, saygısız kahkahaları... Çaresiz Martı'yı bıraktım, başka bir pastane buldum. Buradaki pastalar Martı'daki gibi iyi değildi. Onun için pasta yemiyor, yalnızca çay içiyordum. Az sonra oraya da geldiler. Dört pastane değiştirdim; nereye gitsem peşimden geliyorlar. Demek şimdi de sizin biraevinize doluştular, ha?

3 Nisan

Bu sabah biraevine gittiğimde ne göreyim? Masama bir adam oturmuş. Bu, on yıldır ilk kez başıma geliyordu. Yani'nin böyle bir münasebetsizliğe göz yumabileceğini düşünemezdim doğrusu. Yani'ye şöyle bir baktım; sağ elinin parmaklarını saçlarına daldırıp daldırıp çıkartıyordu. Demek ki sinirliydi. Nuri Bey'in oğlu da tezgâhın arkasındaki en karanlık köşeye çekilmiş, hiç

kıpırdamadan ayakta duruyordu. Yüzünü seçemiyordum gerçi, ama havada bir tatsızlık vardı, hemen seziliyordu.

Olana bitene fazla aldırmadan masama doğru yürüdüm. Masamda oturan adam, genç sayılabilirdi. Pek de şıktı doğrusu. Sabahın bu erken saatlerinde külüstür biraevimize yakışmıyordu giysisi. Belki de terziden yeni almıştı da giymeden edememişti. Giysisi açık mavi renkteydi, oldukça cırlak bir mavi. Üzerinde karmakarışık morumsu mavi şekiller bulunan kocaman bir boyunbağı takmıştı. Boyunbağı, tıpkı ipekten bir atkı gibi bütün göğsünü kaplıyordu. Besbelli bir memurdu. Ne kadar çalımlı giyinirse giyinsin, yönetmeliklere ve müdürlere boyun eğmeye hazırdı. Yönetmeliklerin açıklarından yararlanarak (memurların giyimleri konusunda madde yoktur ya) böyle giyinmişti kuşkusuz.

Adamın hiç de gerçekmiş etkisi bırakmayan kapkara saçları, gene kapkara küçük bir bıyığı vardı. Gözlerinin, uçlarından aşağı doğru çekik oluşu, derinlemesine düşünme yeteneğinden yoksun bulunduğunu gösteriyordu. Ya da böyle sanmamı gerektirecek başka nitelikleri de vardı aslında. Dış görünüşüyle –deyim yerindeyse eğer– modern bir külhanbeyine benziyordu.

— Günaydın, deyip her zaman oturduğum iskemleyi çektim, karşısına oturdum. Belki sizi rahatsız ediyorumdur, ama kusuruma bakmayın. Ben on yıldır her sabah buraya gelir, bu masaya oturur, kitabımı okurum. Sizce bir sakıncası yoksa, alışkanlıklarımdan vazgeçmek niyetinde değilim.

Biraz alttan almayı yeğlemiştim. Çünkü güçlü görünmese de her zaman her yerde hır çıkarmaya alışkın birine benziyordu. Gene de nazikçe yaptığım imayı anlayarak masamdan kalkacağını sanıyordum. Oysa pişkinin biriymiş, hiç oralı olmadı. Yalnızca "zararı yok," demek inceliğini gösterdi. Ben de hemen kitabımı açıp okumaya başladım. Yani'nin biramı getirmesini bekliyordum bir yandan da. On dakika geçti, Yani gelmedi. Başımı kaldırıp Yani'ye el salladım. Ne istediğimi bilmezden gelerek yaklaştı. Nedense tıpkı lüks lokantaların garsonları gibi sol koluna beyaz bir peçete asmıştı. Dudaklarını büzerek:

— Emriniz efendim, diye sormasın mı?

— Bir duble bira, dedim hiç bozuntuya vermeden. Beyefen-

diye de sor bakalım, madem masamın konuğu olmak inceliğini gösterdiler, ne istiyorlarsa ikramım olsun.

— Aman rica ederim, diye atıldı mavi giysili adam, asıl siz izin verin de, ben ikramda bulunayım.

— Yazık ki isteğinize karşı gelmek zorundayım. Çünkü –deyim yerindeyse– ben buranın gediklisiyimdir. Size bir şeyler sunmak hem görevim hem de hakkım... Beye de bir bira getiriver Yani.

— Hayır, hayır, –birden telaşlanmıştı– olmaz. Şey... Görevdeyken içki içmemiz yasaktır. Madem üsteliyorsunuz, eh, kahve içeyim bari.

— Burada kahve bulunmaz, dedi Yani, kendisinden hiç ummadığım bir terslikle.

— Karşıdan getirtiverin, diye önerdim, Yani'nin belki de kızacağını düşündüğüm halde.

— Şekerli olsun, dedi mavi giysili adam.

— Çayını, kahvesini şekerli içen adamları hiç sevmem. Hoş, bu adamın kahvesini şekerli içeceği besbelliydi. Ondan başka ne beklenirdi ki! Biraz sonra benim biram, onun da şekerli kahvesi geldi. Bizim delikanlılar da adamdan hoşlanmamışlardı besbelli. Kimileri sessizce çıkıp gitti. Daha sonra da kimse gelmedi. Tezgâha yakın masada üç kişi oturuyordu. Onlar kaldılar. Yüksek sesle açık saçık fıkralar anlatıp (daha önce açık saçık fıkra anlattıklarını duymamıştım hiç) yapmacık kahkahalarla gülüyorlar, nedense eğlendiklerini, keyiflerinin yerinde olduğunu ille de göstermek istiyorlar, belki de bunda bir yarar buluyorlardı.

Karşımdaki adam, şekerli kahvesini, yüzünü bile buruşturmadan, höpürdete höpürdete içti, bitirdi.

— On yıldır buraya geliyorsunuz demek, diye sordu. Cevap vermedim. O, sorularını sürdürdü.

— Hep böyle kitap mı okursunuz?

— Evet.

— On yılda ne çok kitap okumuşsunuzdur kim bilir! Çok da bilgili olmalısınız. Bakabilir miyim okuduğunuz kitaba?

Özür bile dilemeden elimdeki kitabı çekti, aldı. Böyle davranışlara alışkındı besbelli. Kitabın sayfalarını karıştırdı, kapağına baktı, sonra geri verdi.

— Yabancı dildeymiş. Demek yabancı dil de biliyorsunuz? Ben bilmem. Bu yüzden ne okuduğunuzu anlayamadım.

Çok okuduğumdan ötürü bana duyduğu saygı yok olmuş gibiydi. Bir süre kuşkuyla süzdü beni. Daha doğrusu benden kuşkulandığını sezdirmek istiyordu ya, düşük gözleri, derinlemesine bir kuşkuyu hemencecik bönce bir şaşkınlığa çevirivermişti. Bir süre böyle garip garip yüzüme baktıktan sonra nedense, yeniden yakınlaşma gereğini duydu:

— Bu gençler sizi rahatsız ediyorlardır bana kalırsa, dedi. Şöyle istediğiniz gibi dalıp okuyamıyorsunuzdur.

— Hiç de değil. Evet, konuşur dururlar kendi aralarında, ama hiçbiri gelip masama oturmaya kalkışmaz.

— Yani sizden hoşlanmadıklarını, sizi içlerine almak istemediklerini mi anlatmak istiyorsunuz bu sözlerinizle?

— Yoo, bunu da nereden çıkardınız? Hem neden beni içlerine almaya kalkışsınlar? Ben yaşlı bir adamım, onlarsa çok genç.

— Gene de onlar konuşurlarken kitabınızı okumakta güçlük çekiyorsunuzdur, bilmez miyim? Hele ilginç konular konuşuyorlarsa, kulak misafiri olmak istemeseniz bile, anlatılanları dinlememek elinizden gelmez. Öyle değil mi?

Sanırım, adamın canı sıkılmıştı da ondan gelmişti buraya. Belli ki, kahve ya da içkievi geleneklerini iyi biliyordu. Karşısındakini lafa tutmakta hiç güçlük çekmiyordu çünkü. Onu susturmak için son sorusunu duymazlıktan gelerek kitabıma eğildim. Aslında sinirlenmiştim; okuduklarımdan bir şeycikler anladığım yoktu, ama karşımdakinde çok dikkatli okuduğum izlenimini uyandırmak, böylelikle gevezeliklerine engel olabilmek için ikide bir sayfa çevirmeyi de unutmuyordum. Bu kez sigara paketini uzattı.

— Buyurmaz mısınız?

— Teşekkür ederim, kullanmam.

— Hiç mi?

— Hiç.

— Yani ömrünüzde sigara içmediniz mi?

— Çok eskiden. Gençliğimde... Günde üç dört tane içtiğim olurdu. Sonra bütün bütün bıraktım.

— Ne iyi!... Ben çok içiyorum. Daha doğrusu bizim meslek-

te çok sigara içilir. İnsan yalnız olunca ne yapsın, elinde değil. Hele bir de cebinde sigara paketi duruyorsa... Bakın, belki de şu sigara denen şey olmasaydı, kimse bizim meslekte tutunamazdı. Çünkü bazen tek dostumuz sigara oluyor.

Belki mesleğiyle ilgilenmemi, ne iş yaptığını sormamı bekliyordu. Aldırmadım. Kitabımı okudum. Ne var ki, o susmak bilmiyordu.

Bu kez de:

— Öğretmen misiniz, diye sordu.

— Hayır.

— Çok okuduğunuzu görünce öyle sandım da... Yoksa yazar falan mısınız?

— Yok canım, daha neler! Emekli bir banka memuruyum ben.

Nedense birden rahatlamıştı. Üstelik gözkapaklarını indirip yüzüme öyle bakmaktan da vazgeçtiğinden, hiç de yabansı olmayan gözleri ortaya çıkmış, göz uçlarının düşüklüğü kalmamış, kısacası adama benzemişti. Mavi giysileri olmasa, onu cana yakın bile bulabilirdim. Gerginliğinden sıyrılarak geniş bir soluk aldı, arkasına yaslandı.

— Sizinle bir içkievinde karşılıklı kadeh tokuşturmayı isterdim, dedi. Uzun bir memurluk hayatınız var, çok da okuyorsunuz. Ne güzel olurdu sizinle konuşmak... İki üç kadeh içip kafayı da bulunca kim bilir neler neler anlatırdınız!

Artık onu cana yakın bulmam olanaksızdı. Elimde değil, saygısızlara, yılışıklara dayanamam.

— Bana bakın, dedim, neredeyse oğlum olacak yaştasınız. Böyle biçimsiz sözcükler, deyimler kullanarak konuşamazsınız benimle. Kahvenizi içtiniz ya, yeter! Lütfen, kalkın, başka masaya gidin. Ya da akranınız olabilecek şu gençlerle arkadaşlık edin.

Birden gülmeye başladı. Pek pis gülüyordu. Göz kapakları gene inmiş, korkak yılan bakışlarıyla (yılanlar korkakça bakabilirse eğer) çevreyi süzmeye başlamıştı. Bütün insanca davranışları, kızmayı, kuşkulanmayı, içtenliği beceremediği gibi, gülmeyi de beceremiyordu. Ona dokunmak olasılığı bile beni tiksindirmese, kendisini rahatça tokatlayabilirdim. Neyse ki iskemlesinden kalktı.

— Çok hoşsunuz, dedi masamı terk etmeden önce. Hiç bu kadar eğlenmemiştim. Bir çırpıda bana ne değerli arkadaşlar buluverdiniz! Ha, ha! Pek bitirimsiniz vallahi!

Daha konuşmak istiyordu ama nedense, birden sustu ve çıkıp gitti.

Bütün bunları neden yazdığımı düşünüyorum. Sevmediğim, tiksindiğim, üstelik sabahımı rezil eden bu adamı neden yazdım? Yaşamımda yeri olmayan biri o. Bir de şu var: Yaşamıma sokulması gereken kişileri, nesneleri hep ben seçecek değilim ya... Böylesine bencil olmaya ne hakkım var? Hem bencillikten de öte bir şey bu... Çirkinliklerden, kötülüklerden, tiksindirici durumlardan kaçınmak, yaşamayı zedelemez mi acaba? Bu adam, hayata karşı işlediğim günahın kefareti olmasın sakın? Öyleyse iyi ki yazdım. Nevin'le birlikte mavi giysili adam da defterime girdi. "Kutsal"ı da yok etmek gerektiğini düşünüyorum. Tanrı düşüncesini silip atmakla iş bitmiyor. "Kutsal" da bir engel. Doğru düşünmek, doğru yaşamak için bir engel.

Nevin, tarih okumanın bir işe yaramayacağını söylemişti. "Sentezci bir kafan yok senin" demişti. Ama insanoğlunun kanlı tarihini, o acı alın yazısını ve bütün bunlardan sonra da çatı katlarına, biraevlerine, tekdüzenin güvenine sığınmaktan başka çare, başka somut olmadığını kitaplardan öğrendim ben.

"Hz. Muhammed devrindeki İslam'da, yalnız kılıçla kafa kesilmesi usulü kabul edilmişti ve infazı suçlu için eziyetli olan yollara başvurmak yasaktı. Türkler İslamlığı kabul ettikten sonra, Müslümanlığa özgü işkencesiz infaz yollarını benimsemişlerdir. Bununla beraber Moğollar'dan gelen bazı usullerin bir müddet Türk devletlerinde yaşadığı şüphesizdir. Fakat Moğollar'daki gibi gayriinsanî usuller, onlardan çok daha uygar olduğu kuşkusuz bulunan Türklerce uygulanmamış ve nihayet Osmanlı Devleti'nde, İslam Hukuku'nca kabul edilmiş vücut cezaları bile sistematik bir şekilde para cezalarına dönüştürülerek modern anlayışa uygun bir adım atılmıştır."

"Habeş çocukları toplanır, hamama götürülür ya yalnızca husyeleri burulur, çoğunlukla da bütün tenasül organları kökünden kesilirdi. Bu operasyondan sonra çocuklar yarı bellerine kadar kuma gömülürlerdi. On, on beş gün öylece bırakıldık-

tan sonra sağ kalan çocuklar toplanır, esir tüccarlarına satılırdı. Bütün bunları bana yaşlı bir harem ağası, ağlayarak anlatmıştı."

"Sonunda cadıların varlığına inanmadığını söyleyen Dr. Fian'a (kendisi aslında cadıları cezalandıran mahkemenin başyargıcı idi) korkunç işkenceler yapıldı. Bacaklarının kemikleri parça parça kırıldı, gene de direndi. Bunun üzerine cadıları cezalandırmakta pek ateşli olan Kral I. James yeni bir işkence yolu buldu: Sanığın tırnakları sökülerek, yaralara iğneler batırıldı."

"Dinsizlikle suçlanan Servetus'a hafif ateşte kızartılarak yakılma cezası verildi. Zavallının can çekişmesi yarım saatten fazla sürdü. Eğer halk Servetus'a acıyıp da alevlerin üzerine attıkları çalı demetleriyle ateşi canlandırmamış olsaydı, zavallı bir türlü ölemeyecekti."

Tahta geçmiş bulunan otuz altı Osmanlı padişahına karşılık kaç şehzadenin (bu arada kız çocuklarının da) boğdurulduğunu bilmiyorum. Yüzlerce olmalılar.

Belki de yanlış istekler, yanlış gerçekleştirmeler, yanlış savaşlarla dolu tarih sayfalarını unutmak ve kedi yavrularını seven kızların, bilye oynayan oğlan çocuklarının katıksız sevinçlerini duymak için kaçtım. Tuz, kan, ter, gırtlaktan fırlayan en çılgın acı çığlığının ya da genel bir korkunun, hangi ulu kurtuluş şarkısına dönüşebileceğini anlamış değilim. Belki sentezci bir kafam olmamasına borçluyum bu bilgisizliğimi. İnsanlığın ulu bir amacı gerçekleştirme çabasına da inanmış değilim. İnsanın, kendisinin yarattığı bütün kötülükleri, bütün zavallılıkları, aptallıkları taşıma uğruna gösterdiği yüreklilikten başkasını alkışlamadım. Bu da "kutsal" kavramını ayakta tutmaya yetmeyecek pek cılız bir yan tutmaydı, o kadar.

Peki, öyleyse neden boyuna tarihi karıştırıyorum? Bana hep hatırlatıyor da ondan. Nasıl bir yüzkarasından kaçtığımı. Çünkü en hızlı ve kurnazca kaçan bile bir gün, bir yerde yakayı ele verir. Bunu unutmamak gerekir. Öyleyse o son güne kadar...

Düşünüyorum da, Nevin de mavi giysili adamla aynı defterde yer almaya aldırmazdı. Çünkü Nevin'in de "kutsal"ı yoktur.

20 Nisan

Benim masamın değeri son günlerde birden artıverdi. Bu sabah gene biri gelip oturmamış mı? Bu, ötekine benzemiyordu ama. Onun gibi pişkin ve sırnaşık değildi. Ben karşısına gelir gelmez, okuduğu gazeteyi bıraktı, hafifçe doğrularak:

— Masanıza oturduğum için özür dilerim, dedi kibarca. Garson bu masanın sürekli bir müşterisi bulunduğundan söz etmişti gerçi, ama hiç değilse siz gelinceye kadar burada oturmanın bir sakıncası bulunmayacağını düşündüm. Biraevinin öteki masaları zaten pek karanlıkta kalıyor. Bense, gördüğünüz gibi gazete okumak niyetindeyim. Eğer sizi tedirgin edeceksem, hemen kalkıp gideyim.

Önünde, yarısı boşalmış bir bira bardağı duruyordu. İyi giyinmişti. Oldukça yakışıklı bir adamdı. Yeşil gözleri insanın içine işliyordu. Gene de, ne biçim bir insan olduğunu kestirmek çok güçtü. Ne var ki, kendinden emin, ne yaptığını çok iyi bilen biriydi besbelli. Bu yüzden ona "Buyurun, rica ederim, ne önemi var? İkimiz de aynı masada oturabiliriz pekâlâ," dedim. Dedim ya, içimde garip bir tedirginlik vardı. Yani'den biramı istedim. Yeni masa komşum öteki gibi beni lafa tutmaya yeltenmedi. Birasını içti, gazetesini okudu. Sigara da içti ama bana tutmaya kalkışmadı. Gençler içeri doluşmaya başlayınca, onları saygısızca süzmedi. Geldiklerini fark etmemiş göründü. Birası bitince bir duble daha istedi. Saat on ikiye doğru gazetesini katladı, cebine koydu.

— Bu civarda mı oturuyorsunuz, diye sordu, sık sık uğradığınıza göre?

— Aşağı yukarı...

— Bir gün gene görüşürüz belki.

Kalktı. Çok nazik selamladı beni. Gülümsüyordu. Yazık ki, gülüşünü hiç sevmedim. Biraz sonra hiçbir işe yaramayan bir ameliyatta hastasının canını adamakıllı yakacak bir cerrahın yapay, insandışı, kanıksamış ve centilmence gülüşü...

30 Nisan

Korkunç şeyler oldu. Yani benim yönümden. Yoksa dünya olduğu gibi duruyor. Bir çocuk olsaydım ağlardım; doya doya, hıçkıra hıçkıra. Olanları yazacak gücü kendimde bulamıyorum. En iyisi Dürnev Hanım'la konuştuklarımızı anlatayım: Akşam odamda yapyalnız kalacak gücü bulamamıştım kendimde(oysa işte sonunda gene yalnızım) ben de Dürnev Hanım'a inmiştim. O, bulaşıkları yıkarken, ben de mutfaktaki iskemleye ilişiverdim, her zaman yaptığım gibi. Ama içimden konuşmak gelmiyordu. Ağzımı açar açmaz biraevindeki olaydan söz ederim diye korkuyordum.

— Bugünlerde pek bir şey okuduğunuz yok galiba, dedi Dürnev Hanım.

İrkildim:

— Bunu da nereden çıkardınız, dedim, her sabah biraevine gidiyorum ya... Giderken de kitabımı yanıma alıyorum. Sonra akşamları... Akşamları ne yapıyorum peki?

— Ne bileyim ben, artık hiç konuşmuyorsunuz da... Belki de ilginç konulara rastlamıyorsunuzdur.

— Yoo, hiç de değil. Ne var ki... Biraz da siz konuşsanız, diyorum. Hep ben anlatacak değilim ya... Gevezeliklerimle sizi sıkıyor olabilirim pekâlâ.

— Daha neler! Sıkılmadığımı biliyorsunuz. Hem cahil bir kadınım ben. Babamın saraylı bir hanımın oğlu olması da cahilliğimi engellemiyor. Sizi ilgilendirecek ne anlatabilirim ki? Bir şey diyeyim mi? Bayağı kıskandırıyorsunuz beni. Bir kez niyetlendim –bakın açıkça söylüyorum– hiç çekinmeden yatağınızı toplamak üzere odanıza çıktığım bir sabah, masanızın üzerindeki kitaplardan birini gözüme kestirdim. İşim bitince aldım, aşağıya indim. Gözlüklerimi taktım, okumaya başladım. Olmadı. Bu kez yatağıma uzanıp öyle okudum. İnanın, tam iki saat uğraştım da bir şeycikler anlayamadım. O günü bileceksiniz; su böreği yemeye çağırmıştım sizi. Ama sofrayı ancak iki buçukta hazır edebildimdi. Çünkü elimde kitap ha bire anlamaya çalışıyordum. Böreği falan unutmuştum. Nasıl bozulduğumu anlatamam. Çünkü siz konuşurken her şey pek kolay, açık seçik ve

akla uygun geliyor. İşte böyle... Bu yüzden kıskanıyorum sizi. Kitapların dilinden anlamak da bir marifet. Rahmetli babam da çok okurdu. Öyle bilgiliydi ki! Ama annem, babama hiç önem vermezdi. Ne saraylı olmasına aldırırdı, ne bilgisine. Buna karşılık kocam benden de cahildi. Anlayın artık.

— Dürnev Hanım, dedim birden, bu denli önemsemeyin kitapları. Hiçbir şeyi kurtarmıyor onlar.

— Anlamadım.

— Yani güç durumlarda kaldığınızda, bir şeyleri anlamak, çözümlemek istediğinizde işe yaramıyorlar. Hayat çok karışık aslında. Onu anlamak için kitaplar yetmiyor. Daha kötüsü... Hayır, kalsın. Söylemeyeyim daha iyi.

Dürnev Hanım bir naylon torba dolusu pirinci büyükçe bir bakır tepsiye boşalttı.

— Madem bir kez başladınız, bitirin sözünüzü.

— Demek istiyorum ki, galiba kitaplar da eskiyor. İnsanlar gibi, geçip giden zaman gibi, çok giyilmiş bir pabuç gibi, yağmur altında biçimi bozulmuş bir şapka gibi... Eskiyor ve hiçbir işe yaramaz oluyor günün birinde. Ya da biz kendimiz eskitiyoruz onları.

— Çok yalnızsınız. Bütün bu garip düşüncelere de yalnızlık yüzünden saplanıyorsunuz. Gerçi ben de yalnızım. Ama yapacak bir sürü işim var. Komşularım var. Sizse tek başınıza oturuyor, boyuna kitap okuyorsunuz. Kusura bakmayın ama iyi bir şey değil bu.

— Ne yapabilirim başkaca? Söylesenize... Yıllarca, istediğim gibi okuyabileceğim emeklilik günlerimi beklemiştim. Ne yapabilirim şimdi okumaktan başka? Ne gelir elimden?

Dürnev Hanım bir süre dikkatle pirincini ayakladı. Sonra:

— Ne bileyim ben, dedi ama yaşayış biçiminiz hiç de sağlıklı gelmiyor bana. Aslında hayatın dışında kalıyor, ona hiç karışmıyorsunuz. Hiç değilse bir değişiklik yapsanız... Sözgelişi yolculuğa çıkın. Bir vapur yolculuğuna... Benim param olsaydı hiç durmazdım. Hoş, kadın başıma yolculuğa falan çıkamam ya, neyse.

— Ama Dürnev Hanım, ben yakınmıyorum ki. Halimden memnunum. Yaşayış biçimimi değiştirmeyi hiç düşünmedim. Tanrı korusun!

— Öyleyse kitaplardan da yakınmayın! Madem elinizden gelen tek iş kitap okumak... O da olmasa, bilmem ki neyle uğraşacaktınız?

— Yoo, yakındığım yok zaten. Öyle ağzımdan kaçıverdi. Yoksa mutlu adamım ben. On yıldır gerçekten mutluyum... Siz de bana çok iyi davrandınız doğrusu. Bir ev sahibi gibi değil de, gerçek bir kardeş gibi davrandınız.

Dürnev Hanım hızla burnunu çekti. Utanınca hep böyle yapar. Bir süre sustuk. Sonra ona Aztekleri, Mayaları anlattım. Söylediklerimin hepsine şaştı. Bana olan hayranlığı –gereksiz yere– bir kat daha arttı.

3 Mayıs

Biraevi geçici bir süre kapandı. Yani orada çalışmayacak. Benim de biraevine bir daha gitmememi kesinlikle söyledi. Başıma gelenler bunlar işte. Biraz karışık anlattım galiba. Baştan başlamalıyım. 30 Nisan günü biraevine gittiğimde kapıyı kapalı buldum. İttim, açılmadı. Ön kapıya yöneldim. Birtakım adamlar masaları, iskemleleri kamyona yüklüyorlardı. O sırada Yani yaklaştı yanıma. Üzerinde beyaz garson ceketi yoktu. Beni karşı kahvede bekliyormuş. "Şöyle yürüyelim," dedi, "size anlatacaklarım var." Nuri Bey'in oğlu biraevinde değişiklik yapıyormuş. Kısacası orası biraevi olmayacakmış artık. Pencereler genişletilecek, içi de öteki pastaneler gibi döşenecekmiş. Buna ne kadar üzüldüğümü gören Yani:

— Aldırmayın, dedi ben de çıktım zaten oradan. Bu haliyle çalışamazdım. Ben başka türlü bir düzene, ağır başlı müşterilere alışmıştım. Müşteri dediğin masasına oturur, garsonun gelmesini bekler; içkisini oturduğu yerde içer. Bizim yeni müşterilerse kendi evlerindeymiş gibi davranıyorlardı. Sözlerimi yanlış anlamayın beyim; kimseyi kınamak haddim değil. Ben yalnız kendi işimle uğraşırım. Bir garsona yakışan da budur. Demek istediğim, çalıştığım yerde müşterilerimin türkü, marş söylemelerini kaldıramıyorum. Çünkü ben başka türlü alıştım. Biraevi, içkievi demek değildir. İçkievlerinde geceleri rakı içilir, müşteri için-

den gelirse, türkü de söyler, şarkı da... Oralarda olur böyle şeyler. Ama bir biraevine şarkı türkü yakışmaz. Eski patronum disiplinli adamdı, biraevinde her şey yakışığınca olsun isterdi. Ama yeni patron ona hiç benzemiyor. Başka türlü düşünceleri var. Belki üniversite okuduğundandır. Gerçi ancak iki yıl okudu üniversitede; ama bu iki yıl onu çok değiştirdi. Tabii amacım, kimseleri eleştirmek değil. Garsonlar çok şey görürler, görmezlikten gelirler. Müşteri, müşteridir. Onları eleştirmek bize düşmez. Patronumuzdan da memnun değilsek eğer, işimizi bırakırız. Yoksa onları arkalarından çekiştirmeye kalkışmayız. Gerçi yeni patronum da iyi insandır. Ama düşünceleri başka onun. Bu düşünceleri ben anlayamıyorum. Belki zaman değişti. Belki o da, genç müşteriler de haklıdır. Ama ben altmış yedi yaşındayım beyim, onları anlamaya çalışmak zorunda değilim. Bu yüzden işimi bırakıyorum. Çok konuştum, kusuruma bakmayın. Asıl söylemek istediğim şuydu: Sizi kahvede bekledim; hem vedalaşmak hem de olanı bitene anlatıp sizi uyarmak için.

Sustu. Ağzımı açamayacak denli şaşkındım. Sanki kafama vurmuşlar, sersemletmişlerdi beni. Acı bile duyamıyordum. Yalnız Yani'nin son sözleri aklıma takılmıştı.

— Beni ne için uyaracaktınız, diye sordum.

— Biraevi yeniden açılınca, yani bir pastane olarak açılınca, belki gene gelmek istersiniz. Alışkanlık ne de olsa... Ama bunu sakın yapmayın. Buralarda görünmeyin bir daha.

— Tekrar geleceğimi hiç sanmıyorum Yani. Belki önünden bile geçmem artık.

— Belli olmaz. Aradan zaman geçince biraevinin eski havasını unutursunuz, bir uğrayayım dersiniz. Bira yerine çay da içilir pekâlâ, dersiniz. Size öğüt vermek bana düşmez, ama ne olur, sakın böyle bir şey yapmaya kalkışmayın!

— Olur, peki, tabii anlıyorum. Eksik olmayın.

— Hayır, pek anlamadınız. Biraevine hiç ama hiç gelmemeniz gerekiyor. Bunu anlatmak öyle zor ki! Şimdiye dek hiçbir müşterimin özel işlerine karışmadım. Ama on yıldır hizmet ediyorum size. Uyarmak görevim.

— Açık konuşsanıza Yani! Söylediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum.

— Sizi biraevinde istemiyorlar artık.

— Amma da tuhaf! Beni neden istemesinler? Tanımıyorlar bile. Hem onlar dedikleriniz de kim? Nuri Bey'le oğlu mu?

— Nuri Bey'in bu işle hiç ilgisi yok. O, Üsküdar'daki evine çekildi, orada oturuyor. Yalnız yeni patronum ve genç müşteriler demek istiyorlar ki...

— Evet...

— Son zamanlarda garip, sevimsiz adamlar dadanmıştı biraevine, biliyorsunuz. Aksi gibi, hep sizin masanıza oturuyorlar, sizinle konuşuyorlardı. Bu yüzden sandılar ki...

— Ne sandılar? Tanrı aşkına sözünüzü ikide bir kesip durmayın!

— Bu kadar çok soru sorup üzmeyin beni beyim. Ben bir garsonum, patronumla ve müşterilerimle ilgili sırları saklamak zorundayım. Her şeyi açıklayamam ki size! Zaten, biraz önce de söylediğim gibi, artık yaşlıyım; aklımın ermediği bir sürü şey var. Açıklamaya kalkarsam, gereksiz sözler söylerim, yanlış anlamalara sebep olurum. Onun için açıklama istemeyin benden. Biraevine, daha doğrusu pastaneye bir daha gelecek olursanız sizi üzebilirler. Ben yalnız bunu demek istemiştim.

— Hiçbir şey anlamıyorum.

— Ben de, ben de anlamıyorum. Ama biraevine gelmememekle bir şey yitirmeyeceksiniz ki! Onların hepsi genç. Ne işiniz var aralarında? Zaten gençlerle anlaşamazsınız.

— Gençlerle anlaşmayı düşünmedim ben Yani Efendi. Aralarına girmeye de kalkışmadım. Sessizce köşeme çekildim, kitabımı okudum.

— Beyim, çok özür dilerim ama daha fazla konuşamam. Garsonluk görevim bunu gerektirir. Hadi, sizinle vedalaşalım artık. İyi günler, sağlıklı, esenlikli günler dilerim.

Elini uzattı. Ne tuhaf, on yıldır ilk kez dokunuyordum ona. Eli, elimin içinde öylesine uzak ve yabancı duruyordu ki, Yani'yle yaptığımız şaşırtıcı konuşmayı bir an için unutup, bir garsonun nasıl bir varlık olabileceğini düşünmekten kendimi alamadım. Sonra ayrıldık.

On yıl süreyle her sabah bira getirmişti bana. Şimdi birbiri-

mizi bir daha görmemek üzere ayrılıyorduk. Ve ayrılır ayrılmaz da unutuvermiştim onu.

Yani'den ayrıldıktan sonra yürümüştüm... Hiçbir şey düşünmeden, yalnızca yüreğimde anlatılmaz bir yükle sersem yürümüş olmalıyım. Birden kendimi bir park kapısının önünde buluverdim. Parkın demir parmaklıklı kapısının bir kanadı açık, öteki kapalıydı. Kapalı olanına takıldı gözüm de, park bütünüyle çekici görünmedi bana. Üstelik alçak taş duvarın ardında yaprakları birbirine karışmış likstrumlar, hep bir şeyleri, birilerini gizliyor; kolay tanışıklıklara izin vermiyordu. Ayrıca yıllar var, bir parkta oturmamıştım. Bir parktan içeri nasıl girilir, onu bile bilmiyorum. Örneğin, park bekçisini bulup ondan izin istemek ya da bilet almak gerekir miydi acaba? Sonra şöyle düşündüm: Park mademki yolumun üstüne çıkmıştı bir kez, içeri girmeliydim. Çünkü bundan sonra ancak birtakım atılganlıklar, korkusuzca girişimler kurtarabilirdi beni. Sabahlarımı nasıl geçirecektim? Nerede kitap okuyacaktım? Evde kalamazdım. Dürnev Hanım'a biraevine neden giremediğimi anlatmam gerekirdi sonra. Biraevinin onarıldığını söyleyebilirdim gerçi, ama onarım ne kadar sürerdi ki! Bilemedin bir ay... Ondan sonra nasıl oyalayabilirdim Dürnev Hanım'ı? Kaldı ki, onarımın sözünü etmek bile istemiyordum... Kimselere, arkadaşlarıma bile. Zaten bir süredir arkadaşlarımla beraber olmayı pek de istemediğimi anlıyorum. Bu defteri tutmaya başlayalı, kendimle, düşüncelerimle baş başa kalmak fırsatını buldum. Böylece şimdiye dek onlara, kendimle ilgili pek bir şey söylememiş olduğumu da anladım. Kim bilir, onlar da benden neler neler saklıyorlardır. O zaman bir arada olmamızın anlamı kalmıyor.

Demir parmaklıklı kapının açık duran kanadına yaklaşmam, kapıdan içeri ilk adımı atmam çok zor olmuştu. Nedir ki, ilk adımdan sonra her şey kendiliğinden kolaylaşıverdi. Bildiğim sokaklarda dolaşır gibi yürümeye başladım. İki yanı adam boyu yükselen taflanlarla çevrili yoldan sağa kıvrıldım. En küçük ayrıntıların bile bunca yabancı olmasına karşın, bütün devinimlerimi kendi istemimle gerçekleştirmem şaşırtmıştı beni. On yıldır alışkanlıklarımı bir alın yazısı gibi benimsemiştim. Oysa

başka şeyler yapmak da mümkün ve olağanmış pekâlâ. İşte ilk kez karşıma çıkan bir parkın kapısından içeri girebiliyor, dahası var, canımın istediği doğrultuya yönelebiliyordum. Biraz yürüdüm. Ortasında havuz bulunan bir açıklığa vardım. Havuzun çevresinde sıralar vardı, sıralarda da oturan insanlar... Görünüşlerine bakılırsa, biraevinin penceresinden seyrettiğim kişilerden kalır yanları yoktu. Her gün aynı sokaktan geçmeye alışmış insanların rahatlığı ve alışkanlığı içinde oturuyorlardı. Besbelli sık sık geliyorlardı parka.

Her yan öylesine aydınlıktı ki (havuzun suyu güneş ışığını yansıtıyordu üstelik), önceleri doğru dürüst bakamadım çevreme. Çünkü bu saatlerde ben hep biraevinin loşluğunda kitabımı okurdum. Sonra gözlerim aydınlığa alıştı. Güneşin sıcaklığıyla iyice gevşemiştim, içinde bulunduğum durumu yadırgamayacak denli gevşemiştim. En küçük bir tedirginlik duymuyordum. Sanki yıllardır geliyordum bu parka da, şuraya, şu sıranın üzerine oturuyordum. Kimse yanıma gelip burada ne işim olduğunu sormuyordu. Kimselerin dikkatini çekmemiştim. İşte burada da çabucak görünmeyen adam oluvermiştim. Tıpkı sokaklardaki gibi. Bunu saptamak daha da rahatlandırdı beni. Cebimdeki kitabı çıkarıp okumayı aklıma getirmeden uzun süre güneşin altında oturdum. Derken susadım. Canım bira istedi. Ama pek üzerinde durmadım bu isteğimin. Bir ara, kadınlardan birinin çocuğunun elinden tutarak yürüdüğünü, ilerdeki musluktan eğilip su içirdiğini gördüm. Onlar çekilince ben de musluğun başına gittim, elimi musluğa dayayıp biraz su içtim. Serindi su, hoşuma gitti.

8 Mayıs

Artık parka gidiyorum, kitabımı orada okuyorum. Bugün hava fazla sıcaktı, güneş bunalttı. Ben de yerimden kalktım, havuzlu alanın sağ yanındaki yolun üzerinde tek başına duran bir sıraya oturdum. Sıra kocaman bir söğüdün gölgesindeydi. Öğlen vakti beş altı işçi gelip az ötedeki bir başka söğüdün gölgesine, çimenlerin üzerine oturdular; yere mendillerini serdiler. Üç ek-

meği böldüler. Soğan, zeytin, helvayla birlikte yemeğe başladılar. Ekmeklerini yeni çiğnemeye başlamışlardı, bekçi göründü. Ağır ağır yürüyerek işçilerin bulunduğu yere yanaştı. Az önce çimenlere basmaya kalkışan çocuklara düdüğünü öttürüp duruyordu ya, bunların çimenlere oturmasına ses çıkarmıyordu nedense. Hatta onlarla konuştu bile:

— Selamünaleyküm, dedi.

— Aleykümselam, dedi onlar da lokmalarını çiğnemeyi sürdürerek.

— Yapı yerinden mi geliyorsunuz?

— Yapı yerinden.

— Şu bitişikteki.

— Bitişikteki.

— Siz yenisiniz herhal, daha önce hiç görmedim sizleri.

— Yeniyiz ya... Beton dökeriz biz.

— Sizden önce de gelirlerdi arada. Şimdi görünmüyorlar. Ama onlar duvarcıydı.

İşçilerden biri içine helva koyduğu bir köşe ekmeği bekçiye uzattı. Bekçi bu çeşitten haraç almaya alışkındı besbelli. Ucuna zincir takılı düdüğünü cebine koyup hemen çömeldi. Ekmeği iki eliyle tuttu, yemeye başladı. Oturduğum yerden, tıpkı pehlivanlarınki gibi, başıyla oyuntu yapmadan birleşen ensesini görüyordum. Ama bekçi, böyle bir ense yapısının gerektirdiği kadar güçlü değildi. Kısa boylu ve çelimsizdi. Bildiğim bütün bekçiler gibi de biraz kamburdu.

— Fıstıklıymış helva, dedi, iyi.

Ötekiler cevap vermediler. Ağızları doluydu. Yemekleri bitince, içlerinden biri iki boş şişe alıp ilerdeki musluktan doldurdu, sırayla şişelerden su içtiler. Mendillerini ağacın dibine silkeleyip dürdüler, ceplerine soktular. "Kâğıtları toplayın, ortalıkta bırakmayın," diye diklendi bekçi. İşçiler zeytin, helva, soğan kâğıtlarını toplayıp ceplerine soktular. "Kâğıtları çöp sepetlerine atsanıza," dedi bu kez de bekçi, "Ne adamlarsınız yahu! Görmediniz mi çöp sepetlerini?" İşçiler ses çıkarmadan bu buyruğa da uydular. Bekçi, orada gereksiz olduğunu, belki istenmediğini sezinliyor, gene de bir yanlışlık yapılmasını önlemek ya da gerektiği anda hemen işe karışabilmek için bir tür-

lü uzaklaşamıyordu. İşçiler suskundular; besbelli konuşmak için onun gitmesini bekliyorlardı. Sonunda sessizlik bekçiye de ağır geldi:

— Ben, dedi yüksek sesle, Çankırılıyım... Çankırı'nın Ovasız köyünden. İçinizde Çankırılı olan var mı?

Kimse cevap vermedi.

— Duvarcılardan biri Çankırılıydı, diye yeniden denedi bekçi. Ama ezici sessizliğin sürüp gitmesine engel olamıyordu. Sonunda doğruldu. Dizleri çömelmekten uyuşmuş olacaktı, ayağa kalkarken iki yanına sallandı. Çimenlere oturmak yasaktır, dedi. Hep, söylenmesi gereken son sözü arıyordu: Parkın her yerinde levhalar vardır, kırmızıyla yazılmıştır: *"Çimenlere basmak yasaktır!"* diye. Sizin okumanız yazmanız var mı?

— Var, dedi, içlerinden biri yavaş sesle.

— İyi öyleyse. Artık gitmeliydi, ama elinden gelmiyordu. Son sözü bulamamıştı daha. Birden: "Sakın kâğıtları ortalıkta bırakayım demeyin ha," diye bağırdı. Sesi tehdit yüklüydü. Rahatlamıştı. Ellerini arkasına kavuşturdu; düdüğünün zinciriyle oynaya oynaya önümden geçerken baktım. Halinden memnun görünüyordu. Köşeyi dönerken de düdüğünü uzun uzun öttürdü. Oysa parkta kimseler kalmamıştı.

Orada kendimin de fazla olduğunu düşündüm. İşçiler, bensiz daha rahat olabilirlerdi. Çünkü çimenlere, söğüdün gölgesine uzanmışlardı şimdi. Besbelli bir süre böyle dinleneceklerdi. Havuza doğru yürürlerken içlerinden birinin konuştuğunu duydum:

— Yazık olacak ağaçlara, diyordu, yakında hepsini kesecekler. Ondan sonra zor buluruz, gölgeyi, çimeni.

Olduğum yerde durdum.

— Parktaki yapıya gelecek yıl başlayacaklarsa, neden şimdiden kesiyorlar ağaçları?

Temel kazılacak ya. Gelecek yıla hazır olur.

Bekçi biliyor muydu bütün bunları?

12 Mayıs

Parka gitmiyorum artık. Neme gerek, belki gözümün önünde ağaçları kesmeye kalkarlar. Üstelik park bekçisi hiç de sevimli görünmedi bana. Boyuna yasaklar koyan, yasakları uygulayan –hem de seve seve uygulayan– çekilmez bir adam... İşçilerden hoşlanmıştım. Az konuşuyorlardı. Ama onlar bana aldırmadılar. Biraz ilgilenselerdi, helvayla ekmek verirlerdi. Ne helvası canım! Düpedüz saçmalıyorum. Üstelik ben helva sevmem.

Acaba ağaçları kesmeye başlamışlar mıdır? Park bekçisi bundan sonra neyi koruyacak? Çocuklar, yaşlılar, işsizler gelecek yıl karmakarışık araç ve gereçlerin yığıldığı tozlu yapı yerine bakıp, "burada bir park vardı," diyecekler.

"Şurada daha demin bir biraevi vardı," diyen çıkar mı acaba? Belki de çıkmaz. Ben o sokaktan artık hiç geçmeyeceğime göre...

Bir kez gittim oraya. Dayanamamıştım. Kendi kendime bir bahane de bulmuştum. Biraevinin adını öğrenmek istiyordum. O kirli sarı renkteki tabelada yazılanları okuyacaktım. Biraevinin adını öğrenecektim. Kapının önünde durdum. Tabela yoktu. Çıkarmışlardı.

Sonra ellerimi yüzümün iki yanına dayayıp camdan baktım. İçerisi karanlıktı. Sessizlik vardı. Nöbet atlatılmış, hasta uykuya dalmış gibiydi. Ama biliyordum, az sonra gürültüler yeniden başlayacaktı. Beni hiç ilgilendirmeyen gürültüler... Başkaları için –benim için değil– duvarlar boyanacak, yerdeki fayanslar sökülecekti.

20 Mayıs

Artık okuyamıyorum. Odamda dolaşıyorum. Daha doğrusu yataktan kalkıp koltuğa, oradan da ya çalışma masamın ya da yemek masasının önündeki iskemleye oturuyorum. Okumadığımdan mıdır nedir, arada aklıma birtakım cümleler geliyor. Daha önce okuduklarımdan aklımda kalanlar olmalı. Belleğimin bulanık suyundan, bilinmeyen bir elin oltasına takılıp çıkıyorlar.

Sonra oltanın ucunda anlamsız anlamsız, bulundukları yeri yadırgayarak bir süre sallanıyorlar. İşe yaradıkları falan yok.

Bu sabah "kendini tanı," dedim, hem de yüksek sesle. Bunu neden yaptım, bilmiyorum. Pek çok yerde rastladığım bir cümle bu. Aydınlanma çağı felsefesi, bütün dinler kendimizi tanımamızı isterler. Tabii kendi önerdikleri yolu izleyerek... "Kendini tanı," dedim, sonra şaşırıp durdum olduğum yerde. Daha sonra düşünmeye başladım. Yıllardır kendimleyim. İyi yürekli, uyuşuk, birbirleriyle hiç kavga etmeyen yaşlı karı kocalar gibi beraberim kendimle. Başı örtülü kadın sorar: "Sütünü ısıtayım mı?" "Isıt ya, ısıt." Sonra adam, kadına: "Artık yün çoraplarını giysen," der, "biliyorsun, romatizmaların var. Bu havada azar sonra." Kadın söz dinler ve elceğiziyle ördüğü yün çoraplarını dizlerine dek çeker. İşte böyle. Kendimle anlaşmam bu kadar benim. Buna anlaşma denirse eğer. Kendimle nasıl doğru dürüst anlaşmaya, yani gerektiğinde kavga ederek anlaşmaya yanaşmadımsa, dünyayla anlaşmaya da yanaşmadım.

Bütün bunları düşünürken yaşımın farkına varıyorum nasılsa. Kendimi kırkımda falan bir yerlerde bırakmışım, hâlâ oralardayım sanıyorum. Yaşımın ilerlediğini de bilmiyorum. Bir de bakıyorum, altmışımdayım. Artık çok geç. Her şey için çok geç. Sokaklar ne kadar kalabalık! Ne kadar çok insan var! Bir vitrine gelişigüzel yığılmış renk renk aynı türden eşyalar gibi duruyorlar. Çeşitli markalar taşıyan kazaklar var sözgelişi. Sokakları dolduran insanlara bakarken marka değişikliğinin ne önemi olabilir, diyorum. Her marka için ayrı reklam gerekli. Kim uğraşacak? Kalabalıklar... kalabalıklar. Belki büyük kentte yaşadığımdan. Bazıları "halk" diyor. Halk nedir, bilmiyorum. Bu kalabalıktan ayrı bir şey midir? Kitapları karıştırıp sözlük anlamını bulmaya kalkışacak değilim. Zaten herkes öyle çok kullanılıyor ki bu sözcüğü. Hem de başına ayrı ayrı nitelikler ekleyerek. Kimine göre "soylu", "ince" ve "eşsiz"dir; kimileri içinse "aşağılık, cahil bir sürü." Bankadaki çaycımız geliyor aklıma. Bembeyaz, ütülü bir ceket giyerdi; kaba pamukludan. Nasıl da temiz ve düzenliydi. Onurlu bakışları vardı. Öyle de az konuşurdu ki! İşine saygı duyardı. Herkese, her şeye saygılıydı zaten. Genel müdürden tutun da hademelere değin... Küçük ocağına, bardakla-

ra, fincanlara, kapının arkasına tahta bir askıyla astığı ceketine bile saygı duyardı. Özenle demlediği çayı, kahveyi, pırıl pırıl bir bardağa koyduğu suyu içerken sık sık sözü edilirdi, "Halkımız böyledir işte," denirdi.

Ama ya bizim katın hademesine ne demeli?

Karşımızda boyuna el oğuşturan, mevkiimizin önemine göre gerdan kıran, elinden geldiğince zavallı görünüp bizden para tırtıklamaya uğraşan o dalkavuğa ne demeliydi? O "halk"tan değil miydi?

Bir de müfettiş vardı; teftiş dönüşlerinde odama uğrar, çayını içerken "halkımız"ı anlatırdı. "Ah, bilemezsiniz, halkımızı tanımak gerek," der, içini çekerdi. Hoşgörürlükle kendini beğenmişliğin sinsi uzlaşmasını duyardım sesinde, midem bulanırdı. İstanbullu bir müfettiş olarak kendini halka yakın bulmanın bedelini kime nasıl ödetir, bilmek isterdim.

Yardımcım onun sözlerini hayranlıkla dinlerdi; müfettişin ikide bir halkla beraber olmasına imrenirdi. Sonunda onun da eline bir fırsat geçti. Ankara'ya giderken yolda arabası bozulmuş, kamyon sürücülerinin konakladığı bir otelde kalmış. Üçü beşi bir odada yatmışlar. Birlikte yemek yemişler; sonra da oturup geç vakitlere dek konuşmuşlar. "Ah, azizim," diyordu, "duyduğum zevki anlatamam. Ne iyi, ne soylu insanlardı onlar! Ne ilginçti konuşmaları! Kendilerinden biriymişim gibi davrandılar bana, ama saygılıydılar. Hep baş köşeye oturttular, dönendiler durdular çevremde. Yemek paramı bile aralarında katıştırıp ödediler. Onlar gibi kuru fasulye ile bulgur pilavı yedim. Düşünebiliyor musunuz? Üstelik zavallı mideme bir şeycikler olmadı. Sonra konuştuk, konuştuk. Neler anlatmadılar ki! Bu arada benim sözlerime de çok önem verdiler, hep başlarını salladılar "haklısın," dediler. Siyasi konulara bile değindik. İnanamazsınız, sizden de, benden de akıllı bunlar. Diyorlar ki... neyse, şimdi uzun sürer anlatması. Kısacası her konuda kendilerine özgü düşünceleri var. Oysa gazete bile okumuyorlar bu adamlar. Ama sezgileri var kardeşim... Hem ne sezgi o! Şaşar kalırsınız. Çünkü gerçek hayatın içindeler. Ve gerçek hayatın öyle bilmediğimiz yönleri var ki! Ah, halkımız, alnı öpülesi insanlarımız!.. Yazık, hiç tanımıyoruz onları. Ben şimdi işte bir parça ta-

nımış bulunuyorum... Biliyor musunuz ne yapacağım? Taşraya gideceğim. Bir banka müdürlüğü verirler bana, değil mi? Şöyle küçük bir kasabacık olsun diyorum. Oraya gidip mutlu olacağım. Öyle İstanbul'muş, Ankara'ymış bıktım. Buralarda çürüyoruz, kokuşuyoruz da farkında değiliz. Mutlaka, mutlaka gitmeli taşraya. Şöyle kıyıda köşede bir banka müdürlüğüne razıyım. Siz de benim gibi yapın, aklınız varsa."

Böyle konuştu, konuştu... Sonunda tabii gitmedi o küçük kasabacığa. Belki de kendisine banka müdürlüğü vermemişlerdi.

Bir de milletvekili tanımıştım, karımın enistesi... Beni zorla yemeğe götürmüştü bir gün. İkide bir "ben halk adamıyım," der dururdu. Ve Atatürk'ten söz ederdi. "Atatürk, "adam olmak kolaydır, halk adamı olmak zordur," dermiş de. Karımın enistesi çorbayı, kahveyi höpürdete höpürdete içerdi. Garsonu, iki parmağını şaklatıp çağırıyor, sözüm ona şakalaşıyordu onunla: "Buraya bak oğlum, gene nerelere savuştun? Hah şöyle, seslendim mi hop, karşımda olacaksın. Bek beklemesini hiç sevmem, anladın mı? Ha bak, karışmam sonra. Hadi, şimdi de toz ol bakalım!" Salatam limonlu olsun diye rica ettim, "sirke dokunuyor da," dedim. Kötü kötü baktı yüzüme. Bonfile yememe de sinirlendi. "Siz İstanbullular halk adamı değilsiniz," dedi, "halkın ruhunu anlayamazsınız" Belki de haklıydı, ama bu adamın halkın ya da herhangi bir şeyin ruhunu anlayabilmesi hiç hoşuma gitmemişti.

Halk nerededir? Bilmiyorum. Yalnız kalabalıkları görüyorum. Vitrinlere rastgele yığılmış mallar gibi ucuza satılmaya, mutlaka ucuza satılmaya hazır bekleyen kalabalıkları... Boyuna gidip gelmelerine, kaynaşmalarına karşın bekleyen... Umutsuzca, belki sabırla ya da sinsi sinsi bekleyen kalabalıklar...

20 Haziran

Odam çok sıcak... Canım sıkılıyor.

Gerçek, bir varsayımdan ibaret olamaz. Elimi sobaya değdirince yanacağını bilmem gibi, hayatımı kolaylaştırıcı olmalı gerçekler. Hepsi, her şey yasalara uygun olmalı. Gerçekler yasalara

uymaz mı? Bildiğim üç beş gerçek, yasalarla çatışmayan üç beş gerçek, altmış yaşıma dek idare etti beni. Fazlasını gereksinmedim. Rahatça yaşadım. Çünkü elimi sobaya değdirmeye kalkışmadım hiçbir zaman. Ve elimi yakmadım bu yüzden de. Şimdi ayaklarımın üzerinde dimdik durmak zorundayım. Bunu büyük bir gerçek sağlar ancak. Hayatın gizlerini çözmeye kalkışanlardan, gökkubbedeki yıldızlara bakarken soluğu kesilenlerden değilim. Yalnızca ayakta durmamı sağlayacak yeni bir gerçek istiyorum. Yazık ki, bundan sonra ancak varsayımlarda bulunabilirim. Bir varsayımın gerçekliliğini saptamak için deneylere girişecek zamanım yok.

Şimdi oturup düşünmek gerek. Odamdan hiç çıkmadan. Yalnızca masamın başında oturarak... Belki o gelecektir. Sokaklar, insanlar, bütün oyunbozanlar çekilince gelecektir.

2 Temmuz

Canım hâlâ sıkılıyor... Şöyle yola düzülmeli. Bir şoseye diyorum. Neden basbayağı asfalt yol değil de –öyle ya, yollar asfaltlandı şimdi– ille şose? Ne bileyim ben, düşünmek istemiyorum. Aklımı kaçıracağım neredeyse.

Elime küçük bir çanta almalıyım; içine iki kat çamaşır, iki gömlek, tıraş makinemi ve diş fırçamı koymalıyım. Bir de battaniye. Olur ya, bir ağacın altında gecelemem gerekebilir. Şemsiyeyi de unutmamalı. Ne olur ne olmaz, bakarsın yağmur yağar. Gerçi şimdi yaz. Ama ben yollardayken kış bastırabilir. Palto istemez. Bir de palto taşıyamam. Gerekirse gittiğim yerden satın alırım. Yanımda yeterince para bulunur nasıl olsa... Yolculuk çeki de alabilirim. Bir yerlerde okumuştum; şimdilerde böyle çekler kullanılıyormuş.

Şoselere... Evet, şimdi anladım neden şose diye tutturduğumu. Oralardan daha az taşıt geçer. Ama bir de geçti miydi toz içinde kalır insan... Hava yağmurluysa, çamur da sıçratırlar. Şu zavallı, kimsesiz yolcuya yazık diye düşünen çıkmaz; basarlar gaza. Tekerlekler iki yana zifos püskürtür. Olsun. Şose. En iyisi şose.

Aklımı kaçıracağımı sanıyordum. Öyle görünüyor.

Dürnev Hanım'dan da bıktım galiba. İnanılır gibi değil, ama bıktım işte. Yüzünü bile görmek istemiyorum. Bıktım, her şeyden bıktım. Yollarda, o çamurlu şoseler üzerinde genç bir kadına rastlayabilirim. Tabii çok genç olması gerekmez. Kırk falan... İlle güzel olsun da demiyorum. Güzel bir kadın beni ne yapsın? Ama dikkati çeken bir tek güzel yanı bulunsun, yeter. Sözgelişi elleri güzel olmalı. Ya da kocaman kara gözlerle bakmalı insana. Hasta, parasız olmalı, yardımımı gereksemeli. Ben de ona yardım etmeliyim. Salt bu yüzden, yani bana minnet duyduğundan (bir tür zorunluluktan ötürü değil de, ancak insanı sevgiye benzer duygularla bir başkasına bağlayan minnettarlıktan söz ediyorum; çünkü durup dururken yaşlı bir adamın arkadaşlığına katlanılabilir mi?) yanımdan ayrılmamaya karar vermeli. Fazla bir şey de istemem ondan. Yemeklerden sonra oturup bir saat konuşalım, yeter. Çünkü ben ancak kadınlarla rahat konuşabiliyorum. Nevin'e kimselere söylemediğim şeyleri anlatırdım. Daha doğrusu bütün bunlar Nevin yanımdayken aklıma gelirdi. Dürnev Hanım'la da öyleyim. Ne kötü huy bu, konuşmadan yapamıyorum işte. Güzel güzel çıkacaktım yola. Şoseler üstüne. Hiçbir şey ummadan, beklemeden. Ama yürürken ille de küçük bir kente, bir köye, çiftliğe ulaşmayı, orada kocaman kara gözleriyle hasta yatan bir kadın bulmayı düşlersem, salt yola çıkmış olmanın tadına varamam. Aranır dururum artık. Sonra da bir sürü düş kırıklığı...

O kadına anlatacak nelerim var! Dürnev Hanım anlamaz, yalnızca şaşırır, "neler söylüyorsunuz siz," der, "eskiden hiç böyle değildiniz. Aklınızı mı yitirdiniz?" Çünkü bakıyorum, insanlar dostlarının değişmesini hiç bağışlamıyorlar. Gerçi o büyük gözlü kadına neler söyleyeceğimi şimdiden kestiremiyorum. Ama duyuyorum. Çok derinden duyuyorum. Ona rastlarsam, onunla konuşursam değişeceğim. Bambaşka bir insan olup çıkacağım. Belki mutlu, neşeli, hatta şarkılar söyleyen, ağaçlara tırmanan bir adam olacağım.

Önce ona ne istediğini sorarım. Ona sorular sormanın, kendimi anlatmakla bir ilgisi yok tabii. Ne var ki, hasta bir kadına, kendi dertlerimi anlatamam ya... Belki sallanan bir koltuk isti-

yordur. Yataktan kalkınca oturup dışarısını seyredeceği, düşlere dalacağı, örgüsünü öreceği bir sallanır koltuk... Hemen alırdım. Bunun için, gerekirse İstanbul'a bile dönmeyi göze alırdım, "siz bekleyin, iki güne kalmaz koltuğunuzu getiririm" derdim. Uzun uzun konuşmaktan iyidir böylesi. Hiç değilse işe yaramış olurum. Ömründe muz yememiş olabilir. Ya da içi kürklü, yumuşacık terlikler ister. İlkel bir ocak, bilemedin odun sobasıyla ısıtılan köy, kasaba evleri soğuk olur çünkü. Sıkı giyinmek gerekir. İşte böylece onun isteklerini yerine getirirken konuşmak gerekmez.

Kadınlar satın almasını ne çok severler! Biliyorum, bir erkeğin kendilerine çiçek getirmesinden de hoşlanırlar. Çocukluk düşlerindeki prenses olduklarını sanırlar o zaman. Başkaları kendilerine ancak işe yaramayan armağanlar sunmalıdırlar. Çünkü onlar ancak çok yararlı şeyler için para harcayabilirler. Bir kilo yağ, oğlana okul çantası, kıza eldiven... Biracık da işe yaramayan şeylere sahip olabilseler!... Eskiyip bir köşede kalmayan, ilerde işe yarar düşüncesiyle saklayacak dolap köşesi aranmayan, bir anlık sevinçle kısa zamanda tüketilen şeyler. Çiçekler, bir kutu çikolata ya da güzel bir koku.

10 Temmuz

Çoktandır oyun salonuna gitmiyorum. Bizimkileri görmüyorum. Dürnev Hanım söyleniyor "yüzünüz solgun," diyor. Sahiden hemen hemen hiç dışarı çıkmıyorum. Yolda rastladığım insanlar ürkütüyor beni. Hepsi bir tuhaf. Eskiden de böyle miydiler? Hiç sanmıyorum. Karşılarına dikilip sormak istiyorum: "Ne o, aç mısınız? Canınız mı sıkılıyor? Yoksa korkuyor musunuz? Bana kalırsa adamakıllı korkuyorsunuz siz!"

İşte bu yüzden benim yolculuğu düşünmekle oyalanıyorum. Gittim, taşınması kolay, hafif bir çanta aldım. Tasarladığım yolculuk için –nasıl derler– tam biçilmiş kaftan. Fazla uzun değil. Uzun olsaydı yürürken dizlerime çarpardı. Elime alınca da öyle yerlere sürünmüyor, boyu bileklerime bile değmiyor. Biraz torbamsı bir görünüşü var. Sonra dışında fermuarla açılıp kapa-

nan bir de gözü var. Şöyle hemen el altında bulundurulması gereken şeyleri koymak için. Bir de açılır kapanır şemsiye aldım. Çok para verdim ama değer. Benim eski şemsiyeyi koluma takıp sürüklemek kolay olmayacaktı. Yenisini çantamın içine koyabilirim.

16 Temmuz

Söylenip duran bir Dürnev Hanım olsaydı... Bugün Rüştü Bey uğradı. İlk kez geliyordu odama. Şöyle bir çevresine bakındı. Odam öyle küçük ki, bu iş hiç de uzun sürmedi. Ağzının sağ yanının hafiften yukarı kalkmasında, bunu yaparken de gene sağ burun deliğinin oynamasında düpedüz küçümseme vardı.

— Odanız pek sıcak, dedi ilkin.

— Sıcaktır, ama ben alıştım. Hem sıcaktan pek yakındığım yok. Sonra kapıyı açtım mı esiyor. İsterseniz açık dursun kapı.

— Açık mı dursun? Ama kapınız doğrudan sahanlığa açılıyor. Oradan da herkesin ortaklaşa kullandığı merdivenlere...

— Ne çıkar bundan?

— Konuştuklarımızı herkes duyar sonra.

— Amma yaptınız Rüştü Beyciğim, milletin işi yok da bizi dinleyecek. Hem ne çıkar bundan? Gizli bir şey mi konuşacağız ki?

— Hayır, ama ne bileyim, sokak kapıları kapalı tutulmalı bana kalırsa. Söz öyle düşünmüyor musunuz?

— Siz düşünüp karar verin, beklerim ben. Kapı açayım mı?

— Aralık durursa... Belki.

— İyi, aralık dursun.

Böyle deyip kapıyı araladım. Rüştü Bey de rahatladı. Daha doğrusu Dürnev Hanım'ın eski koltuğunun gevşemiş yaylarından biri kabasına batmış olmalıydı, bir tuhaf oturuyordu. Aslında o koltukta oturmak da alışkanlık ister. Bir ben bilirim orada nasıl rahat edileceğini, güzelce kitap okunabileceğini. Yayın sivrisini uygun bir yerinize getirip oturdunuz mu tamam... Ama Rüştü Bey, besbelli azap çekiyordu. İskemleye buyur etsem, ayıp olacaktı. Yatağımın üzerine oturmaya da pek yanaşmadı neden-

se. Bu huzursuzluk içinde selamı sabahı bir köşeye koyup, doğrudan doğruya saldırıya geçti:

— Günün birinde bizi bırakacağınızı biliyordum zaten, dedi, bu her halinizden belliydi.

Yalnız saldırgan değil, üzgün de görünüyordu. Neredeyse umutsuzdu. Daha doğrusu başına büyük bir felaket gelmişti sanki, bu felaketin altından kalkmayı başarabildiği için övünüyor, başarısını herkese göstermek istiyordu. Aslında bütün sessizliğine karşın, onun dramatik durumlara, büyük, ezici olaylara şiddetli bir eğilimi bulunduğunu sezinlemişimdir. Kitaplarda, filmlerde böylesi olaylara tanıklık ederek oyalanmak yetmiyordu. Kendi başından geçecek yıkımlar, felaketler, buna benzer acılar bekliyordu. Çirkin kargaşalıklara, olmadık rezaletlere bile razıydı belki. Hiç değilse, arada bir işinden atılmak korkusuyla karşı karşıya bulunan ya da kamunun gözünde küçük düşmüş ve bunu hiç hak etmemiş biri olabilseydi! Bütün bunlara nasıl dayanabildiğini herkese gösterecek, hayatı da böylece bir anlam kazanacaktı. Çünkü mutlu olma umudunu nasıl olsa yitirmişti.

Bir eylemde bulunmak değildi söz konusu olan. Edilgin bir direnmeyi bile başaramazdı. Ama kendince haklı bir acı duyardı. Çünkü zaten acı duyuyordu, belli nedenleri olmayan bir acı. Kimselere anlatacak bir üzüncü, katlanmak zorunda kaldığı yoksunlukları, hiç değilse yüz kızartıcı suçları; kısacası, onu kendi gözünde, tanışlarının gözünde önemli kılacak hiçbir özelliği yoktu. Üstelik çevresinde şaşırtıcı, heyecan verici olaylar olmuyordu. Sık sık İkinci Dünya Savaşı'na girmeyişimizden yakınır, o dönemin hükümetini suçlar, savaşa girmemekle neler yitirdiğimizi anlatırdı. Bir gece birlikte bir yangın görmüştük. Nadir Beyler'den dönüyorduk. Gözlerimizin önünde ünlü bir kahve yanıverdi. Sıcağın etkisiyle ampuller patlıyor, kıvılcımlar göğe fırlıyordu. Yangın arabasının merdiveni alevlerin, pembe dumanların arasından yükseliyordu. Sonra su sıkmaya başladılar. Rüştü Bey kolumdan tutmuş, önümüzdekileri itekleyerek yangın yerine varmaya çalışıyordu. Oysa polis çemberini aşmamız olanaksızdı. Polislerin hemen arkalarında durup yangına baktık. Rüştü Bey'in koltuğumun altına soktuğu eli titriyordu.

Gözleri de kocaman kocaman açılmıştı. Boğazından fırlayıverecek coşkunluk çığlığını güçlükle tutuyor olmalıydı. Yüz kasları zevkten gerilmişti. Sonra durup dururken ağlamaya başladı. Şu var ki, ağladığını bilmiyordu. Gözlerinden akan yaşların farkında değildi; çünkü gülümsemesini sürdürüyor, dudaklarına dek inen damlaları silmek gereğini duymuyordu. Bir ara tam önünde duran polise "ölü var mı?" diye sordu. Ama polisin cevabını dinlemedi bile. Kendini yangına iyice kaptırmıştı. Sonra gene sordu, bu kez adamın omzuna elini koyarak (oysa benim bildiğim, polislerden korkardı) "bir şeyler yapamaz mıyız?" diye sordu, "bana ihtiyacınız var mı?" Polis, bu saçma soruya cevap vermek gereğini bile duymadı.

— Nasıl da yanıyor kuru tahtalar değil mi? Alevleri görüyor musunuz? Korkunç bir şey, müthiş bir şey bu... Her yanda alev ve duman... Ben başka şey göremiyorum. Siz görüyor musunuz? Ne iyi ettik de buradan geçtik. Siz yürüyelim demiştiniz. Yürümeseydik, yangını göremeyecektik. Çünkü biliyorsunuz, dolmuşlar alt sokaktan geçiyor.

Yangın tamamen söndürülüp, yanan tahta parçalarının korları bile seçilemez oluncaya dek beni orada tuttu. Sona yolda anlattı:

— Zavallı pezevenkler yersiz yurtsuz kaldılar şimdi. Kıs kıs gülüyordu. Ne yapacaklar? İşlerinden olurlar artık bir süre. Orospulara, sevicilere, kulamparalara, ibnelere oldu olan.

Şaşarak baktım Rüştü Bey'in yüzüne. Yoksa sayıklıyor muydu? Onun ağzından bu biçim sözleri ilk kez duyuyordum. O, şaşkınlığımı bilgisizliğime yorarak:

— Bu kahvenin ününden haberiniz yok anlaşılan, dedi. Ben vakit buldukça giderdim. Neler neler görüyor insan! Arada pezevenkler gelip bana ne istediğimi sorarlardı. Tabii utanırdım. Ama kibarca atlatırdım onları. Onurlarını kırmadan.... Yazık oldu, çok yazık! Ama alevler şahaneydi doğrusu. Hele ampullerin patlaması. Önce silah atılıyor sandımdı. Oysa değilmiş. Zararı yok. Silah şart değil. Alevler nemize yetmez! Ya kıvılcımlar... Bilmem fark ettiniz mi, dumanlar pespembeydi. Ateşin rengini almıştı dumanlar da. Yangın iyi ki gece çıktı. Gündüz olsaydı, hiçbir şeyi doğru dürüst seçemezdik.

Bu yangın gecesinden başka çok önem verdiği bir anısı daha vardı: 27 Mayıs! Radyoda marşlar çalınmış, bildiriler okunmuş, askeri kamyonlara binmiş askerler kenti dolaşmış, üstelik ekmek dağıtmışlardı. "Düşünün" diye anlatıyordu Rüştü Bey, "kapı çalındı, açtım baktım, bir asker. Elinde ekmek tutuyordu." Ama yıllar önce olmuştu bu. Yangının üzerinden de tam iki yıl geçmişti. Hemen hepsi unutulmuştu işte. Oysa geride kalan kısacık ömrü boyunca anacağı şiddetli olaylara ihtiyacı vardı. Çünkü bundan sonrası için pek umudu kalmamıştı doğrusu. Bu yüzden üzerine hepten bir kendini bırakmışlık –nasıl derler– bir dağınıklık gelmişti. Duyduğu ezikliği yenmek için zaman zaman küstahlaşıyordu. İşte tıpkı bugün olduğu gibi.

— Sizi bırakmak mı, diye cevap verdim. – Bunu da nereden çıkardınız? Gerçi son günlerde oyun salonuna gelmiyorum. Doğru. Ama neden bunun pek yalın bir nedeninin bulunacağını düşünmüyorsunuz da, beni neredeyse suçlamaya kalkışıyorsunuz?

— Pek yalın bir neden mi? O da nesi?

— Canım oyun oynamak istemeyebilir. Sahiden şu sıralarda oyundan bıktım. Ne bilardo, ne bezik, hiçbir şey çekmiyor içim.

— İşte gördünüz mü? Kendi ağzınızla söylüyorsunuz, itiraf ediyorsunuz... Uzun zamandır gözlüyorum sizi. Hatta her halinizi, bütün davranışlarınızı iyice inceledim. Bu yaptığımı kabalık sayacak, beni ayıplamaya kalkışacak değilsiniz sanırım. Hem zaten anlayabilmiş değilim sizi. Bir kez, çok az konuşuyorsunuz. Yüzünüzdeki anlatımdan, bazı davranışlarınızdan bir sonuca varmak neyse olanaksız. Bana kalırsa, aramıza nasılsa düşmüş bir yabancısınız siz. Bir rastlantı sonucu bize katılmışsınız, o kadar. Bu grup bizimki değil de, bir başkası olabilirdi, gene de fark etmezdi sizin için, öyle değil mi?

Sustu. Bir cevap vermemi bekliyor olmalıydı.

— Bütün bunlar üzerinde kafa yormadım doğrusu Rüştü Beyciğim, dedim. Kendimle uzun boylu uğraşmam ben. Ne bileyim, belki de haklısınızdır. Ama abartıyor da olabilirsiniz. Hem diyelim ki haklısınız, bu yüzden ne diye kızıyorsunuz bana?

— Ele geçmez bir insansınız siz. Kimse ele geçiremez sizi.

Oysa hiç de önemli biri değilsiniz. Yani öyle yanına kolay kolay yaklaşılamayan bir bakan, bilim adamı falan değilsiniz. Hatta Nadir Bey gibi ressam da değilsiniz. Benim gibi milyonlarca basit, önemsiz onca insandan birisiniz. Gerçi çok çok iyi bir bankacıymışsınız eskiden. İyi bir mevkiiniz varmış. Çok sayılır, sevilirmişsiniz. Durup dururken, pek yakında genel müdür yardımcısı olmanız söz konusuyken işinizi bırakıp emekli oluvermişsiniz. Ondan sonra da eski tanıdıklarınızdan elinizi eteğinizi çekmişsiniz. Neden? Bir dokunulmazlığınız var diyeceğim geliyor. Bir dokunulmazlık... Kimsiniz siz?

Bunları söylerken oturduğu rahatsız koltuktan fırlamış, sinirli sinirli dolaşmaya başlamıştı. Oysa daha önce de söylediğim gibi, odam pek dardır; öyle rahatça dolaşmaya elverişli değildir. Çaresiz yerimden kalktım, Rüştü Bey'i yatağımın yanında sıkıştırıp elimi omzuna koydum. Böyle yapmakla onu sakinleştirebileceğimi umuyordum.

— Kusurlarımı, çekingenliğimi, yalnızlıktan hoşlanışımı fazla abartmayın, ne olur, dedim. Eğer amacınız beni ille de oyun salonuna getirmekse, ne var bunda, gelirim. Amma da alınganmışsınız. İnsanın canı arada oyun oynamak istemezse ne olur yani? Suç mu bu?

— Arada mı? Ne demek arada? İki aydır ortalıkta görünmüyorsunuz.

— Demek o kadar olmuş, hiç farkında değilim. Daha doğrusu bu arada çok işim vardı. Yolculuk için hazırlık yaptım da...

— Yolculuk mu? Ne yolculuğu?

— Çoktandır bir yolculuğa çıkmak istiyordum. Ama insan ha deyince gidemiyor tabii. Bütün ayrıntıları hesaplamak, ona göre hazırlanmak gerekiyor. Sözgelimi, bir çantam bile olmadığını neden sonra anladım da, gittim aldım. Bakın, işte orada duruyor.

Böyle deyip dolabın yanında, yerde duran yeni çantamı gösterdim. Çantamla ilgilenmesini, onu beğenmesini, hatta yanına gidip ellemesini istiyordum. Oysa o yerinden kıpırdamadı bile.

— Yazlığa mı gidiyorsunuz, diye sordu yalnızca. Deniz kıyısına falan mı?

— Yoo, neden ille deniz kıyısına gideyim, İstanbul'da deniz

yok mu? Ama yolum düşerse bir kıyı kenti de olabilir pekâlâ. Şimdiden bir şey söyleyemem.

— Yani nereye gideceğinizi henüz bilmiyor musunuz?

— Hayır. Başımı alıp şöyle bir gideceğim. Bütün istediğim bu. Garip garip yüzüme baktığını görünce, acele ekledim:

— Ama şimdilik buradayım. Sıcakların geçmesini bekliyorum sizin anlayacağınız. Yarın da oyun salonuna uğrarım, merak etmeyin. Biraz önce nasılsa oturduğu koltuktan sıçrayarak:

— Bir çocuğu oyalar gibisiniz, dedi. Oysa sizi zorlayan yok. İster gelirsiniz oyun salonuna, aramıza katılırsınız, ister gelmezsiniz. Bizi artık boşlamaya karar vermişseniz...

— Tanrım, neler söylüyorsunuz? Bu denli alıngan olmanızı anlayamıyorum. Söyledim ya size, biraz düşünceliydim. Birtakım tasarılarım vardı. Hep onlarla uğraştım. Bu arada oyun oynamak nereden aklıma gelecekti? Ama birçok şeyi yoluna koydum artık. Bundan sonra gelebilirim. Söz!

Bir süre önüne bakıp düşündü.

— Tasarılarınız vardı demek, diye söze başladı, kırgın bir sesle.

— Bu sözcük, tasarılar yani, pek büyük bir önemsemeyle çıkıyor ağzınızdan. Bir de yolculuktan söz ettiniz. Sır küpü diyeceğim neredeyse size. Bizim, çoluk çocuğu bir Anadolu kıyı kentine yollayıp da rahat ettiğimiz, arkadaşlarla gönlümüzce birlikte olmayı başardığımız günlerde, siz yolculuktan söz ediyorsunuz. Hem de nasıl bir yolculuk! Gideceğiniz yer bile belli değil henüz... Tasarılarınız ha? Üstelik bir de tasarılarınız varmış! Bu küçük odada oturup düşünüyorsunuz demek ki. Bizlere hiçbir şey çıtlatmadan. Aşırı bir merakım yok, görüyorsunuz. Tasarılarınız sizin olsun. Ama mademki dostuz, hiç değilse bir haber verebilirdiniz. Dürnev Hanım biliyor mu bari pek yakında yola çıkacağınızı?

— Bilmem, sanmıyorum.

— Gördünüz mü? Siz kimseyi umursamazsınız. Şu bilinen Tanrıtanımazlığınıza gelince... O zaman size hayran olmuştum. Ama gerçek, bilinçli bir Tanrıtanımazlık değil sizinkisi... Toptan bir umursamazlık, o kadar. Toplumun bir inancı varsa, sizin olmamalı, öyle değil mi? İnsanlar bir arada yaşamaktan, on yıllık,

yirmi yıllık arkadaşlıklar kurmaktan hoşlanıyorlar ya da bunu yalnızca bir zorunluluktan, gereksinmeden ötürü yapıyorlarsa (olsun ne çıkar?) siz günün birinde dönüp arkanızı gitmelisiniz. Şimdi daha iyi anlıyor, daha iyi tanıyorum sizi.

Şaşırıp kalmıştım. Gene de kendini toparlayıp konuştum:

— Dostum, dedim, beni düpedüz suçluyorsunuz. Oysa söylediklerinizin hiçbiri gerçeğe uygun değil.

— Kimseyi sevmiyorsunuz siz. Kimseye bağlandığınız yok. Bir insanın asla bırakamayacağı ilişkileri vardır. Herkesin vardır. On yıldır kızınızın yüzünü görmemişsiniz. Bundan ötürü üzüldüğünüz de yokmuş. Eh, başka ne diyeyim?

— Yarın, dedim, yarın mutlaka geleceğim oyun salonuna. Göreceksiniz. Hem söyledim ya, daha çok var yolculuğa çıkmama. Çanta falan aldığıma bakmayın siz. Belki de hiç gitmem. Düşünsenize canım, nereye gidebilirim ki!

Rüştü Bey gene de kırgın ayrıldı yanımdan.

Durup dururken suçlu olup çıkmıştım. "Bizi istemiyorsanız eğer," demişti bir ara. Ne demek bu "Biz!"... Toplanıp kendi aralarında beni mi konuşuyorlar yoksa? Dürnev Hanım da acımaktan çok, azarlar gibi "yüzünüz solgun" diyor ve yemeğe çağırıyor. İnsanın kendini arayan candan dostlarının olması iyi bir şey; ama, bilardo oynamaktan vazgeçmek, solgun bir yüzle dolaşmak hakkını tanısınlar bana. Böyle, nasıl desem, delici bakışlarını yüzüme dikmeye, ruhuma ya da bu küçük, berbat odama sokulmaya kalkışmasınlar. Şimdiye dek kimseleri buyur etmedim küçük, pasaklı, tozlu dünyama. Bundan sonra da edecek değilim.

Tanrıtanımazlığımı bir ayrıcalıkmış gibi ortaya atmadım ki. Rüştü Bey kendisi sormuştu, ben de cevap vermiştim. Yalan mı söyleseydim? Başkaldırma bile sayılmaz inançsızlığım. Başkalarından farklı olduğumun bilincinde bile değildim. Demek ki herkese benzemiyormuşum. Bu onları neden rahatsız ediyor? Dedim ya, bütün bunlara başkaldırma denmez. Öyleyse kimsenin aldırmaması gerekir.

18 Temmuz

Hiç canım istemiyordu, gene de Rüştü Bey'e söz verdiğim için oyun salonuna gittim. Bizimkilerin hemen hepsi oradaydı. Rüştü Bey'le Nadir Bey bezik oynuyorlar, ötekiler de onları seyrediyordu. Aptallık benimkisi biliyorum, ama elimde değildi; bir suçlu gibi girdim kapıdan. Onlar da beni görünce, suçumu biliyorlarmış da, yüzüme vurmamak büyüklüğünü gösteriyorlarmışçasına –sözümona– doğal görünmeye çalıştılar. Bunda da fazla ileri gittiklerinden gerçek duyguları belli oldu. Yalnız Rüştü Bey yüzüme pek anlamlı bakmakta bir sakınca görmedi. Havadaki garipliği sezdiğimden, bana soru sorulmasına yol açmayacak biçimde davrandım. Kısaca selamlaştıktan sonra elimi Nadir Bey'in iskemlesinin arkalığına dayayıp onu seyretmeye koyuldum.

Ne var ki, pek çabuk sıkıldım. Kâğıtları, sayıları izleyemiyordum bile. Çevreme göz gezdirip oyalanmaya çalıştım. Rüştü Bey hesap etmişti ya, iki aya yakındır oyun salonuna gitmemiştim, çevreme bakınırken buraya yıllardır uğramamışım gibi bir duyguya kapıldım. Her şey yabancıydı. Gözlerim, önce oyuncuların marközlere kapanmış ellerine takıldı. Nedense birden bezik oynayan birtakım kadınları ansıdım. Nerede, ne zaman olduğunu bilemeyeceğim. Kimlerdi bu kadınlar, o bile aklımda kalmamış. Yalnız elleri aklımdaydı. Çok bakımlı, koyu kırmızı cila sürülmüş uzun tırnaklı, beyaz ellerdi bunlar. İşleri, tuşları açıp kapamaktan, bu tür bir gösteri yapmaktan, üstelik gösteriyi de alabildiğine beceriyle ortaya koymaktan ibaretti. Ama kadınlar, ellerine aldırmadan otururlardı iskemlelerinde. Sanki çok önemli bir görevleri vardı da, bu küçücük işi –bezik oynamayı– o bakımlı ellerine bırakmışlardı. Oysa üstesinden geldikleri tek zor işin bezik oynamak olduğunu kendileri de bilirlerdi.

Şimdi de önümde beyaz, solgunca ve kişiliksiz memur elleri vardı. Gene marközlerle uğraşan. Oysa ellerin sahiplerinden ayrı bir kişiliği, kendine göre bir hayatı bulunmalıydı. Çünkü eller, sahiplerinden daha haklı olabilirlerdi. Ama burada marközlerin, dağıtılan iskambil kâğıtlarının birer parçasıydılar. Tutsaktılar onlara. Belki sahipleri de başka bir şeyin parçasıydılar. Kim

bilir? İşte tıpkı böyle bütün gün parmakları gibi eğilip kalkıyorlar, önemsiz devinimlerle çalım satmaktan geri durmuyorlardı.

— Nihayet sizi aramızda görebildik, dedi bir ara Abdullah Bey, hasta mıydınız?

Sesinde, bize yalanlar atmaya kalkışmayın, yutmayız, der gibi bir anlam vardı. Ya da bana öyle geldi. Sinirli ve alıngan mı olmuştum ne?

— Biraz keyifsizdim, dedim, vereceğim cevap üzerinde kafa yormak gerekliliğini duymadan. Nasıl olsa hiçbir şey değişmeyecekti.

— Vido! diye atıldı o sırada birisi. Dikkat etsenize!

Bir iskemle çekip oturdum, bir de bira söyledim. Biram gelinceye değin çevreme göz gezdirmeye devam ettim. Karşı duvarda böyle aynalar var mıydı? Yarısı yeşil, yarısı sarı yağlıboya mıydı duvarlar? Yoksa benim yokluğumda mı bu hale gelmişti oyun salonu? Salonun tahta yer döşemesi tozluydu, tozların arasında binlerce izmarit görülüyordu. BİRİNCİ yazısının kırmızılarını seçiyordum en çok. Arada filtreli izmaritler de vardı. Oyun masalarında nereye kül tablası koyabilirsiniz? Hele bilardo oynayanlar izmaritlerini mutlaka yere atmak zorundadırlar.

Ampullerin üzerine garip şapkalar geçirilmişti. Sinek pisliği içindeydiler. Daha sonra sobaya takıldı gözüm. Temmuz sıcağında kocaman ve kara bir gereksizlik gibi salonun orta yerinde duruyordu. Oyun salonu kışın daha da dayanılmaz bir hal alıyor olmalıydı. Ne var ki, dumanla dolan salonun, lambalardan inen pis sarı ışığın boğuntusunu ilk şimdi duyuyordum. Onca kış ikindisi geçirmiştim bu salonda. Hiç yakınmamış; dumanları da, soluduğumuz pis havayı da olağan bulmuştum.

Birden bilardo oynayan iki delikanlı gördüm. Delikanlı bile denemezdi bunlara. Çocukluktan yeni çıkmışlardı. Boyuna gülüyorlardı. Sesleri, salonun uğultusu, oyuncuların arada bir yükselen öfkeli ya da heyecanlı konuşmaları arasında bir derenin şırıltısı gibiydi. Gülerken, dudaklarının arasından bembeyaz dişleri görünüyor, tenleri güneşten iyice yanmış olduğundan, dişleri daha bir parlıyordu. Nedense saçma bir düşünce geliverdi aklıma. Oyun salonunda bir yangın çıksaydı sözün gelişi, herkes oraya buraya koşuşurken, bunlar hemen bilardo ma-

salarını, sobayı kaptıkları gibi dışarı çıkarırlar; bu arada gülmeyi unutmazlar, oyunlarını sürdürürlerdi.

Yerimden kalkıp yanlarına yaklaştım. Sıra, mavi gömlekli sarışındaydı. Zaten deminden beri de oynuyordu. Büyük bir ustalıkla oynuyordu hem de. Istakayı tutuşunda, büyük ustaların alışkanlığı vardı. Oysa böylesine ustalaşacak denli yaşamamıştı bile. Ara vermeden yaptığı keskin vuruşları hayranlıkla seyrediyordum. Arkadaşı da her isabetten sonra bir sevinç çığlığı koyuveriyordu, sanki kazanan kendisiydi. Ne var ki, mavi gömlekli, ötekine –öteki sarı gömlek giymişti– sıra vereceğe benzemiyordu. Boşa vurduğu yoktu ki. Sonunda sarı gömlekli sıkıldı. Elindeki ıstakayla hafifçe arkadaşının omzuna dokundu. O zaman mavi gömlekli irkildi. Yapay bir irkilmeydi bu aslında. İrkilmesi, giderek öfkelenmesi de oyunun gereğiydi. Istakasını uzun bir tüfek gibi omzuna dayadı ve arkadaşına –sözümona– nişan aldı.

Beriki hiç telaşlanmadan kapıyı gösterdi. Kapıda iki sokak çocuğu durmuş, içerisini gözlüyordu. Bunun üzerine mavi gömlekli, ıstakadan tüfeğini kapıya çevirdi. Ateş ediyormuş gibi "bom, bom" diye bağırdı. İki oğlan kapıdan çekildiler ve hemen sonra yeniden göründüler. Beraberlerinde üç arkadaşlarını da getirmişlerdi. Ellerindeki küçük sopaları tabanca gibi tutup "grav grav" diye bağırdılar ve kapının iki yanına çekildiler. Bizim delikanlılardan sarı gömlek giyeni; toza, izmarite bulanmayı göze alıp kendini yere attı; yattığı yerden ateşe başladı. Arkadaşına cesaret vermek için "Onların kalabalık olduklarına bakma," dedi, "bizim tüfeklerimiz uzun menzilli. Üstelik onlar eski moda colt kullanıyorlar." Mavi gömlekli de, orta yerde dolaşan göbekli bir müşteriyi siper alarak ateşe başladı. Kapıdan "ah vuruldum," diye bir feryat duyuldu. Çocuklardan ikisi onu kucaklayıp götürürlerken, bir dördüncüsü, çöp tenekesi kapağını kalkan gibi kullanarak oyun salonundan içeri daldı. Mavi gömlekli, arkasına gizlendiği şişkoyu topaç gibi çevirerek, bir sağdan bir soldan ateş ediyordu; ama kurşunlar kalkana işlemediğinden, çocuk ha bire ilerliyordu. Kalkanlı, tam mavi gömlekliyi vuracaktı ki, keskin, cırlak bir ses duyuldu. Oyun salonunun sahibi Kel Osman, çıplak kafası, paytak yürüyüşüyle delikanlıla-

rın oynadığı bilardo masasının yanına varmıştı. "Yeter be, kesin artık," diyerek yumruğunu masaya indirdi.

O anda bütün sesler kesildi, dövüş durdu. Mavi gömlekli delikanlı şişkoyu bırakmış, çöp tenekesi kapağı taşıyan oğlan da sıvışmıştı. Şimdi çocuklar kapıda toplanmışlar, içerde olanları seyre hazırlanıyorlardı. Delikanlılar da ıstakalarını indirmişlerdi. Salona çöken sessizlikten sinirleri hepten bozulan, tepine tepine, ağzından tükürükler saça saça birbirini tutmaz sözler haykıran Kel Osman'ı hiç kıpırdatmadan dinliyorlardı.

— Serseriler, kötü ruhlu, pis budalalar, diye haykırıyordu Kel Osman.

Gırtlağı nasıl yırtılmıyor şaşıyordum. Ama böyle bağırmak zorundaydı da. Çünkü sesi öyle inceydi ki, bağırmasa kimse bir şey duyamazdı.

— Budala olmasaydınız anlardınız çünkü. Herkesin bir isteği var elbette. Küçük, önemsiz... Olabilir, herkes iyi – kötü isteklerinin gerçekleşmesini bekler. Çünkü bunun için çalışır, yorulur, para kazanır. Buradakiler, bu yorgun memurlar ne istiyorlar? Gelmişler şuraya, biraz oyun oynayıp kafalarını dinlendirecekler. Ama izin verilmiyor, görüyorsunuz. Gördünüz, değil mi? Yadsıyamazsınız. Üstelik hepiniz tedirgin oldunuz. Bir kardeşim var, postacı. Dükkânı işlemiyor. Neden mi? Çünkü oraları tüm haydut yatağı. Bunlar gibilerle dolu yani. Gençlerin her şeyi yapabileceklerini sananlarla. Duydum, ayakkabıcılar ayakkabı satamıyormuş sözgelimi. Esnaf kötü durumda. Çivi satılmıyor, soğan satılmıyor; hurda işi kesat gidiyor. İşte bu avanakların yüzünden. Gösteriyorum hepinize, teşhir ediyorum onları... Ne mal olduklarını belli ettiler. Sokak çocuklarıyla dalaşan serserilerden başka nedirler ki... İşte korktuğunuz adamlar bunlar!

Sağ kolunu kaldırdı, yarım bir çember çizdi. Sanki iki delikanlıyı değil de yüz kişiyi birden gösteriyordu. Bir komutan gibi de şişiniyordu o anda. Delikanlılar artık gülmüyorlardı. Mavi gömleklisi sararmıştı. Kel Osman'a doğru bir adım attı. Öteki daha küçük bir adımla arkadaşını izledi. Bakıştılar. Mavi gömleklinin gözleri iyice kısılmıştı, gözbebekleri iğne ucu gibi parlıyordu. Sarı gömlekli daha sakindi; başını hafifçe iki yana salladı, olmaz gibisine. Bunun üzerine ikisi de aynı anda ıstakaları-

nı bilardo masasının iki yanına dayadılar. Sarı gömlekli, bir on lira çıkardı cebinden ve masanın üzerine fırlattı. Sonra arkalarını dönüp kapıya doğru yürüdüler. Aceleleri yoktu. Sarı gömlekli, sağ kolunu arkadaşının omzuna atmıştı.

Yazık ki, Kel Osman'a tüm öfkesini boşaltacak fırsatı vermemişlerdi. Adam boğulacak gibiydi; yüzü şişmiş, mosmor olmuştu. Neredeyse patlayacaktı. Istakalardan birini aldı, dizine dayayıp kırdı. Kapıya yaklaşmış olan delikanlıların arkasından fırlattı ama yetiştiremedi. Delikanlılar yere düşen tahta parçalarının çıkarttığı gürültüye aldırmadılar. Arkalarına bile bakmadan çıkıp gittiler. Osman hâlâ bağırıyor, sesi inceldikçe inceliyor, artık ne dediği anlaşılmıyordu. Sonra kesik kesik hıçkırmaya başladı. Birileri onu aldılar, odasına götürdüler.

Birden herkes hep bir ağızdan konuşmaya başladı. Bizimkilere baktım. Hiçbir şey olmamış gibi oyunlarını sürdürüyorlardı. Nadir Bey'in gözü elindeki kâğıtlardaydı. Ama başka şeyler düşünüyor olmalıydı. Rahatça oturduğu koltuğa yayılmıştı. Gülümsüyordu. Bir şey onu çok sevindirmişti anlaşılan. Rüştü Bey sararmıştı. Demin olup bitenler Rüştü Bey'i coşturacak türdendi pekâlâ. Ama o şaşkındı. Sevinsin mi, kızsın mı bilemiyordu. Bir ara göz göze geldik, hemen bakışlarını indirdi. "Hey Allah," dedi sonra Abdullah Bey'e dönüp "Kel Osman'a bir şey olmasa bari."

Biramı içtikten sonra oyun salonundan çıktım, "hoşça kalın" falan demedim. Zaten kimsenin bana baktığı yoktu.

25 Temmuz

Hâlâ, durup düşünmeli diyorum; yapamıyorum. Sokak seslerle dolu. Pencereyi kapatıyorum, kulaklarıma pamuk tıkıyorum. Olmuyor.

Karşı apartmanda oturan kadın artık çarşaf silkelemiyor. Onun da pencereleri kapalı. Üstelik perdeleri de örtülü. Uzun süre sormadım. Sonunda bir gün nasılsa cesaret ettim.

— Bilmem, belki annesinin yanına gitmiştir, dedi Dürnev Hanım.

Bu cevapla yetinmek zorundaydım. Oysa şu sorular sorulabilirdi:

— Annesi nerede oturuyor?

— Tekrar dönecek mi dersiniz?

— Peki ama kadın bu evde yalnız değildi ki. Çünkü gördüm, birçok çarşaf silkelerdi. Ötekilere, kadının yakınlarına ne oldu?

Bir roman ya da öykü şöyle başlayabilir:

"Sabahları uyanır ve ansızın bazı perdelerin örtülü olduğunu görürdük. O kadar kötümser değildik, bekleyebilirdik. Sabırlıydık da... Akşam olurdu, gene perdeler açılmazdı. Bütün bir ev halkı, biz hepimiz uyurken nereye gitmiş olabilirdi ki..."

İnsanların en doğal hakkı olan soru sormak, korkunçlaşabilir bazen.

Kulaklarımdaki pamukları çıkarıyorum. Pencereleri de açıyorum. Sesleri duymak istiyorum. Hiç eksiksiz. Çünkü bu benim sokağım. Peki, çocuk seslerine ne oldu? Nerede onlar? Sevinç dolu çığlıkları çatılara değin yükselirdi. Üstelik beni rahatsız da ederdi. Besbelli çocuklara soracak sorum olmadığından. A, nasıl oldu da unuttum, saati değil daha. Bu sıcakta anneler sokağa bırakmaz onları. Hiç değilse saatin dört olmasını beklemeli. O zaman gelirler.

Fareli Köyün Kavalcısı bir Alman masalıdır. Bize ne ondan? Hiçbir kavalcı bizim çocuklarımızı peşine takıp sonu olmayan bir yolculuğa götüremez. Gene de ne olur ne olmaz, diyorum; yoğurtçunun da kavalını almalı elinden; bir çıngırak vermeli. Yüz Yıl Uyuyan Prenses masalında (Bütün masalları iyi bilirim, hepsini kızıma okumuştum.) kral bütün iğleri toplatır, yaktırır. Ben de bütün kavalları toplamalı, diyorum.

Biraevi kapanalı içime bir korku girdi. Yıllardır ilk kez korkuyorum.

22 Ağustos

Nadir Bey'in akşam yemeği çağrısı... Kim bilir gene kaç tane bol yeşillikli resim yapmıştır. Ayrıca bu çağrıyla bana gücenmediği-

ni, ne kadar yüce gönüllü biri olduğunu da göstermek istemiştir. Dürnev Hanım'a yalvardım, yakardım; sonunda gitti, benim yerime telefon etti, hasta olduğumu söyledi.

Dürnev Hanım, eksik olmasın, dilediğimi yerine getirdi ama odama girip çıktıkça söylenmekte geri durmuyor.

— Oturun durun bakalım odanızda, kukumav gibi. Neye varacak bu işin sonu? Neden arkadaşlarınızı hiç aramıyorsunuz?

— Hepinizi zehirledim, dedim. Polis peşimde, yakında bulurlar beni.

— Siz şimdi güzel bir şaka mı yaptığınızı sanıyorsunuz? Kusura bakmayın, içimden gülmek gelmiyor nedense. Demek arkadaşlarınızla bozuştunuz. Yakında benden de bıkarsanız hiç şaşmam. Bir gün bir kâğıt parçası iliştirirsiniz kapıma, iğneyle: "Dürnev Hanımcığım, lütfen artık beni rahatsız etmeyin. Kahvaltı da istemem. Odamın pisliğine aldırmıyorum. Temizlik yapmasanız da olur. Yeter ki suratınızı görmeyeyim. Teşekkür ederim." Biliyorum, günün birinde bunu bana yapacaksınız..

Yazık ki, kendisine karşılık verecek gücüm yoktu. Öylesine yorgundum. Nadir Bey'i atlatmış, hasta olduğumu söylemiştim ya, kendimi gerçekten hasta hissediyordum. Pijamamla yatağıma girmiş, sırtımı iki yastığa dayamış, öylece oturuyordum. Dürnev Hanım içeri girdiğinde bile yerimden kalkmamıştım. O benim suskunluğuma aldırmadan konuşmasını sürdürüyordu:

— Bir de şu çanta mıdır, bavul mudur neyin nesiyse onu alıp gelmişsiniz. Ne işe yarayacak o? Yoksa öğüdümü tutup yolculuğa mı çıkmaya karar verdiniz? Hiç sanmam ya! İki aydır oracıkta duruyor. Tozunu ala ala bir hal oldum. Siz kim, eline çantasını alıp yolculuğa çıkmak kim? Kilitleyin kendinizi çatı arasına. Kapanın, hapsolun. Aman bulamasınlar sizi. Olur ya, belki bir kötülük ederler. Bezden bebek misiniz, nesiniz anlamıyorum... Yüzüme bile baktığınız yok. Demek öylesine sıkılıyorsunuz benden. Eh, ben de giderim, ne yapayım?

Tam kapıdan çıkarken döndü: Yüzünüz pek solgun, dedi, sütlaç ister miydiniz? Yoksa çorba mı pişireyim? Bana bakın, yoksa sahiden hasta mısınız?

— Dürnev Hanımcığım, hava pek kapalı da... Yağmur mu yağacak dersiniz?

— Belki... Hiç belli olmaz. Ben gidip bir çorba yapayım. Sonra hoşaf da iyi gelir. Erik hoşafı... Ekşi ekşi... Ha, ne dersiniz?

— İyi olur belki... Bilmiyorum.

Dürnev Hanım gider gitmez yağmur başladı. Hâlâ da yağıyor musibet. Ne yapmalı? Acaba *Sophie Voland'a Mektuplar*'ı okusam iyi gelir mi?

3 Eylül

Şöyle böyle derken yazı geçirdik, eylüle geldik işte. Göz açıp kapayıncaya dek sonbahar da geçer. Ve hiçbir değişiklik olmaz.

Bu arada Nadir Bey geldi. Hastalığımı merak etmiş. Neyse ki, o geldiğinde yataktaydım da yalanım anlaşılmadı. İki saat kadar oturdu. Çayım kalmamıştı. Oysa hiç değilse elektrik ocağında çay yapabilirdim ona. Bu kadarı elimden gelir. Ama çayım kalmamış. Neler konuştuk, kesinlikle bilemiyorum. Zaten ben genellikle sustum, o değişik konularda bir şeyler anlattı durdu. Hep öyle konudan konuya atlar zaten. Belki de bunu ne kadar kültürlü bir adam olduğunu göstermek için yapıyordur. Bu arada bir şeyleri imlemek istemiş de olabilir, bilmiyorum. Kafam pek yerinde değildi o konuşurken. Bir de öykü anlattı. Belki bu öyküyle de bir şey söylemek istedi. Oscar Wilde'den bir öyküydü. Yoksa Çehov'dan mıydı? Neyse, önemi yok. Zaten unuttum bile. O anlatırken dinlemiyordum ki. Yalnızca "çok güzel," dedim, dinlemediğim belli olmasın diye. Nadir Bey tuhaf tuhaf yüzüme baktı. Belki "çok güzel," demem gerekiyordu.

Çok yorgunum. Yoksa gerçekten hasta mıyım? Ciddi bir hastalığa mı tutuldum? Aman olmasın! Doktora gitmeye hiç alışkın değilimdir. Yalnız dişçiye gittiğim olmuştur tabii. Hangi hastalığa tutulduğumu Dürev Hanım bilir, ilacını da o verir. Nedense şu sıralarda ilaç da vermiyor. Yalnızca çorba, hoşaf pişiriyor, bir de "sokağa çıkın," diye buyuruyor. Hoş, son günlerde o kadarcık bile ilgilenmiyor ya... Bıktı galiba.

12 Eylül

Yorgunum... Yalnızım... Ya da bilemediğim bir hastalığa yakalandım. Geceleri uyku tutmuyor. Karanlıkta, yatağımın içinde oradan oraya dönüp duruyorum. Kalkıp kitap okusam ya... Onu da yapamıyorum. Artık gazete bile okuduğum yok. Ölesiye mutsuzum. Ne var ki, ölmek istemiyorum. Çünkü ölmek bir şeyin (yani ömrün) kullanılması, tüketilmesi, bitirilmesi değil, tamamlanmasıdır. Zaten ben günlerimi kullanmadım, biriktirdim (Ne için?). Şimdiye dek ne yaptım? Yalnızca bir seyirciydim. Üstelik kötü bir seyirci. Bakmasını bilemedim. Çünkü bilseydim, bana gerekli olan şeyleri görürdüm. Ellerim böyle boş kalmazdı.

Ama artık çok geç. Yaşlılık bu yüzden acı olmalı. Yanlışlıkla düzeltmek için zamanınız kalmamıştır. Modern matematiği öğrenmek, sibernetiği bilmek, yeni bir dil, hatta terimler öğrenmek, değişen dünyayı benimsemek, hiç değilse ona alışabilmek için zamanınız kalmamıştır. Bütün bunları başkalarına bırakırsınız.

Ama kim tüm yanlışların düzeltilmesini, noksanların tamamlanmasını gençlere, hatta uzaktan uzağa acıdığı çocuklara bırakacak kadar bencil, bunca ilgisizliğin sonuçlarını başkalarının üstlenmesini umacak kadar iyimser olmayı göze alabilir?

Kaldırımlarda çiçek satan yaşlı çingeneyi, laternacıyı, sandalcıları, balıkçıları, havasız, ışıksız, sidik kokan odalarda parça başına iş görenleri, tezgâh arkalarında dikelen kötü beslenmiş kızları başkalarına bırakıyorum. Bütün bilmediklerimi de... Ama borcu alacağından çok fazla olan bu mirası kim üstlenebilir?

Hayır, ölmek boş, gereksiz bir şey. Hiç değilse benim gibiler için. Ancak bir kaçış... Oysa yaşarken daha kolay kaçar insan. Türlü yollar deneyerek kaçar. Yolculuğa çıkmalıyım. Zamanı geldi sayılır. İşte eylül ayındayız. Yolculuğa çıkmanın tam sırasıdır. Ama nereye gideceğim? Nasıl gideceğim? Trenle olmaz. Eski günleri hatırlatıyor bana. Eskiden hep trenlerle yolculuk edilirdi. Bir uzun, kara, kurum kokulu hüzün duyulurdu nedense. İstemem. Şimdi herkes otobüslere binip binip gidiyor.

Ama otobüs bileti nasıl alınır, onu bile bilmiyorum. Birilerine sormak da işime gelmez. "Aaa, yolculuğa mı çıkıyorsun? Nereye?" diye sorarlar. Sormadan yapamazlar. İlle öğrenmek isterler.

Hani yürüyecektim? Ama tenha bir şose nereden bulmalı? Bir harita almıştım daha önce, karayolları haritası. Haritada bütün yollar çizilmiş. Önce İzmit'e varmam gerekiyor. Evet mutlaka İzmit'e varmalıyım. Oradan kuzeye ya da güneye inen şoseler bulunabilir. Hiç değilse ara yollar vardır. Yürüyerek yol almak zorunda olanları da düşünmüşlerdir elbette.

Bütün bunları Nevin'le konuşmalıydım. Durup dururken Nevin'i neden düşündüm? Hayır, kendimi aldatmanın gereği yok. Hiç de durup dururken aklıma gelmedi Nevin. Koyup gitmeyi aklıma koyalı onu düşünüyorum. Yolculuğa çıkmak Nevin'e gitmek gibi bir şey olacak. Garip ama öyle. İstanbul'dan uzaklaşırken nasıl Nevin'e yaklaşmış olacağım, anlaşılır gibi değil. Onunla bir kez konuşabilsem... Bütün bunları anlardı o. Bu kez, iki yıl önce olduğu gibi aptal aptal susacak değilim. Her şeyi anlatacağım ona. Öyle sanıyorum. Diyeceğim ki... Ne diyeceğimi şimdiden kestiremem tabii. Ama beraber olunca, içimde kocaman bir düğüm olup kalan onca şey çözülecektir. İyi biliyorum bunu. Nevin'i bulmak zor değil. Hatta çok kolay. Telefon rehberini açmam yeter. Çünkü biliyorum, telefonları vardı. O zaman bile vardı. Nevin eve telefon açar, çocuklarıyla konuşurdu. Ama Nevin'e telefon edecek değilim. En iyisi bir an önce çıkıp gitmek. Gerekirse yollarda ölmek. Çünkü yağmur yağabilir. O zaman çaresiz, bir ağacın altına sığınırım. Bilinen şey, kırlarda tek başına duran ağaçlar yıldırımları çeker. Benim sığındığım ağaca da bir yıldırım düşebilir. Evet ama neden öleyim? Ölmek kolay bir son. Benim yaşımdakiler artık çözümlemelerden yorgun düşmüş oluyorlar. Nadir Bey gibi, Abdullah Bey gibi, mutlu sonlara güvenmiyorlarsa artık, yalnızca yakınıyorlar. Ben de mi o yakınanlardanım? Oysa hiç sevmem yakınmayı. Onun için gitmeli!

Gene de öleceğimi düşünüp birtakım işleri düzenlemeliyim yola çıkmadan önce. Az buçuk varlığım var. Bir kısmını Dürnev Hanım'a bırakmak isterim. Ama o zaman da vasiyetname gerekli. İşin yoksa notere git. Tanrı korusun! En iyisi bankadaki

bütün paramı çekeyim. Üç aylıklarımın kırdırabildiğim kadarını kırdırayım. Bir kısmı yolculuk için gerekli zaten. Kalanını da Dürnev Hanım'a bırakayım. Bir zarfa koyup kapısının altından atarım. Bir de pusula yazarım: "Ben yolculuğa çıkıyorum. Belki hiç dönmem. Bu parayı kabul etmenizi diliyorum." Bu kadarı yeter. Duygularımı dökmeye kalkışacak olursam eğer, Dürnev Hanım mektubumu saklar, her gün okuyup ağlar. Biliyorum. Oysa böyle sessizce ayrılırsam, gücenir, arkamdan da gözyaşı dökmez.

15 Eylül

Galiba bütün hazırlıklar tamam. Bankadaki paramı çektim, bir kısmını yolculuk çeki olarak aldım. Dürnev Hanım'a bırakacağım yedi bin lirayı bir zarfa koydum; bir de pusula yazdım. Çantam hazır. Son anda aklıma geldi; iki paket kâğıt mendil, bir şişe kolonya, sabun, mum, kibrit, iki çorap bir de yün kazak koydum çantama. Gittim, başıma bir de kasket aldım, yün atkımı unutmadım. Kitaplarımı bırakıyorum. Yalnız bu defteri alıyorum. Dürnev Hanım aklına eser de karıştıracak olursa, kendisi hakkında yazdıklarımı okuyabilir. Bu da hiç hoş olmaz.

20 Eylül

Evet, her şey hazır. Ama hâlâ neden bekliyorum, bilmem. Çok dolaştım, yorgunum. Aklım da iyice karışık. En iyisi yatağa girmek... Yarın bir karar veririm artık.

22 Eylül

Önceleri yola çıkacağımı düşündükçe heyecanlanıyordum. Bayağı istiyordum yola çıkmayı. "Yola çıkmak" deyimini seviyordum. Ama şimdi ancak bir zorunluluk gibi geliyor bana. Çok acı çekiyorum. Sanki birisi bana büyük bir kötülük yaptı, canı-

ma okudu, arkadan vurdu. Elbette böyle birisi yok. Aksine herkes benimle ilgilendi. Rüştü Bey, Nadir Bey odama dek geldiler. Dürnev Hanım çorba, hoşaf taşıdı durdu. Gene de birisi var, bana oyun oynadı. Çok acı çekiyorum, daha kötüsü korkuyorum. Başaramamaktan korkuyorum. Başaramayacağım da... Yalnızca sürgünler gibi yel yepelek yollara düzülmekle bitmiyor iş. Doğru dürüst yol almalı. Sindire sindire. O zaman belki nereye gideceğini bilir insan. Yürürken yağmurdan sırsıklam olsa, pabucunun içine taşlar dolsa da bilir.

Bense ölümü yaklaşmış ıslak bir kedi gibi ürkek ürkek sürükleneceğim. Elimdeki çantayla birlikte. Sonra, bana arkadaşlık edecek bir kadına rastlayacağımı hiç sanmıyorum. O, romanlarda olur. Benim karşılaşacağım kadınlar başlarını önlerine eğerler, yüzlerini örtüp kaçarlar ya da yere çökerler.

Üstelik sabaha karşı yola çıkmam gerekecek. Dürnev Hanım uyanmadan kapısının altından zarfı atmalıyım. Sabahın erken saatleri... Gün ağarmamıştır daha. Sokaklarda hâlâ lambalar yanar. İnsanın sahip olduğu her şeyi yitirdiği saatlerdir bunlar. Korkmak bile gelmez elinizden. Öylesine çaresizsinizdir. Tutsaklığı kanıksamış bir tutuklu gibi sürüklenir durursunuz.

İKİNCİ BÖLÜM

Mehmet Taşçı, ancak Kadıköy'e kadar gidebildi. Kadıköy'de vapurdan inerken çaresizliğini, acısını, korkusunu daha bir duyuyordu; ama kararlıydı. Bir iskele hamalına İzmit'e giden otobüslerin kalktığı yeri sordu. Bunu yapması da, gerçekten, kararlılığının kesin bir kanıtıydı. Hamal, otobüslerin yerini tarif etti, eliyle gösterdi bile. Mehmet Taşçı oraya doğru yürürken bir kahveye ilişti gözü. Ve sabahtan beri hiçbir şey yiyip içmemiş olduğunu hatırladı. Boş mideyle insan daha bir mutsuz olurdu, yalnızlığını daha çok duyardı. Üstelik hava da kapalıysa... Yağmur yağmak üzereyse... Hem aç karnına otobüs tutardı insanı. Üstelik acelesi de yoktu. Bu denli erken yollara düşmesinin nedeni, Dürnev Hanım'ın gözüne görünmeden kaçabilmekti. Kahvenin önündeki simitçiden bir simit alıp kahveye girdi. Şafak çoktan sökmüş olmalıydı, ama hava bulutlu olduğundan ortalık henüz karanlıktı. Bu yüzden kahvenin bütün lambaları yanıyordu. Kahve tenhaydı. Mehmet'in müşteri mi, yoksa çırak mı olduklarını kestiremediği iki kişi vardı yalnızca, sobanın yanındaki masalardan birine oturmuş, konuşuyorlardı. Pencere kenarında bir masa seçti, oturdu. Bir çay söyledi. Kasvetli gökyüzüne, asfalt yolun ardından görünen denize, boz renklere bürünmüş elektrik direklerine, yapılara baktı. Sanki çoluk çocuğu, yığınla dostu varda da, hepsini şu anda terk etmiş, yitirmişti.

Çayını içti, simidini yedi. Bir çay daha söyledi. O sırada yağmur başlamış, denizin yüzü iyice kararmıştı. Gökyüzü yok olmuştu şimdi. Karşı kıyı da. Yalnız ötede beride dumanlar görünüyordu. Çok çok değişik bir yaşantı başlamak üzereydi. Mehmet'in yüreği çarpacak, çoktan unuttuğu bir sevinç yeniden kendini duyuracak gibi oldu, ama uzun sürmedi bu. "Şu anı neden yakalayamıyorum, neden elimden kaçırıyorum?" diye sordu kendi kendine. "Pekâlâ her şey, hiç değilse şu kahve saatle-

ri güzel olabilirdi. Bir zamanlar biraevindeki –hadi onu bırak– odamda sütlü kahvemi içerkenki sevincimi yeniden duymam o kadar zor mu?" Çatı katındaki odayla arasında deniz vardı, biraevi çoktan yıkılmış ya da onarılmıştı. "Onlarla ilgim kalmadı. Şimdi değişik bir yerdeyim" diye düşüncelerini sürdürdü. "Yola çıktım, sonunda buraya geldim. Daha ilerlere gitmem belki de gerekmez. Hiç değilse bugünlük... Geceyi burada bir otelde geçirebilirim." Gerçek bir serüven olabilirdi bu. Hayır, hiç de serüven olmayabilirdi. Bir otelde ne gelebilirdi ki insanın başına? Büyük kentlerde her şey inceden inceye hesaplanmış, kurallara uydurulmuştu. Şaşırtıcı ne olabilirdi? Geleceğin öylesine solgun, isteksiz görünmesi bu yüzden değil miydi zaten? Gene de bir duygu olarak serüvene ulaşılabilirdi. İşte şimdi olduğu gibi. İnsan yağmura bakar, sislerin ardında silinmiş gökyüzünü, denizi görür, sonra bir otele gitmeyi düşünürdü. Bütün bunlar bir serüveni başlatabilirdi. Otele varıp, kalacağı odaya yerleşinceye dek.

Bir çay daha istedi. Yanında sigara bulundurmadığına, sigara içmediğine üzüldü.

Vapurlar gelip gidiyor, bir sürü insan boşaltıyordu. Uzun uzun bu telaşlı gidiş gelişleri, oturup çay içen bir insana gereksiz görünen koşuşmaları seyretti. Can sıkıntısı gerçekten geçmişti.

Beşinci bardak çayını içti. Artık içi bulanmıştı çaydan. Saatine baktı; on birdi. Yağmur hâlâ yağıyordu. Miskin miskin, sesizce. Damlalar, arada hafif bir esinti olursa, Mehmet'in yanı başındaki pencerenin camlarına sızlana sızlana sürtünüyor, camın üzerine sıvaşan tozlardan ince bir yol çiziyordu. Aklına, çantasına koyduğu şemsiyesiyle kasketi geldi. Açılır kapanır şemsiyesiyle uğraşmak zordu. Belki açılmazdı da rezil oluverirdi çevresindekilere. Ama kasketi giyebilirdi. Bu ince yağmurun altında yalnızca kasketle dolaşabilirdi. Çantasını açıp kasketini aldı, giydi. Kadıköy'de tanıdığı kimse olmadığına göre bu kılıkla kimse yadırgamazdı onu. Çayların parasını öderken, "burada nerede bira içebilirim?" diye sordu. "Karşıdaki büfede vardır." "Hayır biraevi falan demek istiyorum." "Sokağı dönün, oradaki lokanta açıktır, bira da bulunur."

Lokanta bomboştu. Gene bir pencere önü seçti. Lokanta de-

niz yönünde değildi; ama pencereden bakınca lokantanın yazlık bahçesi, ağaçlar, sarmaşıklar görünüyordu. Garsonun biri müşteri geldiğini görünce bütün floresanları yaktı. "Benim içinse gerekmez," dedi Mehmet, "ben aydınlığı sevmem." Masaların üzerindeki beyaz örtüler, tabaklar, cam bardaklar zaten göz alıyordu. Bir şişe bira istedi. Garson, birayı getirip bardağına boşaltınca Mehmet'in yüreğinde bir açılma oldu. Gerçek bir serüven yaşadığına inandı. Galiba mutluydu da. Öyle ki gazete bile okudu. Saat bire doğru iyi bir yemek yedi. Güzel döner vardı. Bol da salata istedi.

Bir ara güneş açar gibi oldu. Yaprakların uçlarındaki yağmur damlaları ışığın etkisiyle kocaman kocaman görünüyorlardı. Sonra hava yeniden kapandı, ardından bir sağanak boşandı. Gene de lokantada daha fazla kalamazdı. Gidip bir otel aramalıydı. Hesabı ödeyip kalktı.

Kapıdan çıkmak üzereyken gözü kasanın yanında duran telefona ilişti... Yok, artık dayanamazdı. Daha önce sabretmesi olağandı. Eski yaşantısını sürdürürken telefonun kışkırtıcılığına karşı koymak kolaydı. Ama şimdi bütün bağlarını koparmışken... Gene de bir süre ayakta durup bekledi. Kasadaki adam, "bir şey mi istedinizdi," diye sordu. "Bir rehber," dedi Mehmet nasıl olduğunu bilmeden. Rehberi eline alınca, istediği adı hemencecik buluverdi. Yüreği öyle çarpıyordu ki, kasadaki adamın duymasından korktu. Numarayı çevirdi; sinyali duyunca boğazını temizledi gereksiz yere, sesinin hiç çıkmamasından korkuyordu. Telefona cevap veren olmadı. Bu, hiç aklına gelmemişti. Telefonda numarayı çevirir çevirmez Nevin'in sesini duyacağını ummuştu nedense. Alıcıyı yerine koydu. Şaşkınlıktan kasadaki adama bir lira uzattı. Adam gülerek parayı geri verdi, "telefon etmediniz ki," dedi.

Mehmet iskeleye doğru yürüdü. Daha önce neden aklına gelmemişti? Nevin, çılgının biri değil miydi? Kuşkusuz yağmuru görünce sokaklara fırlamıştı. Bir saat kadar yürür, iliklerine dek ıslanır, sonra nasıl olsa döner, evine gelirdi. Yeter ki Santral Oteli'ne falan gitmeye kalkmasındı. Hoş, hiçbir şey yıldırmayacaktı Mehmet'i. Serüven mademki başlamıştı, Santral Oteli'ne telefon eder; olmadı, kalkar, Santral Oteli'ne giderdi.

Sabahleyin oturduğu kahveye uğradı, bir fincan kahve içti. Gene de uykusunun gelmesine engel olamadı. Saatlerdir tahta iskemleler üzerinde otura otura her yanı tutulmuştu. Kafasında bir ağırlık vardı. Çünkü bu sabahki kadar erken kalkmaya alışık değildi. Gözünün önündeki nesneler büyüyor, dağılıyor, silikleşiyordu. Sesler de kafasının içinde uğultular yapıyordu. O eşsiz duyguyu yitirmek üzeydi. Kahveden çıktı. İskele kitapçılarından rastgele bir polis romanı aldı. Telefonlu bir pastane buldu. Orada oturup kitabını okumaya başladı. Saat başı kalkıp telefon ediyordu. Telefon numarasını kitabın üzerine yazmıştı. Sonunda sabrı tükendi, rehberi istedi yeniden. Nevin'in telefon numarasının karşısında yazılı adrese baktı; Osmanbey'de oturuyordu Nevin. Adresi de kitabın üzerine, numaranın yanına yazdı. İskeleye döndü. Nevin'e, ona daha yakın olduğu bir yerden telefon etmeliydi. Hem böyle vakit daha çabuk geçerdi. On sekiz vapuruna yetişti.

Yeniden karşıya geçmek ona hiç de geri dönmek gibi gelmiyordu. Yoluna devam ediyordu, o kadar. Vapurdan inince bir taksiye atlayıp Osmanbey'e çıktı. Bu kez bir eczaneden telefon etti. Saat yediye geliyordu, hâlâ cevap veren yoktu. Eczacının yüzüne baktı. Yaşlıca, iyi yüzlü bir adamdı eczacı. Kendisini anlayabilirdi.

Birden sordu:

— Özür dilerim, dedi, kendimi hiç iyi hissetmiyorum. Bir ilaç verebilir misiniz bana?

— Nasıl bir ilaç?

— Ne bileyim, pek iyi değilim de...

Eczacı başını kaldırıp karşısındaki adamın yüzüne baktı. Gerçekten yüzü sapsarıydı Mehmet'in. Pek perişan görünüyordu.

— Şöyle oturun, diye yer gösterdi eczacı. Hastaysanız eğer bir doktor bulabilirim size.

— Doktor mu? Yok canım, hasta falan değilim ben... Yalnız çok sıkılıyorum. Birini bulmam gerek. Eski bir arkadaş. Telefonu bir türlü cevap vermiyor. Ben de sabırsızlanıyorum. Nasıl bir ilaç içmem gerektiğini bilemem tabii. Çünkü zaten öyle az ilaç alırım ki... O da Dürnev Hanım üstelerse... Tabii Dürnev Hanım'ı siz bilmezsiniz. Kendisi ev sahibim olur. Bana yeşil bir hap ve-

rirdi arada. Onu içince hemen uyurdum. Ama şimdi uyumak istemiyorum. Yapacak işlerim var. Önce şu telefon... Sonra yolculuğa çıkıyorum, belki elimdeki çantadan anlamışsınızdır. Kasket bile aldım, bakın...

Acaba bana bir ilaç verebilecek misiniz? Can sıkıntısına karşı... Beklemek güç geliyor. Galiba çok da sinirliyim.

— Sizi sakinleştirecek bir ilaç verebilirim. Kutuyla mı alırsınız, yoksa bir tane versem, şimdi şuracıkta içseniz olur mu?

— Olur tabii. Bir kutu ilacı ne yapayım? Öyle her zaman alacak değilim ki.

Eczacı bir bardak suyla yarısı yeşil, yarısı beyaz bir kapsül getirdi. Mehmet kapsülü birkaç saniye inceledikten sonra yuttu.

— Çok teşekkür ederim. Borcum ne kadar?

— Hiç borcunuz yok... Ama yarın kendinizi daha kötü hissederseniz mutlaka bir doktora gidin.

— Yoo, neden kötü hissedeyim? Yarın zaten burada olmayacağım ki. Önce İzmit'e gideceğim, sonra Tanrı bilir nereye... İyi akşamlar. Yardımlarınız için çok teşekkür ederim.

Eczaneden çıkınca rastgele yürümeye başladı. Kaldırımlar kalabalık ve gürültülüydü. Kafasındaki uğultu da giderek büyüyordu.

— Bu adam beni kandırdı mı yoksa, diye geçirdi aklından, baksana ilacın bir yararını görmedim daha.

Yürümeye devam etti. Yağmur boyuna yağıyordu. Ama şemsiyesini açmaya kalkışmadı. Bir ara karşıya geçti, aşağıya doğru yürümeye başladı. Bir kolacının önünde durdu. Kolacı dükkânının sıcak olabileceğini düşünmüştü. Gerçekten de ılık bir buhar vardı içerde. Dükkân, sabun ve kola kokuyordu. Telefonları olup olmadığını sordu. Telefon vardı. Bu kez alıcıyı eline alınca elleri titremedi; numarayı çevirirken de sakindi. Demek ki ilaç etkisini göstermeye başlamıştı.

İlk sinyalden sonra telefon hemen açıldı. Kendine güvenen, canlı bir erkek sesi "efendim" dedi. Bir yerlerden müzik sesi geliyordu. Nevin'in evinde radyo açık olmalıydı. Mehmet, telefona hep Nevin'in cevap vereceğini düşünmüştü nedense. Erkek sesini duyunca şaşırdı, bir süre cevap veremedi. Öteki uçtaki erkek sesi sabırsızlıkla iki kez "alo" diye bağırdı.

— Nevin Hanım'ı rica edebilir miyim?

— Nevin Hanım evde yoklar.

Ses biraz alaycı mıydı ne? Yoksa kızgın mı?

— Ne zaman gelirler acaba? Sonra gene arasam...

— Nevin Hanım eve gelmez. Burada oturmuyor artık. Mutlaka görüşmek istiyorsanız, adresini vereyim.

— Lütfen efendim. Yalnız özür dilerim, anlayamadım. Telefonu size mi devrettiler? Yoksa...

Telefondaki adam, Mehmet'in sözünü kesti:

— Ben Nevin'in eski kocasıyım. Boşandık. Şimdi kendisi başka evde oturuyor.

— Yaa!

— Adresini istiyor musunuz?

— Evet, lütfen... Yalnız özür dilerim, bir saniye...

Kalemini arayıp buldu ve Nevin'in yeni adresini, eskisinin yanına polis romanının üzerine yazdı; teşekkür ederek telefonu kapadı. Dükkândan çıktı. Sonra geri dönüp nerede bir taksi bulabileceğini sordu. Yakınlarda taksi durağı yoktu. Yolda durup beklemesi gerekiyordu. Gittikçe hızlanan yağmurun altında bir süre bekledi. Arabalar hep dolu geçiyordu. Ama beklemek sıkmıyordu Mehmet'i. Serüven başlamış, doruk noktasına doğru sürüyordu. Bir taksi çevirip oturduktan ve adresi söyledikten sonra, sonun yaklaşmakta olduğunu hissetti. Nevin'i bulunca bu duygu sona erecekti. Ama şimdilik Nevin'e doğru yol alıyordu. İlk kez Nevin'e gidiyordu. Nevin'in kocasından ayrılması şaşırtıcı bir olaydı kuşkusuz, ama bunu sonra düşünecekti. Belki Nevin'i evde bulmayabilirdi, bunun da önemi yoktu. Nevin'i bulmaması belki de daha doğru olurdu. Bu sabah evden çıkmasıyla başlayan serüvene daha uygun düşerdi.

Araba durdu. Müşterisinin yerinden kıpırdamadığını gören sürücü, onu uyarmak zorunda kaldı, "geldik beyim" dedi. Mehmet irkildi, sonra parayı ödeyip arabadan indi. Önündeki apartmanın kapısından içeri girdi. Beşinci katta oturuyordu Nevin. Merdivenleri ağır ağır çıktı. Sakin oluşuna şaşıyordu. "İlaçtandır," diye düşündü. On bir numaralı kapının zilini çaldı. Kapı açılmayacaktı, biliyordu. İçerde ayak sesleri duyuldu. "Çocuklardan biridir," dedi Mehmet içinden. Kapı aralandı.

— Aa, sen misin, dedi Nevin ve kapıyı ardına dek açtı. Sanki çoktandır Mehmet'i bekliyordu, yalnız Mehmet iki gün erken gelmişti. Nevin'in şaşkınlığı salt bundan ötürüydü. – Girsene içeri.

Mehmet kapıdan girerken Nevin'in kendisine "sen" dediğine dikkat etti.

— Çıkarsana yağmurluğunu, ıslanmışsın. Elindeki çanta... Yoksa bana mı taşınmaya karar verdin? Peki ya kitapların, onlar nerede? Hadi çıkar şunu. Yoksa küçük bir çocukmuşsun gibi ben mi çözeyim düğmelerini. Başındaki o gülünç şey de ne? Nereden aklına geldi kasket giymek? Dur, bakayım.... Yakışmış ama... Otursana. Üşümüşsün besbelli. Elektrik sobasını yakayım mı?

— Teşekkür ederim, istemez. Burası iyi. Ilık.

Rahat bir koltuğa oturmuştu. Karşısında bir koltuk daha vardı. Ayrıca bir somya, küçük bir masa, duvarlardan birinde kitap rafları buluyordu. Yuvarlak masanın çevresine üç sandalye sıralanmıştı. Masanın üzerine inen beyaz kâğıt şapkalı lambadan yumuşacık, ılık bir ışık yayılıyordu. Bu ışık ısıtıyordu belki de odayı. Eşyalar rahat ve sadeydi. Mehmet arkasına yaslandı. Varacağı yere varmıştı. Ve serüven bitmişti.

— Bir şey içer misin? Kahve, çay ya da konyak?

— Teşekkür ederim, hiçbir şey istemem.

— Belki karnın açtır, hemen bir çorba pişireyim.

— Yoo, hayır hayır. Aç değilim.

Ürkmüştü. Sesi neredeyse bir çığlık gibiydi. Çorbayı Dürnev Hanım pişirirdi. Nevin'in böyle bir işe kalkışması akıl alacak gibi değildi.

— Böyle ansızın çıkıp geldiğim için özür dilerim, dedi, biraz sonra daha yatışmış olarak. Neden size geldiğimi de anlatacak durumda değilim. Sabahleyin dörtte kalktım, o zamandan beri de yollardayım. Pek kendimde değilim açıkçası.

— Saat dörtte mi kalktın? Demek bu kadar çok zamanını aldı buraya gelebilmek?

— Evet. Daha doğrusu bilmiyorum. Buraya gelmek için çıkmamıştım yola. Uzun, çok uzun bir yolculuk düşünüyordum. İzmit'e gidecektim. Oradan da bir şose bulup yürüyecektim.

— Buraya nasıl geldin?

— Önce eve telefon ettim.

— Kocam mı çıktı telefona?

— Ben artık gitsem... Daha geç olmadan kalkmalıyım.

Birden sorulara cevap vermekten sıkılmıştı. Ne oluyordu Nevin'e? Dürnev Hanım bile bu kadar soru sormazdı.

— Neden? İzmit'e gitmek için mi?

— Bilmiyorum.

— Hiçbir şey bilmezsin ki zaten. –Nevin öfkeyle ayağa kalkmıştı.– Hiçbir zaman ne yapman gerektiğini kesinlikle bilemedin. Bildiğini sanıp kendini aldattın yalnızca. Beni aldatamadın ama. Üstelik ben ne istediğimi hep bilmişimdir. Şimdi de biliyorum. Bu gece bir yere gidecek değilsin. İşte görüyorsun, şurada bir yatak var. Orada uyursun. Aptalca düşünceleri bir yana bırak. O yatakta uyuyan tek erkek sen değilsin. İçin rahat etsin. Şimdi bana hesap vermen, yığınla şey anlatman gerekmez. Yorgun görünüyorsun. Hemen yat, uyu. Yarın konuşuruz, ama yatmadan önce sıcak bir şeyler içmelisin. Konyaklı çay örneğin. Biraz da peynir ekmek... Ben çayı hazırlarken sen de bir banyo yap.

— Yoo, ne gereği var şimdi?

— Gereği var. Ben suyu ayarlamaya gidiyorum. Pijaman var mı? İyi. Hemen çıkart. Bir de havlu vereyim. Terliğin... Banyodaki tokyoları giy. Hadi, kıpırda biraz.

Yarım saat sonra Mehmet yıkanmış, sırtında pijamaları, ayağında, biraz küçük gelen tokyolarla konyaklı çayını içiyordu. Pijamalarını biraz olsun örtmek için sırtına kazağını geçirmişti. Nevin sek konyak içiyordu, bir de sigara yakmıştı. Daha çok elindeki bardakla, sigarasının dumanıyla meşgul görünüyor, belki de düşünüyordu. Böylece Mehmet'in gülünç giyimini, tokyolarını falan görmüyordu hiç değilse.

— Şaşırmışa benziyorsun, diye birden konuşuverdi Nevin. Burada ne bulacağını sanıyordun?

— Değişmişsiniz, dedi Mehmet ve ayıp bir şey söylemiş gibi kızardı.

— Düşündüklerimi saklamasını beceremezdim, bilirsin. Hâlâ öyle olduğuma göre pek de değişmiş sayılmam. Hem değiştiğimi söylemeye hiç hakkın yok.

— Anlıyorum. Özür dilerim.

Mehmet birçok şey söylemek isterken sustu. Mavi pijamalarına, ayaklarına küçük gelen tokyolara baktı. Bu durumda olmazdı. Vazgeçti. Elinden gelseydi de çıkıp gidebilseydi. Hem ne diye ille de bir köy odasında geceleyeceğini düşünüp ona göre giyim almıştı yanına? Bir terlik bir ropdöşambr da sığdırabilirdi çantasına pekâlâ.

— Benim sana karşı kullanacağım birtakım haklarım var ama, dedi Nevin, sana güç gelmeyecekse, birkaç gün burada kalmanı isterdim.

Mehmet yavaşça başını salladı. Konuşacak durumda değildi. Sıcak banyo ve konyaklı çayın etkisiyle iyice gevşemişti.

Ertesi sabah gözlerini açtığında Nevin'i gördü. Yatağın karşısındaki koltuğa oturmuştu. Gözleri hafifçe kızarmış gibiydi. Geceyi belki de uykusuz geçirmişti. Mehmet'in kendisine baktığını görünce gülümsedi. "Günaydın" demesi beklenemezdi. Söylenmesi gereken ilk sözlerden hoşlanmazdı Nevin. Sırtında geçen akşamki kahverengi kazak vardı. Yalnız bu kez pantolon yerine bej renkli bir eteklik giymişti. Kucağında renk renk yünlerden kocaman bir örgü yığını duruyordu, ama onu işlemeyi unutmuştu.

— İyi ki kendiliğinden uyandın, dedi. Yoksa ben uyandırmak zorunda kalacaktım.

Deminki gülümseme hemen silinmişti yüzünden. Kucağındaki işi ve yumakları toplayıp yanındaki sepete koydu, ayağa kalktı.

— Hemen kalkıp yıkansan iyi olur. Kahvaltı hazır. Pijamayla gelebilirsin. Tıraş olmaya da kalkışma! Hemen kahvaltımızı edelim. Zaten geç kaldım. Yumurta yer misin?

Nevin çabuk olmasını söylemişti ama Mehmet yorganını boğazına kadar çekmiş yatıyordu. Nevin'in karşısında yatmaktan müthiş utanıyordu gerçi. Üstelik dakikalarca uyumuş, belki horlamıştı. Nevin onu seyretmişti. Yaşlı bir adamın yüzü uyurken ne çirkin olurdu kim bilir? Nevin karşısında durmuş, cevap bekliyordu. Onu bir an önce uzaklaştırmak için "yerim," dedi, hâlâ kıpırdamadan yatarak. Nevin, odadan çıkınca da acele ha-

zırlandı. Pantolonunu, kazağını, ayakkabılarını giydi. Yüzünü yıkayıp mutfağa koştu.

Mutfak kızarmış ekmek kokuyordu. Sessiz bir mutluluk, kızarmış ekmek kokusu gibi sinmişti havaya. Mehmet bu havaya kapılmamak için direndi. Nedenini bilmeden korkuyordu.

— Ben şimdi işe gidiyorum, öğlene doğru dönerim, dedi Nevin.

— İşe mi?

— İşe ya. Neyle geçindiğimi sanıyordun? Emeklilik aylığım oldukça az. Gerçi kocam cömert davranmaya hazırdı ama ben istemedim. Zaten çalışmayı de özlemiştim. Bir şirkette sekreterlik yapıyorum. Eğlenceli bir iş. Sorumluluğu yok. Bu yüzden fazla yorulmuyorum. Bilmem aklında mı, eskiden de severdim daktilo kullanmayı... Hem yazı yazıyorum, hem de gelen gidenle eğleniyorum. Şimdi işime başka gözle bakıyorum. Eskiden nasıl ciddiydim bilirsin. İşime pek bağlıydım. Bankayla ilgili davaları müthiş önemserdim. Şimdi düşündükçe gülesim geliyor.

Bir yandan da kızarmış ekmeğin üzerine dikkatle tereyağı ve peynir sürüyordu.

— Ben gidince kaçmaya kalkışmayacaksın değil mi? diye sordu ansızın. Söz ver bakayım.

— Daha neler! Neden kaçayım?

— Kaçarsın, hiç belli olmaz. Güvenemiyorum sana. İstersen aşağıya, bakkala iner, büroya telefon ederim. Gelemeyeceğimi söylerim. Belki evde yalnız kalınca canın sıkılır.

— Çocuk sanıyorsunuz beni. Neden canım sıkılsın?

— İyi. O zaman işleri ayarlar, öğleden sonra gitmem.

— Gidin, öğleden sonra da gidin. Neden benim yüzümden işinizden kalacakmışsınız?

— Öğlene kadar, buraya gelmekle iyi yapıp yapmadığını düşünebilirsin. Belki o zaman böyle şaşkın bakınmaktan kurtulursun. Bu arada benimle 'sen' diye konuşmaya da alıştır kendini olmaz mı? Kalkıp habersizce evime geliyorsun, yatağımda uyuyorsun, sonra hâlâ 'siz' diyorsun. Komik doğrusu... Hem o eskidendi... 'Siz' diye konuşmamız falan. İnsanlar arasında sürüp giden bu kaskatı, uydurma incelik... Artık öyle ince bir in-

san değilim ben. Değiştim; kaba saba oldum. Ama böylesi daha iyi. Çok daha iyi.

Çayını bitirdi ve ayağa kalktı:

— Sen otur, daha yumurtanı yemedin. İstersen ben gidince yatıp biraz daha uyumayı dene. Dün çok yorgun görünüyordun. Bu sabah da erkenden kaldırdım seni. Henüz yeterince dinlenmemişsindir.

"İşte gene her şeyi o düzenliyor," diye düşündü Mehmet, "soru bile sormuyor insana. Kazara soracak olsa, cevabını beklemek gereğini duymuyor."

— Bak, konyak şişesi şurada. Kahve kavonuzu da bu. Kahvaltı masasını olduğu gibi bırak. Elini sürmeye kalkarsan mutlaka bir şey kırarsın. Sonra da utancından ne yapacağını bilemezsin. Canın sıkılırsa, orayı burayı karıştırabilirsin. Yatak odama bile girebilirsin. Saklım gizlim yok nasıl olsa... Haa, haberin olsun, kapıyı üstüne kilitliyorum. Yangın falan çıkartmamaya bak, kaçamazsın.

Beş dakika sonra kapının kapandığını duydu Mehmet. Nevin "Allahaısmarladık," demeden gitmişti.

Kahvaltısını bitirince, yatağının üzerine oturdu. Mutlu olması gerekirdi. Kızının küçükken bellediği bir dizeyi hatırladı. Çocuk dergilerinden birinde Çetin Kaptan'ın serüvenleri manzum olarak anlatılırdı. Kızcağız bunları öyle çok okurdu ki, birtakım dizeleri farkında olmadan beller, sonra aklına estikçe tekrarlardı, özellikle sofra başında. Bu yüzden Mehmet de kimi dizeleri öğrenmişti. İşte şimdi onlardan birini boyuna söyleyip duruyordu içinden: "Yatak ne fazla sıcak, ne de pek çok serindi." Aklında kaldığına göre saraydaki bir yatak odasından söz ediliyordu. Mehmet de tıpkı Çetin Kaptan gibi, ne fazla sıcak, ne de çok serin bir iklimdeydi şimdi. Işıklar, eşyalar, her şeyi bulabilirdiniz, ama tek olarak. Göze batan hiçbir renk, eşya, fazlalık yoktu. Duvarda, kerpiç bir damın üzerine çıkmış iki tavuğu gösteren suluboya bir tablo, bir de tiyatro afişi vardı. Ortalıkta ancak üç tane kül tablası görünüyordu. Masanın üzerindeki tek vazoda üç kuru dal, bir de kocaman sarı krizantem vardı. Pencerenin içinde bir sardunya saksısı duruyordu. Mutfakta da bir küpe çiçeği vardı.

Mehmet, bir şey yapmalıydı, ama ne? Bilmiyordu. Hiç alışık olmadığı bir durumdu bu. "Yatak ne fazla sıcak, ne de pek çok serindi." Nevin'in böyle düzenli bir evi olabileceğini hiç düşünemezdi. Daha doğrusu onun öteki kadınlar gibi evinin işleriyle uğraşacağı aklına gelmezdi. Öylesine bağımsızdı bankadayken. Kuru dalların arasına sarı bir krizantem yerleştirmek, duvarlara tiyatro afişleri asmak, bunlar olabilirdi de sardunya saksısı, çorba pişirmek... Hayır!

En iyisi çıkıp gitmek miydi? Madem "yatak ne fazla sıcak, ne de pek çok serindi." Kapıyı yokladı. Gerçekten kilitliydi. Sardunya saksısını düşürmemeye çalışarak perdeleri araladı, dışarı baktı. Yağmur hâlâ yağıyordu. Bu durumda evde kalması daha iyiydi. Çünkü gidecek yeri yoktu. Pencereyi açtı. Önünde sayısız damlar uzanıyordu. Damların ötesinde duman renginde deniz vardı. Karşıdan Üsküdar görünüyor olmalıydı. Sislerin arasında Mihrimah Sultan Camii'nin minareleri seçiliyordu. Camı kapadı. Nevin'in koltuğuna oturdu. Bir süre düşünmekten kendini alamadı.

Çok eskiden tanıdığı bir kadını ansıdı. "Daha... daha... daha..." diye haykırdı kadın. Hep böyle olurdu. Bir türlü doymazdı, ama aradığının başka bir şey olduğunu Mehmet sonradan anlamıştı. Bir tür aşkınlıktı belki de. Ama olmuyordu, bulamıyordu ya da erişemiyordu ona. Yuvarlak, ak göğüslü bir deniz kuşu gibiydi. Tıpkı onlar gibi göz alıcıydı ve çığlıkları ürkütüyordu insanı. Aradığı yüceliğe ulaşamayacağını anlayınca, kendini çaresizliğe teslim etmeden önce yastığını yumruklar, gözlerinin yalnızca bir tanesinden inen yaşı silmek gereğini duymazdı. Burun kanadına takılı duran gözyaşı damlası Mehmet'e bir sitem gibi gelirdi, üzülmekten kendini alamazdı.

Nevin, "daha.... daha..." diye bağırmak için bir erkeği beklememişti kuşkusuz. O hep kendi kendine bir şeyler vaat etmişti. Eğer ulaştıysa, alışkanlığını tek başına yaşamıştı. Ona bir tek krizantem de yetiyor olmalıydı. Mehmet de sarı krizantem gibi bir şeydi işte... Gerçi solmuştu, ama bir araçtı olup olacağı. Nevin varacağı yere varmıştı. Öyle görünüyordu. Evinde her şey dingin ve kusursuzdu. Öyle ki, burada ne özleme, ne can sıkıntısına, ne deliliğe yer vardı.

Mehmet, Nevin'deki bu değişiklikten çok, bu dinginlikten, kusursuzluktan tedirgin olmuştu. Onun aradığı bu değildi. Nevin'in bir zamanlar kendisine vermek istediklerini, atakça davranışlarını, salt yaşamın durgunluğuna, tekdüzeliğine yönelttiği kavgasını aradığı için kalkıp buraya gelmişti. Pijaması sırtındayken onunla kahvaltı etmek için değil.

Sonunda Nevin'in öğüdünü tutup yattı; az sonra da uyudu. Uyandığında kolundaki saate baktı, durmuştu saati. Geçen akşam kurmayı unutmuştu besbelli. Yatağından fırladı. Mutfakta su ısıtıp tıraş oldu, ama aceleden yüzünü kesti. Kanayan yere kolonya sürmek için bir parça pamuk aradı, bulamadı. Eli ayağı birbirine dolanıyordu. İçinde su bulunan bir kovayı devirdi. Oracıkta gözüne çarpan bir sepetten aldığı bezle yerleri sildi. Tam, o sırada bez diye aldığı şeyin tertemiz bir havlu olduğunu dehşetle fark etti. Temiz havlusunu kirlettiği için Nevin'den mutlaka özür dilemeliydi.

Bir sürü aksilikten sonra giyinip hazırlandığında, yatağının karşısına geçip şaşkın şakın bakındı. Yatağı böyle karmakarışık bırakması doğru olmazdı. Yatağı düzeltmek de elinden gelemezdi. Bu gibi işlerle şimdiye dek hiç uğraşmamıştı. "En iyisi dürüp büküp kaldırmak," diye düşündü, "bu kadarını becerebilirim." Hem zaten oturma odasında kurulu yatağın ne işi vardı? Çarşafı da katlayıp yorganın üzerine koyduğunda kapının kilidine sokulan anahtarın sesini duydu, hemen koltuğa oturup oracıkta bulduğu gazeteyi eline aldı.

— Neyse hâlâ buradasın, dedi Nevin neşeli, canlı bir sesle. Yağmurluğu, saçları ıslanmıştı. Omzunda bir heybe vardı, eli kolu paketlerle doluydu. Kapıyı ayağıyla iterek kapadı. – Gerçi kapıyı kilitlemiştim kilitlemesine ya, gene de korkuyordum, damdan falan atlamaya kalkarsın diye... Şu elimdekileri alır mısın? Şarap şişesini düşürme, dikkat et. Ben yokken canın sıkıldı mı?

— Uyudum.

— İyi yapmışsın. Dinlenmiş görünüyorsun. Uyumasaydın sıkılırdın, belki damdan dama atlamaya bile kalkışabilirdin. Hava da kapalı. İnsan kolayca umutsuzluğa kapılabilir. Şimdi mutfağa gireyim de acele bir şeyler hazırlayayım. Ben ellerimi

yıkarken sen konyak koyuver bana. Eline geçen bardağa doldur, fark etmez. Acelem oldu mu, iki yudum içmeden işe başlayamam, elim ayağım birbirine dolanır. İstersen sen de iç.

Mehmet'in getirdiği konyağı bir dikişte içti.

— Amma da az koymuşsun! Yoksa sarhoş olurum diye mi korktun? Neyse, yemekte nasıl olsa şarap içeceğiz. Sen gazeteni okumaya bak. Mutfakta iş görürken birinin yanımda olmasından hoşlanmam.

Yarım saat sonra mutfaktaki masa hazırdı. Omlet, salçalı makarna ve bol salata vardı. Nevin tabağına salata doldurdu. Sonra:

— Her şeyi masanın üzerine koydum, görüyorsun, dedi. İstediğini al. İlle benim sunmamı beklersen, aç kalırsın... Öyle yabancı durmasana. Sanki seni buraya zorla getirmişim gibi bir halin var... Eee, gülümse bari... En iyisi kaldır, dik şu bardağı, belki kendine gelirsin.

Mehmet, Nevin'in öğüdünü tuttu, yarım bardak şarap içti. Ağzına bir parça omlet attı.

— Şimdi daha iyi misin? Bak, sofrada somurtulmasından hoşlanmam. Yemek yemeye çok önem veririm ben. Keyifle yemek isterim. Hadi biraz daha şarap iç bakalım. Salata da ye. Bayılırım salataya. Ama kendim yaparsam... Kimse benim gibi salata yapamaz. Kızıma bile öğretemedim gitti. Nasıl beğendin mi salatayı?

— İyi... Gerçekten.

— Başka?

— Nasıl?

— Bana söyleyecek başka şeyin yok mu?

— Bilmem ki... Daha doğrusu vardır tabii. Olmalı. Yoksa neden buraya geleyim, değil mi? Ama şimdi söyleyecek söz bulamıyorum. Oysa sizinle... Yani seninle olursam kolayca konuşacağımı sanıyordum. Ne konuşacağımı bilmiyordum gerçi, gene de... Seni görünce dilim çözülür sanıyordum. Belki bir lokantada falan buluşacağımızı düşünmüştüm. Sahi, bak lokantada olsaydık mutlaka konuşurdum. Çünkü, biliyorsun, seninle hep lokantalarda buluşurduk.

— İyi, gideriz lokantaya. Yalnız akşamı beklesek... Hazırladığım sofrayı bırakıp gidecek değiliz ya.

— Tabii tabii... Acelesi yok. Zaten orada da konuşamam belki. Çok değişmişsin. Özür dilerim, değiştiğini söylemeye hakkım olmadığını unutuverdim birden.

— Boş ver o sözüme şimdi... Hem gerçekten değiştim ben. On iki yılda herkes, her şey değişir. On iki yıl çok uzun bir zaman.. Ya sen? Hiç değişmedin mi?

Mehmet cevap vermedi. Bir süre sustular. Yemek yediler.

— Üzülme, dedi sonra Nevin, yalnız biz böyle değiliz ki... Kimse bıraktığı yerden başlayamaz. Ben seni görünce sevindim. Bıraktığımız yerden başlamayı da düşünmüyorum. Zaten her şey bitmemiş miydi? Aslında değişmeyen insanlardan tiksinirim. Ama sen başkasın. Belki senin değişmemen gerekir. Kendi yarattığın bir yapıt gibisin. Kendini kimselere sormadan, kimseden etkilenmeden, gönlünce kurmuşsun. Sapasağlamsın. Tanıştığımız günlerde kusursuzdun neredeyse. Bundan ötürü de can sıkıcıydın. Asla yalpalamayan, kimseleri, durup dururken şaşırtmayan bir insansın. Böyle oluşun rahatlandırıyor beni... Çünkü zaman zaman korkuya kapılıyorum, elimde değil. Değişim, her zaman gelişme demek değildir. Bu, aklıma gelince ürküyorum. Çünkü ben de değişiyorum, çevrem de. Hem de büyük bir hızla... Böyle korktuğum günlerde seni arıyorum. Seni düşününce rahatlıyorum. Tabii başkaları da var. Değişmeyen ya da toplumun, dünyanın değiştiğini fark etmeyen çok insan var. Ama onlar senin gibi güven vermiyorlar. Onlardan tiksiniyorum. Kokmuş cesetlere benziyorlar.

— Kokmuş cesetler mi?

— Evet. Ama sen başkasın. Sonra nedense başarısız bir insan rolü oynamaya kalkıştın. İyi de becerdin. Oysa hiç yeteneğin yok gibi görünüyordu.

— Neye?

— Başarısızlığa...

— Buraya gelişim şaşırtmadı mı seni, diye sordu Mehmet, konuyu değiştirmek için. Bütün bu sözlerin bir övgü olup olmadığını düşünüyordu. Övgü ya da yergi, kendinden bu kadar çok söz edilmesinden hoşlanmamıştı.

— Hayır, neden şaşırayım? Beni araman güzel. Ne var ki aradığını bulamadın. Öyle değil mi? Mehmet'in cevap vermek

için bocaladığını görünce: – Şarabını bitirsene, dedi, iyi gelir. Biraz sersemler, belki gene uyursun. Böylece öğleden sonra benimle karşılıklı oturmaktan kurtulmuş olursun. Akşama, göreceksin her şey kolaylaşacak. Akşamları insanlar, nedense, daha iyi anlaşırlar, uyuşurlar.

Mehmet sesini çıkarmadı.

Öğleden sonraki saatler hiç de sıkıntılı geçmedi. Dışarıda yağmur vardı. Zaman zaman damlaların çinko su oluklarına vuran tekdüze sesleri duyuluyordu. Nevin tığ işliyordu. Anlattı, battaniye olacakmış. Sonra pikaba Mozart'ın keman konçertosunu koydu.

— Sever misin, bilmem, diye sordu, Mozart'ın keman konçertosu...

— Mozart'ın adını biliyorum tabii. Radyoda arada duyarım. Bunu da dinlemişimdir. Ama konçerto mudur nedir, onu bilmem.

Canı sıkılmasın diye Nevin ona bir çıkrık, birkaç çile yün verdi. Yünlerin renkleri insanın içini açıyordu. Mehmet çıkrığı ilk kez kullandığı halde çileleri yumak yapmayı becerdi. Buna da pek sevindi. Müzik bitince Nevin birden sordu:

— İzmit'e gitmek istediğini söylemiştin, aklımda yanlış kalmadıysa. Ne yapacaktın İzmit'te?

— Hiiiç... İzmit'ten sonra yürüyecektim.

— Nereye yürüyecektin?

Mehmet, kendini, tasarılarını birden çok aptalca bulduğu halde, çekinmeden hepsini Nevin'e anlattı. Sonra da:

— Şimdi benimle eğleneceksin, dedi.

— Ben mi? Neden? Eğlenir gibi bir halim var mı? Tam tersi, ciddi ciddi dinliyorum. Arada sorular soruyorsam bağışla. Anlamak istiyorum da ondan.

Mehmet susmuştu. Binlerce küçük görüntü, duygu ve düşünce yığını dönüyordu kafasının içinde. Aslında Nevin'in sorular sorması, kendisinin de bunları cevaplaması daha doğru olacaktı. Çünkü her şeyi karıştırmaya başlamıştı. Daha doğrusu bir gevşeklik gelmişti üstüne. Bu şaraptan mıydı, yoksa Nevin'le karşılıklı oturup kendini evcil bir dinginliğe bırakmayı mı yeğliyor-

du? Yağmur su borularından aşağı küçük bir çağlayanın şırıltısıyla iniyordu. "Yatak ne fazla sıcak, ne de pek çok serindi."

— Sonra neden gitmedin İzmit'e?

Hayır bu kez de Nevin bırakmıyordu.

— Kadıköy'de yemek yediğim lokantada bir telefon gördüm.

Nevin başka soru sormadı. Yerinden kalkıp başka bir plak koydu.

— Beethoven'in la majör dörtlüsü, diye anlattı, bir de adı var: "Kurtulmuş bir ruhun Tanrı'ya şükranını anlatan şarkısı". Huxley'e göre Beethoven, bu yapıtıyla Tanrı'nın varlığını kanıtlıyormuş. Huxley'i bilmezsin sen. Bir zamanlar çok okurdum. Senin tarih kitapların gibi sıkıcı buluyorum şimdi. Yorum yapmayan bir tarih kitabı kadar da inançsızdır Huxley. İnançsız ve alaycı. Her şeyi bilirim der, hiçbir şey bilmez. Neyse, bırakalım şu geveze entelektüel'i bir yana... Beethoven'i nasıl buldun?

— Yağmurlu havaya yakışıyor... Ben ancak bu kadar anlarım. Kusuruma bakma.

— Güneşe, yakıcı, sıcak bir güneşe de yakışır.

Nevin bir süre ses çıkarmadan müziği dinledi.

Sonra:

— Sanat yapıtları, dedi, hele iyi bir müzik parçası, özellikle Beethoven ve Brahms'ın dörtlüleri, hele hele Monteverdi, yaşantımızın dışında var olan sonsuz bir mutluluğu, daha doğrusu bütün sınırsızlığıyla gerçek hayatı anlatırdı bana. Her şeye karşın, bu duyarlığa günlük yaşantımda ulaşmak isterdim. Bunu başaracak seçkin biri olamadığım için üzülürdüm. Güçsüzlüğümü duyardım. Şimdi öyle düşünmüyorum.

— Yani yaşantımızın dışında dokunulmamış, el sürülmemiş bir başka mutluluk yok mu demek istiyorsunuz? Yoksa ona sahip olup olmamak ilgilendirmiyor mu sizi?

Mehmet, elinde olmadan gene 'siz' diye konuşmaya başlamıştı. Ama Nevin bunu fark etmemişti anlaşılan.

— İkisi de... Sanatçılar sezgi güçleri büyük kişiler. Duyduklarını, kimselerin göremediklerini anlatabiliyorlar ayrıca. Yani aslında var olmayan bir şeyi yazmıyorlar, bestelemiyorlar; ancak

gerçeği söylüyorlar. Yoksa böylesine güçlü olabilir miydi yapıtları? Ama insanlık tümüyle onları sezecek olgunluğa erişmedi henüz. Bu, yüzyıllar, binyıllar ister belki de. Çünkü Beethoven'i bir yana bırak, Monteverdi bile bizden ilerde. Düşün, aradan dört yüzyıla yakın zaman geçmiş, Monteverdi'nin dört yüzyıl önce ulaştığı düşünceye, sezdiği, yaşadığı gerçeklere biz hâlâ varamadık. Müzikle uğraşanlar bir şeyler seziyorlar, ama bu yetmez ki! Tüm insanlık beraberce varabilmeli o gerçeklere. Aşkınlık hep birlikte duyulmalı. Oysa insanlar bomba yapıyorlar. Galiba yitirdiğimiz çok şeyler var. Bir daha yerine koyamayacağımız çok, pek çok şey... Monteverdi'nin katıksız duygu ve düşünce bütünlüğüne ulaştık diyelim –olacak iş değil ya, şöyle bir an öyle sanalım– dört yüzyılın olaylarına nasıl uygulayacağız bütün bunları? O olayların getirdiği düşünceye, anlayışa...

Güldü, omuzlarını silkti, örgüsüne devam etti.

— Demek varlığını sezdiğiniz o mutluluğa ya da gerçek hayata ulaşamamak size acı vermiyor artık, öyle mi?

— İnsanlığın daha o yaşa gelmediğini düşünüyorum. Yalnız benim bilmem, kısacası seçkin kişi olmam da mutlu etmeyecekti beni. Bu yüzden daha az müzik dinliyorum artık.

— Müzik dinlemiyorsunuz ki, onun yerine battaniye örüyorsunuz.

— Acaba yaşlandığım için mi böyleyim, yoksa düşüncelerim mi değişti? Bunu kesinlikle bilebilmek için kısa bir süre yeniden genç olmayı isterdim. Ama çok kısa bir süre için... Çünkü gençliğimi yeniden yaşamayı göze alamam. Onca güçlüğü yeni baştan denemek. Korkunç olmalı.

Mehmet kitaplığı göstererek:

— Bir sürü kitabın var, dedi, nasılsa yeniden 'sen' demeyi göze alarak. Oysa son görüşmemizde kitap okumadığını, onun yerine yaşamayı yeğlediğini söylemiştin.

— Öyle... Bir zamanlar gerçekten yaşayabileceğimi sanmıştım. Yaşamak neyse... Nedir yaşamak? Soluk alıp vermekten başka? Yaşama sanatı? Evet, yaşamayı yeğleyebileceğimi sanmıştım. Oysa hayat beni çoktan aşmıştı. Terk etmişti demeye dilim varmıyordu da ondan böyle söyledim belki. Ucundan, kıyısından tutabilmek için yeniden kitaplara sarıldım ben de.

Bir sigara yaktı.

— Günlerdir müzik dinlememiştim, dedi, yapay olduğu hiç de anlaşılmayan bir canlılıkla. – Üstelik böyle konuları konuşacak kimsem de yok. Ne iyi ettin de geldin.

— Çok mu yalnızsın?

— Yoo, yalnız sayılmam. Birçok arkadaşım var. Daha doğrusu onlara arkadaşım diyebilir miyim, bilemiyorum. Hepsi öyle genç ki, daha çocuk sayılırlar. Düşünsene, oğlumun, kızımın arkadaşları... Onlardan daha genç olanları, üniversiteye yeni başlamış bulunanları bile var. Gelirler buraya, konuşurlar. Anlattıklarını, tartıştıkları konuları bir duysan, şaşarsın. Sanırsın ki, yabancı bir dil konuşmaktalar. Ben pek katılmam bu tartışmalara. Genellikle dinlerim. Sonra kalkar, çay yaparım. Ya da çorba, makarna, pilav ne bulursam pişirir, karınlarını doyururum. Hep açtırlar çünkü. Günün herhangi bir saatinde yemek yiyebilirler. Kimileyin burada geceledikleri olur. Çünkü ikide bir yersiz yurtsuz kalıverirler. Hiç soru sormam onlara. Sessizce çay getirmem, yemek pişirmem, yatacak yer hazırlamam, konuşmalarına karışmamdan daha iyidir. Çünkü onlar her şeyi benden daha iyi bilirler. Ya da öyle sanırlar. Belki de böyle düşünmekte haklıdırlar. Kuşak farkı mı? Değil. Yalnızca kuşak farkı olamaz. Hem zaten pekâlâ anlaşıyoruz. Gene de bir bakıma yalnız sayılırım. Çünkü onlarla beraberken yalnızım, büroda yalnızım, çocuklarımın arasında yalnızım. Bu bana acı veriyor mu? Yalnızlık iyi mi, yoksa kötü mü, bilemiyorum. Bilsem ne çıkar zaten? Hiç önemi yok... Sordun da söyledim. Bu, böyle işte. Çocuklarım, kendi çocuklarım pek aramazlar beni. Plaklarıma, vazolarıma, fırında pişirdiğim yemeklere dudak bükerler. Fazlasıyla burjuva bulurlar beni. Burjuva bulurlar ve yanımda rahat edemezler. Bence peşimden koşmamaları daha iyi. Çünkü bir yaştan sonra ancak çocuklarının hayatını yaşayan analardan olmak istemezdim. Haklı değil miyim? Bana ne onlardan? Büyüdüler, iş güç sahibi oldular. Gene de kendi çocuklarımın tutumları üzerinde düşünmüyor değilim. Beni neden istemediklerini, neden arada eli öpülmesi gereken baş belası bir teyze durumuna düştüğümü falan. Bütün bunlar beni üzmüyor. Yalnızca nedenlerini araştırıyorum. Çünkü gerçekleri merak ediyorum. Gerçekler beni ne

üzüyor, ne de sevindiriyor. Öyle bir yaşa gelmişim demek ki. Artık öğrenmek, salt öğrenmek yetiyor. Hani şimdilerde pek kullanılan bir deyim var: "Hayatı kaymış" diyorlar. Benim de bir şeylerim kaymış olmalı. Yüreğim mi, umutlarım mı, her neyse... Çok mu konuşuyorum? Canını sıkmadım ya?

— Yoo, hayır hayır, ne olur devam et. Dinliyorum.

Nevin yerinden kalkıp pikaba plağın arka yüzünü koydu. Artık müziği dinledikleri yoktu; ama nedense Nevin, plak çalsın dursun istiyordu. Yerine oturduktan sonra örgüsüne eğildi. Uzun bir konuşmaya başladığını unutmuştu anlaşılan. Ya da düşüncelerin sessizce kafasının içinde akıp gitmesinden hoşlanmaktaydı. Konuşurken işlediği bir sıra fazladan sarıyı söktü. Sarının üstüne çürük bir yeşil koydu. Sarının altındaki açık kahveyle de uyuşuyordu bu renk. Baktı, beğendi.

— Kocandan neden ayrıldığını sorabilir miyim? Bir sakıncası yoksa yani... Kocanı severdin sen, değil mi?

— Eskiden... Eskiden severdim. Sonraları çok değişti. Bir zamanlar yalnızca bilim adamıydı. Profesörlüğü elde edince artık bilim yapmayı gereksiz buldu. Elde ettikleriyle para kazanmayı yeğledi. İş adamlarımız, bu profesörlerle çok iyi anlaşıyorlar nedense. Profesörler de onlarla. İş adamlarını alçakgönüllü, hoş ve kültürlü buluyorlar. Kocam şimdi bankacıları, sigortacıları, holdinglerin genel müdür yardımcılarını (henüz genel müdürlerini değil) Abdullah'ta yemeğe çağırıyor. Hilton'da masonlarla, rotaryenlerle şişirilmiş kokteyllere gidiyor; Türkiye'deki sanayileşmenin geleceği, Avrupa Birliği ekonomik büyüme, varsa dolar krizi üzerinde kehanetlerde bulunuyor, böylece büyük adam olduğuna inanıyor. Bana sorarsan, iş adamlarının aklı böyle konulara çok daha iyi eriyor. Oğlum da babasının fikirlerini hiç sesini çıkarmadan, biraz gülümseyerek dinliyor. Kocam en küçük, en önemsiz işlerini bile birtakım hizmetlilere gördürür. Sözgelimi, hukuk müşaviri olduğu bir kuruluşun şoförünü çağırır, arabasının anahtarını verir; o da arabaya benzin, yağ koydurtur, gerekirse bakımını yaptırtır. Sonra kocam şoförün eline şöyle bir on lira bırakıverir, bundan ötürü de büyük sevinç duyar. On lira bahşiş verebilmenin gururunu tadar. Hiç böyle zevkler tattın mı sen? Araban yok, paran yok, nereden bileceksin? Bana öyle geli-

yor ki, kocam bir uşağı olsun isterdi. Giyinirken ceketini tutup omuzlarını fırçalasın, sofrada boşalan bardağını doldursun, etinin yanına hardal koysun. Ama uşak tutacağını pek sanmıyorum. Devletin ya da özel kuruluşların adamlarını yalnızca bahşiş karşılığı kullanmak dururken, ne diye cebinden aylık ödesin? Böyle gereksiz masraflara alışmamıştır. Ha, bir derdi var yalnız: Şişmanlamaktan korkuyor. Hiç hareket etmediğinden, bol bol tıkındığından şişmanlamamak elinde değil. Bu yüzden yemeklerden hemen sonra Magnésie-Calciné alır. Yediklerinin çoğu lağım çukuruna dolar. Bütün bunlara karşılık mutlu mu? Yaptıkları ona bir doygunluk sağlıyor mu? Ne gezer! Sinirli, huysuz, berbat bir adam oldu. Ne kadar çok derdi var, bilemezsin! Lüks dertler bunlar... Yaratıcı hiçbir iş yapmayan, başını pencereden sarkıtıp sokağa ya da gökyüzüne bakmasını bile bilmeyen bir adamın zamansızlıktan yakınmasını düşün. Oysa boş zamana hiç ihtiyacı yok. Boş zamanı oldu mu, onu bir şeyler yiyerek geçiştirmeye çalışır. Şimdilerde pek çok kişinin, boş zamanının sıkıntısına tıkanarak karşı koydukları hiç dikkatini çekti mi? Ama eski kocama kızdığımı sanma. Kimseden, bu korkunç potanın, bizim çocukların deyimiyle Yeni Bizans'ın içine girip de erimemesini, o kadar güçlü olmasını bekleyemezsin. Tabii senin ne o potadan haberin vardır, ne İstanbul'un Bizanslığından, ne de güçsüz büyük adamlardan.

Nevin heyecanlanmıştı. Yerinden kalkıp bir sigara daha yaktı. Odanın içinde dolaşmaya başladı.

— Bize ne öğretmişlerdi ki... Yığınla aptallık. Öyle ki, onlara başkaldırmakla bile bir yere varamıyordu insan. Hava kararmadan eve dönmen buyrulmuş diyelim. Sen başkaldırıyorsun, karşı çıkıyorsun, iki saat geç dönüyorsun eve. Bu iki saati nasıl geçirebilirsin? Olsa olsa sıkıntıdan patlayarak sokaklarda sürtersin. İş mi bu? Yani aptallıklara karşı koymaya kalkıştığın zaman bir başka aptallığı, bir başka miskinliği yaşıyordun. Kitaplarımız bile yoktu. Cronin'e, Louis Bromfield'e hayrandık. Yıldız Romanları serisini okurduk. Onlarla Rus Klasikleri ya da Balzac arasındaki ayrımı neden sonra öğrendik. Arada bize yepyeni bir şeyler söylemesi gereken kitaplara rastlardık, ama öylesine aptallaştırılmıştık ki, onun değerini anlaya-

mazdık. *Bitmeyen Kavga*, *Uyandırılmış Toprak*, *Gölgeler Ordusu*, *Fontamara* falan geçmişti elimize. Onları da *Yeşil Yıllar*'ı okur gibi okumuştuk. Öyküyü bilir misin, hani dağlardan hiç inmemiş bir çobanı New York'a getirip gezdirmişler. Sonra da "gökdelen"leri nasıl bulduğunu sormuşlar. Adam "görmedim ki," demiş. İşte o çoban gibiydik biz de. Gözlerimizi belli bir yüksekliğe dek kaldırmaya, ancak o kadarını görmeye alıştırılmıştık. Tabii çocuklarımız bütün bunları anlamıyorlar, bizi suçlayıp duruyorlar. Daha iyi. Anlayıp ne yapacaklar? Acıyıp sırtımızı mı okşayacaklar? Bizi eğlemek için zaman harcamasınlar. Böyle düşünüyorum ben. Onlara kalsa, babalarının saçmalıklarını bölüşmemi yeğlerlerdi. Omuzlarımda vizon bir etolle kokteyllere gitmemi falan. O zaman bana içleri rahat olarak sırtlarını dönebilirlerdi. Şimdi de aldırdıkları yok, ama içleri rahat değil. Dul analarına karşı yükümlülükleri bulunduğunu sanıyorlar.

Yorulmuştu. Derin bir soluk alıp yerine oturdu. Battaniyesini işledi.

— Yağmur hızlandı, dedi Mehmet.

— Şu plağı susturayım da yağmuru dinleyelim. Ne güzel, değil mi? İnsanın yağmura ayıracak boş zamanının olması başlı başına bir mutluluk bence. Yaşama sanatı denen şeyin içinde bu da vardır mutlaka... Bak aklıma ne geldi, çay yapayım mı? Bu havada ne güzel çay içilir!

Çaylarını içerlerken kapı çalındı. Nevin açmak üzere dışarı çıktı. Girişte birtakım konuşmalar duyuldu.

— Yabancı sayılmaz, diyordu Nevin, hiç sakıncası yok. Eski bir dost. Yok canım, zaten seni fazla tutacak değilim. Biraz sonra çıkacağız çünkü. Hadi gel. Bak ıslanmışsın da...

Nevin, arkasında uzun boylu bir gençle içeri girdi. Delikanlının yüzünde şaşılacak bir aklık, duruluk vardı. Gür, kara bıyıkları olmasa, insan sakallarının henüz çıkmamış olduğunu bile düşünebilirdi. Ceketini girişte bırakmış olmalıydı. Üzerinde açık yeşil dik yakalı bir kazak vardı. Mehmet elinde olmadan gülümsedi delikanlıya. Onu bir yerden görmüşlüğü vardı ya, çıkaramıyordu. Belki biraevindeki, bilardo salonundaki gençlerden birine benzetmişti. Gene de çok iyi tanıyormuş gibi dost-

ça "a, merhaba" demekten kendini alamadı. Mehmet'in davranışındaki yakınlık, Nevin'in gözünden kaçmamıştı.

— Tanışıyor muydunuz, diye sordu.

— Hayır, ama bu delikanlıyı bir yerde görmüş olmalıyım.

— Bütün delikanlılar birbirlerine benzerler, ondandır. Dostoyevski'nin "üniversiteli işçiler" indendir çünkü. "Üniversiteli işçiler" deyimini pek tutmuşlardı önceleri. Dostoyevski'nin olduğunu duyunca bozuldular. Hemen bu iki sözcüğün anlamında geçici ve tutucu bir yan bulmayı başardılar. Çünkü Dostoyevski'yi sevmezler. Okuyup da beğenmediklerinden değil, Dostoyevski'nin bir tek kitabını ellerine bile aldıklarını sanmıyorum. Ne var ki, biri Dostoyevski'nin sosyalizme karşı olduğunu söyleyivermiştir onlara. Bu "üniversiteli işçiler"in bir özelliği de bu tür birileri'ne fazlaca inanmaları, onların dediklerini herhangi bir araştırma yapmak gereğini duymadan kabul etmeleridir. Neyse, onlar istedikleri kadar kızabilirler, ben onlara "üniversiteli işçiler" demeye devam ediyorum. İşte bu da o işçilerden... Adı Salih. Otursana Salih... Ne içersin? Çay getireyim mi?

— Fena olmaz. Islandım, üşüdüm.

— Karnın aç mı? Öğleden kalma makarna var. İster misin? Konuğuma aldırma. Dedim ya, yabancı değil. Onun yanında makarna yiyebilirsin.

Ne kadar da telaşlıydı Nevin. Yüzü pembeleşmişti. Birine çay getirmek, makarna sunmak böyle mutlu edebilir miydi insanı? Monteverdi'nin sağladığı mutluluk bu tür bir şey miydi yoksa? "Yatak ne fazla sıcak, ne de pek çok serindi" denemezdi artık. Delikanlı gelmeden önce yağmur yağıyor, rüzgâr esiyordu. Nevin içini döküyordu, kendine özgü heyecanlı konuşmasıyla. Şimdi de odanın içinde güneş vardı sanki. Odanın güzelim düzeni de bozulmuştu. Renk renk yumaklar yerlere saçılmıştı. Salih'in çamurlu ayakları halıda izler bırakmıştı.

Daha sonra Nevin, Salih'le konuşmaya başladı. Daha doğrusu oğlan konuşuyor, Nevin bir yandan tığını işlerken bir yandan onu dinliyor, arada sorular soruyordu. Mehmet konuşulanları dinlemiyor, Nevin'deki değişiklikleri izliyordu. İşte tıpkı eskiden olduğu gibi, hayatı bir köşesinden ele geçirip sımsı-

kı tutmaya çalışıyor, ele geçirdikleriyle istediği gibi oynayıp keyifleniyor, karşısına çıkan engelleri bir türlü kabullenemiyordu. Yok canım, değişmiş falan değildi. Yalnız konuşmanın sonlarına doğru kaşları çatılmaya başladı. Arada dudaklarını ısırıyordu. Sonunda dayanamadı, yaptığı sert bir devinimle kucağındaki battaniye yere düştü.

— Anlamıyorum bu işlerden, diyordu neredeyse bağırarak. Anlamıyorum zorla değil ya... Ama gene de biliyorum ki, size kızmakta haklıyım. Demek kavga ettiniz.

— Kavga etmedik, tartıştık yalnızca, dedi Salih suratını asarak.

— Tartışma, kavga hepsi bir. Hem ben sizlerin ne biçim tartıştığınızı bilmez miyim? Bu kavgaların partiyi nasıl zayıflattığını söyleyen siz değil misiniz? Sus, konuşma! Düşüncelerin senin olsun. Hiçbirini anladığım yok zaten. Ağlama duvarı ya da papazmışım gibi gelip içinizi boşaltıyorsunuz. Öğüt vermeye kalkışınca da dinlemiyorsunuz. O aptalca tartışmalarınız sizin olsun. Gelin, çayınızı için, karnınızı doyurun, gerekli yazılarınızı yazdırtın daktiloda... Tamam. İşe yarayan bir anayım ben o kadar. Gerisini duymak, bilmek istemiyorum. Konuşmaya başlayınca incitiyorsunuz beni... Bu kin, bu öfke... Oysa kardeştiniz siz.

Salih hafifçe kızarmıştı. Konuştukça daha çok kızarıyordu.

— Kardeşlik ha, dedi, Fransız Devrimi günlerinde yaşamıyoruz Nevin Abla. Yakamıza üç renkli kokartları takıp "kardeşlik, özgürlük, eşitlik" diye bağırmaya da niyetimiz yok. Bundan başka birbirimizi sevmek, tatlı tatlı konuşmak için bir araya gelmedik. Hoş bir heyecan veriyorduk sana, değil mi? Biz de önceleri öyleydik. Hoş bir heyecan duyuyorduk. Atıp tutmak, kinimizi ortaya koymak, birer varlık olduğumuzun bilincine ermek, belirsiz bir gelecekte olacakları düşünmek... Ama o gün geldiğinde... Gelecek, hep geriye atılıp duran bir zaman değildir. Bir gün çıkar gelir; o hoş heyecan da duyulmaz olur artık. Heyecandan çok korku veren bir sorumluluk yüklenmiştir omuzlarına. Uzaktayken tüm ayrıntılarıyla bir bütün olarak gördüğün şey, burnunun dibine gelince belirsizleşir, dağılır. Bilmediğin, hesaplayamadığın onca şey karşısında yanılmamak için an-

cak soğukkanlı olmak zorundasındır. Duygusuz denecek kadar soğukkanlı... *Ekonomi Politik*'i anlamaya çalışmaya benzemez bu iş Nevin Abla.

O konuşurken Nevin yerinden kalkıp pencerenin önüne gitmişti. Salih susunca yüzünü onlardan yana döndü. Sararmıştı.

— Peki, peki, dedi yavaş sesle. Bütün bunları sonra gene konuşuruz. Demek sonunda... Demek bu kadar ciddisiniz. Yarın Füsun'u ya da Murat'ı bulmalıyım. Onlarla da konuşmalıyım. Şimdi lütfen keselim. Konuğumun canını sıkmaya hakkımız yok.

— Beyefendiye sizde hiç rastlamadım, dedi Salih. Birden sakinleşmiş, yüzünün kırmızılığı gitmiş, eski aklığı geri gelmişti.

— Ben de rastlamadım, diye cevap verdi Nevin. İlk kez görüyorum evimde. Böyle bir dostluk bizimkisi işte. On iki yıldır birbirimizden ayrıyız. İki yıl önce karşılaşmıştık, ama onu sayma.

Bir süre sustular. Nevin boşalan bardaklara çay koydu.

— Seni üzdüm Nevin Abla, dedi Salih. Hiç istemezdim. Özür dilerim.

— Boş ver. Önemli değil. Yalnız Mehmet'i şaşırtmışızdır. Bizi deli sanıyorsa haklıdır ayrıca. Konuşmasını pek sevmez. Hali bana şu dizeleri ansıttı: *Ne garip şu ikindi sazlıklarında / Federico adında biri olmak.*

— Biz bu ince işleri anlamayız abla, kusura bakma. Sen bizim kavgamızı anlamıyorsun, biz de senin şu burjuva inceliklerini.

— Hadi oradan ahmak, sen de! O dizeler Lorca'nındır. Tabii bilirsin Lorca'yı, adını öğretmişlerdir sana; faşist kurşunlarıyla öldüğü için. Ama onun şiirlerini anlayacak kafa nerede sizde? Teksir makinelerinin döktürdüğü öfke ve kin dolu yalınkat satırlar olmalı ki, şıp diye belleyesiniz... Sen de benim kusuruma bakma, böyle konuştuğum için. Ayrıca seni artık kovmak zorundayım. Mehmet'le yemeğe gideceğiz.

Salih gittikten sonra Mehmet:

— O dizeler nasıldı, diye sordu.

Nevin dalgındı. Tığını almıştı gene eline. Neden sonra konuştu:

— Hangi dizeler?

— Demin söylemiştin ya...

— *Ne garip şu ikindi sazlıklarında / Federico adında biri olmak...* Sevdin mi?

— Sevip sevmediğimi bilmiyorum da, senin haklı olduğunu düşünüyorum. Hiçbir yere yakışmayan adamım ben. Çatıdaki odam bile artık beni istemiyordu. Nereye gitsem bir garip, iğreti duruyorum. İkindi sazlıklarında bir adamın bu duyguya kapılmasını anlıyorum. Hatta göllerde kamış olmak bile istenebilir. Çünkü ikindi olmuş, akşam olmuş pek fark etmez. Ama insan göllerde kamış ya da ikindi sazlıklarında... Neyse, saçmalıyorum.

Nevin kahkahalarla gülüyordu:

— Bu gerçeküstü konuşma biçimini de nereden çıkardın? Böyle konuştuğunu hiç duymamıştım. Demek sahiden sıkıntıdasın. İnsan anlayamamanın sınırında gerçeküstüne sığınır. Kurtuluş değildir bu. Kaçmaktır aslında. Kaçmak, birtakım acıları göğüslemekten daha güçtür, daha yorucudur. Farkına varmadan yıpranırsın.

Bir süre sustular. Sonra Nevin kalktı, ışıkları yaktı.

— Yemeği dışarıda yiyeceğiz, değil mi, diye sordu Mehmet.

Nevin cevap vermedi. Belli belirsiz gülümsedi. Mehmet onun da aynı şeyi düşündüğünü anladı. Sanki evliydiler, uzun bir evlilikten sıkılmışlardı. Değişiklik olsun diye pahalı bir lokantaya gitmeyi deneyeceklerdi.

Nevin, kahverengi kazağını çıkarıp siyah, yakasız bir bluz giydi. Boynunda kocaman mavi taşlardan bir kolye vardı. Topuz yaptığı saçları, çıkık şakaklarını ortaya koymuş, yüzüne ayrı bir güzellik vermiş, kişiliğini daha güçlendirmişti.

— Unutma ben ısmarlıyorum, dedi Mehmet'in yüzüne takılıp kalan gözlerinden bir an önce kurtulmak için. Konuğumsun. Ayrıca param var, iyi kazanıyorum.

— Benim de çok param var. Göstereyim istersen.

— Yok gösterme, inandım. Peki, senin dediğin olsun. Kavga edecek halimiz yok ya. Yalnız o çirkin kasketi giyme, olmaz mı? Eğer başına ille bir şey geçirmek istiyorsan, dükkânlar daha kapanmamıştır, gider güzel bir şapka alırız sana. Madem paran çokmuş.

— Yok istemez. Evde şapkam var.

— Şu iki yıl önceki şapkandan mı söz ediyorsun? Bana kalırsa sen onu çöpe at. Somurtma canım. Bilirsin, ben de aldırmam giyimime. Etekliğimdeki şu kocaman yağ lekesini görüyor musun? Bir haftadır duruyor. Bütün lekeleri çıkarmaya kalkışacak olursak, yaşamaya zaman bulamayız sonra.

Nevin, Mehmet'i küçük bir içkievine götürdü. Buraya sık geliyordu anlaşılan. Garsonlar onu tanıyordu. İçerisi fazla kalabalık değildi. Oldukça da loştu. Garson, dipte bir masa gösterdi. Karşılıklı oturdular. Mehmet içki olarak bira isteyince Nevin karşı çıktı:

— Bırak şimdi birayı, dedi, doğru dürüst bir şey iç. Votka ister misin? Limon suyuyla iyi oluyor.

— Peki, dedi Mehmet her zamanki uysallığıyla.

Yemekleri, mezeleri Nevin seçti. Mehmet'in ne konuşacak, ne de parmaklarını kıpırdatacak hali vardı. İskemlesinde sessizce oturuyordu, istem gücünü yitirmişti. Birinin kendisini gürültüsüzce kurşunlamasını bekliyordu sanki. Daha doğrusu ölmeyi bile istemek, beklemek gereksiz geliyordu. Nevin dalgın görünüyor, üst üste sigara içiyordu. Siyah renk çok yakışmıştı ona. Mavi boncuklar da. Sigara dumanlarının ardından görünen yüzü erişilmez bir uzaklıktaydı. Onu böylece seyretmek, bakmak da yeterince bir mutluluk olabilirdi. Ama Mehmet bu duyguya bile sahip çıkamayacak denli bir kopukluk, çözülmüşlük içindeydi. "Ne oluyor bana böyle," diye düşündü biraz da ürkerek, "saat başı değişiyorum. Daldan dala atlıyorum neredeyse... Erinç, sıkıntı, umutsuzluk, sevinç, kötümserlik derken şimdi de paramparça oldum. Bu duruma bir son vermeli. Olacak iş değil. Şurada yığılıp ölmeyeceğime göre... Bir külçe gibi Nevin'in sırtına yüklenecek değilim. Onun yapacak bir sürü işi var. Şirkette çalışıyor. Çocuklarıyla ilgilenecek. Genç arkadaşlarına yemek pişirecek. Kısacası bir sürü işi var. Benim gibi aylağın biri değil ki. Kendimi toparlamalıyım, başka çare yok."

Votkasından küçük bir yudum aldı. Alkolden çok, limonun ekşiliğinden ötürü ürperdi. Sırtı karıncalandı. Sonra acele acele konuştu:

— Karşınızda oturup susmamı istemiyorsanız, lütfen 'siz' diye konuşmama engel olmayın. Neden beni değiştirmek için uğraşıp duruyorsunuz? Hâlâ anlamadınız mı? Ben sizi değiştirmek istiyor muyum? Olduğunuz gibi kabul ediyorum sizi. Değiştiğinizi söyledim dün. Bundan ötürü düş kırıklığına mı uğradım? Yoo! Çünkü ne yapsanız yakışıyor size. Bana gelince, bana hiçbir şey yakışmıyor demek ki... Onun için şöyle ol, böyle ol, deyip duruyorsunuz. Öyleyse neden ilgileniyorsunuz benimle? Size göre değilsem, bırakın, gideyim.

Nevin bir süre sustu. Votkasını yarıladı. Sigarasını söndürüp bir yenisini yaktı. Sonra gülümsedi:

— Özür dilerim, dedi, bağışla... Yani bağışlayın beni. Şımarığın biriyim ben. Üstelik şımarmayı hiç de hak etmedim. Sizi gerçekten üzdümse...

— Sakın ha, diye Nevin'in sözünü kesti Mehmet aceleyle, neden özür dileyecekmişsiniz benden? Kalkıp saygısızca evinize geliyorum. Sığınıyorum daha doğrusu. Sizse tutup özür diliyorsunuz. Belki evinize gelişimden umutlanmıştınız. "Bizim sersem aklını başına aldı," diye düşünmüştünüz. Oysa bilseydiniz... Çaresizliğimden, zayıflığımdan, korkaklığımdan ötürü gelmiştim size. Kısacası bencilliğimden ötürü. Yaşamaktan, başıma gelebilecek en küçük şeylerden –düşünülürse başıma ne gelebilirdi, o da ayrı konu– evet, bütün bunlardan korktuğum için size sığınmıştım. Çünkü onları karşılayacak gücüm yoktu. Hepsi bu.

Nevin susuyordu. Birkaç leblebi attı ağzına.

— Şimdi güçlendiniz mi bari, diye sordu neden sonra. Başınıza gelebilecekleri karşılayacak gücü kazandınız mı? Ne gelecek başınıza acaba, merak ediyorum. Aslan mı kovalayacak, yoksa timsah mı yutacak?

— Bir şeyler yutacak beni besbelli. Ama timsah mı olur, aslan mı bilemem. Aslında yenilip yutulmayı çoktan hak ettim.

— Az önce yetkin bir yapıta benzetmiştim sizi. Öylesiniz de... Ama müzeye kaldırılmanızın zamanı geldi bana kalırsa. Vermeer'in dinsel bir coşkuyla, toptan bir kendini adayışla boyadığı tablolara benziyorsunuz. Pencere önünde kitap okuyan bir adam. Sessiz, doygun bir adam. Pencerenin sokağa değil de, düzenli bir avluya baktığı hemen anlaşılıyor. Az sonra öteler-

den gelen bir çığlıkla adam azıcık sarsılacak, ama kitabını okumaya devam edecek... Ne dersiniz? Ya da Pieter de Hoch... Güzelim dik açılar... Geometrik düzenle uyumlu ışık... Ve gene sessizlik... "Son Solgun Adam" adını taşıyan bir tabloya karşı çıkar mıydınız?

Küçük, sinirli bir kahkaha attı. Kendine pek güveni olmayan bir genç kız gibi.

— Bana neden öyle hayranlıkla bakıyorsunuz, diye konuşmasını sürdürdü. Eh, bakın ne yapalım? Zaten bir süre sonra... Bir süre sonra gene karşılaşırsak böyle hayran hayran bakamayacaksınız bana. Çünkü iki yol var: Ya lekesiz eteklikler giyip, saçımı tam zamanında boyatmayı öğrenirim. Ya da böyle rastgele yürürüm. İkinci yolu yeğlediğimde başıma neler geleceğini kestiremiyorum. O zaman, yani müzeye alınmadan önce, birtakım hoyrat eller yüzüme korkunç çizgiler çizecekler. Seçiciler kurulu da beni geri çevirecek. Müzeye kabul edilmeyeceğim. Sizin anlayacağınız, ikimizin resmi yan yana asılmayacak. Böyle bir türkü vardı, aklımda yanlış kalmadıysa. Çok mu acıklı konuştum? Neredeyse bir kehanette bulundum, değil mi? Sesimde de kehanetin uğursuzluğunu doğrulayan boğukluk olmalıydı. Aldırmayın. Aslında acı çekmiyorum. Ne acı çekiyorum ne de korkuyorum. Sizin gibi kaçmıyorum da... Bir zamanlar kaçmayı denemedim değil. Ama ne'den ya da neler'den kaçtığımı bilmem gerekiyordu önce. Yoksa düpedüz yaşamdan kaçmış olacaktım. Bu da pek belirsiz bir durumdu. Belirsizlikten hoşlanmam, bilirsiniz.

Birden sustu. Çok yorgun görünüyordu. Ne olmuştu böyle ansızın?

— Son bir yılda yaptıklarımı anlatsam gülersiniz, dedi Mehmet. –Nevin'i ille de eğlendirmek istiyordu.– Bir günlük tuttum.

— Öyle mi?

Hiç de ilgilenmemişti. Öyle dalgındı ki... Mehmet aldırmadı. Anatmaya devam etti:

— Sanki çok önemli olaylar yaşıyormuşum da, onları ille bir yere geçirmem, saklamam gerekliymiş gibi... Ama yazdıklarımı seviyordum. Başımdan geçen önemsiz olayları yaza yaza, giderek yaşamı daha bir sevmeye başladım. Garip değil mi? Yazdık-

larımı sık sık yeni baştan okuyordum. Karşımda beni dinleyen bir vardı sanki, öylesine hevesliydim. Düşüncelerimi, yaptıklarımı destekleyen ya da hepten beğenmeyen, hatta onlarla eğlenen biri... Çoğu zaman bir sözcük üzerinde bile duran biri... Bu... sizdiniz.

Nevin artık onu dinlemiyordu. Belki Mehmet'in orada bulunduğunu bile unutmuştu. Mehmet votkasını bitirdi. Birden rahatlamıştı.

— Sizin de günlüğünüz var mı, diye sordu.

— Efendim?

— Aldırmayın, önemsiz bir soru sormuştum. Söylediklerimin hiçbirine aldırmayın. Beni dinlememeniz ırgalamaz beni. Keyfinize bakın, canınız ne isterse onu düşünün.

— Düşündüğümü mü sanıyorsunuz? Yok canım, bıraktım kendimi. Şöyle kapıp koyverdim. Dinleniyorum. İnsan içkievine neden gelir?

— Ben de, ben de kapıp koyverdim. Bu yüzden aklıma ne gelirse söylüyorum. Ama isterseniz siz konuşun artık, bir şeyler anlatın bana. Ağzınızdan çıkan tüm sözcükleri can kulağıyla dinlerim, bilirsiniz.

— Ne anlatayım?

— Çocuklarınızı örneğin... Eskiden ne çok sözünü ederdiniz çocuklarınızın... Sanki durmadan onlardan konuşmasanız çocuklarınız var olmayacaklardı... Ne yapıyorlar şimdi?

— Söyledim ya, büyüdüler.

— Ah, sahi büyümüşlerdi... Nasıl da unutmuşum. Özür dilerim.

Garson votkaları yeniledi. Nevin saatine baktı:

— Fazla zamanımız kalmadı, dedi. Biraz gayret edin.

— Nasıl?

— Boşu boşuna gelmediniz bana. Benimle konuşmak istiyordunuz. Söylemek istediklerinizi henüz söylemediniz.

Mehmet çaresizlikle votka bardağına sarıldı. Bir iki yudum içti.

Sonra:

— Siz bende ne bulmuştunuz o zamanlar, diye sordu güçlükle ve birden kızarıverdi.

— Bu sorunun cevabına çok mu önem veriyorsunuz?

— Evet, bilmem gerekiyor. O zaman çok şey değişecek sanıyorum. Hiç değilse kendi hakkımda karar vermem kolaylaşacak. Tabii tersi de olabilir.

— Hadi canım, numara yapmayın, diye güldü Nevin. Kendi hakkınızda çoktan karar vermişsiniz. Her zaman söylerim ya... Belki yarım yüzyıl önce vermişsiniz bu kararı. Şu var ki, sizin yargınız her gün karşılaştığınız gerçeklere hiç de uymuyor. Gerçek bizim görüşümüzden mi ibarettir yalnızca? Bir zamanlar inandığımız şey, günün birinde kocaman bir soru olarak karşımız çıkmaz mı? Siz, yargınızı değiştireceğinize, gerçekleri, binlerce gerçeği bu yargıya uydurmaya çalıştınız belki de. Ne zor bir iş! Üstelik ne boşuna gayret! Siz şimdi bütün bu çabanızı haklı çıkaracak bir yardımcı arıyorsunuz. Yazık ki, size yardım etmeyeceğim.

— Yani bir zamanlar bende ne bulduğunuzu söylemeyecek misiniz?

— Hayır. Sizinle bir zamanlar aramızda geçenler yalnız beni ilgilendiriyor. O zamanlar her şeyi tek başıma yaşadım. Bunu unutmayın. Yalnız kendime saklamak istediğim şeyi nasıl açıklarım? Bu konuda siz herhangi bir yabancıdan farksızsınız çünkü.

— Belki asıl sormak istediğim bu değildi.

— İstediğiniz cevabı alacağınız bir soru mu arıyorsunuz yoksa?

— İstediğim cevap... Evet... Ama işime gelen değil. Yanlış anlamayın. Sandığınız kadar korkak değilim.

— Sorunuzu aramaktan vazgeçin. Dostça bir öğüt... Çünkü sizin yaşınızda, bizim yaşımızda yani, insanların karşılaşmaya asla dayanamayacakları bazı gerçekler vardır. Hele bu gerçekler doğrudan doğruya kendimizle ilgili olursa...

Bir süre sustular. Garsonun getirdiği köfteleri yediler. Mehmet son bir gayretle bir kez daha sordu:

— Biz ikimiz ne yapabilirdik? Birlikte... Beraber olunca... Hayır, sormak istediğim soru bu değildi aslında. Ama şimdi aklıma geliverdi de...

— Biz ikimiz şu anda ne yapabiliriz? Hiç değilse birlikte bugünü yaşayabilir miyiz?

Mehmet kısa bir süre düşündü.

— Hayır, dedi.

— Gördünüz mü? Bütün sorular önemini yitirdi artık.

— Benim için öyle... Sizin başka sorularınız olmalı.

— Evet. Cevaplanmasından korkmadığım sorularım var. Cevapları bütün hayatımı haklı çıkarmaya yetmeyecek sorularım...

— Ama onları bana değil, başkalarına soracaksınız. Oysa benim güvenebileceğim tek insan sizsiniz.

Eve döndüklerinde, Mehmet eşyalarını toplayıp gitmekte direttiyse de, Nevin bırakmadı.

— Geceyarısı sokaklarda ne işiniz var, dedi. Hem Dürnev Hanım'ı uyandırırsınız sonra. Sizin çıkıp gitmenizle yeterince üzülmüş olan kadıncağız şimdi de heyecanlanır. Onunla ilk kez sabahleyin karşılaşmanız daha doğru olur. Merak etmeyin, yarın kendim yolcu ederim sizi. Bir iki gün daha kalmanız için üzerinizde kalacak değilim. Söz veriyorum.

Mehmet ilk kez içkiyi fazla kaçırmıştı, yatar yatmaz uyudu. Nevin bir süre odasında oturdu. Sonra soyunup geceliğini, sabahlığını giydi. Banyoya giderken Mehmet'in düzgün soluklarını duydu. Yattığı yatağa yanaştı. Dışardan vuran aydınlıkta Mehmet'in yüzüne baktı bir süre. Yüreğinde hiçbir kıpırtı olmadı. Acımak, yüreğiyle ilgisi olmayan bir duygu, uzak bir anı gibiydi. Ama gözlerinin yaşlarla dolmasına engel değildi bu. Bir süre sonra yanakları da ıslandı. Döndü, odasına girdi, yatağına uzandı. Nedenini araştırmak gereğini duymadan uzun uzun, hıçkıra hıçkıra ağladı.

Nevin, çalıştığı şirkete gider gitmez, telefonla gelinini aradı; Füsun'la (kızıyla) görüşmek istediğini, bu akşam eve gelirse sevineceğini söyledi. Herhangi bir tatsız olay olmadığını, Füsun'un meraklanmamasını, onunla kişisel bir konuyu görüşeceğini de sözlerine ekledi. Gelinine telefon ettikten sonra görevini yapmış gibi rahatladı.

Gene de hemen işe başlayamayacak denli tedirgindi. Mehmet'in ansızın çıkıp gelmesi, birlikte geçirdikleri iki gün, uysal uysal akıp giden hayatını altüst etmişti. Yaşının ve çabalarının sonucu kazandığı direnç, olayları büyütmemeye, serinkanlı ol-

maya alıştırmıştı onu. Ama eski bir ilişkinin, üzerinde durmayı çoktan unuttuğu bir yaşantının, üstelik kendisi böylesine değişmişken ortaya çıkıvermesi, duygularının, düşüncelerinin alıştığı uyumunu bozmuştu. Mehmet'i yeniden görmenin, onunla iki gün geçirmenin üzerinde nasıl bir etki yaratmış olduğunu da pek kestiremiyordu. Üstelik günlük yaşantısında kurduğu dengeyi, onca güçlükler sonucu, uzun acılar, didinmeler pahasına elde edebildiğinden, kolay kolay yeniden kazanamayacağını seziyordu.

Bir süre çalışmadı. İki bardak çay içti, düşündü durdu.

Belki de sevinmesi gerekiyordu. Ama Mehmet'le birlikte olmaları ne getirmişti? Bundan sonra birbirlerini aramayacaklardı bile. İki gün, ikisi de kendilerini, kendi üzüntülerini, kendi sevinçlerini yaşamışlar, kendilerini anlatıp durmuşlardı. Birbirlerine ellerini bile uzatamamışlardı. Uzatmak gerektiğinde de bundan kaçınmışlardı. Bencillikten değil... İki ayrı kişiydiler, ondan. Soğukkanlılıkla düşünülürse yitirilmiş bir şey yoktu. Çünkü eskiden de böyleydi. Ama o zamanlar, duyguları genç ve taze olduğundan –daha doğrusu ikisi de genç sayılabilecek yaşlarda bulunduklarından– ayrı kişiler oluşları ırgalamıyordu onları.

Bir telefon kulübesini hatırladı Nevin. D...'de buluşacaklardı. Orası tehlikesiz bir yerdi. Çünkü ikisinin de D...'de çay içecek paralı dostları yoktu. Nevin'in çocukluğu tutmuş, pastanenin yanındaki telefon kulübesine girmiş, camdan Mehmet'i seyretmişti. Mehmet, her zaman olduğu gibi erken gelmişti. Garsonu geri çevirmek zorunda kaldığı için tedirgindi (Nevin gelmeden bir şey ısmarlamazdı). Elinde, onu oyalayacak ne gazete ne de kitap vardı. Zaman nasıl geçecekti? Çevresine bakınmaktan hoşlanmıyordu. Boyunbağını düzeltmiş, saatine bakmış, yaşlı sinirli kadınlar gibi cebinden mendilini çıkarıp açmış, sonra yeniden katlamıştı. Onu seyrederken nasıl mutlu olduğunu hatırladı Nevin. Evet, o zamanlar ille de anlaşmaları, tek insan gibi duymaları, düşünmeleri gerekli değildi.

Telefon kulübesindeki ayrıntıları düşündüğü gibi, Mehmet'le geçirdiği iki gün boyunca olanları aklından geçirdi bir bir. Yalnızca konuşmalarını değil, Mehmet'in yüzündeki önem-

siz anlam değişikliklerini, bir kaş çatışını, dizini kaşıyışını, kendisine konyak getirişini... Onunla çok güzel iki gün geçirmişti. Neden güzel? Bilemiyordu. Ama şimdi düpedüz acı çekiyordu. Gece uzun uzun ağlamıştı. Şimdi de göğsünde bir katılık vardı. Belki de çektiği eski acıyı yeniden yaşıyordu. Aradan uzun zaman geçince, geçmişte olup bitenleri daha tarafsız ve duygularını katmadan düşünebilirdi insan. Bu genel bir kuraldı. Ama şimdi eskisinden daha çok acı çekiyordu. Çünkü bir daha elde edemeyeceği bir şeyi yitirmişti. O zamanlar, Mehmet'ten ayrılmaya karar verdiği günlerde yani, daha korkusuzdu. Farkında olmadan yeniden sevebileceğini, yeniden bağlanabileceğini düşünmüştü belki de. Çünkü daha gençti. Son'ların, en son'ların yaşanmadığı bir çağdaydı. Oysa şimdi pek çok son yaşamış bulunuyordu. Bir duygunun, bir yaşantının bir daha tekrarlanma olanağının, umudunun yitirilmesinin ne demek olduğunu biliyordu. Üstelik geçmişini, tamamlanmış, bütünlenmiş bir duygu yaşantısı üzerine oturtamadan yaşlandığını da biliyordu. Değerli anılarla yüklü bir geçmişi olduğunu düşünebilir miydi? Mehmet'le birlikte yaşadığı o kadar az şey vardı ki! Geçmişi, gerçekleşmemiş bir özlemden ibaretti. İnişler, çıkışlar, bunalımlarla geçirdiği bir dönemden sonra, yaşamının bu gerçeğini de ötekiler gibi kabul etmeyi başarmıştı sonunda, kendisiyle ilgili her şeye "evet" demeyi yani. Ama şu anda Mehmet konusunda "evet" diyemiyordu. Ve artık "hayır" demesinin de hiçbir anlamı kalmamıştı.

Birden nasılsa Salih'i hatırladı. Kişisel acılarına dalıp Salih'le yaptığı konuşmayı, bu konuşmanın kendisini nasıl kaygılandırdığını unutuvermişti. Oysa çok önemli bir konuydu bu. Füsun'u bu akşam eve acele çağırmasının nedeni de Salih ve Salih'in anlattıklarıydı.

Ama dün kendisini sarsan olaylar –Salih'in anlattıkları yani– şimdi önemini yitirmiş gibiydi. Kendi kişisel acısı, yoksunluğu baskın çıkmıştı. Çaba harcaması, içinde bulunduğu durumu aşmaya uğraşması gereksizdi. Kendisine bu kadar eğilmesinin, hatta acımasının bir tür bencillik olduğunu kabul ediyordu. "Olsun," dedi yüksek sesle, "buna hakkım var!"

Ne var ki, Salih'i aklına getirmekle, Salih'in anlattıklarını düşünmeye başlamıştı elinde olmadan. Birden garip bir karışıklık içinde buldu kendini. Kurtulmak için masasının üzerinde duran elyazılarını aldı ve tape etmeye başladı. Öğlene dek aralıksız çalıştı.

Füsun'un yemeğe geleceğini ummuyordu; gene de sofrayı iki kişilik hazırladı. Füsun'un sevdiğini düşünerek, üşenmedi, rulo köfte yaptı. Sekize dek bekledi. Füsun gelmeyince, yemeğini tek başına yedi. Canı çektiği halde içki içmedi. Füsun, annesinin içkiye düşkünlüğünden hoşlanmazdı. Hem kızıyla çok aklı başında konuşması gerekiyordu. Dikkatli olmalı, gereksiz sözler söylememeli, Füsun'un şimdiden kestiremediği tepkilerini en uygun biçimde karşılayabilmeliydi. Uykusunun kaçacağını düşünmeden koyu bir kahve yapıp içti. Sonra radyoyu açtı ve tığını işlemeye başladı.

Belki hiç gelmezdi Füsun. Canı istemezse eğer, annesi için kendisini sıkıntıya sokmazdı. İşi de çıkmış olabilirdi. Belki de gelini Sevgi söylemeyi unutmuştu. Bunları aklından geçirirken bir gece öncesini düşünmekten kendini alamadı. Mehmet çocuklarını sorduğunda kısaca "büyüdüler," diye cevap vermişti. "Büyüdüler ve benden koptular," demek istemişti yani. Bu da Nevin'in sonunda "evet" demek zorunda kaldığı bir olguydu işte.

Çocuklar, annelerinden kopmakta yerden göğe haklıydılar kuşkusuz. Kararsızlıklarına, karşılaştıkları güçlüklere, bunalımlara çözüm bulmak ancak kendi işleriydi. Çünkü büyükler, onlara, beklemelerini, her şeyi zamana bırakmalarını söyleyebilirlerdi ancak. Zaman, büyükler için soyut bir güç, karşı konulmaz bir dev, gençler içinse yalnızca bir boyuttan ibaretti. Bu yüzden anlaşamazlardı.

Nevin, durup dururken yalnızlığına bir çare bulabilmek için –oğlu ve kızı böyle düşünüyor olmalıydılar– gençleri evine topluyor, onlarla, kendilerine çorba pişirerek anlaştığını sanıyorsa, bu Füsun'la Murat'ı ilgilendirir miydi? Çevresiyle, akranlarıyla uyuşamamasına, eski tanışlarıyla ilgisi kesmesine, tek başına bir evde oturmasına çocuklarının aldırmaması doğaldı.

Tabii çocuklar, hiçbir zaman düşüncelerini annelerine açıkça söylememişlerdi, özelikle Murat. Saygılı, içten, gene de uzak-

tılar. Ama Nevin anlıyordu. Eski günleri, onların bebeklik, çocukluk günlerini düşünmemesi de elinde değildi öte yandan. O zamanlar, bütün korkuları, kuşkuları önleyebilir, ille verilmesi gerekli cevapları karşılayabilirdi. Zaten neden yanlarındaydı? Kısacası neden vardı? Ama ne kadar da kısa sürüyordu bu yıllar! Sonra hiçbir şeye çare bulamıyordunuz. En kötüsü çare bulmanız da istenmiyordu. Yardım elinizi, düşmanca bir saldırıyı savuşturur gibi, itiveriyorlardı.

Füsun, saat dokuz buçukta geldi. Başı dik, çekme burnu daha bir havadaydı. Nevin, onun bu özenti dik başlılığındaki çocuksuluğa daha sonra gülecekti. Örgüsüne eğildi.

— Geciktim mi? Kusura bakma! Babam öğle yemeğini yememiş... Soğuk etle yetinmedi. Tuttu omlet istedi. İki yumurtadan, sucuklu, pastırmalı bir omlet yaptım. Son zamanlarda fazla tıkınıyor gene. Üstelik tam yedi sayfa yazı yazdırttı bana. Görevimin yalnızca kâhyalık olduğunu söyledim, yazılar için ek ücret istedim. Razı oldu ve tam elli kâğıt uçlandı. Zaten yeterince param olduğunu, kendime doğru dürüst bir giyim almamı da söylemeyi unutmadı. Elli lirayla ne alınır?

— Baban haklı. Şu eski pantolonundan ben de bıktım.

— Boş ver.

— Paranı nerelere harcadığını babana sezdirmezsin umarım.

— Deli misin? Merak etme hem, böyle konularda ben senden akıllıyım. Yalan söylemekten çekinmem. Kaşlarını çatma! İlkeyi biliyorsun; sosyalistler yalan söylemezler, ama yalnız sosyalistlere. Yani babama yalan söyleyebilirim. Yalan söylemeyi göze aldığım halde bile babamla konuşulmuyor üstelik. Evin sessizliği de dayanılır gibi değil. Babam nasıl sıkıntıdan patlamıyor, şaşıyorum. Bir de evlenmeye kalkarsa...

— Kalkar mı dersin?

— Onunla kim evlenir? Gece gündüz çalışan, suratsız, sinirli bir adam... Üstelik baş belası da bir kızı var.

"Alay ediyor etmesine ya, gene de babasına benden daha yakın," diye düşündü Nevin. "Çünkü babası için ne yapması gerektiğini biliyor. Yemek pişirmek, evin düzenini sağlamak, yazı yazmak gibi somut ve belirli işler bunlar... Bense karşısında nasıl

davranacağını bilemediği bir baş belasıyım. Arada saçma sapan konuşması, bana takılması hep ne yapacağını bilmediğinden..."

Füsun hâlâ ayaktaydı. Annesinden izin isteyip radyoyu kapattı. Şu soylu oda müziğinden tiksiniyordu. Sonra çevresine bakındı, alaya alacak bir şeyler aradı, bulamadı. Köy yaşantısı ile ilgili resimler boyamaktan vazgeçmeyen başkentli hanım kız, anti-faşist oyunlar için afişler yapan sakallı züppe hakkındaki görüşlerini daha önce belirtmiş, sardunya saksısına, küpe çiçeğine dudak bükmüştü. Burjuvalar, akıllarını başlarına toplamak gereğini duyunca, kısa yoldan popülist olup çıkıyorlardı nedense. Yazık ki, görünürlerde Füsun'a iğneli sözler söyletecek herhangi bir yenilik yoktu. Annesi, evini abur cuburla doldurmakta, görgüsüz bir küçük burjuva gibi değil de, soylu bir aydın gibi davranmakta direniyordu.

— Otursana kuzum, sen dolanıp durdukça başım dönüyor... Ne arıyorsun anlayamadım bir türlü. Çay ya da kahve içmek ister miydin?

— İstemem.

Yiyip içmekle arası hoş değildi Füsun'un. Sedire oturdu. Canı hiç çekmediği halde, bir sigara yaktı. Sigara içerken, dumanların arkasına gizlenip annesiyle beraber olmaktan duyduğu sıkıntıyı saklayabilecekti.

— Ne söyleyecektin bana, diye sordu.

— Bir ricam var... Pek önemli değil. Belki de sıkıcı olacak senin için. Kişisel bir konu, Sevgi'ye de söylemiştim ya. Arada yaşlı bir hanıma uğramanı rica edecektim. Arada dedimse, ayda bir falan. Yalnız bugünlerde hemen gidersen sevinirim. Adresi işte. Adı da Dürnev. Ondan kiracısı Mehmet Bey hakkında bilgi isteyeceksin. Yani Mehmet Bey'in sağlığı yerinde mi, neler yapıyor, yardıma ihtiyacı var mı, bunları soracaksın. Ben gidemem. Çünkü Mehmet Bey'in kendisiyle ilgilendiğimi bilmemesi gerek. Bundan hoşlanmaz. Ben kendim gidersem ola ki karşılaşırız. Çünkü kendisi sık sık bu kadıncağıza uğruyor. Mehmet seni hiç görmedi, tanımaz. Dürnev Hanım'a kendini sevdir, güvenini kazan. Çünkü anladığıma göre, kadıncağız, Mehmet'in üstüne titriyor. Dürnev Hanım'a, Mehmet Bey'in uzak hısımları olduğumuzu falan söyle, iyi olur. Sana daha fazla yol göstermem

gereksiz sanırım. Bu işleri benden iyi becereceğe benzersin. Madem yalan söylemek kolaymış. Ayrıca, Dürnev Hanım sosyalist falan da değil. Bu sözüme güvenebilirsin.

— Tamam. Yalnız sorabilir miyim, kim bu Mehmet Bey? Şimdiye dek ondan söz ettiğini duymamıştım hiç.

— Bankadan tanıdığım biri. Çok eskiden... İyi arkadaştık. Daha doğrusu âşıktım ona. O da beni severdi galiba.

Füsun sigarasını kül tablasında unutmuş, gözlerini annesine dikmişti. Şaşırmışa benziyordu. Anlaşılan böyle bir açıklama beklememişti.

— Şimdi durup dururken neden Mehmet diye tutturdun, onu anlamıyorum, dedi kısa bir sessizlikten sonra.

— İki gün önce bana geldi de... Bu sabah gitti.

— Eee, neden evlenmiyorsun onunla? Ya da ne bileyim, hiç değilse beraber oturmuyorsunuz? Böyle adamcağızın peşine hafiye takacağına... Yoksa evli falan mı?

Nevin, kendini tutamayarak güldü:

— Hayır, evli değil. Senin düşündüğün gibi herhangi bir engel yok. Gene de olmaz.

— Karışık iş desene!

— Öyle gibi...

— Üstelik fazla da ince... İstanbul'umuzun soylu aydınlarına özgü inceliklere aklım hiç ermez. Bilirsin kaba sabayımdır. Yalnız onu neden bu kadar merak ettiğini anlayamadım. Sorumu bağışla, istersen cevaplamayabilirsin.

— Çok zayıf ve çaresizdi buraya geldiğinde. Gene de ona yardım edemedim. Edemezdim. Ama merak etmekten de kendimi alamıyorum. Bakarsın, tutar, kendini öldürüverir ya da başka türlü budalalıklar yapar. Budalalık dediğime bakma. Onun yaptığı hiçbir şey, intihar bile olsa, budalalık değildir.

— Aman ne garipsin sen de! Bırak, elin adamı ne yaparsa yapsın. Canı istiyorsa kendini öldürür. Sana ne? Özgür değil mi? Hem madem zavallı bir ihtiyar, yaşamasa da olur. Boşuna yer tutuyor olmalı şu topraklar üzerinde.

Nevin sessizce tığını bıraktı. Bir sigara yaktı.

"Bu kin... bu sevgisizlik... aldırmazlık... umursamazlık... Olamaz. Yalancı da zaten, yapay bir kin... Yalnızca kitaplar-

dan öğrenilmiş. Çünkü güçlü bir duygudur kin. Yaşamak ister... Yıllarca yaşamak, denemek... Bir bölük insandan, bir sınıftan, işe yaramaz ihtiyarlardan tiksinmek için ne kadar yaşadı ki! Beş altı yıl önce top oynuyordu. Şimdi silah tutmak için kaşınıyor avuçları. Silah tutmak mı dedim? Evet. Ateş etmek için değil. Ateş etmesini bilemez daha. Ama silahı seviyor. Bir oyuncak sanıyor onu. Çünkü öyle genç ki. Hiçbir şeyi yeterince barındıramaz yüreğinde. Hakkıyla barındıramaz. André Gide'den, Montaigne'den *Teori ve Pratik*'e bu denli hızla nasıl geçilir? Yaşamak ister... Yaşamak ve görmek. Hem de uzun uzun... Sabırla... Derinliğine yaşamak."

— Ben onun yaşamasını istiyorum, dedi yavaşça, karşıt düşünceyi savunur gibi görünmekten çekinerek. İşe yarasa da, yaramasa da yaşamasını istiyorum. Lütfen ilgilen onunla. Belki sana gülünç gelebilir, ama onun başına bir iş gelirse, kendimi bağışlamam,

— Peki, peki senin dediğin olsun. Madem ille istiyorsun, gerektiği gibi ilgilenirim, Dürnev Hanım'la da, Mehmet Bey'le de... İçin rahat etti mi Nevincik?

Bir süredir 'anne' demeyi bırakmıştı. Seslenmesi gerektiğinde 'Nevincik' deyiveriyordu.

— Teşekkür ederim Füsun. Dürnev Hanım'a söyle, Mehmet'in durumunda bir gariplik sezerse, hemen bize telefon etsin; gündüzleri bana, geceleri sana. Tamam mı?

— Tamam Nevincik, üzme canını.

— Bak, dinle beni... Senin sandığın gibi işe yaramaz bir adam değildir o. Onun gibilerinin yaşamı çok şey öğretir insana... Düşün, iyi bir bankacıydı. Önemli bir mevkii vardı. Yani o günlerde, bir erkeği mutlu edebilecek pek az şeyden, en önemlisine sahipti. Ama odasına yakışmazdı. Daha doğrusu odası ona yakışmazdı. Hep kaçıp kurtulmak isterdi sanki. İşini en yetkin biçimde görür, gene de masasına iğreti otururdu. İçimizde bir yabancıydı. Ama bunu benden başkası sezinlememişti. Kimseleri incitmek istemediğinden, banka işlemlerinin, bürokrasi çarkının içinde ezilmiş binlerce kişiden biri gibi davranırdı. Ne var ki, bu arada en çok incinen kendisi olurdu. Günün her saatinde inciniyor olmalıydı. Çok dürüsttü çünkü. Belki salt bu yüz-

den benden kaçtı. Çok kolay incinirdi dedimse, onunki bir küçük burjuva alınganlığı, duygusallığı değildi. Asla! Bağımsız bir adamdı. Bürokrat aile babası ve bağımsız. Bütün bunların bir arada olması şaşırtıcı değil mi? Bunu sana anlatamam. Nasıl acı çektiğini de anlatamam. Yaşamasını sürdürebilmek için gerekli olan en az uyumu sağlayabilmesi, kim bilir neler pahasına olmuştu! Çünkü dış dünyada yalnızca noksanlıklar görüyordu. Acısını kendinden bile saklıyor olmalıydı. Kapısını kapar, belki pencereden bakıp bir ağacın dallarını, damlara konup kalkan güvercinleri seyreder, öylece geçiştirirdi üzüntüsünü. Sonra uysal, güleç, onurlu yüzüyle insanların arasına katılırdı.

Birden sustu. Gereksiz yere fazla konuşmuştu. Üstelik bütün bu söyledikleriyle Mehmet'i anlatmış oluyor muydu acaba? Ama susamazdı artık. Ayağa kalktı. Daha çok kendisiyle konuşur gibiydi.

— Neden böyle miskin ve edilgin bir yaşamı yeğledi ama, değil mi? Başkaları miskin diyebilirler ona. Ama hiç de dayanıksız değildi. Onun sezinlediği dünyada barınmak güç ister. Barınırdı da... Bir çocuk gibi şaşarak ve korktuğu her şeyi hemen unutarak... Tabii ertesi günü korkusu yeniden başlıyordu. Evden çıkar çıkmaz. Tramvaya biner binmez. Bankadan içeri girer girmez. Çünkü bu dünyayı o kurmamıştı ki! Korkmak, karşısına nelerin çıkacağını bir türlü kestiremeyerek, karanlıklar içinde yürüyormuş gibi adımlarını ürkerek atmak hakkıydı. En çok da yanlış yapmaktan korkuyordu. Sözgelimi kapıcısına, hademeye bahşiş vermeli miydi? Tutumluluğundan değil, düzeltilmesi olanaksız bir yanlışı yapmaktan korktuğundan... Bahşiş vermek âdeti doğru muydu acaba? Hakkımız var mıydı buna? Yoksa hepten yanlış, haksız, gereksiz bir tutum muydu bahşiş vermek? Karar veremezdi. Ama bütün bunları düşünür, kimi zaman bahşiş verir, kimi zaman vermez, iki durumda da acı çekerdi. Evet, onun korkusu bizim korkularımızdan çok farklıydı.

"Bir iç dünyası vardı. Kurulu düzenin yabancısıydı. Ve o bunu bilmezdi." Nevin, son cümleleri içinden söyledi. Çünkü düşüncesini dile getirecek olsa, değerini yitirecekti.

— Çok mu konuştum? İstersen unut bütün bunları, dedi yalnızca.

— Zararı yok anne, dedi Füsun içtenlikle gülümseyerek.

Nevin kızının durup dururken 'anne' dediğine dikkat etti. Şaşırdı. Aslında Füsun'un işe yaramaz bir adam için bu denli uzun konuşulmasına içinden gülmesi ve bu konuşmaları dinlemekle zamanını yitirmiş olduğunu düşünmesi daha akla yatkındı. İnsanlar sınıflara ayrılırlar ve sınıflarının özelliklerini taşırlardı. Geriye birtakım yararsız incelikler kalırdı. Bunlarla uğraşmaya değmezdi, böyle düşünürdü Füsun. Füsun ve arkadaşları...

— Artık gideyim, dedi Füsun, geç oldu.

— Biraz daha oturmaz mısın?... Sana soracaklarım vardı. Dün Salih uğradı bir ara.

Elinden geldiğinde önem vermiyormuş gibi konuşmaya çalışmıştı. Gene de Füsun'un yerinden kalkacak denli öfkelenmesine engel olamamıştı.

— Tabii olanı biteni gelip sana yetiştirdi, değil mi? Boşboğaz herif!

— Ne diye kızıyorsun? Biliyorsun, benden bir şey saklamazlar. Hem ağzımın sıkı olduğunu bilirler.

— Ama her şeyi bilmen, anlaman gerekmez, değil mi?

— Herhalde... Ama madem bir kez öğrendim... Senin ve Murat'ın da bu konudaki düşüncelerinizi bilmek isterdim.

— Beni asıl bunun için çağırdın. Numara yapma. Mehmet Bey bir bahaneydi aslında.

— Mehmet'le, onu bir bahane, bir araç yapamayacak denli çok ilgilendiğimi şimdiye dek anlamış olmalıydın.

— Tamam, peki, anlaşıldı. Yalnız bağışla beni. Sana açıklamalarda bulunamam. Toplanıldı, yeni kararlar alındı. Bunların gizli tutulması esas. Çünkü bundan sonra her şey gizli olacak. Salih, sana gizli bir örgüt kurulduğunu söylemiştir sanırım. Adına gizli örgüt deniyor, sonra Salih aptalı konuşuyor, sıcağı sıcağına olanı biteni sana yetiştiriyor. Böyle yalak ağızlılardan nefret ederim. Sen nesin? Dev-Genç üyesi misin? Gizliliği kesinlikle sağlayamazsak, sonumuz kötü olur.

— Neler söylüyorsun?

— Her şeyi bilmen, anlaman gerekmez demiştim. Bir zamanlar sıkılıyordun. Sıkılma lüksün vardı. Gerçek bir entelek-

tüel gibi. Eski soylular da sıkılırlarmış. Yoksa o uzun av partileri düzenlenir miydi? Şimdi de biz senin için bir av partisi düzenliyoruz işte. Seyredip oyalanman için. Ama avcı kim, avlanan kim, belli değil daha. Yazık ki belli değil. Bizim bilmediğimiz bir gelecek belirleyecek bunu.

— Füsun, korkuyorsun sen.

— Saçmalama.

— Korkuyorsun! Salih de korkuyordu. İnsan inanabilse inanır. İnanç, zorla sağlanamaz. Sen inanmıyorsun. Hiçbiriniz kesinlikle inanmıyorsunuz. Halkın peşinizden geleceğine inanmayacak kadar akıllısınız. Söylediklerinizde, bilgilerinize dayanan öyle çok şey var ki! Hep gelecekten söz ediyorsunuz. Bilmediğiniz bir geleceği yaşıyorsunuz. Çünkü bugün kuşkular içindesiniz. Sürekli bir kuşkunun pençesinden kurtulmak için gelecek üzerine düşler kuruyorsunuz. Tek güvenceniz gelecek! Bugünü değerlendiremedikçe geleceğin ne anlamı kalır ki!

— Yeter anne, nihilistleri okuya okuya kafan bozulmuş senin. Şu Bazarov'a fazla düşkünsün. Bize baktıkça karşısında Bazarov'lar görmekten vazgeç. Tifoya tutulup onun gibi pisi pisine ölmeyeceğiz biz.

— Elbette tifoya tutulup pisi pisine ölmeyeceksiniz. Tifo, zamanımızda tedavisi kolay bir hastalık çünkü. Neyse, senin düşünceni öğrendim sayılır. Ağabeyin ne diyor?

Füsun bir süre sustu. Sonunda konuşmaya karar verdi. Konuşurken sesini titremesine engel olamıyordu. Belli, öfkeliydi.

— Murat durup dururken partiyi tutmaya başladı. İllegal bir örgütte çalışmayacağını söyledi. Sevgi'nin etkisinde. Eh, insan iyi para kazanıp çoluk çocuğa karışırsa böyle olur işte. Bize şu hayat denen paçavrayla ilgisini kesenler gerekli.

Nevin, Füsun'un merdivenleri inmesini bekledikten sonra kapıyı kapadı. Oturma odasında bir süre ayakta durdu. Füsun'un lacivert gömleği geldi aklına. "Koyu renk ne yakışmıştı hınzıra," diye düşündü. Kara daha da yakışırdı, ama Füsun ve arkadaşları karadan nefret ederlerdi. Seçtikleri renk, lacivert ya da maviydi. Füsun'un çekme burnunu, profilinin güzelliğini düşündü. Sonra "Şu hayat denen paçavra, ha," dedi yüksek sesle, biraz acıyarak, biraz da alayla gülümseyerek. İyi ama, gözle-

rine ne oluyordu? Dün geceki gibi ağlayacak mıydı gene? Yürüdü.... Perdeleri iki yana çekip pencerenin bir kanadını açtı. Yağmur gene başlamıştı. Yüzüne dek çarpan yağmur damlalarının ötesinde aydınlık pencereler uzanıyordu. Hepsinin perdeleri örtülüydü. İyice aydınlatılmış perdelere bir tek insan gölgesi bile vurmuyordu. Bu yüzden gecenin karanlığında daha bir ürkütücü görünüyorlardı. Karanlıklar belirsiz tehlikeleri, derinliği bilinmeyen korkuları gizlerdi. Perdelerin ardındaki ışıklı odalarsa sinsice bir ilgisizliğin simgesiydi.

Füsun geceleri eve on ikide, birde dönmeye alışkındı. Nevin saatine baktı; on birdi. Neden korkuyordu? Mantıklı bir korku değildi bu. Füsun sokağı döndü mü, dolmuş durağına varırdı; yirmi dakika sonra da evde olurdu. Bir süre bekleyip aşağıya, bakkala inmeli, oradan eve mi telefon etmeliydi?

Kendi içi rahat ederdi böylelikle, ama Füsun kızardı sonra.

Akla uygun hiçbir nedeni olmayan korkusunu yenmeye çalıştı. Pencereyi kapattı, ama perdeleri çekmedi. Kitaplığın önünde durdu. "Gizli örgüt, ha," dedi yüksek sesle. Kitapların çok ötesinde dehşet verici bir şey görmüştü. Yüzü bir anda kasıldı, alnından kaşlarının ortasına doğru derin, çok derin bir çizgi indi. Kitap okumaktan vazgeçti. Sessizliği duymamak için radyoyu açtı. Denizcilerle ilgili talimatı dinlemedi, kapattı. Yatak odasına girip soyundu, geceliğini giydi. Sabahlığını eline aldığında durakladı. Evlerde en son yatanlar hep kadınlar olurlar. Bütün odaları dolanırlar; iyice sıkışmadığı için damlayan bir musluğu kapatırlar, sigara tablalarını dökerler, süt içilmiş bir bardağı yıkayıp kaldırırlar, çocukların üstlerini örterler. Ertesi güne iş bırakmamalı. Bir ev, geceye düzgün, her şeyi yerli yerinde teslim edilmeli ki, bir sonraki gün kurtarılmış olsun.

Nevin bu gece ne yapılabilir, ertesi gün için neyi kurtarabilirdi ki? Önünde uzanan yüzlerce gün, birkaç yıl, bir gelecek için...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

10 Ekim

Karanlık... Yağmur yağacak... Gazeteye baktım, ekim ayı gelmiş bile. Karanlık... Zaten çatıdaki odam hiçbir zaman yeterince aydınlık olmadı. Gene de bu karanlıktan hiç çıkmamalıydım.

Kapısını çaldığımda Dürnev Hanım beni karşısında görünce şaşırdı tabii. Ağlamaya başladı. Kızacağını, bağırıp çağıracağını sanmıştım. Oysa o, karşımda sessizce ağlıyordu. Hem de benim gibi bir ahmak için. Bilmem kaç yaşında serseriliğe özenen bir düşçü için.

— Girin, girin içeri, dedi kendini biraz toparlayınca. Dostça kolumdan tuttu. Ben de ne akılsızım, dikilmiş ağlıyorum. Hadi girin de oturun, dinlenin. Kim bilir nasıl yorulmuşsunuzdur!

Çantamı elimden aldı. Beni de oradan oraya kaldırtıp oturttu durdu; en rahat köşeciği bulmaya çalışıyordu.

— Tanrım, diye sürdürdü konuşmasını, nasıl da üzdünüz beni! Gerçekten bir daha dönmemek üzere gittiğinizi sanmıştım. Şimdi döndünüz demek eski evceğizinize. Durun, arkanıza bir yastık koyayım. Olmaz canım, rahat edersiniz. Hah, şöyle... İyisiniz ya şimdi? Neyse pek zayıflamamışsınız. Renginiz solgun ya, hava serinledi, ondandır. Siz gittikten sonra ha bire yağmur yağdı. Islanırsınız diye korktum durdum. Şimdi bir saniyecik yalnız bırakacağım sizi. Sadece bir saniyecik... Çaydanlığı ocağa koyayım da birer çay içelim karşılıklı. Benim aklım başıma gelir, siz de ısınırsınız. Hemen geliyorum.

Gerçekten de bir saniyecik sonra döndü; onu bırakıp kaçmamdan korkuyordu galiba. Boyuna konuşuyor, heyecanını yatıştırmaya, bana göstermemeye çalışıyordu.

— Hepten döndünüz, değil mi, diye sordu.

— Yoksa bir şey unuttunuz da, onu almak için mi uğradı-

nız? İyi, iyi... Çayımızı içelim de sonra gidip sobanızı yakayım, odanızı toplayayım. Gittiniz gideli çıkamadım yukarı. Bir türlü ayağım varmadı. Haa, şu paranızı da alın. Para da ne oluyormuş! Ayıp vallahi! Neyse sizi bunlardan ötürü sonra azarlarım. Bakın, paranıza elimi bile sürmedim, öylece zarfın içinde duruyor. O aptal mektubunuz da içinde.

Yalnız mektup mu? Ben de aptalın biriyim. Geri dönmemden belli. Dürnev Hanım'la çay içerken –birer de sigara yakmıştık şerefe– yüreğim ısınmıştı, geçici bir sevinç duymuş, "Yerim burası benim" diye geçirmiştim aklımdan. Ama pek kısa sürdü erincim. Hiç gitmemeliydim. Çünkü dönmek, geri dönmek... Anlatılır gibi değil. Öyle saçma, öyle anlamsız ki!

20 Ekim

Odamdan çıkmıyorum. Ama yalnızca odama kapanmakla iş bitmiyor. Sözgelimi yemek yemek zorundayım. Gerçi iştahım yok. Yemesem de olur, ama o zaman da pek halsiz kalıyorum. Hoş, gücüm kuvvetim olacak da ne yapacağım? Yatmaktan başka işim yok günlerdir. Dürnev Hanım'ın da kulağı hep kirişte. Yemeğe çıkmadığımı anlayınca tutuyor, tepsiyi yüklenip geliyor. Bu yüzden bir sürü gereksiz ayrıntı ile uğraşmak zorunda kalıyorum. İki sokak ötede bir lokanta buldum. Lokanta sahibi önce mırın kırın etti... Adam yokmuş falan. Ben üsteleyince , "Öğleden sonra iki, iki buçukta yollayabilirim ancak," dedi, "o saatlerde garsonlar boşalır." Benim için ne ayrımı var? Ne zaman olsa bir şeyler atıştırabilirim. Sonra lokantadan gelen yemekler için Dürnev Hanım'a hesap vermek zorunda kaldım. Bir sürü ıvır zıvır açıkçası. Bundan başka Dürnev Hanım'a verdiğim paraları, yanıma fazladan aldıklarımı götürüp bankaya yatırdım. Dürnev Hanım, paltomu temizleyiciye vermem için başımın etini yemekte bir yandan da.

Dışarı çıkmaya yanaşmadığımdan, Dürnev Hanım çaresiz benim yanımda temizliyor odamı. Sanki şarttı. Kitaplarımın, defterlerimin, onun bunun teker teker tozunu alıyor, her şeyi elliyor. Sonra da toz bezini pencereden silkeliyor. Artık o ilk gün-

lerdeki uysallığı yok. Beni hiç dinlemiyor. Gene eskisi gibi azarlıyor, toz alıyor, ortalığı yerleştiriyor, giysilerimi karıştırıp kirli ya da onarılacak bir şeyler keşfediyor, sonra onları alıp yıkıyor, dikiyor, olmazsa temizleyiciye götürüyor. Bütün bunlar için günde iki üç kez odama girip çıkıyor. Ağzımı açıp konuşmak, "günaydın" demek içimden gelmiyor. Yardımları için teşekkür bile edemiyorum.

Buraya dönmemeliydim. Bir başka ev tutmalı ya da otele gitmeliydim. Karımı, kızımı bıraktıktan sonra onları bir daha nasıl aramadımsa, Dürnev Hanım'ı da öyle hiç görmemeliydim.

Belki gene çıkar giderim. Ama önce şu yorgunluğumun, bitkinliğimin geçmesini beklemeli, kendime gelmeliyim. Sırtım, boynum ağrıyor. Başım da... Bu yüzden kitap, gazete okuyamıyorum. Dürnev Hanım çeşitli ilaçlar getiriyor. Hiçbiri işe yaramıyor.

Kitap okuyamıyorum, dışarı çıkmıyorum; ne yapıyorum peki? Şaşılacak şey, gün gene geçiveriyor; bakıyorum akşam olmuş. Sonra uyuyorum. Ne kadar uzun ve derin uyuyorum... Kalktığımda nerede bulunduğumu, kim olduğumu bile unutmuş oluyorum. Kimliğimden habersiz bulunduğum o çok kısa an... İlk uyanışım güzel oluyor. Sonra kendimi ve odamı tanıyınca, bir yerime bıçak batırılmış gibi irkiliyorum.

28 Ekim

Kimsem yok... Hiçbir şeyim yok, kitap raflarında duran üç beş tozlu kitaptan başka. Dürnev Hanım, uzun yıllar beraber olmamızın yarattığı bir alışkanlıkla bana bağlı. Değişsem gene sever mi beni? Yoksa ötekiler gibi üstüme üstüme gelir, nedensiz, dayanaksız itham eder mi? Anılarım bile yok. Anılarıma yaklaşabilmek için yeterince yaşlanmadım mı yoksa? Kendimi zorluyorum; kopuk, kısa, anlamsız görüntüler gidip geliyor. Anılarım bunlar mı?

Bakıyorum –onları hiç kullanmadığım için olacak– bütün kopukluklarına karşın (hayatımın bir parçası bile değiller) ne kadar diri duruyorlar. Sanki bir film seyrediyorum.

Kızımın ilkokuldayken yaptığı resimler geliyor aklıma. Kışı, yazı, baharı anlatan resimler çizerdi. Hepsinde iki pencereli bir ev, bahçe, tahta çubuklardan bir çit, bulutlar, en arkada da çift memeli bir dağ olurdu. Mevsimlere göre resimlerin renkleri değişirdi tabii. Kimileyin dağların arasında güneş bakar, kimileyin 'v' harfine benzeyen kuş sürüleri görülürdü. Evin kapısının tam önünden çıkıp sayfanın sağ ya da sol ucunda sona eren bir de yol bulunurdu. Nedense düzgün aralıklı paralel çizgilerle bölünmüş olurdu yol, tıpkı bir merdiven gibi. Kimseler görünmezdi ortalıkta. Çünkü kızım, insan resmi çizmeyi beceremezdi. Bu yüzden bahçede sebze evlekleri, menekşeler, güller de bulunsa, kışın evin bacasından ince bir duman da yükselse hüzünlenirdim. Sahipsiz ya da az önce hepten bırakılıp gidilmiş gibi görünürdü evler. Ocağı yanmaya, bacayı tütmeye bırakan, gene de kapılarını sımsıkı kapayıp (belki de kilitleyip) öylece yollara düzülen bu garip kişiler kimlerdi? Yazık ki, söylediğim gibi, kızım insan resmi yapmadığından yüzlerini hiç görmemiştim. Hem kızım defterini bana uzattığında, onlar çoktan yolun o hiç görünmeyen sonunda yitip gitmiş olurlardı. Nerelere varırdı ki o yollar? Tanrı bilir, git git bitmezdi de... Yürü yürüyebildiğin kadar.

Yalnız bir gün, kırmızı elmalarla dolu kocaman ağacı görünce dayanamadımdı da, bahçeye top oynayan iki kız, yolun ortasında elinde paketiyle yürüyen bir adam çizecek oldumdu; kızım öfkelendi, sonra da ağladı, resmini rezil ettiğimi söyledi. "Bunlar bu evde oturmuyorlar ki," dedi, "yabancı onlar... Görmüyor musun?"

Ama artık yabancılar onu hiç ırgalamıyor olmalı... Üç yıl önceki halini düşünüyorum da...

Çocukların bir başka duyarlılıkları oluyor. Zor onlarla anlaşmak. Yaklaşmaya, işgüzarlık yapmaya kalkışınca bakıyorsunuz, çok ince bir şeyi kırmış, bir daha düzeltilmemek üzere bozmuşsunuz. Ama büyükler öyle değiller. Onlar incinmeyi çoktan unutmuş oluyorlar.

Yirmi yaşlarındaydım; umut doluydum, her delikanlı gibi. Itrî'nin şarkılarını yanlışsız okumakla övünürdüm. Ama Selahattin Pınar'ı daha çok severdim. Onun şarkılarını okurken hüzünlenir, bir kıza âşık olduğumu sanırdım. Biraz da ut çalar-

dım. Laleli'de uzun bir yokuşun sonunda otururduk. Bir gün eve dönerken yokuştan aşağı doğru hızla yuvarlanan bir top görüp yakaladım. Topu tutmakta büyük bir ustalık göstermiş, üstelik iyi bir iş yapmıştım. Çünkü top caddeye kadar yuvarlansaydı, Tanrı bilir, başına neler gelir, belki de kaybolurdu. İyi bir ağabey gibi, topu, sahibi olduğu anlaşılan çocuğa uzattım. İçimden tozlara bulanmış sarı saçlarını okşamak geldi; ama cesaret edemedim. Bu yaşlardaki oğlanların ne kadar ciddi olduklarını biliyordum; hele sokak çocukları, büyüklerin sırnaşıklıklarından hiç hoşlanmazlar. Çocuk, topu alırken sesini çıkarmadı. Sevinmiş gibi görünmüyordu. Belki topunu kendisi kurtarmayı yeğlerdi, diye düşündüm ve saçlarını okşamaktan vazgeçtim. Yanımıza yaklaşan daha büyük bir oğlan: "Mahsus atmıştı topu," dedi, "tramvayın tekerlekleri topu ikiye böler mi, bölmez mi, ona bakacaktı." "Eh, özür dilerim öyleyse," dedim çocuğa, "demek senin işine engel oldum. Ama zararı yok, gene yuvarlarsın." "Yok," dedi oğlan, "geçti artık!" Ve topunu kolunun altına sıkıştırıp uzaklaştı.

Vakit akşamdı. Valide Camii'nde ezan okunuyordu.

30 Ekim

Sokaklara çıkmalı... Kaldırımlar insanlarla doludur. Adımları izlemeli... Hiçbir yere uğramadan yürüyen insanlar vardır. Sonunda bir yere varırlar. Öyle ya, mutlaka durmak zorundadırlar. Yorgunluktan tükenecekleri ağaç altlarına ya da girmek zorunda kalacakları izbelere değin izlemeli onları. Bu koca kent nasıl tanınır başka türlü? Adımlar insanı acılara da götürür, biliyorum. Ama yalnızlıktan boğularak ölmemek için acılara katlanmayı öğrenmeli.

3 Kasım

Ağlayan bir kız çocuğu vardı. Onu nasıl unutmuş olabilirim? Yirmi yıl geçti aradan, ancak şimdi aklıma geliyor.

O zamanlar da şimdiki gibi boynum ağrırdı. Hastaneye, tanıdık bir doktora görünmeye gitmiştim. Bir sandalyeye oturmuş, onu bekliyordum. Bitişik bölmede bir çocuk bağırıyordu. Tüyler ürperten çığlıklar atıyordu, ama duyan, aldıran yok gibiydi. Sanki orada acıyla baş başa bırakılmıştı. Karşımda iki doktor gülerek konuşuyordu. Hastabakıcılar gidip geliyorlardı. Yüzleri ilgisizdi. Çocuk arada "yapma, yapmasana," diye haykırıyordu. Demek ki yanında biri vardı, yalnız değildi. Birden yan bölmeden bir tokat sesi geldi. Tanıdığım bir erkek sesi –benim doktordu bu– : "Ee, yeter artık, sus bakalım," diyordu, "biraz daha bağırırsan polis çağırırım, öteki bacağını da kırar. O zaman görürsün gününü."

Çocuk sustu. O zaman bir sessizlik oldu. Ama bu sessizliğe dayanabilmek güçtü. Ayakta konuşan doktorlardan biri:

— Her gün bu, diye yakınıyordu, ne hayat ya!

— Alışırsın, dedi öteki, daha yenisin.

— Evde karım güler yüz bekliyor benden. Git de bu kafayla karına gül bakalım!

Sessizlik, giderek büyüyen bir çığlık gibi artıyordu. Onun, o kız çocuğunun acısını almak istiyordum... Yeryüzünün bütün acılarını. Orada, o sessizliği benim gibi duyanlar bilebilirler bunu ancak. Acı çekenler için değil, kendim için istiyordum; ben herkesten daha dayanıklıyım gibime geliyordu. İsa neden kendini çarmıha gerdirtti, anlıyordum. Ama onun Tanrısı vardı. İçerdeki çocuğun da bir Tanrısı olmamalı mıydı? Demin haykıran, şimdi de susan çocuğun... O zaman belki dayanmak kolay olabilirdi. Çünkü acısının haklı bir acı olduğuna inanırsa insan, dayanmak kolaydır. Ve haklılık bir çocuğa bile anlatılabilir.

Yerimden kalktım. Bölmenin perdesini aralayıp baktım. Kara örgülü bir kız çocuğu beyaz örtülerin üzerinde yatıyordu. Beş altı yaşlarında olmalıydı. Doktor sağ bacağını sarıyordu. Yeşil bir basma giysi vardı kızın üzerinde. Kocaman kara gözlerini alabildiğine açarak tavana dikmiş, oralardan, yükseklerden kendisine daha nasıl bir kötülük inecek diye bekliyordu. Ağzından sızan kan, çenesinden aşağı inmekteydi. Susması buyurulunca, dişleriyle dudaklarını ısırmış olmalıydı. Kimse kanı silmeye kalkışmıyordu. İriyarı bir hademe tüm gücüyle kızın kollarına,

bacaklarına abanmıştı. "Onlar da kırılmasa bari," diye düşündüğümü hatırlıyorum. Doktor da kendini işine vermişti. Becerikli elleriyle bacağı çekiştiriyor, bir yandan da sarıyordu. İyi bir alçı olacaktı bu. Başka türlüsü beklenemezdi. Çünkü pek iyi bir doktordu. Ünü yaygındı.

Sessizce ortopedi bölümünden çıktım. Ağrıyan boynumu göstermekten vazgeçtim. O zamandan beri de boynum, sırtım ağrır durur.

Koridorda, sıralarda oturmuş ya da yer bulamadığından ayakta bekleyen bir sürü insan vardı. Bekleyenlerin hepsi de hasta değildi besbelli. Bir hastaya eşlik ediyorlardı. Ama ötekilerin acısı, beklemenin çoğalttığı umutsuzluk, onların da yüzlerine, bedenlerine sinmişti. Bu yarı aydınlık koridorda "hastalık"ın ve "acı"nin bir bölüğünü üstlenmemek, onu bölüşmemek olanaksızdı....

Küçük kızın ana babasını aradım. İçlerinden herhangi bir çift olabilirdi. Ya da kim bilir, belki ağlamaya gitmişlerdi.

Nasıl da unutuveriyoruz her şeyi. Çektiğimiz acıları, bize yapılan haksızlıkları.... Acıya dayanmanın bir erdem olduğunu neden öğrettiler bize? Acıları unutmanın akıllılık olduğunu kim söyledi? Bilgelik bu mu? Bir ömür buna harcanabilir. Genç olsaydım, en baştan başlardım; sırasınca, yolunca, teker teker düşünerek... Acı çekenleri, çektirenleri, unutanları, alışanları...

Herkesin bir Tanrısı olsun, diye mi yazdım demin? Daha kolay dayanabilmek için... Dayanmak mı? Hayır! Direnmenin yerini tutmaz ki dayanmak...

Acının kaynağına inilebilir mi? Acının molekülleri bulunabilir mi? Atomları parçalanabilir mi? Atom parçalanıyor ya. Acı çekme yeteneği parçalanınca (hiç işe yaramayan, insanı alçaltan bu yetenek), büyük bir güçlük çıkabilir ortaya. Ölüme, acılara, aşağılanmaya karşı koyacak büyük bir güç.

Ama ben hiç fizik bilmem.

12 Kasım

Dürnev Hanım odama girdiğinde yatağımdan kalmak gereğini bile duymadığımı fark ettim, ama neden sonra... Eskiden böy-

le kaba ve saygısız değildim. Demek ki, şimdi saygısızım. Ama buna aldırdığım yok.

Bu sabah gene toz almak için geldi. Perdeleri çekti, pencereleri açtı (Ya ben kendi pis soluğumda boğulmak istiyorsam!).

— Hava ne güzel, dedi. Bakın, güneş de var. Sizin yerinizde olsam, biraz çıkar dolaşırdım, iyi gelirdi. Yüzünüz öyle solgun ki... Hep havasızlıktan.

— Kendinize neden bir kuş, kedi ya da köpek almıyorsunuz, diye sordum birden. En iyisi yaşlı bir kanarya alın. Çok beklemezsiniz, hemen ölür. O zaman bir saksıya gömer, pencerenizin önüne korsunuz.

Toz bezi elinde, odanın ortasında kalakaldı bir an. Sonra hırsla kapıya doğru iki adım attı. "Çıkıp gidecek, bir daha da gelmeyecek," diye sevinmeye başlamıştım ki, durdu. Gözleri dolu doluydu. Toz bezini pencereden silkeledi. Ayakyoluna bir kova su döktü. Usulca "hoşça kalın," dedi ve gitti.

15 Kasım

İstasyon Oteli... Ne biçim ad bu? Sanki Kadıköy'de istasyon var da... Sahibi mutlaka Anadoluludur. Tren uğrağı olmayan küçük bir İç Anadolu kasabasından geliyordur. Oralarda istasyon önemlidir. Oysa burası deniz kıyısı. Bari Liman Oteli, İskele Oteli falan deseydi. Ama olmaz. Çocukluğu boyunca istasyon, tren düdükleri özleyen biri ne yapsın limanı, iskeleyi? Eskiden otelin şenlikli günlerinde, otobüs şoförleri gelir, gecelermiş. Şimdi otobüs şoförlerinin cebi iyi para gördüğünden artık burasını beğenmiyor, daha iyi otelleri yeğliyorlarmış. İstasyon Oteli de kamyon sürücülerinin uğrağı olmuş. Benim gibi "beyefendi"lerinse hiç yolu düşmezmiş İstasyon Oteli'ne... Bu yüzden olacak, beni el üstünde tutuyorlar. İkram olsun diye odama kocaman bir ayna getirdiler; geri çeviremedim. Oysa yüzümü görmeye hevesli değilim. Üstelik aynayı koyacak yer yok. Bu yüzden boş duran öteki karyolanın üzerine koydum. Yatıp kalkarken hep kendi yüzümü, bedenimi görüyorum. Ne ikram, ne ikram!

Otel iyice pis. Merdivenlerde, sahanlıklarda sıska kediler

dolaşıyor. Fare avlasınlar diye otele getirilmiş olmalılar. Kedilerin sıskalığına bakılırsa artık fare kalmamış anlaşılan. Buna sevindim. Çünkü gece yarısı yatağıma bir farenin dalıvermesi ya da her gece böyle bir korkuyla yatağa girmek hiç de hoş değil. Gene de tehlike hepten atlatılmış sayılmaz. Şimdi de kediler girebilir yatağıma. Öyle sıskalar ki, farelerin geçtikleri deliklerden bunlar da sığabilirler... Bir ciğerci buldum, zavallıları doyuruyorum. Ayrıca ciğer almak nedeniyle bir süre yürümüş oluyorum.

Odamın duvarları çingene pembesi badanalı... Yer yer de fırçayla kavuniçi, çivit mavisi çekilmiş. Bütün bu renkler duvarda yama gibi duruyorlar. Yanlarına yaklaşıp baktım; birtakım kazıntıları, yazıları örtüyor olmalı bu cırlak lekeler. Besbelli kamyon sürücüleri duvarlara ayıp sözler kazıyorlar. Çünkü manilere dokunulmamış. Üstelik manilerin altlarındaki tarihler oldukça eski. Manileri okumaya kalkışmadım.

Odam iki kişilik. Denize bakıyor. Benden tek yatak parası alıyorlar. Adamakıllı ucuz: On ikibuçuk lira. Burada uzun süre kalabilirim. Bu otelde yaşayabilirim. Üstelik otelin altı da kahve... İsteyince yukarıya çay, kahve getiriyorlar.

17 Kasım

Denizi her gün bu kadar yakından görmek tuhaf bir duygu. Sahilde kayıklar var, gidip geliyorlar durmaksızın. Nereye, kimleri, neden taşır dururlar ki... Kuşların oradan oraya kalkıp konmaları gibi anlamsız buluyorum bu gidiş gelişleri. Pencereyi açınca denizden pis bir koku geliyor.

Burada o uzun, kandırıcı uykularım yok. Yoldan gece yarılarına dek taşıtlar geçiyor. Bir gürültü, bir kıyamet... Farlarının ışıkları odamı dolduruyor. Öylece yatakta yatıyorum. Karyolamın yayları bozuk, döşek de yamru yumru. Sırtım daha beter ağrıyor. Denizin nemi dokunuyor olmalı.

Yalnız taşıtlar mı?.. Gecenin geç saatlerinde içkili adamlar geliyorlar, acıklı şarkılar mırıldanıyor ya da yüksek sesle konuşuyorlar. Gürültüler çıkararak odalarına giriyorlar. Ayakyolunun kapısını kapamak zahmetine girişmediklerinden çiş ettik-

lerini, boğazlarını temizlediklerini, kustuklarını bile duyuyorum. Sabahları da karşı odadaki komşumun takunya sesleriyle uyanıyorum. Besbelli namaza kalkıyor. Anlaşılan o da benim gibi sürekli müşterilerden.

Gene de buradan gitmeyi düşündüğüm yok.

19 Kasım

Karşı odadaki komşum bir kadın... Uzun etekli, boz giysili bir kadın. Ne işi var burada, kamyon sürücülerinin arasında? Besbelli yaşlı bir kadın, namaz kıldığına göre... Bütün gün tek başına oturmaktan sıkılmıyor mu? Arada gecenin geç bir saatinde bir de adam geliyor. Oğlu olmalı. Sabah ezanı beni uykudan uyandıran takunya sesleri, günün değişik saatlerinde de duyuluyor. O kadar uğraştım, kadının yüzünü göremedim. Ben kapıyı açıncaya dek, o lavaboya giden köşeyi dönmüş oluyor. Böylece takunyalı ayaklarından birini ve topuklarına değin boz renkli eteklerini görebiliyorum ancak. O da, ben de otelden hiç çıkmıyoruz sayılır. Buraya geleli on günden fazla oldu, bir kez bile karşılaşmış değiliz. Ara ara lavaboda pirinç taneleri, lahana yaprakları falan görüyorum, demek yemeğini odasında yiyor, bulaşığını da muslukta yıkıyor.

Aralık sonu, belki de ocaktayız.

Bu kez dönüşümü haber vermedim. Dürnev Hanım'a uğramadan, usulca merdivenleri çıkıp odamın kapısını açtım. Elimden geldiğince az gürültü yapmaya çalışıyordum. Ama yatağıma yeni yatmıştım ki, kapım hafifçe vuruldu. Hiç değilse "kim o" diye seslenmek zorundaydım. Çünkü ışığım açıktı ve kapının altından sızıyor olmalıydı. "Benim, ben... Dürnev... Demek döndünüz. İyi misiniz? Bir şey ister miydiniz" "Hayır," diye cevap verdim soğuk soğuk, "hiçbir şey istemem. Hemen uyuyacağım."

Bir süre kapının önünde dikelmiş olmalıydı. Sonra merdivenlerden inen ayak seslerini duydum.

Odam buz gibi... Sobayı yaktım, ama hâlâ üşüyorum (neyse depoda gaz varmış). Dün bütün gün kar altındaydım. Param bittiğinden eve dönmem de kolay olmadı. Saatlerce yürüdüm. İyi ki çantam yoktu yanımda. Onu bir yerlerde düşürmüş olmalıyım. Işığı açık bıraktım. Çok yorgunum ama uykum yok. Daha doğrusu uykum var da uyumak istemiyorum. Onun için yatağıma girdim, yazı yazıyorum. Defterimi yitirmemişim, paltomun cebindeydi. Yoksa çantamı bile bile bir köşeciğe bıraktım da, o sırada defteri çantamdan çıkarıp cebime mi koydum, hiç bilmiyorum.

İki gün sonra

Kar başladığında, o boz renkli duvarla denizin arasındaki daracık yoldaydım. Daha önce karla yüklü göğü görmüştüm. Bulutların böyle ağır olacaklarını, yeryüzüne ne denli yaklaşırsa yaklaşsınlar –hem zaten ne kadar inebilirlerdi ki, kavak ağaçlarına bile sürünemezlerdi düzlüklerde– böylesine ağırlıklarını duyurabileceklerini hiç bilmezdim. Deniz de göğün rengini aldığından, karanlık bir su, geniş bir bataklık gibiydi. Sonra ben tam o yüksek duvarla –bir fabrika, antrepo ya da bir hangarın arka yüzü olmalıydı ya da bir tutukevinin, kışlanın (kim bilir?)– belirsizce hışırdayan denizin arasında sıkışıp kaldığımı sandığım bir anda kar düşmeye başladı. Bir anda her yanım, ısınan suyun içinden yükselen hava kabarcıkları gibi kaynaşan çeşitli büyüklükte kar taneleriyle doluverdi. Gökten düşmüyorlardı da, öyle, havanın ortasında başıboş tüy parçacıkları gibi dolanıyorlardı sanki. Yere düştüklerini gerçekten görmüyordum; ama bir iki dakika sonra önümde uzanan dar yol bembeyaz oldu. Denizse bir an kara yakalanmış gibi oluyor, sonra hafif bir silkinişle kar tanelerini üzerinden atıveriyordu. Ne var ki, suyun o ürkütücü karanlığı geçmişti. Duvarın rengi bile açılmıştı. Gene de çevrem öylesine kimsesizdi ki, bu tekdüze aklığı kasvet verici bulmaktan kendimi alamıyordum. Karla birlikte sessizlik de başlamıştı. Elle işletilen bir makinenin ya da ona benzer bir aygıtın gürültüsü duyuluyordu yalnızca. Nereden geldiğini bilmiyordum.

Belki de duvarın arkasında bir şeyler oluyordu. Herkesten karla ilgilenmesi beklenemezdi. Bir an geldi, kol yorulmuş olmalıydı, makine sustu.

Karın sessizliği daha çok gürültü yapıyordu şimdi. O zaman yürümeye başladım. Paltom ıslanıp da üşümeye başlayınca bir kahveye girdim. Sobanın başını balıkçılar tutmuşlardı. Bana aldıran olmadı.

Tabii hep kar altında değildim. Kar, üç ya da dört gün önce başlamıştı. Yalnızca antrepolar, dökük sıvalarının altından kırmızı tuğlalar görünen yıkıntılar, birtakım hurdaları çeviren tel örgüler arasında da dolaşmadım. Bir ara ormandaydım. Kayın ya da gürgen ormanı (bu iki tür ağacı birbirine karıştırırım hep)... Arada kavaklar da vardı. Akça kavakların gövdeleri ışık saçıyordu, yer yer de çatlamıştı, halkalar halinde. Telli kavakların kabukları da balıksırtı gibi pul pul yarılmıştı. Yürürken ayaklarım bir yumuşaklığın içine gömülür gibi oluyordu. Çünkü toprak, suya doymuş sünger gibi kabarmış, esnekleşmişti. Ormanın tabanına yayılan yapraklardan toprağı göremiyordum, ama varlığını sezinliyordum. Toprağın çok yakınımda olması, derinliğini ölçemediğim esnekliği, bütün bunlara karşılık toprağı hiç görememem ürkütüyordu beni. Bu yüzden yerde bulduğum bir ağaç parçasını baston gibi kullanıyordum. Sopam bana arkadaşlık ediyordu. Üç ayaklı olmak güven veriyordu (sacayağının gizini çözmüştüm). İşte anlaşılan o sıralarda, aklımı yalnızca sopayı tutan sağ elime verebilmek için sol elimi unutmayı yeğlemiş olmalıyım. Unuttuğum sol elimse kendisine yük olmaya başlayan çantadan kurtulmayı düşünmüş demek ki...

Sopayla ilişkimiz sıklaşınca, artık kendimi hepten onun koruyuculuğuna bırakıp çevremdekilerle ilgilenmeye başladım. Uzun süre ancak yere bakabildim. Bakmak da bir alışkanlık istiyordu çünkü. Yaprakları görüyordum, önce yosun yeşiliydiler, sonra kahverengiye dönüştüler... Başka başka ağaçların altında yürüyordum demek ki. Ara ara bir açıklığa ulaşıyordum nasılsa. Gövdeleri çoktan kesilmiş ağaç köklerinin arasında, düzlüğün ortasında, tek başına duran bir ağaç görüyordum, sapsarı yapraklarla donanmış... Bir o kadarı da yerde, gövdenin çevresinde oluyordu. Yapraklar nemden ışıl ışıl parladıklarından, bir

an için, ağacı gölün ortasında gölgesi suya vurmuş duruyor sanıyordum.

Sonra ovalara bakan bir yüksekliğe varmıştım, aşağıda tarlalar, sebze bahçeleri uzanıyordu. Ufuk çizgisine yakın ağaçlar, yapraklarını tüm dökmüşlerdi. Yalnız tepelerinde hâlâ iki üç yaprak seçiliyordu. Bu da pek hoş bir görünüm veriyordu. Kış, anlaşılan, daha erken gelmişti buralara. Demek ki, bozkırdaydım artık. Ağaçların göğe uzanan morumsu dallarının arasından güneş batıyor olmalıydı; bulutlar pembeye çalıyordu. Solda, birbirinden uzakta duran üç dört ev buğular arasından güçlükle seçiliyordu. Kimi inatçı kişiler, o sisin içine dalabilirlerdi. Ben olduğum yerde kaldım. Zaten ister inatçı ister uysal olsun, çevrede kimseler yoktu.

Kimse görünmüyordu ama bozkırdan sesler geliyordu kulağıma. Yılanlar ve öteki sürüngenler deliklerine çekiliyor, bitkiler büzüşüp kışa karşı koymaya hazırlanıyor, kuru dallar yere düşüyor, donan toprak da ince ince sızıldanıyor olmalıydı. Bütün bu önemsiz fısıltılar, dört yanı alçak tepelerle çevrili düzlükte yankılanıyor, bulunduğum yerde yoğun bir ses birikimi halinde kulağımı dolduruyordu.

— Ee, anlat bakalım amca. Yalnız çay içmekle olmaz. Yalnızca çay neye yarar? Şöyle tepeden tırnağa ısınmak için bir de iyi arkadaşın olmalı yanında. Böyle düşünürüm ben. İyi arkadaş da nerede bu zamanda, diyeceksin.... Yol uğraklarında hep dostlar karşılar insanı. Bu sözümü unutma. Çünkü insanlar bir çay içimlik sürede birbirlerinin gözünü oyacak kadar kötü değillerdir bana sorarsan. Herkesin az buçuk iyilik kalmıştır yüreğinin bir yanında. Onu da işte böyle tenha kahvelere, ıssız yollara saklarlar. Neden dersen, kendileri de korkarlar. Korku bilmez yiğitler zamanımızda kalmadı artık. Kentlere gide gele korkuyu öğrendiler... Hadi anlatsana... Benim bildiğim, herkesin bir öyküsü vardır.

Senin yok mu? Bak hele, kandıramazsın beni. İnsanlar, "benim hayatım tıpkı bir film gibidir kardeş," diye başlarlar söze, ondan sonra susturabilirsen sustur. E, konuş canım! Bak, ikimizden başka kimsecikler yok kahvede. Sen de susarsan kiminle dertleşirim ben?... Kahveciye bakma. Yüz kez dinlemişimdir

anlattıklarını. Ağzını açtı mı, içimden suratını dağıtasım gelir. Ölen anasını, bunu koyup giden karısını anlatır durur... Madem konuşmayacaksın, bari bir çay daha ısmarla bana. Bak, bir şeyler anlatmaya razı olsaydın, o zaman başkaydı; o zaman ben ısmarlardım sana.

Anayol kıyısında bir çayeviydi. Çardağı serin olduğundan, yazları dolar, taşarmış. Şimdi pek uğrayan yok. Benimle konuşan adamın kamyonu bozulmuştu; kırılan parçanın onarılıp getirilmesini bekliyordu. Ona tek şey sordum: "Kastamonulu Hüsnü'yü bilir misin?" dedim. "Yok," dedi, zaten Kastamonuluları sevmezmiş. Hiç anlaşamazmış onlarla. "Ben de," dedim, "ben de sevmem Kastamonuluları."

Gece oldu. Kahveci, tereyağına yumurta kırıp getirdi. Sonra arkada bir oda gösterdi. Yarısına kadar odun yığılıydı. Yerdeki kilim parçalarının üzerine kıvrılıp yattık. Sabahleyin adamın kamyonuna bindim. Beni kavşakta bıraktı. O, Bursa'ya gidiyordu.

Ne zaman olmuştu bütün bunlar? Kardan önce mi, sonra mı? Bilemiyorum. Günler, olaylar, insanlar ve ağaçlar, hepsi birbirine karıştı.

Hâlâ üşüyorum. Galiba ateşim de var.

Şubat

Eve döneli kaç gün oldu bilmiyorum. Uzun zaman hasta yatmışım. Bu süre içinde kendimde değildim. Yalnız bir sabah kapımın çok hızlı vurulduğunu, sonra Dürnev Hanım'ın ve başkalarının yatağıma doğru eğildiklerini hatırlıyorum. Bu arada Nevin de geldi. Yüzünü göremiyordum. Sesinden tanıdım.

İki gün önce gene geldi. Ama kapımı açmadım ona... "Bu kılıkta, bu perişan odada karşınıza çıkamam," dedim. "Çok özür dilerim, anlıyorsunuz değil mi? İyi olur olmaz ben kendim size gelirim. Söz veriyorum." Hiç sesini çıkarmadan gitti. Gücenmemiştir. O beni anlar.

Dürnev Hanım bana bakmaya devam ediyor. Artık kovamam onu, çok ayıp olur sonra. Hem öyle bitkinim ki, bırakıver-

dim kendimi, beni ne yaparlarsa yapsınlar. Üstelik bu sessiz ilgiyi istiyorum galiba. Çünkü hastalık beni çocuklaştırdı. Dürnev Hanım'ın sevecen yüzünü görmek hoşuma gidiyor. Çok konuşmuyor artık. Bir kez "gazete ister misiniz," diye sordu. Sonra cevabımı beklemeden, "aman okumayın, daha iyi," dedi, "Hiç iyi şeyler yok gazetelerde. Ortalık pek karışık. Oysa burası ne sessiz, değil mi? Birazcık uzak durun dünyanın hayhuyundan. Zaten az kötü günler geçirmediniz...

Günlerce hasta yatmak bedenimi yordu, ama kafam düzeldi. Öyle her şeyi birbirine karıştırmıyorum artık. İstasyon Oteli'ne yerleşmemle başlayan garip günler – aşağı yukarı bir ay sürmüş olmalı– çoğunlukla hastalık günlerimde olduğu gibi, gene sisler içinde. Ama bazı şeyleri çok, çok iyi hatırlıyorum.

Gülümser'den söz etmek istiyorum kısacası. Galiba ona tutulmuştum. Eskiden olsa bu duygumdan utanırdım. Çünkü öyle genç ki Gülümser... Yirmisini henüz geçmiş olmalı. İsteseydim benimle evlenir miydi acaba? Onun ölçülerine göre zenginim ben. Geleceğini kurtarmak için, salt bunun için evlenirdi. Sonra da gizlice bir aşık edinirdi. Kara bıyıklı, yağız bir adam. Beni aldatıyor diye kızamazdım Gülümser'e. Çünkü benim için önemli olan onun mutluluğudur. Ama o, hoşgörümü anlamazdı ki. Küçümserdi beni. Sümsüklüğümden, ihtiyarlığımdan ötürü ses çıkarmadığımı sanır, yapmadığını bırakmazdı. Birine gücünü göstereceği, böylece dünyadan da, hayattan da öç alacağı günü nasıl bekliyordur kim bilir? Zavallı Gülümser! Herkesin bir onmazlığın acısını çıkarmaya hakkı vardır. Onun neden olmasın?

Acaba kamyon sürücüsü Kastamonulu Hüsnü, Gülümser'in yeni giyimleri içinde salınmasına izin verir mi? (Ben Kastamonuluları hiç sevmem.) Öğüdümü tutup, deniz gören ön odaya geçmişler midir?

Gülümser oydu: Karşı komşum, günde beş altı kez takunyalarını koridorda tıkırdatan, sabahları erkenden namaza kalkan kadın. Ben yaşlı sanıyordum onu. Gencecik, körpecik olduğunu görünce nasıl şaşırmıştım.

Karşılaşmamız şöyle olmuştu: Otele gelişimin ikinci haftasıydı. Öğleden sonra odama dönerken karşı kapının ardından bir iniltinin geldiğini duydum. Gerçi, kimselere yüzünü göstерme-

yen bir kadınla ilgilenmem yakışık almazdı, ama duyduğum ses, öyle olağan bir inilti değildi. Daha çok bastırılmaya çalışılan, gene de engel olunamadığından ağızdan fırlayıveren boğuk çığlıklara benziyordu. Bunu saptayınca dayanamadım, kapıyı vurdum. Ses kesildi. Yeniden bu kez daha hızlı vurdum. Çok zayıf bir ses:

— Kim o, diye sordu.

— Ben karşı odada oturuyorum, sesinizi duydum da... Hasta mısınız? Belki yardım edebilirim size.

Bekledim, bir cevap alamadım.

— Doktor falan istiyorsanız...

İçeride bir karyola gıcırdadı. Sonra anahtar kilitte döndü ve kapı aralandı; ancak, çevreleri ağlamaktan kızarmış bir çift kapkara göz görünecek kadar... Odanın perdeleri çekili olmalıydı. İçerisi loştu. Kapının aralığından gazocağı ve yağ kokusu geliyordu. Besbelli hiç havalandırılmıyordu oda.

— Ne yapabilirim sizin için?

O kocaman gözlerini daha da açarak uzun uzun süzdü beni. Sonra yüzü birden acıyla kasıldı. Kapıyı yarı aralık bırakarak içeri koştu. Belki gene gelir diye bir süre bekledim. Gelmeyince kapıyı itip içeri girdim. O, yatağına uzanmış, kıvranıyor, iniliyordu. Yanında durduğumu fark edince davrandı; yatağının altından çekip çıkardığı bir torbayı karıştırmaya başladı. İçinden iki ilaç tüpü çıkardı, bana uzatıp yeniden inlemeye koyuldu. Tüpler boştu.

— Gidip bu ilaçlardan alayım mı, diye sordum.

— Param yok, dedi kısaca.

— Parayı düşünmeyin. Önemli değil. Köşede eczane var, beş dakikada alır, gelirim.

— Ahmet'i bul da söyle, hamamı yaksın. Ama Ahmet'ten başkasına sakın bir şeycikler deme. Onunla konuştuğunu da görmesinler. Hamam çok sıcak olsun. Öyle de Ahmet'e. Su iyice ısınınca gelip bana haber versin. İlaçları da o getirsin. Sen gelme.

Sonra arkasını dönüp inlemeye başladı. Ben de aşağıya inip Ahmet'i buldum, hamamı yakmasını rica ettim. Eline de iki buçuk lira sıkıştırdım, çabuk olması için. "Banyo ücreti beş liradır," dedi suratını asarak. Beş lira daha verdim, "acele et," dedim. Sonra ilaçları aldım.

Ben odama döndükten yarım saat sonra, koridorda takunya sesleri duyuldu. Demek komşum banyoya gidiyordu. Ama bu kez öyle canlı canlı yürümüyordu. Takunyalarını ağır ağır sürüklüyordu... O akşam kulağım hep komşumun kapısındaydı. Kocası mı, nesiyse o bari gelseydi... Ama gelmedi. Arada kendi kapımı aralayıp onunkini dinliyordum. İnilti kesilmişti. Gene de merak ediyordum, acaba ne yapıyordu? Bu kadar ağır hastayken geceyi tek başına geçirmek hiç de kolay olmasa gerekti. Ama yanına gidemezdim. Besbelli birlikte oturduğu adam belalının biriydi. Yoksa kadıncağız Ahmet'ten başkası duymasın diye sıkı sıkı tembihler miydi?

Adam ertesi akşam geldi de, biraz rahatladım.

Üç gün sonra, saat iki buçuk, üç sularında kapım vuruldu. Açtım baktım, benim komşu... Gene o boz giysisi üzerinde. Büsbütün de boz değilmiş kumaşı, uzaktan öyle görünüyordu. Üzerinde küçük pembe çiçekler, yeşil yapraklar vardı. Takunyalarını çıkarmış, mor plastikten pabuçlar giymişti. Alacalı başörtüsünün altından iki kalın örgü iniyordu omuzlarına. Dört gün önce yalnız gözleri dikkatimi çekmişti; şimdi iyice güzel olduğunu görüyordum. Gerçi dudakları fazla ince, yüzünün biçimi kabacaydı. Ama kalın kavisli kaşları, kocaman gözleri bu yüze pek yakışıyordu. Bedenine gelince, ince denemezdi, yapılı bir kadındı. "Anadolu'nun ana tanrıçalarından biri," dedim içimden, ama bu düşüncemi hiç beğenmedim. Ona böyle bilgiççe yakıştırmalarda bulunarak aramızdaki uzaklığı büyütmenin ne gereği vardı!

— Rahatsız etmiyorum ya sizi bey?

Pek alçak sesle konuşmuştu, ama özentiye kaçmayan dik duruşunda, sözlerinde sezilen boyun eğmişlik yoktu.

— Yok, rica ederim. Geç otur. Demek iyileştin.

— He, iyileştim. Eksik olma, sayende bey. Sen olmasan, öyle ovunup duracaktım.

Şivesi bozuktu. Besbelli İç Anadolu'da bir yerlerdendi.

— Neydi hastalığın?

— Böbrek... Taş düşürdüm. Bu üçüncü sefer.

Oturmaya yanaşmıyordu ya, gözlerinin odanın içinde fırıl fırıl dönmesinden belliydi, canı gitmek istemiyordu.

— Güneşliymiş odanız bey...

Yüzü birden aydınlanmıştı.

— Güneşlidir ya... Gel biraz otur şuraya, pencerenin önüne.

— Eh, madem otur, dedin. Biraz oturmaylan kıyamet kopmaz ya... İskemlen de aşınacak değil.

— Bak, bunu doğru söyledin işte. Şurada biraz otursan kimseye zararı dokunmaz bunun. İskemle de aşınmaz.

Elimde olmadan onun konuşma havasını sürdürüyordum. Sırtını pencereye dönerek oturdu ya, besbelli aklı dışarıdaydı. Bana arkasını dönmenin ayıp olacağını düşündüğünden, başını bile camdan yana çeviremiyor, gözlerini iyice kaydırıp denize bakmaya uğraşıyordu.

— İskemleni şöyle yana çevir de denizi gör. Bak kayıklar da var. Suda oynaşıp duruyorlar.

— Öyle yapayım. Madem geldim oturdum, oturmuşken denizi de göreyim.

Gene de içi rahat değildi.

— Böyle burada oturmam ayıp mı yoksa, diye sordu.

— Neden ayıp olacakmış. Keyfine bak sen... İstediğin kadar otur orada. Hastalıktan yeni kalktın, güneş iyi gelir.

— Bak, bunu iyi dedin işte. Doğru söze ne denir? Hani demişler ya, "güneş girmeyen eve hekim girer," diye.

Birden çığlık atarak yerinden fırladı.

— Bak, bak vapur geliyor! Amanın şuna bak bir! Arkasında bir tane daha var. O bundan büyük.

— Her zaman vapurlar geçer buradan. Hiç görmedin mi?

— Nereden göreyim bey? Bizim oda arkada. Penceremiz de ufacık, duvara bakıyor. Öğlenleri güneş, şöyle bir yalar geçer. Güya İstanbul'a geldik, denizi bile görmedik daha.

Ayakta, bana arkasını dönmüş, denize bakıyordu.

— Yeni mi geldin İstanbul'a?

— On ay oluyor. Kıştı geldiğimizde.

Birden bana doğru döndü. Uzun uzun yüzüme baktı. İçini dökmek istiyordu sanırım. Yalnız bana yeterince güvenemiyordu. Ne biçim bir adam olduğumu araştırıyordu aklı sıra. Sonra gene konuştu:

— On aydır hiç dışarı çıkmadım. Bir kez gene ağrım tut-

muştu da bizimki doktora götürmüştü beni. Bir o zaman çıktım işte.

— Ahmet senin memleketlin falan mı?

— Yoo, nereden çıkardın şimdi bunu? Birden telaşlanmıştı. Neden memleketlim olsunmuş Ahmet? Hem ben onun nereli olduğunu bile bilmem. Bana ne Ahmet'ten?

— Ona güvendiğin için sordum. Hani yalnız Ahmet'le konuş demiştin ya...

— İyi çocuktur da... Saf zavallı. Selami gibi beni gözetlemez. Bu Selami'nin beni gözetlemesini de bizimki istedi. Kıskanıyor. Sonrası burası erkek dolu. Selami bizimkinin memleketlisi olur. Otel kâtibi önce beni istemediydi. Otele kadın alırsa başı belaya girer diye... Buraya giren çıkan belirsiz, gördün ya sen de. Sütü bozuğun biri bakarsın hırtlık eder. İşte bu yüzden dışarı çıkarmazlar beni. Yani yalnız kıskançlıktan değil.

— Kocan mı o adam?

— Hangi adam?

— İşte şu beraber oturduğun...

Kendisine soru sormamışım gibi arkasını dönüp denize bakmaya başladı. Sonra:

— Gideyim, dedi, olur da Selami'nin beni gözetleyeceği tutar. Buraya geldiğimi bilmesin. Siz de sakın aramayın beni.

— Olur, aramam. Ama sen sıkıldıkça gel. Denize, vapurlara bakarsın.

Başını salladı, çıkıp gitti.

Sonra sık sık uğradı. Öğleden sonraları geliyordu. Belki en tehlikesiz saatler bunlardı. Ya da öğleden sonraları odamın güneşli olduğunu biliyordu. Ama on, on beş dakikadan fazla kalmazdı yanımda. Pencerenin yanındaki iskemleye hemen kalkıverecekmiş gibi ilişirdi. Gözleri ara ara kapıya giderdi. Bakışları kuşkulu olurdu. Bana bir şeyler anlatmaya çalışıyordu, ama konuşmasını hep yarıda kesiyordu. Çoğunlukla anlattıkları daha önceki günlerde söyledikleriyle çelişirdi. Aslında başından geçenleri hiç merak etmediğimden, sorular sorarak canını sıkmıyordum. Önemli olan odama gelmesiydi. Kara gözlerini üzerime diktiği zamanlar heyecanlanıyor, yüzü güneşten pembeleşince seviniyordum.

Anlayabildiğim kadarıyla, ötekiler gibi bir kamyon sürücüsü olan Hüsnü'yle baba evinin bulunduğu kasabada tanışmışlar. Hüsnü onu –gazetelerde yazıldığı gibi– evlenme vaadiyle kandırıp buraya getirmiş. Ama İstanbul'a gelince nikâhı kıydırmamış. Gülümser de ayıp olur düşüncesiyle bir türlü "hani ne oldu bizim nikâh," diye soramıyormuş.

— Ama benden bıktı sanma sakın, diye telaşla ekliyordu, eskisi gibi düşkün. Yok bıkmadı. Hiç bıkar mı? Beni sevip durduğu kıskançlığından belli. Kıskandığından kapıyor odaya. Odamda sıkılıyorum sıkılmasına ya, ne yapsın, o da günlerce kamyon sürüyor, dere tepe aşıyor. Buraya gelince de serilip yatıyor. Beni gezdirecek hali kalmıyor besbelli. Kimi günler de kahveye gider. Eee, ne yapsın? Memleketlileriyle yarenlik edecek, özlemini giderecek. Oturup benimle konuşacak değil ya... Erkek kısmı kadınlarla konuşmaz ki. Ama sen konuşuyorsun benimle. İhtiyar olduğundan besbelli.

"Hakkın var," dedim içimden. "İhtiyarlığımdan olacak."

Bir gün:

— Memleketinde kimin, kimsen yok mu? diye sordum.

— Vaaar, dedi. Var elbette. –Nedense pek telaşlanmıştı. – Anam var, babam var, kardeşlerim var. Ayırca sürüyle de hısmım var.

— Yanlarına gitsen, dönsen memleketine, seni isterler mi?

— İsterler ya, neden istemesinler ki! Ama dönmem.

Odamda, onun için yiyecek bir şeyler bulunduruyordum. Haşlanmış tavuk, börek, pasta, tatlı, meyve... Önüne koyduğum yiyecekleri büyük bir iştahla yiyordu. Uzun bir boynu vardı. Teni öyle inceydi ki, saydam denilebilirdi, mavi damarları görünüyordu. Lokmaları yutarken, onların boğazından aşağı inişini görebiliyordum. Yutkunurken mavi damarları daha belirginleşirdi. Onu doyurmak tatlı bir duyguydu. Gülümser'i kucağıma alıp, lokmaları kendi elimle ağzına vermemek için güç tutardım kendimi.

Bir gün ağlayarak yanıma geldi. Artık Hüsnü'yü istemiyordu, hayvanın biriydi o, leş gibi de kokuyordu. Ayrıca Gülümser, anasını, babasını, memleketini özlemişti. Belki de kendinden büyük birine ihtiyacı vardı artık. Öyle söylüyordu.

— Gitsene memleketine, dedim.

Durakladı. Benden böyle bir cevap beklemiyordu anlaşılan. Bir süre beni süzdü. Sonra önüne baktı.

— Hüsnü gelir arkandan merak etme, dedim. Hem bu kez mecbur kalır, anandan babandan seni ister. Nikâhlanırsınız.

Karşımda taş gibi duruyordu. Oysa sevineceğini sanmıştım.

— Gitmen için gereken parayı ben veririm, diye yeniden denedim. Otobüs biletini de alırım.

Sanki hiçbir öneride bulunmamıştım. Ağladığını, Hüsnü'yü sevmediğini bile unutmuş görünüyordu. Anasının, babasının da sözünü etmedi bir daha. Vapurları seyretti, baklava yedi, gitti.

Ertesi gün gene geldi. Bu kez sabahtan hem de. İçeri girer girmez:

— Sahi çok paran var mı senin, diye sordu.

Güldüm:

— Çok param yok, ama seni memleketine gönderecek kadar var.

Artık o sessiz, sakin, ürkek kadın değildi. Odanın içinde dolanıp duruyor, ellerini oğuşturuyor, arada, neler söylemek istediğini bir türlü anlayamadığım bakışlarını yüzüme dikiyordu.

— Ne kadar para verebilirsin bana?

— Bilmem, ne kadar gerekirse...

— İki yüz verebilir misin?

— Veririm.

— Biletimi?

— Onu da alırım.

— Olmaz. Sen bu işe karışma. İki yüzü ver, bilet parasını da ver, ben gider biletimi kendim alırım.

— Bileti nereden alacağını bilmezsin ki. Bu işi bana bırak.

— Olmaz dedim ya. Hüsnü anlarsa seni öldürür sonra. Parayı ver, gerisine karışma.

Çaçaron bir müşteriye benziyordu şimdi. Benimle neredeyse pazarlık ediyordu. Üstelik sevineceğine, yüzüme öfkeyle bakıyordu.

— Otursana, dedim.

— Parayı şimdi ver.

— Ne zaman gideceksin?

— Yarın... Yok, en iyisi bugün. Bugün giderim.

İki yüz elli lira verdim, aldı. Bir süre gözlerini gözlerime dikip öylece durdu. Sonra gülümsedi. Adı Gülümser'di, ama on gündür ilk kez görüyordum güldüğünü. Ne var ki, gülünce çirkinleşmişti, gülüşü kötü bir izlenim bırakmıştı üzerimde. Hatta "iyi ki gidiyor," diye düşündüğümü bile hatırlıyorum.

Sonra ağzını bile açmadan çıktı, gitti. Biraz daha oturmasını istemek içimden gelmedi.

Daha sonra olup bitenleri böyle uzun uzun anlatamayacağım. Gece saat on bir falan olmalıydı, otel katibi durup dururken odama geldi. Sıkılmış görünüyordu. Bana Gülümser'e para verip vermediğimi sordu. Saygılı ve içten davranıyordu. Gene de ağzımı arar gibi bir hali yok değildi hani. Meğer Gülümser parayı benden alır almaz, nasılsa otel kâtibine ve Selami'ye görünmeden sokağa fırlamış. Çarşıları dolaşmış, tıpkı kentlilerinki gibi giysiler, pabuçlar, çantalar almış. Bu arada dudak boyası bile alıp dudaklarına sürmüş. Hüsnü akşam dönünce kıyametler kopmuş. Gülümser paraları benden aldığını saklamamış. Bunu duyunca Hüsnü benim odamın kapısını yumruklamaya başlamış. Neyse ki, o sırada ben otelde değildim. Gülümser'in o gün sahiden gideceğini düşündüğümden, iyice hüzünlenmiş, gidip bir yerde içki içmiştim. Hüsnü'nün çıkardığı şamataya katip koşmuş. İşi öğrenince, benim gibi efendi bir adamın böyle bir uygunsuzluk yapmayacağını, Hüsnü gibi bir serserinin de karşıma çıkmasına asla izin vermeyeceğini kesinlikle söylemiş. Hüsnü'yü de yatıştırmış.

— Çünkü efendim, diyordu otel katibi, bu Hüsnü benim hısmım olur. Karıyı otele alırsan, eninde sonunda bir hır çıkar diye anlattımdı kendisine, dinlemedi.

Ben Gülümser'le nasıl tanıştığımı, kıza acıdığımdan evine dönmesi için kendisine para verdiğimi anlatınca kâtip güldü:

— Beyim, dedi, kimin evine dönecekmiş ki Gülümser? Kocasının evine mi yoksa? Onun evli olduğunu bilmiyordunuz, değil mi? Hüsnü ise kim bilir kaçıncı dostu... Siz iyi bir insansınız. Anlattıklarınıza inanıyorum ya, kusura bakmayın. Hani sizin iyiliğiniz için... Burada durmayın artık. O karıyla karşılaşır, üzülürsünüz. Hüsnü derseniz, kışkış akıllının teki. Tutar, bir müna-

sebetsizlik eder, canınızı sıkar. Ona uymak da size yakışmaz. Az ötede iyi bir otel var, Ahmet bavulunuzu kapıp götürsün oraya. Aklınıza kötü bir şey gelmesin. Ben yalnız sizi düşünüyorum. Kusura bakmayın artık... Ne yapalım, bizim otel böyle işte.

Çantamı alıp hesap görmek için aşağı indiğimde, kâtip iki yüz elli lira uzattı.

— Hüsnü kızmazsa kalsın, dedim. Gülümser hastaydı, kimsesizdi. Ona yardım ettim, hepsi bu. Yaşlı bir adamım ben. Gülümser'den büyük kızım var. Bana yalan söyledi gerçi, ama ne yapalım? Geçmişini biliyor muyuz? Anasız babasız büyümüştür belki. Belki kocası çok kötüydü. İnsan genç yaşta durup dururken bu yola düşmez ya... Benim odamı sevmişti Gülümser. O adama söyleyin de, benim odama taşınsınlar. Gülümser pencereden bakar, oyalanır. Güneşe de ihtiyacı var. O zaman önüne gelenle aldatmaya kalkışmaz belki. Gencecik kadın, çocuk neredeyse... Hayvan gibi loş odalara kilitlenir mi hiç...

— Ah beyim, ah, dedi otelci, içini çekerek, bu yaşa gelmişsiniz ya, dünyayı, insanları hiç tanımıyorsunuz. Ya da yüreğiniz çok iyi. Gülümser'i sokağa bakan odaya koymak ha? O zaman –sözüm meclisten dışarı– burası kerhaneye döner. Gülümser pencereden bakar, el salladığı adam soluğu yukarıda alır. Siz alın şu paranızı hele. Hüsnü bu parayı veremeyecek kadar yoksul değildir, üzülmeyin. Böylece hak yerini bulmuş oldu. Boğaz tokluğuna kadın kapatmak neymiş anlasın. Buyurduğunuz gibi o da can... Giyinmek ister, azıcık dolaşıp hava almak ister. Sayenizde giyindi, kuşandı işte. Varsın, parasını da dostu ödesin.

Her şeyi denedim. Şimdi ne olacak? Evden kaçtım, Nevin'e gittim. Otelleri denedim. Bir kadın sevdim. Dağ bayır dolaştım. Kahvelerde, pis lokantalarda kamyon sürücüleriyle arkadaşlık ettim.

Deneyecek ne kaldı?

Nisan

— Gerçekten gazete okumak istemiyorsunuz, değil mi? diye sordu Dürnev Hanım. İyi... Hani ben engel olmayayım da... İsterse-

niz söyleyin, hemen gidip getireyim. Ama bana kalırsa, gazete okumayın. Olup bitenlerin hiçbirine aklım ermiyor. Belki siz anlar, bana da anlatırdınız. Belki değil, mutlaka... Benim gibi cahil misiniz ki... Fransız Devrimi'ni, General Washington'ı, eski zamanlarla ilgili her şeyi biliyorsunuz. Bilmekle de kalmıyor, bir güzel açıklıyorsunuz. Günümüzde olup bitenleri de, hemencecik anlar bana anlatırdınız. Ama gene okumayın, derim bana sorarsanız. Kara kara başlıklar atıveriyorlar. Her bir harf parmağım boyunda... Tam şu kadar... Gittikçe de büyüyorlar. İlk sayfanın yarısını başlıklar kaplıyor. Kısacası siz hastalanalı çok şey değişti... Fransa'daki gibi bir devrim mi olacak dersiniz? Tutuklamalar, ölümler, giyotinler... Hani anlatmıştınız bana, herkes birbirini kesiyordu... Yoksa bir savaş mı? Ne korkunç şey Tanrım. İstanbul'un işgali aklıma geliyor da... Üzerimize çevrili toplarıyla koca koca gemiler Boğaz'ı doldurmuştu. Sonra İkinci Dünya Savaşı sırasında, Almanlar sınıra dek gelince, Hükümet, İstanbul'un boşaltılmasını istemişti. Yaz boyunca sokaklar ıssız kalmıştı. Siz o zaman İstanbul'da mıydınız? Ama bir savaş olmaz, değil mi? Diyorlar ki, Ortadoğu'da bir savaş olursa bize de bulaşırmış. Doğru mu sizce? Her neyse... Savaş olsa da olmasa da, bana sorarsanız, o güzelim günlerimiz uçtu gitti, derim. Bir daha da gelmeyecek. Gazetelerden belli işte. Eskiden hoşça vakit geçirmek için gazete okurduk. Bayağı da eğlenirdik. Bir zamanlar Mısır Kralı evlenmişti. Şu Faruk... Yirmi yaşında bile yoktu o zamanlar. Yakışıklı bir delikanlıydı. Türk soyundan gelme derlerdi de, kıvranırdık. Kraliçe Feride de dünyalar güzeliydi. Gazeteler boy boy resimlerini bastılardı. Öyle ya, uğraşacak ne vardı başka? Ama o ne ihtişamdı öyle! Mücevherler, tuvaletler... Düğünle ilgili bütün resimleri kesip saklamıştım. Hâlâ durur. Dilerseniz gösteririm size. Hoş, şimdi Kral Faruk da kim oluyormuş diyeceksiniz. Orası doğru. Ama sonradan şişmanladı, pis pis işler yaptı, ülkesinden kovuldu. Daha sonra da öldü gitti. Ama biz o zaman nereden bilecektik! Taçlar, nişanlar, güzel kadınlar gözümüzü kamaştırıyordu. Yabancılarla salt bu düğünler yüzünden ilgilenirdik zaten. Burnumuzun dibinde ülkeler çiğnenir, "bize bulaşmasın da," derdik. Çin'de, İspanya'da iç savaş varmış, insanlar ölüyormuş, kardeş kardeşi vuruyor-

muş, vız gelirdi. Gazeteler, on beş kiloluk hindi yetiştiren bir vatandaşın, hindisi koltuğunun altında, resmini basardı. Belediye başkanı kendisini nasıl kutlamış, elini sıkmış, uzun uzun anlatırdı. Biz de hindiye bakar, şaşardık, bütün gün hindi sözü ederdik. Şimdi öyle mi ama? Vietnam kapı komşumuzdan daha yakın oldu. Yalnız bir kez çok üzülmüştüm. Hitler Arnavutluk'u almıştı (yoksa Arnavutluk'a girenler İtalyanlar mıydı?). Kral da gencecik karısı, üç günlük yavrusuyla kaçmıştı. Onların da resimlerini kesip saklamıştım. Sürgündeki kral ailesi için neredeyse yas tutuyordum. Şimdi ölü insan resmi göre göre yüreğim nasır tuttu. Elli kiloluk karpuzlarla, on beş kiloluk hindilere şaşmamayı da öğrendim. Gene de diyorum ki, bana göre hava hoş, şunun şurasında kaç günlük ömrüm kaldı? Ama gençlere yazık... Ne biçim bir dünyada yaşayacaklar? Biz hiç değilse bir ara sevinmiştik. Onların sevinecek zamanları olacak mı dersiniz?... İyi ki çocuğum yok.

Birden ağlamaya başladı. Bir süre ağladı. Sonra cebinden çıkardığı kareli bir mendille gözlerini, burnunu sildi.

— Ne oldu bize böyle? Ne güzel yaşayıp gidiyorduk işte. Sabahları kahvaltınızı getiriyordum, gazetenizle birlikte. Sütünüzü içerken benimle tatlı tatlı konuşurdunuz. Bana anlatacak bir şeyleriniz bulunurdu hep. Kimi günler, geceleri de oturur, konuşurdunuz "Mutfağınızı seviyorum Dürnev Hanımcığım," derdiniz, "daha evcil bir görünüşü var mutfağınızın. Orada oturalım." Mutfak penceresine astığım pembe perdeleri de pek severdiniz. Ben elime örgümü alırdım, siz ıhlamur ya da limonlu çay içerdiniz... Neden değiştik? Bir cevap bulup verebilecek misiniz bana? Genç olsaydık... Gençler hayatın içinde yoğruldukça elbette değişirler, ana babalarına burun kıvıracak denli değişseler bile, bu haklarıdır bana sorarsanız. Bizse yaşımızı başımızı almışız. Durmuş, oturmuş insanlarız. Neden değiştik? Çevremize ne oluyor? Neden ikide bir başınızı alıp gidiyorsunuz? Neden böyle üzgünsünüz?... Özür dilerim, sizi yormamalıydım. İşte susuyorum... Şimdi siz sahiden gazete istemiyorsunuz, değil mi?

— Hayır.

— El radyomu getirsem... Şarkı, türkü dinler, oyalanırsınız. Sonra radyo oyunları da var...

— Radyo da istemem.

— Böyle tek başınıza sıkılacaksınız.

— Sıkılmam Dürnev Hanım. Ömrümün sonuna dek bu odada kalabilirim. Gerçi pek güzel bir oda değil, ama ne çıkar?

Galiba hâlâ Nisan'dayız.

Dürnev Hanım gelip oturuyor; varlığı, karşımda oturuşu, konuşmaları, odanın içinde sürekli bir sesin bulunması artık canımı sıkmıyor. Çünkü insanın sinirlenmesi, canının sıkılması, keşke şimdi şöyle olacağına böyle olsaydı demesi için gereksindiği güç, kuvvet bende yok. Hem Dürnev Hanım gelince, geceleri oturup yazacak bir şeylerim oluyor. Bu da, hiç yoktan iyi. Karanlık basınca, özellikle çorbamı, ıhlamurumu içtikten sonra, canımın gerçekten sıkıldığını saklayacak değilim.

— Biliyorum, beni istemiyorsunuz. Bu yüzden size kırılmıyorum. Çünkü yalnız beni değil, kimseleri istemiyorsunuz. Neden güceneyim. Ama ben sizinle birlikte olmayı istiyorum. Sizinle konuşmadan, tıpkı eski günlerimizde olduğu gibi, sizinle uzunca bir süre beraber olamadan yapamıyorum. Önceleri kendimi tuttum. Sonra dedim ki, ne yapalım, o alıştırdı beni birlikte oturmaya, birlikte konuşmaya. Şimdi de aynı şeyleri istemek hakkım. Sakın kızmayın, işte aynen böyle, hakkım dedim. Arada bir de hakkımı istemeye geleceğim. Üstelik konuşmanız da şart değil hani. Yanınızda oturmak da yetiyor bana. Bunca yıldır can yoldaşı olduk birbirimize.

İşte böyle uzun uzun söylendi durdu dün gece. Bir ara dayanamadım:

— Konuşmalarınız sıkmıyor beni Dürnev Hanım, dedim, siz konuşmaları sürdürün. Belki bu arada bulmaya çalıştığım bir şeyi bulurum olur da... Belki ben de birilerini, bir şeyi gereksiyorumdur. Öyle ya, madem yaşıyorum. Ama bu nedir, bulamıyorum. Ola ki siz konuşurken birden buluveririm.

Böyle söyledim, ama hemen ardından pişman oldum. Neyi bulacaktım ki... Bütün bunlar sönmeye yüz tutan bir mumun son bir gayretle titremesinden başka ne olabilirdi? Söndüğü-

mün bilincindeydim. Belki kendim için değil –eski bir alışkanlığı elimde olmadan sürdürerek– Dürnev Hanım'ın hatrı için konuşmuştum. Cevap bekleyen birinin karşısında sürekli susmak çok zor. Hem Dürnev Hanım da benim gibi çoktan sönmüş. Ne var ki, kendisi bunu bilmiyor.

— Ah bir bulsanız, diye sevinçle bağırdı. (İşte gereksiz yere sevindirmiş, umutlandırmıştım onu.) Bu ikimizin de işine yarardı. Bundan sonrası için çok geç mi diyeceksiniz? Siz neyse ya, benim için, doğru. Yetmiş yaşındayım. Gene de bilinmez, çünkü ben ana yönünden Çerkez, baba yönünden de Gürcü'yüm. Çerkezler dayanıklı olurlar, bilinen şey, Gürcüler de çok yaşarlarmış. Demek istiyorum ki, hiç belli olmaz, bakarsınız doksanıma dek yaşarım. Yani yeni bir şeyler öğrenmek için belki de geç kalmamışımdır. Hem yüz elli yaşında ölen bir kadına sormuşlar (tabii ölmeden önce sormuşlar), demişler ki, "bunca yıl yaşadın, anlat bakalım, neler biliyorsun?" Kadın, "yalnız dünü biliyorum," diye cevap vermiş. Demek ki, yarın ölecek olsam bile, bugün bir şeyler öğrenmem yararsız olmayacak... Ne dersiniz? Öyle bir bulanıklık içindeydim ki... Sizden başkası bana yardım edemez. Çünkü bir sürü kitap okuyor, üstelik okuduklarınızı anlıyorsunuz. Bense, hep söylerim ya, cahilin biriyim.

— Ben de sizin kadar cahilim Dürnev Hanım, hiç merak etmeyin, dedim. (Madem bir kez ağzımı açmıştım, artık konuşmak zorundaydım.) Üstelik son treni de kaçırmış bulunuyorum, bilirsiniz hep öyle denir. Ne zaman kaçırdığımın da farkında değilim. Hem buna hayıflanmayacak kadar yorgunum. Kendimi yüz yaşında hissediyorum. İyi ki atalarım Çerkez ya da Gürcü değil, çok yaşamak benim neyime? Altmış yaşımda böyle yorulursam... Bana böyle geliyor ki, otuzumda, kırkımda bir yerlerde yaşamım durdu, gene de yüz yıl yaşamışım gibi yorgunum. Gelin de çıkın işin içinden.

— Aman susun, dedi Dürnev Hanım, neredeyse bağırarak, boyuna ölümden söz edip durmayın. Pekâlâ yaşıyoruz işte. Başkalarıyla birlikte olmayı istemek bile az şey değil. Bana kalırsa insanın yaşadığını duyması için, bir başkasının yardımını gereksemesi bile yeterlidir. Bu düşünce size aykırı gelebilir. Çünkü siz gururlusunuz. Bense işte gördüğünüz gibi, karşınıza otur-

dum, yardım dileniyorum. Siz de "olmaz," diyorsunuz. Zararı yok. Ne yapalım, bunları konuşmak bile yetiyor bana. Belki de bencilim, yalnız kendimi düşünüyorum.

Bir ara sustu. Sonra sesi titreyerek:

— Yazık, beni hiç sevmiyorsunuz artık, dedi, hiçbir sözüm etkilemiyor sizi. Oysa biliyorsunuz, sizden başka kimsem yok. Belki benden tiksiniyorsunuz da. Olsun. Buna da razıyım. Yokluğunuzdan iyidir gene de. Sizi beklemekten, acaba dönecek misiniz, ne zaman döneceksiniz, diye kıvranmaktan iyidir.

Esnemeye başlamıştım. Son günlerde böyle oluyor, elimde değil, gözümden yaş gelinceye kadar esniyorum. Esnerken içimden bir şeyler çıkıyor sanki, bitkin düşüyorum.

Sonra Dürnev Hanım gitti.

Üç gün sonra

Tekdüze, herkes gibi yaşamanın kolaylığından, o korkunç ölçüde güç kolaylıktan, gönlümce yaşamanın kolayca üstesinden gelinen zorluğuna sığınmıştım günün birinde. Ne değişti? İkisi arasındaki ayrımı bulmak elimden gelmiyor. On bir yıl gönlümce yaşadım. On bir yıl kendime hiçbir yeni şey katmadan... Okuyup öğrendiklerim bana ne kattı? Hiç... Yaşadığım günler ömrümü parçaladı. Ondan bir şeyler götürdü, dağıttı. Bütünlüğünü bozdu.

25 Nisan

Dama bakıyorum. Bu, kaçınılmaz bir şey... Gözlerim açık olduğu zamanlar, uyumadığım zamanlar hep bakmak zorundayım. Bu odada on bir yıldır oturuyorum. Bir, bir buçuk aydır da (yoksa iki mi, zamanın önemi kalmadı artık) yalnız duvarlara, tavana bakıyor olmalıyım. Ama nedense, ayrıntılara hiç dikkat etmemişim. Şimdi pek çok şeyi ilk kez görür gibiyim.

Tavan tahta... Yeşil boyalı, ama zamanla griye dönüşmüş, solmuş, kirlenmiş. İlk kez saptıyorum bunu. Tahtaların çoğu-

nun arası açık. Gene de yağmur sularının sızdığı olmadı hiç. İç tarafı sağlam döşenmiş olmalı. Anlaşılan kiremitlerde de çatlak yok. Gözüm pek seçmiyor, ama tahtaların sinek pislikleriyle beneklenmiş olduğuna yemin edebilirim. Duvarlar çok pis, badana ister. Dürnev Hanım kaç kez "odanızı boyatalım," demişti ya, kargaşalığa gelemediğimden istememiştim. Dürnev Hanım haklıymış, gerçekten pismiş duvarlar. Ama böylelikle tekdüze bir görüntüden kurtulmuş oluyorum. Tavana yakın yerler kararmış sözgelimi. Eskiden duvar takviminin bulunduğu yerde, isten bir çerçeve görülüyor (Uzun süre duvar takvimi kullanmıştım, alışkanlık... Geçen yıl son yaprağı kopardığımda, boş kartonu atmış, yerine yenisini almıştım. Duvar takvimi oyalar insanı. Oyalamasına oyalar da, ben bıkmıştım artık. Çünkü bütün fırtınaları, sayılı günleri, atasözlerini ve manileri ezberlemiştim. Bektaşi, Nasrettin Hoca ve Atatürk fıkralarını da... Takvim yaprakları, geveze ve bunak ihtiyarlara benziyor artık.)

Kimi yerlerde sıvalar dökülmüş. Gözümü dikip baktığımda, soluk sarı renk üzerine önce mavi, eflatun, daha sonra da mor lekeler olarak görünüyorlar. Renk değişimleri oyalıyor beni. Gözümü uzun süre kapalı tutup açtığımda koyu sarı, turuncu, giderek kırmızı bile oluyorlar. Bu sıvası dökülen yerlerle oyun oynuyorum. Gözlerimi kapıyorum. İçimden niyet tutuyorum, açtığımda falanca rengi göreceğim diye. "Mavi göreceğim," dersem, sonra da sahiden mavi görürsem, kazanıyorum. Ama şimdiye kadar pek az kazandım. Tabii oyunun bir hilesi bulunabilir. Gözlerimi elli, yüz, beş yüz, bin sayıncaya dek sırayla kapalı tutarım. Açınca gördüğüm renkleri yazarım. Ama bu iş yorucu. Hem o zaman belki de oyunun tadı kaçar. Karşımda kim var da, kimi aldatacağım? Daha sonra oyundan bıkınca denerim belki.

Duvarlar böyle işle. Yukarıda anlattığım gibi... Odamın öteki bölümlerine henüz bakmadım.

Birkaç gün sonra

— Size bir şey söylemek istiyorum. Daha doğrusu bir soru bu... Sorular. Kusura bakmayın. Kızarsanız diye korkuyorum. Beni meraklı bir kadın sanmanızdan çekiniyorum.

— Korkmanız gereksiz Dürnev Hanımcığım. Sorunuz gerçekten canımı sıkacak olursa cevap vermem.

Bir süre oyalanıyor odanın içinde. Ellerini oğuşturuyor. Yapılacak iş bulamadığından iskemlenin minderini silkeliyor. Minderin çiçekleri dikkatimi çekiyor. Bu çiçekli minder iyi oyalar beni diye düşünüyorum. Daha doğrusu, Dürnev Hanım gidince yani, elime alıp iyice bakmalıyım. Şimdilik iskemleye bakıyorum. Minder kaldırılınca oturacak yeri görüverdim. Hazeran mı derlerdi, bu hasıra benzeyen nesneye? "Hazeran koltuklar" diye sözü geçer kimi romanlarda. Soylu bir zenginliğin simgesidirler. Ama benim iskemlem iyice eski. Minder de boşuna konmamış. Hazeran'ın ortası yırtık.

Dürnev Hanım sorusunu sormadan gidiyor.

Akşam çorbamı getirdiğinde:

— Bana pek sıkı tembih edilmişti ama, diyor, gene de söyleyeceğim. Yutkunuyor. Cesaretini toplamaya çalıştığını sezinliyorum.

— Dün bir hanım gelmişti. Tam bir hanımefendi yani. O gene gelirse, kendisiyle görüşür müsünüz?

Çorbamı içiyorum.

Beni ancak çiçekli yastık kurtarabilirdi. Dürnev Hanım odadan çıkar çıkmaz, yastığı kucağıma aldım. Lacivert zemin üzerine beyazdan ve eflatundan küçük çiçekler, yeşil yapraklar vardı. Birer birer baktım; çiçeklere de, yapraklara da... Hepsiyle merhabalaştım, tanıştım. O kadar çoklar ki... Kaç tane olabilirler? Küçük bir yastık bu. Gene de yüzden fazla çiçek vardır üzerinde. Olmazsa üşenmez sayarım. Çünkü düşünmemeliyim. En küçük bir tedirginlik dengemi bozabilir. En iyisi çiçekleri saymak... Bakıyorum, minderin alt yüzü de aynı kumaştan... Demek ki pek çok çiçeğim var. Ve bana çok iş düşecek.

Çiçekleri saydım: Altlı üstlü iki yüz seksen beş tane. Yüz otuz yedi tane de yaprak var. Gene de bu sayı doğru olmaya-

bilir. On kez saydım. Üçünde yukarıda yazdığım sayıları buldum. Ötekilerde hep başka başka sayılar bulmuştum. İki yüz seksen beş çiçek ve yüz otuz yedi yaprak doğru bir sayı olabilir bu yüzden. Yanlış da olabilir. Çünkü yastığın tam oturduğum yere rastlayıp da çukurlaşan orta yerinde kumaş eprimiş; çiçekler, yapraklar iç içe girmiş gibi görünüyorlar. Bu yüzden oradakileri saymakta güçlük çektim. Olmazsa gene denerim. Ama yarın. Şimdi çok yorgunum.

Ertesi gün

Doğru saymışım: Minderde iki yüz seksen beş çiçek ve yüz otuz yedi yaprak var.

Mayıs gelmiş olmalı

Dışarıda güneş vardı. Dayanamadım, pencereyi açtım, uzanıp baktım. Damları, çatı katlarını gördüm. Hüzün, artık yaşıma yakışmayan bir duygudur. Yoksa Don Kişot "Mahzun Yüzlü Şövalye" unvanını aldığında benim yaşımda mıydı?

Beethoven'in dörtlüsünü düşündüm elimde olmadan. "Güneşli günlere de yakışır!" Elbette öyle, yakışır. Matematiksel bir uyumu var. Şaşmaz, kusursuz... Bu boyutlara göre yaşayan insanlar da vardır. Onlar çatılara bakıp bakıp da hüzünlenmezler. Mutluluğun, kısacası yaşamanın sürekli bir değişim, matematiğe uygun bir değişim ve gelişme olduğunu bilirler.

Damları, bacaları saymaya kalkışmadım, pencerenin önünden hemen çekildim.

Geceleri uyuyor muyum, ne yapıyorum belli değil. Boyuna düş görüyorum. Öyle ki, sabahları bir dövüşten çıkmışım gibi yorgun, her yanım sızlayarak uyanıyorum.

Her şeye alışılır... Hep böyledir bu... Hep böyle söylenir. Ben de odama alıştım. Yatağıma alıştım. Canımın sıkılmasına da alıştım. Ama bahara alışılmıyor.

Sabahları kuş cıvıltılarıyla uyanıyorum. Buna alışamadım.

Penceremde güneş, yukarda bulutsuz bir gökyüzü oluyor. Masmavi. Güneşe, gökyüzüne de alışamadım.

Kimi sabahlar gözlerimi açtığımda pencerenin önünde oluyor kuşlar. Onları görüyorum. Cıvıltılarını duyuyorum. Ne saçma, diyorum kendi kendime. Alışamıyorum.

Gene bir mayıs günü

Kahvaltımı bitirmiştim, masadan kalkmak üzereydim. Dürnev Hanım hışımla içeri girdi. Yanıma gelirken, ağzının ucuna yapıştırmayı adet edindiği o çekingen gülümseme yoktu yüzünde. Cadaloz bir mahalle karısına benziyordu. Elinde dörde katlanmış bir gazete vardı. Getirdi, masanın üzerine, tam önüme koydu. Kara çerçeveli küçük bir ilan gördüm. Zaten Dürnev Hanım da bakar bakmaz göreyim diye ilanı önceden kırmızı bir kalemle işaretlemişti. ÖLÜM yazıyordu ilanın başlığında (oysa benim bildiğim ölüm bildirme işini sessizce, gürültüsüzce yapmak isteyenler bile, hiç değilse VEFAT diye yazdırırlar). İlanı okudum. 13... doğumlu, eski bankacılardan Mehmet Taşçı'nın ölümü bildiriliyordu. İlanda kızımın, ayrıldığım karımın, damadımın, torunlarımın (böylece damadımın ve torunlarımın adlarını da öğrenmiş oldum) ve yüzlerini çoktan unuttuğum birtakım hısım akrabanın adları da sıralanıyor, yakınlık derecelerimiz de belirtiliyordu. Yalnız bütün ölüm ilanlarındakinin tersine, cenaze namazımın kılınacağı camiden, gömüleceğim mezarlıktan söz edilmiyordu.

İlanı okudum ve sustum. Dürnev Hanım ellerini beline dayamış, yüzünde kim bilir nasıl bir öfkeyle (öyle olması gerekirdi ya, ben görmüyordum) bekliyordu. Ben suskumu sürdürüyordum. Ne söyleyebilirdim ki! Sonunda o dayanamadı.

— Ne diyorsunuz bu işe, diye sordu.

Sesiyle kınıyordu beni. Sanki hırsızlık yapmış, adam öldürmüş ya da buna benzer bağışlanmaz suçlar işlemiştim. Oysa olan biten pek basitti; yalnızca ölmüştüm. Bundan ötürü de kimse suçlanamaz.

— Yanlışlık olmalı, dedim omuzlarımı silkerek. Ne var ki,

umursamazlığımla Dürnev Hanım'ı yatıştıracağımı sanmıyordum. Yarın gider yazı işleri müdürünü görürüm, diye eklemek zorunda kaldım. Siz de bilirsiniz, bu gazeteler yalan yanlış demez, akıllarına geleni yazarlar.

— Bugün gidin, dedi Dürnev Hanım, buyururcasına.

— Daha hastalığım geçmedi, yorgunum. Yarın da gitsem olur.

Dürnev Hanım tekdüze sesiyle:

— Gidecekseniz, bugün gidin, dedi.

Doğrusu ölüm ilanı beni hiç tedirgin etmemişti. Ama madem Dürnev Hanım bu kadar önemsiyordu, gitmeliydim. Bana bunca iyiliği dokunmuştu. Hem olur ya, üst katında bir ölünün oturmasından hoşlanmayabilir. Bu, en doğal hakkı onun. Ya da bir ölünün artık kira ödemeyeceğini düşünüyordur belki. Neden olmasın?

— Peki, dedim, hemen şimdi gidiyorum.

Haftalardır odamda kapalı kaldığımdan merdivenlerden inerken dizlerim titriyordu. Durağa varıncaya kadar epeyce güçlük çektim, sonra alıştım.

Gazete idarehaneleri korkutur beni. Nedense gazetecileri, biz okuyucularını aşağılayan kişiler olarak düşünmekten kendimi alamamışımdır. Muhabirler bile bir yargıç kadar ürkütürler beni. Bu yüzden bürodan içeri girerken yüreğim çarpıyordu. Üzerinde "Yazı İşleri Müdürü" yazılı kapıyı vururken de dizlerim titriyordu.

Odaya girince şaşırdım. Basamakları eğri büğrü, karanlık koridorları hela kokan eski hanla hiç ilgisi yoktu bu odanın. Geniş ve çok aydınlıktı. Tavana kadar uzanan pencerelerin önündeki kocaman bir camlı masanın ötesinde ufak tefek bir adam oturuyor, bir şeyler yazıyordu. Başını aldırmadan "buyurun," dedi. Masaya yanaştım, yazı işleri müdürünün tam karşısında durdum. O birkaç yaprak çevirip, üzerlerine iki üç sözcük karaladıktan sonra başını kaldırdı:

— Bir şey mi istediniz?

Ağzımı açmadan gazeteyi uzattım. İşaretli yeri büyük bir dikkatle okudu. Sonra bana gazeteyi tutarak "ne olmuş?" der gibi yüzüme baktı.

— Bu ilanda adı geçen kişi benim.

— Ee, ne var, beğenmediniz mi?

— Yoo, neden beğenmeyeyim, pek güzel yazılmış işte. Yalnız bütün bunlar yanlış.

Elimden gazeteyi çekip aldı, baştan okudu:

— Bir yanlışlık varsa hemen düzeltelim, dedi. Nedense canı pek sıkılmıştı. Ölüm nedeni mi, yoksa hısımlarının adları mı yanlış yazılmış?

— Hayır. Zaten bunların önemi de yok. Çünkü ben ölmedim.

— Durun bakalım, bir araştıralım, ilanın aslını görelim. Araştırma yapmadan, yeterince sorup soruşturmadan karar vermem ben.

Masada duran bir aygıta eğildi, alçak sesle konuştuğundan, söylediklerini pek anlayamadım. Sonra önündeki kâğıtlara eğildi. Kısık bir zil sesi duyulunca deminki aygıtın düğmesine bastı, madeni bir ses, gene pek anlayamadığım bir şeyler söyledi. Müdür işittiklerinden pek hoşlanmamıştı. Kaşları çatıldı.

— Özür dilerim, dedi biraz düşündükten sonra. Bu ilan kimse tarafından verilmemiş. Muhabirlerimden biri haber olarak vermiş. Yalnız –aksiliğe bakın– nedense ilan olarak basılmış. Bu yanlışlıktan ötürü gereken kişileri elbette cezalandıracağız. Ama bunun sizin için bir önemi olmasa gerek. Hem haber olarak yayımlansaydı kimsenin gözüne çarpmazdı. Doğal ölümlerle ilgilenen yok. Kazalar, cinayetler için de ille resim basmamız gerekiyor. Neyse, dediğim gibi böylesi sizin için daha iyi olmuş. Bizim yönümüzdense hiç de öyle değil. Çünkü gerçekten ilan olarak verilmiş olsaydı, ilanı verenden ücret alırdık. Oldukça dolgun bir ücret... Gazetemizin ölüm ilanları tarifesi yüksektir. Üstelik bu çift sütün üzerine dizilmiş, bir sürü yer kaplamış.

— İşin esasıyla hiç ilgilenmiyorsunuz ama, dedim. Artık korkum geçmişti. Rahatça konuşabiliyordum. İlanmış, habermiş, bana ne bundan? Ben ölmedim, yaşıyorum. Siz de gözlerinizle görüyorsunuz işte. Lütfen yarın bir düzeltme yayımlayın, hem de aynı yerde.

— Ne dediniz? Ne demek oluyor bu?

— Bir yanlışlık yaptığınızı, Mehmet Taşçı'nın ölmediğini bildirin.

— Amma da yaptınız canım, olacak iş mi yani? Benim gazetede şimdiye kadar verdiğimiz hiçbir haber yalanlanmamıştır. Bunu bilmenizi rica ederim. Çok titizizdir bu konuda. Muhabirlerimiz de güvenilir kişilerdir. Dürüstlüklerinin de karşılığını alırlar. Hiçbir gazete, muhabirlerine, bizimki kadar yüksek ücret ödemez.

— Eh, ne yapalım, bu kez yalanlama yayımlamak zorunda kalacaksınız. Hem kimse farkına varmaz bunun. Ölümümle ilgilenen olmamıştır ki, yalanlama ile ilgilensinler. Öte yandan insanın, yaşarken kendi ölüm ilanını okuması hoş olmuyor. Bu duygumu anlayacağınızı sanırım.

— Duygularınız beni ilgilendirmez! Dileğinizi yerine getiremeyeceğim.

— Neden ama? Siz de gözlerinizle görüyorsunuz işte, yaşıyorum ben. İnanmazsınız, buyurun kimliğimi. Bakın.

Kendisine uzattığım kimliğe gözünün ucuyla bile bakmadı.

— Bakın, dedi, oldukça yumuşak bir sesle, size inanıp inanmamamın hiç önemi yok. Bu yalnızca bir ilke sorunu. Muhabirlerimin güvenilir kişiler olduklarını söylemiştim. Onlara, ne olursa olsun inanmak zorundayım. Gazeteye gelen, bilmediğim, tanımadığım onca kişinin sözlerini, önerilerini dinleyecek olsam nasıl çalışırım? Bilmem, anlatabiliyor muyum? Yani size inanmadığımı sanıp bana kırılmayın. Dediğim gibi yalnızca bir ilkeden ötürü...

— Beyefendi nasıl olur, ben böyle etimle kemiğimle karşınızda dururken...

— Uzatmayalım, dedi bu kez sertçe. Böyle tartışarak işinize gelen bir sonuca ulaşacağınızı sanıyorsanız, aldanıyorsunuz. Bu iş burada bitmiştir. Gereksiz yere birbirimizin zamanını almayalım.

Ve önündeki kâğıtlara eğildi. Ben de odadan çıktım.

Dürnev Hanım'la karşılaşmaktan korkuyordum. Yazı işleri müdürü ile olan konuşmamı ona nasıl anlatacaktım? Hiç değilse aradan bir gün geçseydi... Merdivenleri sessizce çıktım. Ama Dürnev Hanım kapının hemen ardında bekliyor olmalıydı, ben anahtarı kilide sokarken, arkamdan seslendiğini duydum:

— Ne oldu?

— Hiç.

— Nasıl hiç?

— Yazı İşleri Müdürü yalanlama yayımlayamazmış. Bu, ilkelerine aykırı imiş.

— Yaa, dedi Dürnev Hanım ve evine girip kapısını kapadı.

Ertesi gün

Dün akşam Dürnev Hanım bana yemek getirmedi. Bu sabah da tepsiyi kapının önüne bırakıp gitmiş. Baktım, her zamanki güzelim emaye tepsi değildi bu. İçinde pirinç, mercimek ayıkladığı eski bakır tepsiyle getirmişti kahvaltımı.

Demek ki bana gitmek düşüyor. Bir kez daha yola çıkmak zorundayım. Bu kez dönmemecesine. (İstediğim bu değil miydi zaten?) Ölümüm ilan edildi. Ölümüm saptandı. Kimsenin buna karşı geldiği yok nasılsa. Zaten muhabirler de hiç yanılmazlarmış. Olsa olsa ben yanılıyorum. Onlar haklı olmalılar. Ne var ki, ölüm yolculuğumu kendim hazırlamak zorundayım. Ölüm yolculuğu denen bir şey varsa eğer. Çünkü çocukluğumdan beri duya duya alıştım. Ölüm işleminin tamamlanması için böylesi bir yolculuk gerekli. Tabii bir tür törendir bu. Ama törenin ayrıntıları beni ilgilendirmiyor. Her zaman yaptığım gibi, kapıdan çıkıp gideceğim, o kadar. Yalnız bu kez uzun boylu kafa yoracak değilim. Çanta, gerekli eşyalar, para konusunda titizlik etmiyorum. Olduğum gibi gidiyorum.

Hiçbir şeyi gereksemiyorum. Güvenlik duygumu yitirdim. Kendi güvenliğimi korumak için bundan böyle birtakım çabalara başvurmaya kalkışmayacağıma da ayrıca seviniyorum. İnsanın en çekilmez yükünün şu yapay güvenlik tedbirleri olduğunu anlıyorum. Güvenlik tedbirleri uygar kent yaşamının getirdiği bir yenilik. İnsanın kendini koruma içgüdüsünün gerektiği tedbirlerle hiç ilgisi yok. Üstelik güvenlik tedbirleri korkuyu gereksiz yere büyütüyor, çoğaltıyor, kendini koruma içgüdüsüyle hiç ilgisi bulunmayan çeşitli korkular yaratıyor. Şimdilerde, karanlık ormanlarda, ıssız ovalarda at sürmeye kalkışan yok. Tek

başına çıkılan bu tür yolculuklara "serüven" deniyor ve insanın serüven'den ödü patlıyor. Oysa eskiden tek bir kula rastlamadan saatlerce gidilirdi. Akla gelmedik bir anda, bir tepenin eteğinde ya da bir dönemeci kıvrılınca yol kesenlerin, yırtıcı hayvanların saldırısına uğramak olasılığı hep varken.

Bütün bunları neden yazdım? Ne gereği var? Anlaşılan ölümüme alışamadım daha.

Defterimi bırakıyorum. Onu nasıl yok edeceğimi düşünecek değilim. Cebimde kaç para bulunduğunu bile hatırlamıyorum. Bütün ağırlıklarımı bırakıyorum. Bedenimin ağırlığını da bilmediğim bir günde ya da saatte bırakıvereceğim.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mehmet Taşçı yağmurluğunu giydi. Dışarıda güneş vardı, ama ceketle çıkmayı istememişti nedense. Belki de gizlenmek, örtünmek gereğini duyuyordu da bunu gereksediğinin pek farkında değildi. Odadan çıkınca kapısını kapattı, kilitledi, anahtarı üzerinde bıraktı. Merdivenlerden indi. Nasıl olsa Dürnev Hanım ayak seslerini dinleyecek değildi artık. Bu yüzden adımlarının tahta basamaklarda gürültü çıkarmasına aldırmadı. Sokağa çıktı. Evini, on bir yıldır alıştığı sokağı, dükkânları bir daha dönmemek üzere bırakıp gittiğini aklına bile getirmedi. Yürürken, dünkü gibi sendelemediğini fark etti; yere sıkı ve sağlam basıyordu. Böyle güvenle ölümüne doğru gidiyordu. Bunu biliyor, aldırmıyor, aldırmadığına seviniyordu. Öte yandan bu sevinci gözünde büyütmüyordu.

Sokaklar, gelip geçenler, taşıt araçları gereksiz ayrıntılardı. Bir zamanlar (ne demekti bu bir zamanlar, yıllarca önce belki) bütün bunlara önem vermek zorunda olduğunu düşünmüş, çevresiyle ilgilenmeye çalışmış, seslere, insan yüzlerine, yapılara dikkat etmişti. Sonunda insanlarla, nesnelerle ancak yapay bir ilişki, doyurucu, sevindirici hiçbir yanı olmayan bir ilişki kurmayı başarabilmişti. Oysa bütün bu çabaları boşunaydı. Çünkü şimdi kolayca, hiç acı duymadan, hepsinden, her şeyden kopuvermişti. Yürürken birine çarpıyor, özür dilemek gereği duymuyordu bile. Arabaların önüne atılı atılıveriyor, sert bir fren yapıp duran arabanın penceresi açılıyor, kara saçlı bir baş eğiliyor, ağız dolusu küfrediyordu. Mehmet, söylenenleri duymuyor, anlamıyor, aldırmıyor, yalnızca yürüyordu.

Yolları, kavşakları geçti; vapura bindi. Karşı kıyıda iki simitle karnını doyurdu, rastladığı bir çeşmeden su içti. Akşama doğru çoğalan taşıt araçlarının, kaldırımı dolduran kalabalığın uğultusundan başı dönmeye başladı. Açtı, yorulmuştu. Bir bak-

kaldan ekmek, peynir, iki şişe su alıp bir kesekâğıdına koydurttu. Arka sokaklara saptı. Hep yokuşlara doğru yürüdü, yokuşları tırmandı. Ortalık iyice karardığında, yüksek duvarlı bir bahçenin kapı girintisine oturdu. Tenha bir sokaktı burası. Yolun bir yanı boyunca boş arsalar uzanıyordu. Ekmeğini, peynirini yedi. Su içti. Yağmurluğunu üzerine örtüp toprağa uzandı. Gece ılıktı. Uzaktan kentin uğultusu belli belirsiz duyuluyor, arada köpekler havlıyordu. Çok yorgun olduğundan gözlerini kapattı ve hemen uyudu. Gökte parlayan yıldızları göremedi.

Sabaha karşı üşüyerek uyandı. Henüz şafak sökmemişti. Gökte tek tük yıldızlar bile vardı. En yukarda tek başına parlayan yıldıza baktı bir süre. "Çoban yıldızı olmalı..." Çoban yıldızını görmeyeli yıllar olmuştu. Ayağa kalktı, gerindi. Uyuşan kaslarını çalıştırmak için uzun uzun gerindi. İçinden geldiği gibi geriniyordu. Uzayıp giden boş kaldırımın üzerinde, alacakaranlıkta, bacaklarını iki yana açmış, kollarını göğe doğru gerip sonra sağa sola doğru büküp kıvırarak sallarken, tan vaktinin dinginliği içinde, kendi bildiği Tanrı'ya tapınan bir adama benziyordu.

Yeterince gerinip uykusunu dağıtınca yağmurluğunu giydi, yere oturdu. Şişedeki suyla ağzını çalkaladı, yüzünü yıkadı, biraz peynir ekmek yedi. Karşıda bir yerlerde ufuk kızarıyordu. "Demek doğu bu yanda." Aşağıdan geçen ağır bir taşıt aracının uğultusunu duydu. Onu başkaları izledi. Ortalık ağardı. Şafak sökmüştü. Mehmet ayağa kalktı. "Doğuya doğru yürümeli şimdi. Batıdan geldiğime göre..." Karşıdaki düzlüğe yürüdü. Kuşlar hep birden ötmeye başlamıştı. "Tarla kuşu mu bunlar, nedir? Orada burada çalı kümeleri olduğuna göre belki de çalıkuşudurlar. Serçe, saksağan da olabilirler. Yazık, kuşları hiç tanımıyorum."

Öğlene doğru yeni sulanmış bir tarlaya varınca, çamura batmamak için güneşi sağına alıp kuzeye yöneldi. Acıkınca ekmek yedi, susayınca su içti. Bir çeşme başında durup dinlendi, yüzünü yıkadı, başını ıslattı. Boşalan şişelere su doldurdu. Sonra uzaktan denizi gördü. Deniz güneşin altında çizgi çizgi parlıyordu. Maviliği belli değildi. Denize bakıp neden oyalanmıyordu? Öyle çok zaman vardı ki. Ya da hiç yoktu. Her iki durumda

da, durup denizi seyretmesi gerekirdi. Oysa deniz, karşısında ulaşılması gereken bir amaç olmuştu birden. Adımlarını sıklaştırdı. Acelesi vardı. Bir an önce denize varmalıydı. Geçtiği düzlüklerde hafif rüzgârlar esiyor, saçlarını dağıtıyordu. Bir şose gördü. Şose, Mehmet'i denize götürdü. Güneş batmak üzereyken, bir zamanlar kar altında yürüdüğü deniz kıyısındaki dar yola vardı. Kar yağmıyordu artık. Karlı havalar sona ereli aylar olmuştu. Şimdi Mayıs'tı. Sırtını duvara, o uzun, yüksek duvara dayayıp oturdu. Çok yorgundu, ekmeğini yiyemeden uyudu.

Belirsiz bir hışırtıyla uyandı. Çok uyumamış olmalıydı. Güneş de yeni batmıştı anlaşılan. Ortalık pek karanlık değildi. Hiç ışık olmamasına karşın, denizle yolu seçebiliyordu. Denizin yükseldiğini de görüyordu. Birden önündeki yola sular vurmaya başladı. Sonra bütün yolu sular kapladı. Bu kıyılarda gelgite rastlamak olacak iş değildi, insan şaşırır kalırdı. Ama Mehmet şaşırıp da ne yapacaktı? Aldırmadı. Yalnızca ayağa kalkmayı denedi. Bunu neden yaptığını da bilmiyordu. Ayağa kalkmayı denedi ya, denizin direnci fazlaydı. Mehmet sulara karşı koyup doğrulmaya çalışırken sendeledi, boylu boyunca sulara gömüldü. Açıklara doğru sürüklenirken "Yolculuğun sonuna geldim," dedi.

Ertesi sabah aynı duvarın dibinde uyanınca da şaşırmadı. Her şey olağandı. Yalnız, bedenini yitirmiş gibiydi. Belki de hâlâ çok yorgun ve bitkindi. Ondandı bütün bunlar. Yeterince uyumuştu.

İşte güneş bir mızrak boyu (öyle derler ya) yükselmişti bile. Gene de yorgundu. Belki de bitkinliğinin nedeni açlıktı. Öyle ya, akşam ekmek yemeden uyumuştu. Ayrıca deniz kıyısındaki nemden olacak, her yanı tutulmuştu. Kesekâğıdından ekmeğini çıkardı, peyniri bittiğinden öylece yavan yedi. Canı maydanoz, tere gibi kokulu yeşillikler istedi. "Bahçelerin arasından geçtim o kadar, keşke toplasaydım." Bunları yüksek sesle söyledi. Artık düşüncelerini yüksek sesle söylüyor, kendi kendine konuşuyordu.

Deniz, karşısında, kıpırtısız uzanıyordu. Yükselen güneşin ışıkları denizin sessiz yüzüne vuruyordu. Yolun kıyısına gidip suyun dibine bakmayı, yosunları, çakıl taşlarını, belki de yüzen

küçük balıkları görmeyi geçirdi aklından, ama yerinden kalkmadı. Sonra nasılsa duvarın arkasını düşündü. Duvarın arkasını düşünür düşünmez de, denizden gelen yosun kokusuna karışmış, ne olduğunu kestiremediği bir başka koku duydu. Koku, oradan, arkadan, göremediği yerden geliyordu. Duvarın arkasında insanlar olmalıydı. İnsanları düşününce sırtını duvarın taşlarından ayırdı. Ne zamandan beri insanların arasında değildi, hiç bilmiyordu. Belki aylar geçmişti.

Ani bir kararla kalktı. Kafasında bir boşluk vardı, giderek büyüyordu. Kendini, bedeninin tepkilerine bıraktı. Gövdesi önce sallandı, sonra döndü, yürümeye başladı. Yolun bitimine doğru yürüdü, yeşil bir yamacı tırmandı. Güneş iyice yükselmişti. Gene de hava çok sıcak değildi. Hem Mehmet ağır ağır yürüyordu. Bu yüzden olacak, terlemiyordu. Bir meşeliğin önünden geçerken, ağaçlardan birinin arkasından çobanla kurt karması bir köpek çıktı. Mehmet'in yanına gelince paçalarını kokladı, sürtündü. İnsanlarla pek yüz göz olduğu anlaşılıyordu. Belki de bir çiftlik köpeğiydi. Çiftçinin işsiz güçsüz, şımarık oğulları olmalıydı, besbelli köpekle fazla oynamışlardı. Çünkü çiftliğini sevenlerin, çiftlikle gerçekten ilgilenenlerin köpekle oynayacak zamanları olmaz. Ayrıca köpeklerine de saygı duyarlar. Oysa bu köpeğe saygı duyulmamış, belki ancak gereksiz bir sevgi verilmişti. O da cinsinin soyluluğunu, gururunu yitirmişti. Boyuna sürtünüyor, sevilmek istiyordu. Mehmet, "hadi git," dedi, "düş önüme, bana yol göster." Köpek şöyle bir baktı Mehmet'e, sonra yürümeye başladı. Mehmet köpeğin bu haline de üzüldü. Çoban köpeğini, üstelik damarlarındaki kurt kanına da bakmadan, ev köpeği yapıp çıkmışlardı işte. Yoksa köpek Mehmet'in söylediklerini anlar mıydı? İnsanlarla konuşup ne yapacaktı o? Hele kurt köpekleri çoğunlukla insanları hor görürlerdi. Ancak süs köpekleri, sahipleriyle gevezelik etmekten, onların gereksiz buyruklarını yerine getirip keyiflerine hizmet etmekten hoşlanırlar. Yılışık ve uşak ruhludurlar. "Çiftçinin çocukları İstanbul'da okuyorlar belki de... Çiftlik işlerinden, köpeklerden anlamadıklarına göre..."

Köpek yürüyor, arada, izlenip izlenmediğini anlamak için başını arkaya çeviriyor, bakıyor, sonra yoluna devam ediyordu.

Mehmet uykuda gibiydi. Gözkapakları sık sık kapanıyor, ne kadar uğraşırsa uğraşsın, gözlerini bir türlü açamıyordu. Bu yüzden yolunun üzerinde rastladığı taze kesilmiş dallardan birini çekti aldı, çakısıyla budak yerlerini düzeltti. Sopasına tutuna tutuna yürürken, arada gözlerinin kapanmasının bir zararı olmazdı artık. Ne çukurlara yuvarlanır, ne de ağaçlara çarpardı. Derken köpeği gözden yitirdi. Besbelli Mehmet'in ağır yürüyüşünden ya da suskunluğundan sıkılmış, çekip gitmişti.

Köpek başını alıp gitmişti ya, onun öncülüğünü de gereksediği yoktu Mehmet'in. Yol önündeydi şimdi. Hafif kıvrımlar yaparak, keskin olmayan dönemeçlerle, alçak tepelerin eteklerinden süzülüyor, ara ara, uzaklarda kalan denizden şöyle bir görünüm vererek uzayıp gidiyordu.

Ötelerden seslenenler oluyordu, görünmeyen bir kamyonun uğultusu duyuluyor ya da bir uçak geçiyordu. Oturduğu zaman çevresinde arılar, sinekler, çeşitli böcekler vızıldıyordu. Göz alabildiğine uzanan sırtlar, yamaçlar, düzlükler üzerinde dikdörtgenler, kareler, yamuklar biçiminde tarlalar uzanıyordu. Renkleri başka başkaydı. Kimi yerde koyu kahveydi toprak, yeni sürülmüştü. Onun hemen yanında çok önceden sürülüp, belki de ekilmiş boz renkte bir yamuk görünüyordu. Sonra koyu ya da açık yeşil renkte başka dikdörtgenler, kareler, yamuklar, üçgenler vardı. Tarlaların, sebzeliklerin ortasında, genellikle bir tek ağaç bulunuyordu. Çoğunlukla kışın sert rüzgârlarına arkasını dönüp öte yana dallarını uzatmış, gövdesi boğum boğum, çileli bir ağaç. İki yamacın birleştiği yerlerde toplanmış beş altı söğüt ya da kavak görünüyordu. "Oralarda küçük bir dere ya da ark bulunmalı," diye düşünüyordu Mehmet.

Beşinci gün bir tepeyi tırmanınca, az ötede bir kasaba göründü. Kasabının üzerinde mavimsi bir buğu hafifçe dalgalanıyordu; toz ve duman zerreleriyle yoğunlaşmış, saflığını yitirmiş bir buğu... "Oraya gidecek değilim. Şu ağaçlardan birinin altında uyurum. Ekmeğime katık olsun diye biraz yeşillik yoldum mu, tamam..."

İnsanlar tarlalardan çekilmişlerdi artık. Mehmet, bir ağaç altı bulup oturdu. Toprak ılıktı. "Ne iyi..." Akşamla birlikte seslerin tınısı değişmişti. Doğa sustuğundan, insanların, makinala-

rın sesi duyuluyordu şimdi. Kurumuş olan ekmeğini ıslattı, içine soğan, maydanoz, tere doldurdu. Bu son parçaydı, başka ekmeği yoktu. Ağır ağır çiğnedi. Gövdesinin altındaki toprağın sıcaklığını duydukça seviniyordu. Aylardır ilk kez seviniyordu. "Kasabaya gitmem, ne işim var orada? Yarın tarlalarda çalışanlardan isterim ekmeği."

Ertesi gün sırttan sırta amaçsız dolaştı durdu. Belli bir yön seçip oraya gidemiyordu. Daha doğrusu kasabaya arkasını dönüp gidemiyor, kasabadan uzaklaşamıyordu. Kasaba, Mehmet'i tedirgin ediyordu. Sanki oraya gitmesi gerekliydi, kasaba kaçınılmazdı.

Ekmek isteyecek birini bulmak için çevresine bakınıyor, uzakta bir çiftçi ya da çoban görüyor, oraya vardığında adamı bulamıyordu. "Alınyazım mı bu benim? Kentlerden kaçamayacak mıyım? İşte, hiç değilse ekmek bulmak için kasabaya gitmek zorundayım." Zaten hangi tepeye yürüse, arkasını döndü mü kasabayı görüyordu. Öğlene doğru dumana dönüşen buğu hep vardı kasabanın önünde. Arada güneş vurunca, evlerin camları parlıyordu.

Sonunda kasabaya arkasını döndü. Hızlı hızlı yürümeye başladı. Kasabanın kendisi için kaçınılmaz olduğu düşüncesini kovmak istiyordu. Çok dik bir sırta tırmandı. Az sonra da kayalıklar başlıyor, tırmanmak güçleşiyordu. Kaymamak için ellerini de kullanmak zorundaydı. Aldırmadı. En yüksek noktaya ulaşmak istiyordu. Pek de yüksek olmayan sırtın doruğu bir amaç, tutku, belki de kurtuluş umudu olmuştu Mehmet için.

Soluğu kesilince durdu. Bir taşın üzerine oturdu. Kasaba hâlâ karşısındaydı. Yalnız biraz sağdaydı şimdi. Ancak, Mehmet dağı aşınca görünmez olacaktı. Dağın arkasında da bir kasaba, bir kent vardı belki de. Ya da köyler... Ama bu şimdiden kestirilemezdi.

Yükseldikçe rüzgâr artıyor, Mehmet tıkanıyor, ilerlemesi güçleşiyordu. "Olsun!" Bir ara durdu. Rüzgâr birden dinmişti. Bunun bir nedeni olmalıydı. Doğada hiçbir şey raslantısal değildi. Kısa sürede bunu öğrenmişti Mehmet. Doğanın dilini henüz anlamıyordu, ama çözmeye çalışıyordu. Tutunduğu kayaların rengi bile değişmişti. Her şey birden morarıvermişti; ışıklı

bir mordu bu. Göğe baktı. Az önce masmavi olan gök, şimdi kararmıştı. Güneş batmış olamazdı. Daha erkendi. Gerçi saatin kaç olduğunu bilmiyordu, kurmayı unuttuğundan, saati durmuştu. Ama akşama çok vardı. Hem bulut kümelerinin çevresini saran gümüşsü ışık kıvrımlarından belliydi, güneş daha batmamıştı. Yukarda bulutların ötesinde bir yerlerde duruyordu. Deminki rüzgâr, bulutları önüne katıp getirmiş, işi bitince de alıp başını gitmişti. Renklerinden belliydi, yağmur bulutuydu bunlar, çocuk bile olsa anlardı (nimbus). Aşağıda, ova belli bir yere değin seçiliyor, sonra sis başlıyordu. Kasaba da sislere karışmış, yitmişti. Sonra bir durgunluk oldu. Hiçbir şey kıpırdamıyor, çıt çıkmıyordu. Birden beyaz ışıktan bir çizgi, gökyüzünü boydan boya kesip sislere doğru indi. Bir daha... bir daha... Ardından gök yırtılır gibi oldu. Korkunç gürültüler duyuldu. Mehmet, arkasını verdiği kayanın nasıl olup da sarsılmadığına şaşıyordu.

Orada durmalı, şimdiye kadar hiç karşılaşmadığı şu görkemli görünümü doya doya seyretmeliydi belki. Ne var ki, dağı aşmayı (her yerde görülebilen kayalık tepeye 'dağ' diyordu nedense) kafasına koymuştu bir kez. Öte yana geçecekti. Yüzünü dağa döndürdüğünde, gözüne ilişen kaya çıkıntıları, derince yarıklar onu durdurdu. Yukarlarda bu kadarı bile bulunmazdı belki. Kim bilir?

"Gene kendimi koruyorum işte. Bunca sakınımlı olmak da neymiş? Ama her şeyi bir anda boşlamak kolay değil... Alışkanlık işte... Hiç değilse bir kaya dibi, bir yarık arıyorum. Başkaldırmak, boşlamak buraya kadarmış demek. Açlığa dayandım dayanmasına ya, başımı sokacak bir yer aramaktan kendimi alamıyorum. Ağaç altı, kapı dibi, kaya çıkıntısı da olsa..."

İçine yerleşebileceği en derin yarığı aradı. Onunla da yetinmedi, yarığın tepesinde bir de kaya çıkıntısı bulunsun istedi. Kendisini yağmurdan en çok koruyan yere gövdesini yerleştirmeye çalıştı. Üzerine de yağmurluğunu örttü. Şimşekler, gün ortası bir garip aydınlatıyordu ortalığı. Mehmet zaman zaman kamaşan gözlerini kapatıyor, kulaklarını tıkıyordu. Gök gürledikçe dağdan kayalar kopacak, gövdesi de kayalarla birlikte aşağıya yuvarlanacak sanıyordu. Ama böyle bir şey olmuyordu. Sonra iri damlalar düşmeye başladı. Otlar, dikenler ve toprak birden

kokusunu verdi. Daha sonra sağanak boşandı. Uzaklardan hâlâ şimşekler çakıyor, gök gümbürdüyordu.

"Yok, yok... Kafa tutmam size değildi. Bir büyük kentten kaçtım ben. Şuracıkta tanımadığım bir kasabaya da arkamı döndüm."

Ağzından çıkan heceler, yağmurun kayalara çarpması gibiydi. Yalnız daha güçsüz... Korktuğu falan yoktu. Korkabilseydi keşke. Alçakgönüllülüğünü dile getirmesi, duyduğu hayranlıktan ötürüydü. Korkunun sınırına varmıştı. Korkuya uzaktan bakıyordu giderek. "Genç olsaydım, korkardım." Böyle avundu. "Bu kargaşalığın ortasında korkmak, ulu bir duygu olurdu. Taksitleri zamanında ödeyememenin, kötü bir giyim yüzünden toplantılarda küçük düşmenin, hangi nedenle olursa olsun geri çevrilmenin korkusuna benzer mi hiç? Onur kırmayan korkular da vardır böyle. Benim bildiğim, yaşayan insan korkar; şimşekten korkar, karanlıktan korkar. Ben olsa olsa, kabalarıma batan sivri taşlardan yakınırım. Ayaklarım üşüyor, kafamın tam ortasına yağmur suları iniyor. Zavallı bir ihtiyarım işte... Hepsi bu."

Çok eskiden gördüğü taşbasması bir resmi hatırladı. Dorukları sisli dağların, ormanların, çağlayanların ortasında bir geyik, başını dikmiş, ağzını aralamış duruyordu. Resmin adı "Meydan Okuyuş"tu. Geyiğe bakıp "Kükre dur bakalım kendince," demişti Mehmet, "bir arslan ya da bir kurt sürüsü peşine düşünceye dek sürer çalımın." Acımıştı geyiğe. Saygı da duymuştu. Gücünün sınırlılığını hiçe sayarak doğaya meydan okuyuşunda, görkemli bir güzellik vardı. "Ben geyik falan değilim. Meydan okumaya kalkışacak halim yok. Kalkıp yere basacak olsam bacaklarım titreyecek. Islanmak da hiç hoşuma gitmedi. Yeniden hastalanmaktan korkuyorum. Üşümek, ıslanmak hevesimi kırdı. Hemen yeniliverdim."

Sağanak uzun sürmedi. Bulutlar yüklerini çabuk boşalttılar. Az sonra buluttan arınan gökte güneş parlıyor, ışınları da iyi ısıtıyordu. Mehmet kalktı, ıslak yağmurluğunu silkeledi. Saçlarını mendiline kuruladı. Şişeleri yarığın içine bıraktı. Artık onlara su dolduracak değildi. Islak yağmurluğunu, boşalan kesekâğıdına sardı. Kasaba karşısındaydı işte. Yağmurla paklanmış, bir boydan bir boya pırıl pırıl parlıyor, göz kırpıyordu.

Mehmet aşağıya, dağın dibine baktı. Ayakları titredi. Çok yorgundu, üşüyünce yorgunluğunu daha bir duymuştu. Ama başka çaresi yoktu. Güçlükle tırmandığı onca yüksekliği, şimdi de inmesi gerekiyordu.

İniş, sandığı gibi zor olmadı. Kasları, duyarlığını yitirdiğinden acısız ve kolayca işliyor, yorgunluğun bedeninde oluşturduğu katılık, güce dönüşüyordu.

Sonunda kasabaya ulaştı. Mehmet, yabancı bir ülkede bulunduğunu sanacaktı neredeyse. Gördüğü bütün yüzler yabancıydı. Birkaç sokak geçti, çarşıya girdi. İşportacılar (İstanbul'daki yüzleriyle değil ama. Bunlar saygılıydılar, çekingendiler, mutlaka akşam namazına yetişeceklerdi, bu yüzden çığırtkanlıkları kalmamıştı), semerciler, nalbantlar, kantarcılar ve demirciler, çilingirler, takunyacılar, nalburlar, bakırcılar (Anadolu'daki bakırcı çarşılarını nasıl aklına getirmezdi şimdi?)... Kapkara bıyıklı yaban adamlardı. Hepsi de birbirine mi benziyordu ne? "Onları tanımadığım içindir. Eğer tanısaydım, yüzlerinde daha az hüzün görecektim belki."

Sonra bu hüzünlü adamların çırakları, uçları çengelli sopalarla, dükkânların demirden kepenklerini indirmeye başladılar. Sopaların çengelini kepengin yüzüğüne takıyorlar, hafifçe çekiyorlardı. Kepenkler önce yavaş yavaş, sonra hızla aşağı iniveriyordu. Sözleşmiş gibi sırayla ve birer birer... Kepengin biri inince, yürekte bıraktığı sızının azalması bekleniyor, sonra öteki indiriliyordu. Çıkardıkları sesi bir şeye benzetmek, kısacası, betimlemek güçtü. Bu sesleri arkalarında bırakarak evlerine giden adamlar elbette sevinçli olamazlardı. Kapanan, sessizliğine gömülen çarşıyı ilk kez gören yabancılar, bu adamların arkalarında bıraktıkları her şeyin üzerine kilit vurarak, bir daha dönmemek üzere kıyasıya dövüşecekleri bir savaşa, marşsız, bandosuz ve bayraksız yollandıklarını düşünebilirlerdi. Çarşıya bir daha güneş ışığı inmeyecekti. Kapanan dükkânlar bir daha açılmayacaktı ve gidenler geri dönmeyeceklerdi.

Biraz sonra gece, amansızca ezecekti kasabayı. Tabii bu, İstanbul'da kolay olmuyordu. Sokakları dolduran insanlar, istenilen saatte ışıkları döndürülen dükkânlar, geceye karşı koyuyordu.

Mehmet, yarısından çoğu kapanmış dükkânların önünden geçiyordu. Şark... şark... şark... İnen kepenklerin soğuk, boş, sızılı şarkısı kafasındaki boşluğu doldurmuştu. Kendine gelmiş gibiydi. Ya da aşırı yorgunluğun kısa bir süre için uyandırdığı keskin algılama durumunu yaşıyordu. Çarşı içinin taş döşeli yoluna yoğun mavi bir sis çökmüştü. Akşam yemeği için tüten ocakların yağ kokulu sisi... Kepenklerin yabansı sesinin ardından, sevinçsiz de olsa dingin bir evcilliği muştuluyordu. Taşra akşamlarında, evi olmayanların hali yamandı.

Bir lokantanın önünde durdu. İçerden gelen coşkun, şaşırtıcı bir aydınlık –floresanların ışığı ilk kez güzeldi– yolu enlemesine geçiyor, karşı dükkânlara değin uzanıyordu. Kapıdaki çığırtkan, Mehmet'e "buyurun beyim," dedi. Mehmet, adamın seslenişini özel bir çağrı olarak benimsemekte sakınca görmedi, lokantaya girdi. Çığırtkan onunla birlikte yürüdü. Boş masaları bırakıp, Mehmet'i, tek başına rakı içen bir adamın karşısına oturttu.

— Rahatsız etmeyeyim.

Masadaki adam, çoktandır beklediği bir konuğu karşılar gibi, doğrulmuş "buyurun," diyordu. Mehmet hemen yanına gelen garsona bir çorba söyledi.

— Baş üstüne beyim, dedi garson, çorbadan sonra ne emredersiniz? Döner, şiş, ızgara köfte...

Mehmet cebinde kaç parası olduğunu bilmediğinden, yalnızca çorba içeceğini söyledi.

— Çorbayı sonra içersiniz, dedi karşısında oturan adam. Kadehini yarılamış olduğundan biraz sokulgan ve keyifli olmalıydı. Masama oturan herkes benim konuğum sayılır. İçki içmeye tövbeli değilseniz eğer ya da başka bir sakınca yoksa benimle birlikte bir iki kadeh içer miydiniz?

Adam içkili değildi. İçki keyfince yapılmış rastgele, sırnaşık bir çağrı olamazdı bu. Mehmet kendisini ağırlamak isteyen adamın yüzüne baktı. Aynı yaşta olmalıydılar. Onun da, çarşı içinde rastladığı esnaf gibi kara bıyıkları vardı. Yalnız bununkiler seyrekti, aralarında aklar bulunuyordu. Ayrıca bıyıklarının uçları, dudaklarının bitimine kadar uzamıyordu. Alnı genişti. Daha doğrusu saçları dökülmüş olduğundan, alnı genişmiş gibi duruyordu. Bu geniş ve parlak alın, adamın yüzüne bir aklık, duru-

luk veriyordu. Konuğunun durakladığını görünce, ona düşünmek için yeterince zaman bırakmak amacıyla konuştu:

— Yorgun görünüyorsunuz. Yeni mi geldiniz kasabamıza?

— Evet, az önce.

— Otobüsle mi?

— Hayır, yürüdüm.

— Zararı yok, dedi adam gülümseyerek. Önce karnınızı doyurun da... Sizi rahat ve temiz bir yatakta dinlendirmek, nasıl olsa bize düşer. Şimdilik keyfinize bakın.

Adam, orada burada rastlanan, her an biriyle konuşmaya hazır, yılışık sarhoşlardan değildi. İçten, yalın ve saygılıydı. Bu, ilk bakışta anlaşılıyordu.

— Rakı içersiniz, değil mi?

Neredeyse yalvarıyordu. Mehmet rakıyı sevmezdi, ama adamın keyfini bozmak istemedi. Akşamcılar, sofra arkadaşlarıyla aynı içkiyi içmek, birlikte kadeh tokuşturmak isterlerdi, biliyordu.

— İçeyim, dedi pek de istekli görünmeden.

— Oğlum, dedi adam garsona dönerek, arnavutciğeri yaptırıver. Peynirli, kıymalı börek, bir de yoğurt getir.

Sonra bir kimyager gibi dikkat ve özenle rakıyla suyu ayarladı. Biraz buz koydu. Mehmet'e bu konuda soru sormadı. Onun rakıdan anlamadığını sezmişti. Kadehini kaldırdı, birbirlerinin sağlığına içtiler.

— Benim adım Sadık, diye anlatmaya başladı adam, bıyıklarını peçetesine kurulayarak. Sadık Dönmez. Dönmezgiller derler bize burada. Kasabanın yerlisiyiz. Siz de adınızı bağışlar mısınız?

Mehmet adını söyledi. Sadık Dönmez başka bir şey sormadı. İlgisizliğinden değil, besbelli saygısından. Soru sormadı, ama konuşmasını sürdürdü. Bu arada Mehmet'in tabağına içten gelme, özentiye kaçmayan ve belirgin bir taşra soyluluğuyla peynir, salata, yoğurt koydu. Konuşurken küçük bir yudum rakı alıyor, ağzına bir parça peynir, bir dilim domates atıyor, ikide bir bıyıklarını kurulamayı da unutmuyordu.

— Çağrımı kabul ettiğiniz için teşekkürler... Ben aslında tek başıma içerim. Ama Ali –şu kapıdaki delikanlı– orada durur,

bir yabancı gördü mü, alır, masama getirir. Yabancının yüzünü, duruşunu seversem, şöyle bir işaret ederim Ali'ye. Ali işaretimi alınca yabancıyı karşıma oturtur. Bundan sonra yabancı benim konuğumdur artık. Yok eğer istemezsem, Ali adamı alır, boş bir masaya götürür... Neden böyle yaptığımı merak ediyorsunuzdur belki... Buralılardan bıktım da ondan. İçki masasında bile iş konuşurlar. Öyle alışmışlar. Başka dünyaları yok, ne yapsınlar? İşten başka bir şey bilmezler. Doğrusunu isterseniz, ben de onlar gibiyimdir. Ne var ki, ben öğrenmek istiyorum. Onlar sürdürdükleri hayatı doğal buluyorlar, bir yenilik beklemiyorlar. Ben bekliyorum. Belki de kasabanın en zengini olduğum için. İnsan parası olunca, parası olmayanların yapamadıklarını yapmak ister. Çünkü para bir olanaktır ne de olsa. Niçin denemesin? Ama zengin olmakla iş bitmiyor. Başka şeyler de gerekli... Bilgi görgü gibi... Buranın en saygın, sizin anlayacağınız zengin tacirleri "Tüccarlar Kulübü"ne üyedirler. Orada daha iyi yemek yenir. Mezeler arasında alafrangaları da bulunur. Masa örtüleri böyle beyaz değil, mavidir. Her gün değiştirilir. Ne hikmetse örtülerdeki lekeleri çıkarmayı bilemezler gene de. Kimse içmez ya, Ankara Viskisi, Köpüklü Şarap bile bulundururlar. Tüccarlar Kulübü'nde de ya iş konuşulur ya da futbol...Bu arada da bol bol siyaset... Büyük kentlere gidip gelmiş olanlar, eğer yürekliyseler, orada tanıdıkları kadınları anlatırlar. Hepsi bu. Ben az kazanan esnafın akşamları bir iki kadeh attığı bu lokantayı yeğliyorum. Burada kimse yanıma oturmaya kalkışmaz. Selam verirler, geder giderler. Ben içkimi tek başıma içerim. İçer ve düşünürüm. Ne mi düşünürüm? Önemsiz şeyler... Başka ne gelir elimden? Yabancı birine rastlarsam, sizin gibi, buyur ederim. Yabancılar, büyük kentlerden gelenler benim bilmediklerimi bilirler belki derim... İş, siyaset, maç ve kadınlar dışında konuşurlar. Özür dilerim, gevezeliğim tuttu. Düşündüm ki, sizi paldır küldür masasına çağıran adamın ne biçim biri olduğunu bilmek istersiniz belki... Hadi içelim. Yesenize! Ciğeri soğutmayın. Şu böreklerden de alın. Buranın böreği iyidir.

Mehmet bir bardak su içti, börek yedi. Kocaman bir ekmek lokmasıyla birlikte ciğer attı ağzına. Sadık Dönmez konuşmasını sürdürdü.

— Kuşkucu değilsiniz. Meraklı da değilsiniz. Bu her halinizden belli. Oysa taşra halkı ikirciklidir. Kendini hep korunmasız hisseder de ondan. Deneyim yokluğundan, aklı azıcık kıt gibidir. Bu yüzden elinden geldiğince kuşkulu olmayı, kimselere güvenmemeyi yeğler. Büyük kentlerden gelenlerse kendilerini beğenmiş oluyorlar. Önüne geleni yemeğe buyur eden bu herif de neyin nesiymiş bir görelim, anlayalım, diyorlar. İçkimi içmek, yemeğimi yemek, kimileyin de evimde yatmak zorunda kalıyorlar ya, karşıma geçip beni küçümsediklerini davranışlarıyla belli ederek –sözümona– öç alıyorlar. Ama ben bunlara aldırmam. Belli etmeden hepsini bir güzel seyrederim. Kendimi korumaya kalkışmadan. Korunacak nem var ki! Gurur, onur monur hepsine boş veriyorum. Uğraşmaya değmez. Taşralılardan farkım bu işte. Onlar onurlarına düşkündürler. Öyle ki çoğunlukla onurla gururu birbirine karıştırırlar. Konuklarım çok canımı sıkacak olursa, "eh," derim kedi kendime "değişiklik istiyordun, buyur bakalım!" Ama bütün bunları söylerken içimden gülerim... Hamuru iyi olan birkaç kişi düşmedi değil masama. Onlar da hep sustular. Siz de o suskunlardan mısınız?

Mehmet önce sesini çıkarmadı. Sonra karşısındaki adamın açıksözlülüğüne, anlayışına güvenerek:

— Ben bir ölüyüm, dedi.

Bu sözü söyler söylemez de artık kendisini bir ölü olarak görmediğini fark etti. Ve böyle konuştuğuna pişman oldu. Sadık Dönmez, konuğunu deli sanıp telaşlanabilir, hiçbir şey düşünmeden yalnızca şaşırır ya da bu gereksiz, yersiz şakaya gülebilirdi. Oysa hiçbirini yapmadı.

— Ya, öyle mi, dedi yalnızca. Ne zamandan beri?

— Bilmiyorum... Unuttum... Geçenlerde gazetenin biri yazmıştı.

Sadık Dönmez ancak bu sözleri duyunca güldü:

— Hay Allah, dedi, ben de ciddi söylüyorsunuz sanmıştım. Bilinen şey, gazeteler hep böyle münasebetsizlik yaparlar. Canınız sıkılmış olmalı.

Mehmet, Sadık Dönmez'in canının belki de asıl şimdi sıkılmış olabileceğini düşündü. Bir ölüyle yemek yemek mutlaka hoşuna giderdi. İlle değişiklik aradığına göre...

— Gazetenin müdürüyle konuştum, diye anlattı. Ama bir yanlış yapıldığını kabule yanaşmadı. Muhabirlerine güvendiğini söyledi.

— Sonra?..

— Dürnev Hanım, yani ev sahibim gazeteye inanıyordu.

— Peki ya siz, siz de mi gazeteye inandınız yoksa?

— Bilmiyorum.

— Ölü olmayı yeğlediniz anlaşılan. Bir insan yaşamaktan sıkılınca... Belki de bir ölü olarak daha özgürce davranacağınızı düşündünüz. Öyleyse ölümünüze...

Kadehini kaldırdı. Birlikte içtiler. Mehmet tedirgindi. Sadık Dönmez'e gerçeği tam olarak anlatmadığını seziyordu.

— Şu var ki, dedi kararsızlıkla, ölü olduğumu pek sanmıyorum. Gazetede çıkan yazıya gelince... Bilmem ki, aradan çok zaman geçti. Ya da bana öyle geliyor. Hiçbir şeyi kesinlikle bilmiyorum. Çünkü son günlerde çok düş görüyordum. Hayatım öylesine durgundu ki (bütün gün yatıyordum), düşlerim gerçek gibi görünmeye başlamıştı.

— Zararı yok, dedi Sadık Dönmez, gözle görülür bir sevgi gösterisiyle, ölünüz de diriniz de makbulüm. Yorgunsunuz da ondan karıştırmaya başladınız belki. Bu gece rahat uyursanız, yarın kendinizi daha iyi hissedersiniz.

"Ona mutlaka bir şeyler anlatmalıyım," diye düşündü Mehmet, "yoksa ayıp olacak." Çok bitkindi. Üstelik aç karnına içtiği rakıdan başı dönüyordu. İki kaşık yoğurt yedi.

— Bakın, dedi sonra, siz açıkyüreklilikle konuştunuz hep. Böyle yapmakla, bilmeden, beni de dürüst olmaya zorladınız. Onun için hemen açıklamalıyım: Yazık ki, ben de o suskunlardanım. Can sıkıcının biriyim sizin anlayacağınız. Az konuşurum. Daha çok dinlemeyi severim. Benim de anlatacaklarım vardır tabii. Gene de konuşmak istemiyorum. Konuşamıyorum. Çünkü ne karara vardığımı, neyi seçtiğimi kesinlikle bilmiyorum. Düşünecek durumda değilim. Uzun süre hasta yattım, belki ondandır... Aklınıza yanlış bir şey gelmesin, üşütmüşüm, ciğerlerim su toplamış. Hepsi bu... Demin ölü olduğumu söylemiştim. Ölü müyüm, diri miyim, bunu bile kesinlikle bilmiyorum. Gene de karşınızda oturup susmak hoş değil.

Konuşmalıyım sizinle. Konuşmalıyım ya, aklıma bir şey gelmiyor.

— Kendinizi yormayın. Size hoşlanmadığınız bir şey yaptırmak istemem. Üzülürüm sonra. Yaşam öykünüzü merak etmiyorum. Yalnızca kendinize saklamak istediğiniz yaşantılarınızı ne diye bana anlatacaksınız! Hay Allah, benimki de az vurdumduymazlık değil hani. Uzun bir yoldan gelmişsiniz. Yorgunsunuz. Üstelik bu lokantaya sıcak bir çorba içmek üzere geldiniz. Ben tuttum, engel oldum... Hüseyin, yavrum, beye hemen bir çorba getir. Tavuk suyuna şehriye var mı? Şöyle eti, ciğeri bol olsun. Çorba sıcak değilse ısıt da öyle getir. Çabuk ol, göreyim seni.

Mehmet çorbayı içince kendine geldi ve konuşmaya başladı:

— Dinlemeye değer şeyler anlatacağımı sanmayın. Sıradan bir adamım ben. Söyleyecek neyim olabilir ki... Bir bankada memurdum. Genellikle sıkılırdım. Çalışırken, yani bankadaki odama gidip gelirken, banka işlemleriyle, o karışık banka muhasebesiyle uğraşırken pek anlamazdım sıkıldığımı. Şimdi, o günleri düşünürken farkına varıyorum sıkıntımın. Evde de sıkılırdım. Sizin anlayacağınız durmadan sıkılan bir adamdım ben. Sıkıldığımı karıma da, kızıma da sezdirmezdim. Sessiz bir adamdım. Sıkıntıdan söz ettimse, canımın sıkıldığını ya da işimi sevmediğimi sanmayın sakın. Dünyadan mı sıkılıyordum ne? Dünyayı ben yaratmamıştım, hiçbir şeyi değiştirmek elimde değildi. İşte bundan ötürü sıkılıyordum galiba. Elli yaşıma gelince bankadan ayrıldım. Küçük bir mirasa konmuştum. Üç katlı bir ev, buna benzer şeyler... Evin kirasını karıma ve kızıma bıraktım. Tek başıma yaşamaya başladım. On yıl hiç sıkılmadım. Sevmediğim, daha doğrusu anlamadığım bir dünyadan kaçmanın yolunu bulmuştum. Çatı katında bir odam, kitaplarım vardı. Param azdı, ama canım nasıl isterse öyle yaşıyordum. Özgürdüm sizin anlayacağınız.

Arkadaşının gönlünü almak için birkaç yudum rakı içti. Şiş kebap yedi.

— Sonra her şey değişmeye başladı, diye sürdürdü konuşmasını ya da bana öyle geliyordu. Her şey değişiyordu ya, ben eskisi gibiydim. Olduğum yerdeydim.

Durdu. Başka şeyler de söylemek istiyordu. Düşündü. Peynir yedi, içki içti. Olmadı.

— İşte hepsi bu kadar, dedi. Sonra kalktım, yola çıktım. Nereye gideceğimi bilmiyordum. Ama İstanbul'da kalamazdım.

— Demek İstanbul'dan geliyorsunuz?

— Evet.

— Hep İstanbul'da mı oturdunuz?

— On beş yaşımdan beri... Üç dört yıl da görevim gereği başka kentlerde bulundum.

Sadık Dönmez başını iki yana salladı. Hüzünlenmişti.

— Bense İstanbul'da yaşayanlar ne yapacaklarını iyi bilirler ve düşündüklerini hep gerçekleştirebilirler sanırdım, dedi. Güzel kent İstanbul. Kocaman... İnsan, dilerse her gün bir başka sokakta yürüyebilir. Gene de sokaklar hiç bitmez. Liseyi orada okudum, bilirim. Zaman zaman işimi bırakıp İstanbul'a yerleşmeyi düşünmedim değil. Ne var ki, orada sudan çıkmış balığa dönmekten korktum. Arada bir gitmeye bile kalkışmıyorum. Bir İstanbullu gibi yaşayamadıktan sonra... Çünkü iki erkek kardeşim de İstanbul'a yerleştiler. Kız kardeşim kocasıyla Ankara'da. Onlardan öğreneceğim hiçbir şey yok. Aramızdaki tek ayrım, kardeşlerimin iyi yaşadıklarına, her şeyin gerektiği gibi olduğuna kendilerini inandırmış bulunmaları. Büyük kentlilere bu kadar önem verişimin nedeni belki de çok basit. Anlatayım size: Babam söylemişti, ay tutulduğunda (bilirsiniz belki, köylüler ayı cazı tuttu derler ve bu yüzden ay tutulmasından korkarlar) kimileri teneke çalarak, tüfek atarak cazıyı korkutup kaçırmak isterler; kimileri de bırakın, derlermiş, büyük kentlerde oturanlar bir çare bulurlar nasıl olsa... Belki çocukluğumdan kalma bir duygu bu, büyük kentlerde oturanlara güveniyorum. Onlar her şeyi yolunca yöntemince çözerler, diyorum. Bakıyorum, gülüyorsunuz.

— Özür dilerim.

— Siz tedirginliğinizin nedenini tam anlatmadınız ya da anlatmak istemediniz. Zararı yok. Ben içinde bulunduğunuz durumu sezebiliyorum... Biraz daha rakı? Yoo, içeceksiniz. Bakın, bol su koyuyorum. Biraz daha et alın, yoksa soğuyacak. Madem ciğerleriniz su toplamış, bolca yemeli, iyi gıda almalısınız. Buradan çıkınca bize gideriz. Hiç telaşlanmayın, ev halkının yüzünü bile görmeyeceksiniz. Sizi o korkunç ev yaşantı-

sının içine sokar mıyım hiç? Sessiz bir hizmetçi kız, temiz bir yatak hazırlar, içine girip rahatça uyursunuz. Sabah olunca da ne yapacağınızı kararlaştırırsınız. Dilerseniz, canınızın istediği kadar konuğum olursunuz, dilerseniz yolunuza devam edersiniz. Beni hemen bırakıp gidecek olursanız, çok üzülmem. Ayrılıklara alışkınım... Düş kırıklıklarına da... Kafayı çekince, hayattan, dünyadan, insanlardan yakınanlardan değilim. Çünkü ne dünyayı tanıyorum, ne de hayatı... Nesinden yakınayım? İnsanları da tanımıyorum. Bütün bildiklerim birkaç tüccar, çırak, garson, dükkânıma gelen müşteriler, o kadar. Onlarla Tanrının her günü haşır neşir olmak, insanları tanımaya yeter mi? Konuklarım da çabuk kaçıyorlar. Herkesin bir işi var. İşi olmayanlar da var tabii. Onlar parasız yiyip içmekten, barınmaktan hoşlanıyorlar. Ama böyleleri kendini gizliyorlar, bana borçlu olduklarını düşündüklerinden, borçlarını beni eğlendirerek ödemeye çalışıyorlar. Beni eğlendirmeye çalışmaları hoşuma gidiyor. Ama yetmiyor bu kadarı. Daha önce anlattığım gibi, birtakım küstahlar da çıkıyor arada. Ben hiçbirine kızmıyorum. Paramı çalsalar, evime kundak soksalar, suratımı yumruklasalar gene kızmam; bir nedeni vardır, der geçerim. Ya da bir yanlışlık olmuştur, derim, bana değil, bir başkasına kötülük etmek istemiş olacaklar. Kötülük de değil ya, bunların hepsi zavallı... Herkes zavallı zaten. Gerçek kötülüğü nereden bilecekler?

Sadık Dönmez akşamcı değildi. Çünkü içkileri ve yemekleri çabuk bitti. Ayrıca konuşmayı da fazla uzatmadı, belki de konuğunun yorgun olduğunu düşünüp erken kalkmıştı. Hesabı öderken:

— Bu arada karar verdiniz, değil mi, diye sordu. Bize gidiyoruz. Dedemden kalma eski evimi seveceksiniz. İlle de orada oturayım diye, onarım için dünyanın parasını harcadım. Öyle ki, onarıma harcadığım parayla yeni bir ev yaptırabilirdim. Üstelik çoluk çocuk kasabadan uzakta oturmak istemiyorlar. Ama ne yapayım, burasını seviyorum. Çocukluğum, delikanlılığım o evde geçti. Dedem, babam çelebi adamlardı. İnanır mısınız, arada onları özlerim, çıksalar gelseler derim... Neyse... Bizim evin haremliği selamlığı vardır. Eski ev ne de olsa. Biz ailecek haremlikte otururuz. Selamlıkta konuklarımız kalırlar. Yani orada

kendi evinizdeymiş gibi rahat edersiniz. Sokak kapınız bile ayrıdır... Şimdi söyleyin bakalım, geliyor musunuz?

— Evet, dedi Mehmet kısaca.

İçinden "neden olmasın," diye düşünüyordu. "Hayatı yeterince tanımak için insan, yardım da kabul etmeli. Hem şimdiye kadar hiç yardım kabul etmedim mi sanki?" Ayrıca her akşam oturduğu yerden kapıya gözlerini diken ve bıkıp usanmadan kendisine sevinç sunacak adamı bekleyen yeni arkadaşına da ısınmıştı.

Kapıda bekleyen faytona bindiklerinde, Sadık Bey konuşmasını sürdürdü:

— Yedek parça satan bir dükkânım var, diye anlattı. Oraya hiç uğramam. Demir, lastik parçalarından tiksiniyorum. Babadan kalma işim zahireciliktir. Eski çarşı içindeki dükkânda buğday, arpa, yulaf, pirinç çuvallarının arasında, babamın meşin minderli eski koltuğunda –Fransız malı, arkasında yapımcısının adı sarı bir plakaya kazılı duruyor– otururum bütün gün. Dükkânımın kokusunu hiçbir şeye değişmem. Yüz yıldır böyle kokar dükkân. Yedek parçalardan hoşlanmıyorum ya, taksiye de zorunlu olmadıkça binmem. Oysa oğlum anayol kıyısındaki benzin istasyonunu işletir... Ben eve faytonla gider gelirim. Kendi arabalarım da var, iki tane. Atlara da meraklıyım. İki kula, bir doru kısrağım, iki beygirim, ayrıca yarım kan Arap'ım var. Onu arabaya koşmayız tabii. Arada atlarım sırtına, dolaşmaya çıkarım. Yaşlıca olduğundan uysaldır. Belki siz de binebilirsiniz, bir deneyin. Ata binmek, at üstünde dolaşmak çok hoşuma gider. Bu zevki sizin de tatmanızı isterim.

Mehmet, yeni tanışından elinden geldiğince uzağa oturmuş, sağ yanını da faytonun kapalı körüğüne dayamış, atların nal seslerini dinliyordu. Sadık Bey'in anlattıklarını izleyemeyecek kadar yorgundu. Kepenklerden sonra şimdi de nal sesleri, diye düşündü. Ama nal sesleri dinlendiriciydi. Araba döşemesinin yağlı meşin kokusunu içine çekti. Çocukluğunda, gece gezmelerinden döndükleri soğuk kış gecelerini hatırladı. Böyle yorgun ve uykulu olurdu hep. Yanında anasının babasının bulunması ona güven verirdi, ama karanlık korkutucuydu gene de. Daha doğrusu dinginlikle korkunun karışımı garip bir duyguy-

du bu. Sonunu bilmediği bir yolculuğa çıkacaklarını düşünmekten kendini alamazdı. On dakika sonra bile neler olacağı şimdiden kestirilemezdi ki.

Sokak lambalarını geride bırakmışlar, kasabanın dışına çıkmışlardı. Araba hafif bir yokuşu tırmanıyordu. Önlerini arabanın sağına asılmış soluk bir fener aydınlatmaktaydı. Bu ışıkta, yolun iki yanı boyunca sıralanmış çalı kümeleri ancak seçiliyordu. On beş, yirmi dakika böyle gittikten sonra araba, iki katlı büyükçe bir evin önünde durdu. Sadık Bey cebinden çıkardığı anahtarla kapıyı açtı. İçeri girince elektrik düğmesini çevirdi. Üç ayak merdivenle geniş sofaya çıkılıyordu. Sofanın sağ yanında geniş bir merdiven, orta yerde hafif bir büküntü yaparak yukarı kata uzanıyordu. Merdivenlerin kalın tırabzanları oymalı meşedendi, yeni cilalanmış gibi parlıyordu. Üstte sofayı yandan çeviren asma bir balkon vardı. Balkonun korkuluğu da aynı biçimde oymalıydı. Sofanın dibindeki sedirde bir kadın uyuyordu. Işık yanar yanmaz doğruldu ve gülümsedi. Hiç de uykusundan uyanmış gibi görünmüyordu. Canlı, dipdiri, neşeliydi. Hemen koşup yanlarına geldi. Sadık Bey'in ayakları dibine bir çift terlik koydu. Bir çift de Mehmet'e verdi. Mehmet çamurlarını, pabuçlarını, çamurlu paçalarını ilk kez gördü, utandı.

— Konuk odası temiz mi Pembe, diye sordu Sadık Bey kadına.

— Temizdir bey.

— Sen gene bak... Gecelik, temiz çamaşır koy. Selamlığın hamamına iki kova sıcak su götür. Sonra Mehmet'e döndü:

— Kahve içer misiniz?

— Hayır, teşekkür ederim, hemen uyusam iyi olacak.

— Benim kahvemi sonra pişirirsin Pembe. Şimdi git, elini de çabuk tut.

Sadık Bey soldaki kapılardan birini açtı. Burası yemek odasıydı. Cevizden oymalı kocaman bir büfe, içinde yaldızlı fincanlar, tabaklar, plastik çiçekler dizili bir vitrin, büyük bir masa ve deri kaplı ağır iskemleler vardı. İskemlelerden birini çekip oturdular.

— Uykunuz var, görüyorum, dedi Sadık Bey. Odanız şimdi hazır olur. Pembe'nin eli çabuktur... İyi kızdır zavallı... Sessiz,

uysal, güler yüzlü. Takılır dururum, şakalaşırım onunla. Sözlerime güler, hem de kıkır kıkır. Gülmeyi pek sever. Türkü söylemeyi de. Birkaç kez türkü söylerken yakaladım. Gizlice dinledim. Geç karşıma söyle, desem utanır. Ağzını açmaz. Bizim evde büyüdü fıkara. Zamanı gelince evlendirdik. Beş yıl sonra kocası ölüverdi. Çocukları da olmadı. Sokakta kalacak değildi ya, gene bize gelsin, dedim. Bizimkiler karşı koyacak oldular; dullar oynak olur, falan diye. Dinler miyim? Şimdi bir dediğimi iki etmez. Kendisini benim koruduğumu seziyor besbelli. Geceleri herkes uyur, o beni bekler. Belki bir konuk getiririm, belki kahve içerim diye. Kahvemi getirdiğinde, "otur karşıma" demek gelir içimden, "otur da konuşalım." Çünkü gecenin bu saatinde buralarda hiç ses olmaz. Dinleyin bakın... Nasıl, insan bir hoş oluyor, değil mi? Sanki hiç düşünmediği, bilmediği şeyler dilinin ucuna geliverecek. Bu sessizlikten, bu yalnızlıktan bir şeyler doğar belki, diyor insan. Peygambere de ne geldiyse yalnızlıktan, sessizlikten gelmedi mi?... Ben peygamber falan olmadığıma göre, olsa olsa Pembe'ye bir şeyler söyleyebilirim. Ama bir kadınla ne konuşulur? Ya da biz alışmadık, kadınlarla konuşmayı bilmiyoruz.

O sırada Pembe geldi, "beyin odası hazır," dedi. Hep birlikte kalktılar. Küçük bir avludan selamlığa geçtiler. Pembe, bir kapıyı açarak yana çekildi. Odada ışık yanıyordu ve tam ortada kocaman bir pirinç karyola duruyordu. Karyolanın üzerinde mavi ipekli bir yorgan vardı. Yastıklar, karyola etekleri kanaviçe işliydi. Duvara dayalı küçük masanın üzerinde gene işli bir örtü, sürahi bardak ve kül tablası duruyordu. Odada bir de ocak bulunuyordu.

Sadık Bey konuğuna musluğu ve hamamı gösterdi. Havluların temiz olup olmadıklarına baktı. İyi geceler diledikten sonra:

— Giyimlerinizi şu iskemlenin üzerine bırakıverin, dedi. Siz uyurken Pembe onları temizler, ütüler.

Mehmet odasında yalnız kalınca, çarşafların temizliğine baktı. Gidip yıkanması gerekiyordu. Kaç gündür yoldaydı, toz toprak içinde kalmış olmalıydı. Hamamda sıcak suyla sabunlandı, sonra soğuk su döküldü. Küçük bir masanın üzerinde tıraş

takımını görünce dayanamadı, tıraş bile oldu. Geceliğini giydi. Gecelik giymek önce tuhafına gitti, ama sonra bundan hoşlandı, "rahatmış," dedi. Kendini bir kral gibi hissederek yatağa girdi. Çarşaflar lavanta çiçeği kokuyordu.

Işığı söndürünce sessizlik daha da artmıştı. Hiç tatmadığı değişik bir iklimdeydi şimdi. Gerçekten bu sessizlikte insan, artık başka şeyler düşünmek, şimdiye dek söylemediklerini dile getirmek ve bütün hayatını geçip gitmiş olan bir önceki saate bırakmak isteyebilirdi. Ama Mehmet'in istediği hiç söylenmemiş sözler bulup çıkartmak değildi. O yalnızca unutmak istiyordu. Galiba unutmuştu da.

Yarını, ne getirirse getirsin, kabule hazırdı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşte gene bir odada ve masa başındayım. Önümde defter, elimde de kalem... Yalnız şimdi odam çatı katında değil de, taşra eşrafından birinin kocaman evinde... Pencereden bakınca çatılar, bacalar, televizyon antenleri yerine ağaçlıklı bir bahçe, uzaklarda da hafif eğimli tepeler görünüyor. Odam, geniş ve aydınlık... Duvarlar bembeyaz, lekesiz. Sanki daha dün badanalanmış gibi. Bir de ocak var odada. Ama ben gene bir masanın başındayım ve yazı yazıyorum. Oysa tükenesiye yürüyecektim. Amacım buydu. Bunun için çıkmıştım yola. Tükenip yok olmak için. Sonunda gene bir çatı altı bulup sığındım. Beni koruyucu kanatlarına alan, sanki çocukmuşum gibi şımartan bir de Sadık Bey var.

Açık havada, dere tepe demeyip yürümeye alışmıştım ne güzel... Pencereden görünen tepeler gene çağırıyor beni. Ama birkaç gün dinlenmeliymişim... Gezintinin son gününde ıslanmıştım... Bu yüzden üşütmüşüm, ateşim çıktı. Koruyucum, yeni arkadaşım, bu evin sahibi Sadık Bey telaşlandı, doktor getirtti. Şimdi Sadık Bey'in hizmetçisi Pembe, saat başı uğruyor, bir bardak ayran, limonata ya da ıhlamur getiriyor; ilaçlarımı da o veriyor. Arabacı günde iki kez kapıdan başını uzatıyor, bir isteğim olup olmadığını soruyor. Yatağımın yanında gazeteler yığılı... Hiçbirini okumuyorum. Kuşları, kırçiçeklerini anlatan bir kitap istedim. Sadık Bey kasabanın tek kitapçısına gitmiş, böyle bir kitap yokmuş. Bunun üzerine Sadık Bey, "İstanbullu, okumuş bir bey için hangi kitabı salık verirsiniz," diye sormuş. Kitapçı da De Gaulle'ün anılarını vermiş. "Aylar önce getirtmiştim, ancak bir tanesini satabildim. Buralılar istemediğine göre, İstanbullu Bey ilgilenebilir," demiş. Şimdi De Gaulle'ün *Umut Anıları*'nı okuyorum.

Sadık Bey yanıma geliyor. Kitabın kalınlığı şaşırtıyor onu. "Kaç ayda biter?" diye soruyor. "Ben de okusam," diyor, ama

okuyacağını sanmıyorum. De Gaulle'ün bu yakınlarda öldüğünü biliyor. Ama onun Fransız Kurtuluş Ordusu'nun başında bulunduğundan haberi yok. Fransa'daki direnme hareketini de bilmiyor. Biraz geçmişten konuştuk, Hitler'i tanıyor, "Yahudileri öldürten şu zalim adam," diyor, o kadar. Zaten Sadık Bey, İkinci Dünya Savaşı ile pek ilgilenmemiş. "O zamanlar gençtim," diye anlattı, "ne kadar da gençtim. Ama acı günlerdi onlar. Her şeyimi elimden almışlardı. Bir daha da vermediler." İçini çekti. Bir şeyler anlatmak istiyordu. Ellerini birbirine kenetlemiş, başparmaklarını oynatıp duruyordu. Acı çekiyordu. Evet, belki bir şeyler anlatmak istiyordu bana. Açılmak istiyordu. Belki de istemiyordu. Kim bilir? Sonra "Savaşı düşünecek halim mi vardı benim," dedi özür diler gibi. "Alışılmamış bir garip gündeydik. İşimiz gücümüz yoktu. Zahire doğrudan doğruya ofise teslim edildiğinden, bize satacak bir şey kalmıyordu. Hep birlikte eve çekilmiştik."

İlginç bir adam Sadık Bey. Böyle taşra zengini olur mu? İnce, duygulu. Kendinin olmayan düşüncelere, acılara –onları anlamasa bile– ilgi gösteriyor. Kısacası, dünyasına sınırlar koymamış. Ama ne yapsın, daha ilerlere gidemiyor. Yol, iz bilmiyor çünkü. Belli, gerçekten acı çekmiş bir zamanlar. Belki acıları olgunlaştırmıştır onu. Hayatta neyin önemli, neyin önemsiz olduğunu bilmese de, sezinliyordur. Oysa bu seçimi yapmak hiç de kolay değil. Bilmez miyim?

Bu defteri de o aldı. Yatağımın başucuna yakalı bir lamba koydu. Masamın üzerinde de bir lamba var ayrıca. İkisi de gelin odalarına yaraşır cinsten. Üzerlerinde yorganımın ipeğinin renginde (koyu mavi) saten başlıklar var. Kenarlarına sırma şeritler, püsküller geçirilmiş.

Sadık Bey'in evine yerleşeli beş gün oluyor. Ateşim düşünce, Sadık Bey benim odamda birlikte yemek yiyip yiyemeyeceğimizi sordu. Pembe, masayı benim odama kurdu. O günden beri akşam yemeklerini benim odamda yiyoruz. Sadık Bey, kokusundan rahatsız olurum diye, çok sevdiği rakısını içmiyor artık.

17 Mayıs

Dün akşam doktor geldi. Bahçede gezinebileceğimi, birkaç gün sonra da terlememek şartıyla, uzun yürüyüşler yapabileceğimi söyledi. Bu sabah bahçede, çardağın altında Sadık Bey'le kahvaltı ettik. Çeşitli reçeller ve taze kaymak vardı. Sonra bahçeyi dolaştım. Ön bahçede güller, leylaklar açmıştı. Hanımeli, menekşe ve adını bilmediğim daha bir sürü çiçek vardı.

Ben dışarı çıkar çıkmaz, kavun kafalı, çelimsiz, bedeni eğri büğrü bir oğlan geldi. Kafası üç numarayla kazınmıştı. Sakalları da seyrekti; bu yüzden olacak, önce köse sandım onu. Adı Yakup... Yanıma gelir gelmez kendini tanıttı. Atlara, bahçeye o bakarmış. Azıcık saf olmalıydı. Belki de yalnızlıktan oynatmıştı. Çünkü konuşacak kimsesi olmadığından yakındı. Arabacı Halil, beyi kasabaya götürür, orada kalır, beyin ayak işlerini görürmüş. Eve döndüğünde de Yakup'a yüz vermezmiş. Zaten pek konuşkan değilmiş Halil. Sultan'la (öteki hizmetçi) evli olduğundan, konağın az ötesinde bulunan evlerine gidermiş.

— Pembe çirkinleri sevmez. Onun için benimle konuşmaz, dedi. Ben de ne yapayım atlarla konuşuyorum, çiçeklerle, ağaçlarla konuşuyorum. Atlar ben konuşunca sevinirler, kişnerler, kafalarını sallarlar. Böyle... Tıpkı böyle sallarlar. Ama çiçekler, ağaçlar sesimi duymazlar bile.

Yakup beni ele geçirdiğinden ötürü sevinçliydi. Yanı başımda sıçrayıp duruyor, sözcük dağarcığı pek yoksul olduğundan, sıkışınca ellerini, kollarını sallıyor, yüzüme tükürükler saçıyordu. Beni önce ahırdaki dört atla tanıştırdı (Kuzgun, arabaya koşulup kasabaya gitmişti), sonra da çiçekleri, ağaçları gösterdi bir bir. Hiç bilmediğim meyve adları söyledi: Sarıkız, ballıbadem, dur dur, gökgöz, samanlı (tadı pek güzel olan elmalar verirmiş, az kalsın kuruyormuş da, nazar değmesin diye bu adı vermiş Yakup), kumsuz, kızmemesi...

— Kızmemesi, adı üstünde ilk günler iyidir, yumuşayınca işe yaramaz, diye anlattı. Sonra gülmeye başladı. Öyle çok güldü ki, ağzını avuçlarıyla bastırarak zor susturdu kendini. Bütün bu adları ben buldum, dedi sonra şişine şişine. Arada, Tarım Müdürlüğü'nden bir adam gelir, ağaçlara bakar, şöyle ya-

pın, böyle yapın, der, ilaç sıkar, aşı vurur gider. Bir hoş adlar sıralar bu arada. Gâvurca mıdır nedir, dilim dönmez. Ben de tuttum, kendime göre adlar taktım; meyvaların huyuna suyuna göre yani. Hanımlarım da alıştılar. "Yakup ballıbadem toplayıver," derler. Ama kızmemesi dediklerini hiç duymadım. Kızmemesi zamanı Sultan eline sepeti alır, beni de peşine takar, gelir ağacın altında durur, "topla" diye buyurur. Sanki suç işlemişim gibi kötü kötü yüzüme bakar.

Derken ulu bir dutun altına geldik. Sadık Bey'in kızı için dutun dallarına salıncak kurarmış Yakup. Üç bahar önce gene salıncak kurmuş. Sadık Bey'in kızı Zekiye tam sallanacakken anası çıkagelmiş. Pek sert bir kadınmış Fatma Hanım. "Artık salıncağa binecek yaşın geçti!" diye azarlamış Zekiye'yi, "Gelinlik kız oldun. Bahçede de dolanıp durma, içeri gir!" Zekiye pek üzülmüş, ağlamış. Hatta üzüntüsünden eve kapanmış, haftalarca sinemaya bile gitmemiş. Oysa çok severmiş sinemayı. Yakup da üzülmüş. Ağaca tırmanmak, salıncak kurmak hoşuna gidiyormuş çünkü.

— Böyle yüksek bir dala çıkmak, her babayiğidin harcı değildir ha, diyordu. Kimse kolay kolay tırmanamaz oralara. Bir kaydın mı düşersin, sonra da ölürsün. Ama salıncak kurmak bahanesi olmadan da ağaca çıkamam ki... Ne işin var oralarda, diye sorarlar adama. Ayıp olur... Ben salıncağı kurarken, Zekiye konuşur dururdu. Hoş hoş söylenir, arada bana takılırdı. Şimdi benimle konuşmuyor tabii. Neden dersen, pek rastlamıyoruz birbirimize. Bak, üç bahar geçti aradan, hâlâ evlenemedi. Hani "gelinlik kız" olmuştu? Ne vardı sanki sallanıp dursaydı fıkara. Bana sorarsan, evlenmediği iyi oldu. Uygun bir kısmeti çıktı mı, çıkmadı mı orasını bilemem, ama iyi ki evlenmedi. Çünkü küçük daha... Sen hiç gördün mü onu?

— Yoo, nereden göreyim?

— Yarın sinemaya gidecekler. Halil gelmezse ben sürerim arabayı. Çarşambaları kadınlar günü ya, onlar da her çarşamba sinemaya giderler. Onlar filmi seyrederken biz kapıda bekleriz. Yarın gene gidecekler. Gör bak, nasıl ufak, çelimsiz... Azıcık şişmanlasa belki bir alan olur. Bana kalırsa sıska diye beğenmiyorlar onu. Yoksa Sadık Bey'in kızını kim istemez!

Çok konuşuyordu Yakup. Sıkılmıştım. Sonra da eve, selamlığa gelen konuklardan söz etti. Çok severmiş konukları.

— Değişiklik oluyor, dedi. Pembe Abla da sever konukları... Konağa yeni biri gelince sevinir. Küçük Hanım bile sevinir. Ama herkese sevinmez tabii. O, çok az kişiyi sever. Gelenlerin çoğuyla ilgilenmez bile.

— Hadi sen git işine, dedim, sonunda dayanamadım da.

Ayrılırken:

— Yarın iki buçukta falan yola çıkarlar, dedi. Sen şu ağaçların arasında gezinir gibi yap. O arada hanımları görürsün.

Deli çocuk! Bana ne hanımlardan! İşim yok da ağaçların arkasına gizlenip onları gözleyeceğim.

20 Mayıs

Sabahleyin altıda kalktım. Giyinip tepelere doğru yürüdüm. Her yan kır çiçekleriyle örtülüydü. Eğilip bir tanesini kopardım. Ve ağladım. Sonra toprağa oturdum. Elimdeki çiçeğe uzun uzun baktım... Bir adı olmalıydı, ama ben bilmiyordum. Sadık Bey de istediğim kitabı bulamamıştı. Çiçekleri anlatan bir kitap arıyordum ya... Yakup aklıma geldi ve "damla" adını koydum çiçeğe. Sevinç gözyaşlarından bir damla. Uçuk pembe renkte yaprakları vardı. Öyle küçüktü ki... Nasıl bu kadar küçük olabilirdi! Kundaktaki bebekler gibi tıpkı. Bir kez daha ağladım. Sonra boylu boyunca otların üzerine uzandım. Ezilmiş otları, ıslak toprağı kokladım. Sol elimle çimenleri, toprağı avuçladım. Çünkü sağ elimde çiçek vardı. Aklım hep ondaydı zaten. Küçük çiçekte... Damla'da... O elimdeyken yeterince özgür değildim. Sonra baktım, onu düşürmüşüm. Üzülmedim. Ömrü kısa olacaktı nasıl olsa... Madem kırlarda binlercesi var.

Yürüdüm, toprağa uzandım, taşlara oturdum. Kısacası aklıma eseni yaptım. "Ne iyi buralara geldim," diyemedim, "ne iyi döndüm," dedim. Buralarda ne kadar kalacağımı da bilemezdim... Yorgun, kırık ve umutsuzdum bir ara. Kentteki yaşam kolay yıpratıyor insanı. "Damla"yı koparmış, sonra ağlamıştım. Bir daha ağlayacak değildim. "İyi ki döndüm," demek, bunu yine-

lemek hoşuma gidiyor. Hem her şey yoluna girecek. Biliyorum. Düşünmek gereksiz. Rastgele yaşayacağım. Tepelerde amaçsız bir gezintiye çıkmışım, son durağa kırk yıl sonra varacak olan bir otobüse binmişim gibi... Aldırmadan yol alacağım. Sonra bir de bakacağım...

Döndüğümde henüz erkendi. Yakup'la Halil ahırların önünde şakalaşıyordu. Yakup, çirkin sözler söylüyordu. Geldiğimi görünce, ellerini ceplerine soktu, ıslık çalmaya başladı. Bana "günaydın" bile demedi.

Anlaşılan Sadık Bey dönüşümü beklemişti, kahvaltı etmemişti daha. Oysa bu saatte çoktan gitmiş olması gerekirdi. "Dönmeyeceksiniz sandımdı," dedi.

Fazla konuşmamak için acele acele çayını içti. Ayrılırken "isterseniz akşamüzeri Yakup sizi benim dükkâna getirsin," dedi. "Hem dükkânımı görürsünüz, hem de istediğiniz bir şey varsa alırız. Sonra lokantaya gideriz."

Yapacak ne işim vardı ki... "Olur," dedim.

24 Mayıs

Her sabah komşu tepelerde gezinti yapıyorum. Artık hastalığım geçip de iyice güçlendiğimden, akşamları da çıkıyorum. Bahçede pek görünmemeye çalışıyorum. Şu geveze Yakup'tan ötürü... Hemen yanıma geliyor. Boyuna soru soruyor. Giderek işi sırnaşıklığa bile vardırıyor. Ev halkını gözetlemeye, kapı dinlemeye, yarım yamalak görüp duyduklarından, peki iyi işlemeyen kafasıyla birtakım yanlış sonuçlar çıkarmaya meraklı. Üstelik bütün bunları tutup bana anlatıyor. Onu dinlememek için tepelere kaçıyorum ben de. Arkamdan gelemediği için üzülüyor olmalı.

Bıkıp usanmadan çiçek topluyorum. Çiçek toplamanın ayrı bir zevk, tutku, hatta iş olduğunu bilmezdim. Kendimi kaptırıveriyorum. Topluyorum, topluyorum "aman şu pembe de pek yakışacak morların yanına," diyorum... Bu yüzden olmayacak yerlere tırmanıyorum; tökezleyip yarlara düşmeme ramak kalıyor. Sonra bakıyorum, tam yolumun üstünde onca güçlüklere katlanarak kopardığım çiçekten bir küme durmakta.

Ne kadar da nazlı şeyler... Eve getirene dek soluveriyorlar. Ben de onları demet yapıp, kaya oyuklarındaki küçük su birikintilerine bırakıyorum. Kaya oyuklarında hep su bulunuyor. Çünkü iki üç günde bir ya sabaha karşı ya da ikindileri mutlaka yağmur yağıyor.

Hemencecik soldukları için eve çiçek getiremiyorum. Ama değişik biçimleri olan kökler, yıllardır yağmur altında, kar altında kala kala, rüzgârları yiye yiye cilalanmış, yamru yumru olmuş dallar, kökler, renkli çakıllar, yosunlu taş parçaları bulup getiriyor, masamın üzerine bırakıyorum. Ertesi gün bakıyorum, Pembe odamı toplarken onları alıp ocağın rafına yerleştirmiş.

Kasabaya indiğim bir gün kocaman bir tüp uhu aldım. Taşları ağaç köklerine, ağaç kabuklarına yapıştırıp oyalanıyorum. Elim böyle işlere hiç yatkın değildir, ama nasılsa bunu becerebiliyorum. Pembe kıs kıs gülüyor. Bir gün o da denemek istedi. Kapkara bir kökün girintilerine mora çalan üç taş yapıştırdı. "Bu nasıl iş," dedim, "benimkinden daha güzel oldu seninki."

Bu uğraşıma en çok şaşan Sadık Bey... Öyle şaşırıyor ki, ağzını açıp bir şeyler söylemeye bile yeltenmiyor.

29 Mayıs

Dolaştığım tepelerden bakınca Sadık Bey'in evi görünüyor. Beş dakika yürüyorum, bir de bakıyorum, epey uzaklaşmışım. Bu uzaklıktan evi, ahırları, samanlığı, kümesi görünce şaşırıp kalıyorum. Sağda solda ölü ağaçlar, sebze bahçeleri, bostanlar arasında komşu ağaçlar, sebze bahçeleri, bostanlar arasında komşu evler görünüyor. Onlar da bizimki gibi büyük, ama bakımsız. Yağmur yiye yiye yıpranmış, yosun tutmuş kayalara benziyorlar. Bacaları, balkonları yıkılmış... Besbelli sahipleri kasabaya göçmüşler. Öyle ya, Sadık Bey'den başka kırları ve yalnızlığı seven yok. Kocaman yapıların alt katlarında sağlam kalabilmiş bir iki odacığa sebze yetiştirip geçinen köylüler sığınmış. Orada burada iplere asılmış ya da çalıların üzerine atılmış çamaşırlar görünüyor. Uzun donlar, renk renk gömlekler... Bizim evin ön balkonunda kırmızı bir kazak asılı....Zekiye'nin olmalı.

Dün kadınların evden çıktıklarını gördüm. Günlerden çarşamba değildi, belli ki sinemaya gitmiyorlardı. Büyükanne, anne, dul görümce ve Zekiye... Zekiye'den başkası ince paltolar giyinmişlerdi. Başları da örtülüydü. Zekiye pantolon ve uzunca bir ceket giymişti. İstanbullu kızlar gibi. Adı Zekiye ama modaya uymasını biliyor işte. Uzun kara saçları omuzlarından aşağı dökülüyordu. Üç kadın, bir de Zekiye alışkın olmayan adımlarla arabaya yürüdüler. Hiç arabaya binmemiş gibi bindiler arabaya. Çekinerek ve acemi hareketlerle. Kendi evlerinin bahçesinde bile yürümeye alışkın değillerdi. Zekiye ağırbaşlı bir taşralı kız olmamaya çalışıyor, seke seke yürüyordu. Ama bir özentiydi bu. Şöyle bir sıçradı, arabaya çıktı, arabacının arkasındaki yere oturdu; sağa sola kaydı; başını arkaya çevirip Yakup'la konuştu. Kısacası kendince şımarıklıklar yapmaya çalıştı, beceremedi. Öteki üç kadın şişman olduklarından, biraz sıkışarak Zekiye'nin karşısında, körüğün altında oturuyorlardı.

Sonra araba yola koyuldu.

Dolaşırken çiçek toplamadım. Köklere, taşlara da bakmadım. Evin yöresinden uzaklaşmak istemiyordum. Yolu gözledim durdum. Dönüşlerini göreyim diye. Bir türlü dönmediler. Benimki de iş miydi yani?.. Onları görüp ne yapacaktım? Aradıklarını bulamadan dönmüş olacaklardı... Yorgun ve biraz hüzünlü...

Bahçeye bile çıkmıyorlardı. Arada hanımeli örtülü çardakta çay içerlerdi. Ev kadınıydılar, ev işleriyle uğraşmaları gerekirdi. Bahçeye Yakup bakıyordu. Tavuklara Sultan yem veriyordu. Gelinlik kız olmadan önce salıncakta sallanmaya izin vardı tabii. Belki dutun silkilmesi, şeftalilerin toplanmasını gözlemek gerekirdi. Belki Yakup yumurtaları folluktan alırken birkaçını cebine indirmesin diye dul görümce, kümesin önünde durur, beklerdi. Ama gülleri Pembe toplar, gül reçelini Fatma Hanım kaynatırdı.

Tepelerde gezinti mi? Akıllarından bile geçmezdi. Tanışlarla sözleşirlerse eğer, kapaklı sepetlere zeytinyağlı dolma, köfte, börek, tatlı konur; semaverler, yaygılar, yastıklar alınır, dere kıyısına "kır"a gidilirdi. Ve çok eğlenilirdi. Mutlaka... Çünkü eğlenmek bir zorunluluktu. Ama sinema belki de daha iyiydi. Sinemada ağlanabilirdi çünkü.

Bir eşraf evinde ağlamak, gülmekten de zordur. Ulaşılmak, kavuşulmak istenen bir durumdur acı çekmek... Derin derin, kıyasıya. Ama bana sorarsanız sinemanın karanlığında o derin, o kıyasıya acıyı bulmak da zordur.

1 Haziran

Sadık Bey'in kızı, benim dallarla ve taşlarla yaptığım işleri görmek istiyormuş. "Hay hay, " dedim, "buyursun odama, göstereyim." "Eh," dedi Pembe. Başka bir şey demedi. Taşrada bulunduğumu unutuyorum arada. Bir genç kız –hem de gelinlik çağına gelmiş– yaşlı da olsa bir erkeğin odasına nasıl girebilir? Pembe geliyor gelmesine ya, gizli geliyordur belki... Hem bir hizmetçi o, üstelik de dul. Öyle ya, nesi var yitirecek? Böyle düşünüyorlardır.

Sadık Bey taşra geleneklerine pek aldırmıyor anlaşılan. O da söyledi. "Kızım taşlarınızı, köklerinizi merak etmiş, görmek istiyor," dedi. "Ama ben izin vermedim, sizi rahatsız etmesin diye..." Hiç rahatsız olmayacağımı, üstelik çok sevineceğimi anlatım, "zaten," dedim, "ev halkıyla tanışmak isterdim. Eşinizin pişirdiği yemekleri yiyorum, evinizde kalıyorum. Kendileriyle tanışıp herkese ayrı ayrı teşekkür etmek isterdim." Sadık Bey köklerle, taşlarla uğraşmama nasıl şaştıysa, bu isteğime de şaştı. Ama belli etmedi. "Tabii," dedi, "siz istedikten sonra..." Kusura bakmayın, umarım beni yaban bulmuyorsunuzdur. Şimdiye kadar sizi bizimkilerle tanıştırmadımsa, bu, sizi rahatsız etmemek içindi." Ertesi sabah, ev halkı için uygun olan bir saatte kahve içmek için ziyaretlerine gidip gidemeyeceğimi sordum. "Hay hay," dedi. Acaba hangi saat uygun olurdu? Ne saati canım?... Taşradayız. Saat mi sorulurmuş? Konuğun canı ne zaman isterse elbette. Ben gene İstanbulluluğumu elden bırakmadım, "yarın sabah on buçukta öyleyse," dedim.

2 Haziran

Hal hatır sorulduktan sonra –Zekiye dışında hepsi de ayrı ayrı "nasılsınız beyefendi, iyisiniz inşallah," dediler– hemen kahveler geldi. Şekerliydi kahve. İstanbul'un hiçbir kahvecisinin eli varıp da yapamayacağı kadar şekerli... İçim bulana bulana içtim kahveyi. Konuk odasındaydık. Oda kadife ve toz kokuyordu. Oysa temiz, titiz insanlardı, odanın tozlu olması mümkün müydü? Değildi tabii... Değildi, ama insanların girmediği yere toz girip yerleşiyor işte. Hem de inatla. Ben hanımelili çardakta kahve içeceğimizi sanmıştım. Şekerli kahve gibi, konuk odası da vazgeçilmez bir ikramdı anlaşılan.

Önce kanepeye oturacak oldumdu. Karşı çıkıp koltuğa buyur ettiler. Bir başka koltuğa büyükhanım oturdu. Ötekiler duvarın önündeki iskemlelere dizildiler. Oysa gereğinden fazla koltuk vardı odada. Herkese yeterdi.

Önce havalardan söz edildi. Sonra sorulara geçildi. Nasıl, rahat mıymışım bari? Burasını sevmiş miyim? Çocuklarım var mıydı? Bu soruları büyükhanım soruyor, ben cevapladıkça öteki ikisi (Fatma Hanım'la görümce) iyi bir şey söylemişim gibi gülümsüyorlardı. Büyükhanım bir tek kızım olduğunu öğrenince üzüldü. Tek çocuk az değil miydi? Ötekiler de ona uyup hüzünlendiler. Ama evli ve çocuklu oluşum, hiç değilse, selamlıkta konaklayanların çoğu gibi bir serseri olmadığımı kanıtlıyordu. Hele torunlarım hepten saygın bir kişi yaptı beni. Karımdan ayrıldığımı, torunlarımın yüzlerini bile görmediğimi söyleyecek değildim elbette.

Bütün bunlar konuşulurken, Zekiye gözlerini dikmiş bana bakıyordu. Anlaşılan, konuşulan sözler onu hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. O yalnızca beni anlamaya çalışıyordu. Ayrılırken "taşlarımı görmek istemişsiniz," dedim Zekiye'ye, "buyrun göstereyim." Gözlerinde bir ışık yandı. Annesinden izin istemek gereğini duymadan peşimden seğirtti.

Birkaç gün sona

Artık taşlarla ağaç köklerini birbirine yapıştırmıyorum. Bu işle uğraşan bir başkası var nasıl olsa... Ama taş, kök, kabuk toplamaya devam ediyorum. Sonra onları Pembe'yle Küçük Hanım'a, Zekiye'ye gönderiyorum. Zekiye, beni pencereden mi gözlüyor nedir, ben dışarı çıkar çıkmaz yanıma geliyor, marifetlerini gösteriyor. Yüzü kıpkırmızı, kaygıyla yüzüme bakıyor, "iyi olmuş mu," diye soruyor. Ben de bu işin uzmanıymışım gibi kimine iyi, kimine eh, diyorum. Yakup bizim işlere "oyuncak" adını taktı. "Küçük Hanım'ın oyuncakları" diyor.

Pembe anlatıyor... Anası kızıyormuş Zekiye'ye. "Bunlarla uğraşacağına çeyizini işle," diyormuş. Pembe, Fatma Hanım'a hak veriyor. "Doğrusu bu," diyor, "kocası ondan ağaçlarla taşlarla oynamasını isteyecek değil ya... Küçük Hanım doğru dürüst yemek pişirmeyi bile bilmez. Elişlerinden de anlamaz. Antika yapmasını biliyorsa iyi. Arada örgü örer, o kadar... Bütün gün odasına kapanır, resimli dergilere bakar, roman okur. Şimdi de oyuncak oynuyor sayende." "Daha küçük," diye savunuyorum Zekiye'yi. "Küçük falan değil. Ben onun yaşındayken evlenmiştim. Cigara yaprağı gibi yufka açardım. Diyeceksin ki, o evin hanımı... Daha iyi ya... Fatma Hanım da evin hanımı. Bana her bir şeyi o öğretti."

Pembe ne diye Zekiye'ye kızıyor anlamıyorum. Evdeki dört kadının içinde Pembe'ye yakınlık gösteren bir Zekiye var. Sultan bile Pembe'ye yüz vermiyor. Yakup'a bakılırsa, Sultan, Pembe'yi kocasından kıskanırmış. Eh, belki de doğrudur. Halil burma bıyıklı, aslan gibi bir adam... Tam arabacı. Pembe de Sultan'dan çok güzel. Üstelik kıvrak ve işveli de...

6 Haziran

Sadık Bey evinde kalmamdan hoşlanıyor, belki de beni gerçekten seviyor, ama buyruğu altına almaya, el koymaya kalkışmıyor hiç. Yalnızca sabah kahvaltılarında ve akşam yemeklerinde beraberiz. Akşamları Pembe'nin selamlığın önündeki çardağa kurduğu

sofrada yemek yiyoruz. Sadık Bey iki kadeh rakısını, ben de biramı içiyorum. Yağmurlu akşamlarda da lokantaya gidiyoruz. Az konuşuyor Sadık Bey. Çocukluk günlerini, pek bağlı bulunduğu dedesini, babasını anlatıyor. Askerlik günleriyle ilintili anıları da taptaze. Askerlik anılarını anlatırken güldürüyor beni. Ama o ilk karşılaştığımız akşamki gibi uzun uzun konuşmadı bir daha. O akşamki yalın bilgiçliği, kendine güvenen hali de yok artık. Belki o zaman bir yabancıydım. Yabancı oluşumun verdiği rahatlık içinde öyle davranabilmişti. Şimdi çoğunlukla susuyor, yüzüme bakıyor. Besbelli bir şeyler sormak istiyor. Kendince çok önemli olan bir şeyler... Ama sorularını bulamıyor. Öylece tutuk, tedirgin, istekli ve şaşkın bekliyor. Çevreyi saran olağanüstü sessizliğin, göz alabildiğine uzanan gökyüzünün, yanıp sönen sonsuz çokluktaki yıldızların; yüreği bilinmeyen, tadılmayan duygular, giderilemeyen özlemlerle tıka basa doldurulmaması mümkün mü? Yazık ki, sorularını bulmayı beceremiyor Sadık Bey... İsteklerini dile getirmeyi bile bilmiyor. Ona yardım etmek istiyorum, yapamıyorum. Genç olsaydım başkaydı. Şimdi sorularımın tükendiği çağdayım. Gerçi Sadık Bey'le aynı yaştayız, ama aramızdaki ayrım büyük. Yaşantılarımız değişik. Ben hiçbir şeyin özlemini çekmiyorum. Çekmemeyi öğrendim hiç değilse... Sessizliği yaşıyorum, bu sakinliği seviyorum.

Sadık Bey'in, kafasını zorlamaktan alnında terler boncuklanıyor. Düşünmek değil bu... Nasıl çalıştıracağını bilmediği beyin hücrelerini boşu boşuna zorluyor. Hepsi bu. "Vazgeçin," demek geliyor içimden, "insan ancak bir şeylerden yoksun olduğunu sezinleyebilir, bunların neler olduğunu hiçbir zaman bulamaz. Hem bulsa neye yarar?" Ne var ki, bu sözlerin uzun konuşmalara yol açmasından çekiniyor ve susuyorum.

Hem zaten Sadık Bey de böyle boşu boşuna kendini zorlamaktan yorulunca, aramaktan vazgeçiyor; o zaman bakışları yumuşuyor, yüzüme bakmakla yetiniyor... Bu belirsiz, ürkek, hiçbir coşkusu bulunmayan sevgiyle mutlu bile oluyor.

Bir gün:

— Birini bekliyordum hep, dedi, bu sizsiniz sanmıştım. Yanılmışım. Kusuruma bakmıyorsunuz, değil mi? Kısa bir süre için sanmıştım ki, bilmecelerimi çözersiniz... Ya da ne bileyim,

kimseden korkmadan yaşardık birlikte. Belki yolculuğa çıkardık... Oysa siz konuşmuyorsunuz bile.

— Ben söylesem söylesem, kendi gerçeklerimi anlatırım ancak, diye karşılık verdim. Onları da ne denli içtenlikle dile getirebilirim ki! Birtakım yalanlara başvurmadan konuşabilir miyim sanıyorsunuz? Bir defterim var şimdi... Eskiden de vardı. Düşünün, oraya yazdıklarımı kimseler okuyacak değil. Gene de her şeyi yalansız aktardığımı sanmıyorum.

Uzun süre sustuk. Ocak çekirgesi ötmeye başlamıştı.

12 Haziran

Sağlığım adamakıllı düzelmişti... Hiç bu denli iyi olmamıştım. Bir delikanlı gibi diriydim. Yürüyor, yürüyordum tepelerde. Kimileyin yemek zamanını bile geçiriyor, öyle dönüyordum eve. Korkunç acıkmış oluyordum, ama hiç yorulmuyordum.

Ne var ki, ilk günlerdeki gibi yatağa yatar yatmaz uyuyamıyordum artık. Neden bilmem, bir sevinç vardı içimde... Yüreğimi doldurup soluğumu kesiyordu. Büyük bir gücün damarlarımı zorladığını duyuyordum. Bütün bunlar belki de dışarıdaki bir nesneden gelmiyordu. Ama çok geçmeden –çaresiz– objesini arayacak olan bu geç kalmış coşku, içimde seçkin ve soylu bir varlığın bulunduğu sanısını uyandırıyordu. Yanılıyor da olabilirdim. Bu varlıkla henüz el sıkışmış değildim. Onu yabancı buluyor, seviyor, korumaya, gelişip serpilmesine çalışıyor, (başka türlüsü elimden gelir miydi?) gene de uzağında durmayı yeğliyordum. Bir yandan da "ne oluyorsun," diye çıkışıyordum kendime, "yaşını başını almış bir adamsın sen."

Sonra sonra düpedüz acı çekmeye bile başladım. Oysa yalnız sevinç duyacağımı sanıyordum. Çoktandır özlediğim sevince kavuşacağımı sanıyordum. Belki acı çekmeyi de özlemiştim. Çaresizliğimle, belleğimle, öğrendiklerimle ilgisi olmayan, doğrudan doğruya dışımdaki bir nesnenin, kısacası ulaşılamayan bir insanın yokluğunun verdiği somut, amansız acı... Onun da büyüyüp serpilmesine, umduğum sevinç uğruna göz yummuş, korkularımı bir yana itivermiştim.

"Çok şükür," diyordum, bilmediğim bir Tanrı'ya dua ediyordum. Çok şükür sinemaya yalnız çarşambaları gidilmiyor; cumalar, sonra gezintilerin yapıldığı başka günler var. Ve onun bir odası var, penceresi bahçeye bakıyor. Odasında oturmaktan hoşlanmadığını Pembe söylememiş miydi? Çok şükür, ağaçlarla, taşlarla oynamaktan bıkmadı hâlâ.

Başucumdaki ışık, abajurun kumaşına çarpıp mavi dalgalar oluşturarak yayılıyor, bense gözlerim açık yatıyordum. Işığımın yandığını görünce Pembe kapımı tıklatıyordu. Acaba ıhlamur ister miydim ya da ayran?... Teşekkür ediyordum Pembe'ye. Hayır, hiçbir şey istemiyordum.

Dün ben bir şey istemediğimi söyleyince, hemen çekilip gitmedi, içeri girdi. Kapıyı arkasından kapadı ve karyolamın ayakucunda, ayakta durdu.

— Sahiden bir şeycikler istemiyor musun? Ihlamur uykunu getirirdi.

— Ihlamur istemem.

Yeşil yapraklı basma bir esvap giymişti. Esvabının beyaz pikeden bir yakası vardı.

— Azıcık yaklaşsana, dedim. Bu ne güzel yaka böyle... Kim dikti bu esvabı sana?

— Ben kendim diktim bey.

— Nereden aklına geldi böyle beyaz bir yaka koymak... Çevresine de beyaz dantel geçirmişsin.

Kızardı, başını önüne eğdi.

— Dantel değil ki. Tentene deriz biz buna. Tığla işleriz.

— Tentene ya, sahi, unutmuşum. Sen mi işledin?

— Evet.

— Pek güzel bir yaka bu. Elleyebilir miyim?

— Otursana şöyle.

Pembe yorganı kaldırmayı unutmadan yatağın kıyısına ilişti. Ellerini kavuşturmuş, başını önüne eğmişti. Ben beyaz yakasını ellerken, istemeden, Pembe'nin çenesine dokundum. Başka türlü yapamazdım, çünkü başını iyice eğmişti. Ellerim çenesine dokununca, tüm bedeni sarsıldı, derin bir soluk aldı.

— Düğmelerin de beyaz, dedim, çok önemli bir gerçeği söylüyormuşum gibi ciddi ciddi. Çok tentene işler misin?

— İşlerim ya.

Artık güçlükle konuşuyor, sesi çok az çıkıyordu. Onu duyabilmek için başımı eğmiştim, Pembe'nin başörtüsünün altından sıyrılıp çıkan saçları neredeyse yüzüme değiyordu.

— Gömleğimde de var tentene, dedi, kırmızı çilekler de işledim.

— Nasıl yapsam da görsem onları?

Durup dururken Pembe'nin gözlerinden yaşlar inmeye başladı. Onları silemiyordu da üstelik. Çünkü elleri kucağında, birbirine kenetlenmişti, bir türlü açılmıyordu.

— Ne var, ne oldu? Kötü bir şey mi söyledim yoksa? Gömleğini görmek istemiştim yalnızca.

— İstersen bak, ama ışığı söndür.

— Işığı söndürürsem nasıl görürüm? Kedi miyim ben? Hadi şu düğmeleri çöz de gömleğini göreyim.

— Sen kendin, diye fısıldadı Pembe, arkasını getiremedi.

17 Haziran

Havalar iyice ısındı artık. Ancak sabahın erken saatlerinde, bir de akşamları altıdan sonra yürüyüş yapabiliyorum. Çiçek toplarken, toprağa uzanırken, gökte akıp giden bulutları seyrederken, en çok da dönüş yolunda, evin küçük balkonunun yanındaki pencereye bakarken bir önceki geceyi unutuyorum.

Kimi geceler Pembe odama geldiğinde, "ıhlamur istemem," diyorum. Pembe sessizce çekiliyor. O gittikten sonra ışığı söndürüp pencereyi açıyor, yıldızlara bakıyorum.

Zekiye'nin odasındaki ışık çoktan sönmüş oluyor. Öyle genç ki, uykusunu kaçıracak hiçbir düşünce barındıramaz kafasında.

27 Haziran

Nail geldi. Serçe sürüsünün içine dalan bir atmaca gibi... Herkeste bir koşuşma, bir çığrışma, bir telaş... Yalnızca çığlıkları eksik... Açığa vurmak korkusuyla gırtlakta yumak halinde tedir-

ginlikle saklanacak, sonra da özgürce kapıp koyuverilecek mi acaba?

Neden daha önce hiç sözünü etmediler Nail'in?... Şaşılacak şey! Oysa konağın gediklilerindenmiş. Her yıl uğruyor olmalı. Üstelik evin gerçek sahibiymiş gibi, bir salınması, konuşurken bir tafrası var ki, sorma gitsin. Sahi, neden bana Nail'den söz edilmedi? Burada olup biten her şey sıcağı sıcağına anlatılır, sonra da öyküleştirilir düpedüz. Yakup ahırın önünde uyuyakalmış da Nazlı (at) yüzünü yalamış... Sultan patateslerin kabuklarını gene kalın soymuş; hanım gene kızmış... Görümce hanımın canı çekmiş, al bir esvap dikinmiş, büyükhanım pek ayıplamış. Üstelik kumaş biraz şeymiş... hani içini gösteriyormuş. Gerçi hep evde giyiyormuş al esvabını görümce hanım ya, büyükhanım söyleniyormuş, "gözümün önünde dolaşıp durma... Namaz kılan Müslüman bir kadınım ben."

Nail, otuz, otuz beş yaşlarında olmalı... İnce bıyıkları, pek de abartmalı olmayan favorileri var. Omuzları geniş, kendi ince. Film yıldızlarına benziyor, şu kötü adam rollerine çıkanlara... Hoş, ben nereden bileceğim, sinemaya gitmem ki. Ama boy boy afişler görmüşümdür Beyoğlu'nda... Elleri tabancalı, keskin bakışlı adamlar... Nedense pek ısınamadım Nail'e. Belki de çekemiyorumdur onu. Olur a... Konuklar birbirlerini sevmezlermiş. Burnunun iki yanında dudaklarına doğru inen çok derin iki çizgi var. Bu iki derin çizgi Nail'i çirkinleştiriyor belki, ama benim ilgimi çekiyor, "bir şeyler olmalı bu adamda," diyorum. Yanılıyor da olabilirim.

Galiba ikimizi bir arada nasıl barındıracağını düşünmekten sıkıntı bastı Sadık Bey'e. Bana sevgisi var. Nail'e de düşkün besbelli. Belki Nail'in çok konuşmasından ileri geliyor bu düşkünlük.

Kim bilir? Biri konuşsun, o dinlesin, bu değil miydi Sadık Bey'in istediği? Nail de boyuna anlatıyor. Zaman zaman "atıyor," diyorum, "aklı sıra adam kandırıyor." Ama seve seve kanıyorum işte. Böbürlenmelerine, şişinmelerine kızamıyorum.

— Ohoo, kadınlar, diyor, hepsini tanırım ben. Hepsi elimden geçti. Şarkıcı, öğretmen, orospu, ev kadını... Bilmem mi?

Evet, kadınlar üzerinde derin bilgisi vardı. Bizim var mıy-

dı bakalım? Yaa... Ona kızacak değiliz tabii. Bu, aklımızdan bile geçmez. Yaşça öyle küçük ki bizden.

Beş tane kızı taksiye doldurup nasıl İskenderun'a götürdüğünü anlattı. Bu uzun yolculukta çaresiz dost olmuşlar. Şeker gibi kızlarmış hepsi de zaten.

— İnanır mısınız, dedi, ayrılırken boynuma sarılıp ağladılar. Eh, ben de ağladım tabii. Eşek değilim ya.

Kızlarla başlarından geçen hoş olayları, onları satarken karşılaştığı zorlukları anlattı. Sonra da:

— Hele bir tanesi tam sana göreydi Sadık Beyciğim, demez mi?

Sadık Bey sarardı, önüne baktı.

— Ne oluyor, dedi bu kez Nail hemen üste çıkarak, kötü bir şey mi söyledim? Şuna da bak... Durup dururken kızıverdi. İstemiyorsan gideriz. Ne olmuş yani?

Ayağa kalkmıştı bile. Sadık Bey adamakıllı bozulmuştu. Konuşması tutuk tutuktu:

— Nereden çıkardın şimdi bunu? Otur yerine... Otursana canım. Seni sevdiğimi bilirsin. Hep yolunu gözlerim. Gelince de sevinirim. Ama bir konuğumuz var, görüyorsun. O böyle konuşmalardan hoşlanmaz. Üstelik seni daha yeni tanıyor.

Hâlâ ayakta duran Nail, önümde eğildi, alaylı alaylı, "Özür dilerim" dedi. Yerine otururken de:

— Beni bağışlamanız için sizi Tüccar Kulübü'ne davet ediyorum. Gidelim, bir güzel eğlenelim.

Kendisine kızmadığımı göstermek için:

— Tüccar Kulübünde eğlence mi var? diye sordum laf olsun diye.

Nail kahkahalarla güldü, "Yok elbette", dedi. "Tüccar Kulübü'nde eğlence ne arasın? Eğlenceyi ben çıkartacağım. Saygıdeğer taşralı tacirlerle aram pek iyidir. Geçen yılı hatırlıyor musun Sadık Bey?"

— Hatırlamamayı yeğlerim.

— Amma yaptın! Ne kadar gülmüştük... O pörsümüş şaşkınlar da gülmüşlerdi çaresiz. Kırk yılda bir eğlenmişti zavallılar... Daha ne istiyorsun? Hadi kalkın, gidelim. İçime birden sıkıntı bastı. Dediğim gibi paralar benden.

— Paran var mı ki, diye soruverdi Sadık Bey.

Nail istifini bozmadı:

— Şimdilik yok. Ama sizin Tüccar Kulübü'nüzde iki kadeh içki için para gerekmez ki. Ne yani, Beyoğlu'na mı çıkıyoruz? Hem yakında çok param olacak. Bir işten komisyon alacaktım. Herif kalkmış, Avrupa'ya gitmiş. Onu beklerken İstanbul'a oyalanacağıma buraya geleyim, dedim. Kötü mü yaptım?

— Bunu da nereden çıkarıyorsun, dedi Sadık Bey yalvarır gibi. Amma da alıngan olmuşsun.

Nail'in karşısında boynu büyüktü Sadık Bey'in.

Onu hiç böyle görmemiştim. Demek bu bıçkın delikanlıyı sahiden seviyordu. İkimizin arasında şaşkına dönmüştü. Kimileyin onun suyuna gitmeye, kimileyin benim gönlümü almaya çalışıyordu. Sadık Bey'i sıkıntıda bırakmamak için sofrada uzun süre kalmıyorum. Hem benim içki içtiğim yok ki. Geceleri uzun uzun masa başında oturup fazla yemek yemeye de alışkın değilim. "Doktor erken yatmamı söylemişti," deyip odama çekiliyorum. Onlarla lokantaya da gitmiyorum, "yazılacak mektuplarım var," diyorum (nasıl da yalan atıyorum, kime, ne zaman mektup yazıyorum ki...), "midem bozuk," diyorum. Onlar da pek üstelemiyorlar. Bensiz daha rahat, daha sere serpe olacaklarını biliyorlar.

Nail, sabahları bahçede geziniyor. Hem de ön bahçede. Gezinirken pipo içiyor (başka zamanlar basbayağı sigara içer.) Pipo, favorilerine yakışıyor. Yoo, neden saklamalı, yakışıklı adam işte. Bahçede gezinmekle de yetinmiyor, ata biniyor. Binici giysilerini, çizmeleri de nereden bulmuş, şaşılacak şey! O, ağzında piposu ön bahçede duruyor, yüzü eve dönük... Yakup, Narin'i dizginlerinden tutup getiriyor. O da kırk yıllık binici gibi ayağını üzengiye koyup bir sıçrayışta hoop atın sırtına atlayıveriyor. Doğrusu ona bakarken insanın soluğu kesiliyor. Sonra bahçede iki tur atıyor. Pek gerekliydi sanki. Hem de basbayağı tırıs gidiyor. Kazara çiçeklerin arasına bir dalsa... Ama aldıran kim? O yalnız fiyakasını düşünüyor. Sonra dörtnala vuruyor tepelere... "Eh," diyorum, "bu hızla bir iki saat koşturur." Ama hiç de öyle olmuyor. Bakıyorum, on beş dakika sonra gene ön bahçede... Islıkla Yakup'u çağırıyor. Sanki attan ahırların önünde inse olmaz. Ol-

maz tabii... Çünkü attan inişi de, tıpkı binişi gibi kusursuz bir gösteri. "Yarım saatlik eğlence için çizme giyip çıkartmaya değer mi?" diye geçiriyorum aklımdan. Elbette değmez. Dedim ya, bununkisi fiyaka...

Her sabah bir karanfil koparıp gömleğinin en üsteki iliğine takıyor. "Çılgın adam," diyor Pembe, "şuna bak, şuna.... Karanfil de neymiş? Deli işte." Deli diyor, çılgın diyor ya, Nail geleli hep ondan söz ediyor. Nail mutfağa da giriyormuş. Büyükhanım bile kızamazmış ona. Çünkü Nail gider, elini öpermiş büyükhanımın. O da hem elini öptürür, hem de ağzını doldura doldura "berhudar ol," dermiş. Nail mutfağa gireli benim midem kaynıyor. Baharlı, biberli yemekler pişiriyor, Arapça ya da bilmem nece adları olan. Garip ezmeler, kaşıkla yenen ekşi salatalar, ızgara köfteler... O mutfağa girince, mutfaktan kahkaha sesleri geliyor. Yalnız mutfaktan mı? O geleli selamlık da şenlendi. Ben izin isteyip erken yatıyorum ya, uyumuyorum aslında. Nail anlatıyor, Sadık Bey gülüyor. Selamlıkta gülen yalnız Sadık Bey değil. Gecenin geç saatinde, Pembe'nin kıkırdamalarıyla uyanıyorum. Sabahları da. Horozlar ötüyor, Pembe hâlâ gülüyor.

— Şu Nail Bey var ya, ne dedi biliyor musun, diye soruyor Pembe. (Sözde yakınıyor ondan, kime yutturuyor?) Burnu pek kocamanmış, üstelik eğriymiş. Öyle bir konuşuyor ki, burnu bana da kocaman ve eğri görünüyor. "Bu burun," diyor, "hep benden önce davranır. Burnum içine girmesin diye başımı eğip öyle su içiyorum. Sakın kimseye söylemeyin, herkesin midesi bulanır çünkü, bu burun tencerelerin içine bile giriyor. Sonra yatağa da benden önce dalıyor. En kötüsü de bu zaten. Yorganı bir kaldırıyorum, bakıyorum, burnum orada. Vaktim olsa, elime bir eğe alıp düzelteceğim." "Günah," diyoruz biz de, "burundan yakınılır mıymış? Burnumuzu yüce Tanrımız yaratmıştır. Bedenimizi, yüzümüzün geri kalan yerlerini melekler yoğurdu. Ama sıra burna gelince onu Tanrı yarattı." Ne cevap veriyor dersiniz bizim deli? "Eh, belki doğrudur," diyor, "sizlerin burnunu Tanrı yaratmıştır, ne denir? Ama benim burnumu mutlaka şeytan yarattı." Gördün mü? Bir şey değil, Tanrı gazaba gelecek de burnunu sahiden çarpıtacak. Hem ne demekmiş canım... İnsanın burnu bardağın içine nasıl girermiş? Ben öyle şey görmedim hiç.

Geçen yıl da dama çıkmış Nail. Çok fırtına olmuş, kiremitler uçmuş. Sanki ondan başkası yokmuş gibi tutmuş, dama çıkmış. Bir güzel yerleştirmiş kiremitleri. Sonra da damın tepesinde şıkır şıkır oynamış. Seyredenlerin yürekleri ağızlarına gelmiş.

— Seyredenler mi, diye soruyorum.

— Tabii ya, ne sandın, hepimiz aşağıda durmuş ona bakıyorduk. Bir yandan da başına bir şey gelmesin diye dua ediyorduk.

— Ya Küçük Hanım?

— İlahi bey, sorduğun soruya bak. Biz, dedimse, evin adamları işte... Dam aktarılırken, Nail Bey köçek gibi oynarken Küçük Hanım'ın bahçede işi ne? O odasındaydı. Sonra beni çağırıp olanı biteni sordu. Rengi sapsarıydı. Korkmuştu besbelli. Nail Bey'de damdan düşecek göz olmadığını söyledim. Nasıl oynadığını anlatırken "Sus," dedi Küçük Hanım, "Böyle çirkin şeyler anlatma. Bana ne Nail Bey'den! Tabii bizim evimizin damından düşüp ölmesi iyi olmazdı. Bu yüzden sordum." Ya, işte böyle... Küçük Hanım beni azarladıydı.

2 Temmuz

Dün akşamüzeri yürüyüşe çıktığımda Nail de geldi. Kısa bir süre birlikte yürüdük. Sonra "bu kadar yeter, spor yapmaya özendiğim yok benim," deyip yanımdan ayrıldı. Ama ayrılmadan önce bir oyuncak çıkardı cebinden:

— Size bir şey gösterecektim, dedi. Hay Allah, cebimde kırılmış, iki parça olmuş. Neyse... Ne işe yarar bu?

Sonra anlattı. Küçük Hanım, Pembe'yle bunlardan beş altı tane göndermiş, "içlerinden beğendiğini alsın," demiş.

— Hiçbirinin beğenilecek yanı yoktu ya, dedi Nail gönlü olsun diye rastgele birini seçtim. Çünkü bakarsın, kızcağız üzülür, ağlar falan. Pembe'yle teşekkürlerimi yolladım Küçük Hanım'a. "Beni düşündüğü için, sağ olsun," dedim. Aynen böyle dedim. Bu sözlerimi duyunca sevinmiş midir, dersiniz?

— Neden sevinmesin, sevinmiştir tabii.

— Acaba başka sözler de söylemeli miydim?

— Bilmem ki...

— Belki de yakışık almazdı fazlası, ha?

— Doğru, yakışık almazdı.

Biraz düşündü, başını kaşıdı: – Neden böyle yaptı dersiniz? Diye sordu.

— Bilmem ki.

— Ne işime yarar bu tahtalar benim.

Güldü, omuzlarını silkti. İki parça olmuş oyuncağı fırlatıp attı. Dönerken oyuncağı aradım, buldum. Taş yerine katır boncukları yaptırmıştı Zekiye. Demek ki taşlar yetmiyordu artık. Odama gelince kırık oyuncağı bir kâğıda sarıp cebime koydum. Pembe görürse, biliyorum, gider söyler Zekiye'ye. O da Nail'e verdiği armağanın benim odamda ne aradığını düşünüp üzülür belki de.

Başka şeyler de anlattı Nail, yanımda yürürken:

— Çok sürtüyorum ben, dedi sözgelimi. Yerim yurdum belirsiz. İyi değil bu. Otuzumu geçtim. Bir evim olmalı artık, diyorum. Hem sürteceğim kadar sürttüm işte. Şöyle sevimli bir kız bulup evlenmeli... Parası da olsun kızın diyorum. Sakın yanlış anlamayın, paraya düşkün değilimdir ben. Hem zaten yeterince kazanıyorum da. Ama ne bileyim, her şeyi düşünmeli. Bakarsın, gün olur, az kazanırım. Para sıkıntısı çekilen evde dirlik olmaz. Kadın kısmı çocuklarını gönlünce yedirip giydiremedi mi huysuzlaşır. Kadın huysuz olunca, erkeğin canı eve gitmek istemez. Haklı değil miyim?

— Bilmem ki, dedim, benim pek deneyimim yoktur bu konuda. Elbette siz benden daha iyi bilirsiniz.

Sözü nereye getirmek istiyordu? Bir türlü anlayamadım. Canım da hiç konuşmak istemiyordu aksi gibi. Belki Nail bunu sezdiği için çabuk ayrıldı yanımdan.

3 Temmuz

Zekiye'nin odasının ışığı eskisi gibi erkenden sönmüyor. Daha doğrusu önce sönüyor, sonra gene yanıyor. Beni de uyku tut-

muyor. Çardaktaki sofra toplandıktan sonra bahçeye çıkıyorum. Bakıyorum, Zekiye pencereden sarkmış, karanlığa uzanan kollarıyla yıldızlara sessizce bir şarkı gönderiyor.

5 Temmuz

Nail, Sadık Bey'in gizini anlattı. Hiç istemezdim dinlemek. Sadık Bey uygun görseydi kendisi anlatırdı bana, diye düşündüm. Nail'in sözünü kestim, "sıcaklar iyice bastırdı artık," falan dedim. Ama o aldırmadı. Anlattı.

Yirmi, yirmi beş yıl önce bir kadın sevmiş Sadık Bey. O zamanlar evliymiş. Birinci oğlu doğmuşmuş bile. Namuslu denilen sessiz bir taşralıymış işte... Ama nasıl olmuşsa olmuş, Katina'yı (yoksa Anita mıydı, neyse) tanımış ve kadına tutulmuş. Katina –Nail'in deyimiyle– şu bilinen cömert kadınlardanmış. Hani erkekleri sevindirmek, mutlu etmek, dertlerini unutturmak, dünyanın ne kadar güzel ve yaşanası olduğunu göstermek için yaratılmış kadınlardan... Bütün bunlara karşılık, erkeklerden para da alırmış almasına ya, sundukları sevincin yanında para neymiş ki! Verilen para, onların yaptıklarının karşılığı olamazmış hiçbir zaman. Nail'in kişisel düşüncesi buymuş; başkalarının farklı düşüncelere sahip olmaları onu hiç mi hiç ilgilendirmezmiş. Ayrıca bu kadınlar, varlarını yoklarını tek erkeğe harcamakla da tüketemezlermiş. Zaten kendilerini sakınmak gibi kötü huyları da yokmuş. Kısacası pek çok erkek girer çıkarmış Anita'nın (ya da Katina'nın) evine.

O zamanlar Sadık Bey otuz yaşlarındaymış. Gene de bir delikanlı kadar safmış. "Bana kalırsa," diyordu Nail, "Evliydi, oğlu da vardı, ama hâlâ bakirdi. Çünkü o yaşa gelinceye dek hiç kadın sevmemişti." Anita da Sadık Bey'e özel bir ilgi gösterirmiş. Çünkü sevildiğini, bir erkeğin ilk ve tek kadını olduğunu bilirmiş. Katina ile ilgisini tabii gizli tutmaya çalışmış Sadık Bey... Kimseler bilmesin, duymasın istemiş. Ama küçük bir kasabada böylesi işler gizli kalabilir mi? O çok sevdiği babası Sadık Bey'i karşısına almış. Neler konuşmuşlar, bunları bilmiyor Nail. Yalnız şu kadarını biliyor: Babası sonunda demiş ki, "o kadını bir

daha görmeyeceksin! Bunun için de hemen şimdi, şurada yemin edeceksin! Babasına onca saygısı olan Sadık Bey yemin etmemiş. "Onu bir daha görmemeye çalışırım," demiş, "ama yemin etmem. Yeminimi tutamamaktan korkarım."

Sonra bir iki kez Katina'ya gitmiş. Ama büyü bozulmuş artık. Eskiden sevinç, mutluluk duyduğu evde, şimdi garip bir burukluk sarıyormuş yüreğini. Sonra bir daha gitmemiş Katina'ya. Ama onu hepten de bırakmamış. Babası ölüp de mallar kendisine kalınca, kadına iki katlı bir ev, iki de dükkân bağışlamış. Her ay para yollamış. Ara ara da armağanlar gönderirmiş. Ama Katina'nın yüzünü bir daha hiç görmemiş.

— Arada ben giderim kadına, diye anlattı Nail. Muşmula gibi buruşuk bir kocakarı şimdi. Şişmanlamış da. Tavuk, hindi, kuş, kedi ne bulursa besliyor. Onlarla avunuyor. Kendi gibi bir başka kocakarıyı da, can yoldaşı diye yanına almış. Ne can yoldaşı ya, bütün gün hırlaşıyorlar. Sadık Bey'in Anita'sına yolladığı armağanları bir göreceksin... Kadını hâlâ yirmi beş yıl önceki gibi sanıyor besbelli. Simli giysiler, işli kazaklar. Kadın onların içine sığmıyor. Gene de bir erkekten armağan almak gururunu okşuyor. Öteki yosma da kıskançlıktan kuduruyor. Haydaaa, kavga başlıyor.

Dahası var, "ben ölünce Katina sana emanet," dermiş Sadık Bey, "bakarsın kötü bir hastalığa tutulur; sen baktırırsın, en iyi doktorlara gösterirsin."

— Öyle bildiğin sümsük taşralılardan değildir Sadık Bey, diye bitirdi sözünü Nail. Yoksa onun yanında ne işim var benim? Kadını bilir o. Bir adam kadın nedir bildi mi, korkma ondan... Bana sorarsan, kadın da erkeği bilmeli. Bu iş de her zaman evlenmeyle gerçekleşmiyor.

Sadık Bey yaşamının bu en gizli yönünü ne diye bu bıçkın delikanlıya anlattı acaba? Belki kimselere anlatamayacaktı. Oysa anlatmadan da yapamıyordu. Ne demişti bana? "Acı günlerdi onlar. Her şeyimi elimden almışlardı. Bir daha da geri vermediler."

Hor görülen bir gençliği olmuştu demek. Saflığını, hayasızlık olarak gösterip incitmişlerdi onu.

12 Temmuz

Nail birdenbire gitti.

Bir gece önce yemek yerken ayağa kalkmıştı:

— Hemen bir şeyler olmazsa çekip gideceğim, demişti. Hepiniz ölü müsünüz nesiniz? Zaten bana uygun tek bir kul yok şu dünyada. Dün kulübe gittim. Pek bir şey umduğum yoktu ya, neyse... Belki gönlümü eğlerim diye aklımdan geçirmiştim. Seninkiler kumar oynuyorlardı. Ne kumar ya... Sevsinler! Yitirmekten ödleri patlıyordu zavallıların. Kâğıtları dağıtırken elleri titreyenler öyle çoktu ki... Birbirlerinin gözlerini oymaya hiç de niyetleri olmadığını belli etmek için, ikide bir sersemce gülücükler yağdırıyorlar, saygıyla eğilip bükülüyorlardı. Hele kazananların, kaybedenlerin sırtını babaca sıvazlamaları... Öööö, midem bulandı. Şimdi sen bunların poker falan oynadıklarını sanırsın, değil mi? Ne gezer! En akıllıları konkenden anlar ancak. Kahvelerde tavla oynayanlar bu işin raconunu daha iyi bilirler bana sorarsanız... Hem kumar erkek adamların oyunudur. Kaybetmeyi, yok olmayı göze almaktır kumar; en büyük yıkımların altından kalkacak gücü kendinde bulmak demektir. Böyle, buralarda olduğu gibi sümsük sümsük vakit öldürmek değil. Kıran kırana oynarsın kumarı, anladın mı? Yok olmayı göze alarak... Bunu becerebildin mi, bir de bakarsın, hayatın kucağındasın, çılgınca yaşıyorsun. Şimdi soruyorum size, ikinize, yok olmayı göze aldınız mı hiç?

— Ben yok olmam ki, dedi Sadık Bey, sessiz ve hüzünlüydü. Param kumarda harcanmayacak kadar çok. Kıyı boyundaki tarlalara bir milyon veriyorlar. Dün öğrendim.

Ben sesimi çıkarmadım.

Nail'in asık yüzü birden aydınlanmıştı. Sadık Bey'e doğru eğildi.

— O bir milyon, dedi, cebine girer girmez var mısın kılıç kalkana? Ben ancak beş yüz koyabilirim tabii. Ama bir gece sabahladık mı, senin bir milyonun benim olur. Ya da bakarsın benim beş yüzüme konmuşsun... Ha, ne dersin?

— Ben kumar bilmem, dedi Sadık Bey. Keyfi kaçmıştı. Zoraki konuşuyordu. Hiç kâğıt oynamadım. Bir tavla bilirim. Tavla

oynayarak bir milyonu çekmek de uzun sürer. Bir iki ayını alır. Üstelik çok iyi oynarım tavlayı, biliyorsun.

— Seninle bahse girerim. Çok önemsiz bir şey üzerine. Pınar başında kuzu çevirmek gibi. Ya da bir tokadına... Var mısın, en iyisi tokadına. Bir milyon benim olacak, diyorum. Bunu başaramazsam sen bana tokat atarsın, başarırsam ben seni tokatlarım, oldu mu?

Yırtıcı bir hayvana benziyordu. Saçları dikilmişti; karanlıkta gözleri parlıyordu.

— Bir tokadına, unutma. Var mısın?

Sadık Bey önce "git işine," diyecek gibiydi. Sonra hemen berisinde Nail'in çılgınlaşmış yüzünü görünce değişiverdi. Göğsü heyecanla inip kalkmaya başladı.

— Varım, diye bağırdı. Sadık Bey'den beklenmeyen bir çığlıktı bu. Onu Nail'in çığlığı izledi. O da "Yakup," diye bağırdı. Göğsünde gök gürlüyordu.

— Buyurun, diye gözlerini oğuştura oğuştura geldi Yakup.

— Narin'i eyerle!

Az sonra nal sesleri duyuldu. Tan ağarırken gene nal sesleriyle uyandım. Sabah yürüyüşünden döndüğümde Nail'in gittiğini söylediler.

Şimdi konak, yoluk tavuğa döndü. Bir sessizliktir, bir hüzündür gidiyor. Güya gene gelecekmiş. Giderken öyle söylemiş. Keşke söylemeseydi. O zaman beklemezdik. Nasıl olsa gelmeyecek der, eski yaşantımıza alışmaya çalışırdık. Şimdi her şey, belki saatler bile durdu; onun dönüşünü bekliyor. "Canım, kuzu sarmasına ne gerek vardı şimdi," diyor Sultan bile, "Nail Bey dönünce yapardık." Havuz yosun tutmuş temizletilecek... "Nail'in dönmesine yakın temizletiriz." diyor Sadık Bey. Oysa Nail'in ne zaman döneceği belirsiz... Aslında dönüp dönmeyeceği bile kesinlikle belli değil. Bana kalırsa, Nail'in döneceği falan yok... Olsa olsa gözdağı verdi gitti. "Sakın beni unutup kendi âleminize dalmaya kalkışmayın. Hiç belli olmaz, gelir, sizi suçüstü yakalarım," demeye getirdi. Getirdi ya, anlayan kim? Yakup "Nail Bey gelene kadar karadut olgunlaşır," diyor hâlâ. Pembe, Nail'in çarşaflarını değiştirmiyor. "Ayol yeni değiştirmiştim, bir güncük yattı içinde. Nasıl

olsa dönecek," diyor, Nail'in karyolasının üzerine bir örtü örtmekle yetiniyor.

Biz Sadık Bey'le o deli geceyi unuttuk gittik. Çünkü Nail'in dedikleri olacak şey miydi? Kumar, yok olmak, bahse tutuşmak... daha neler? Hepsi bir düştü. Tabii bütün bunları Sadık Bey'le konuşmadık. Böyle bir münasebetsizlik yapacak değiliz. Gene de bilmiyorum, Sadık Bey de benim gibi düşünüyordur.

Evet, böyle düşünüyoruz ve birbirimize alışmaya çalışıyoruz. Başka çaremiz de yok... Eskisi gibi sessizce yemeklerimizi yiyoruz. O rakısını içiyor, ben biramı. Fıskiyenin sesini, ocak çekirgesini dinleyelim istiyoruz... Güllerin, hanımellerinin ve toprağın gecenin karanlığına sinen kokusunu içimize çekelim... Ne var sanki, konuşmasak da olur... Sessizce birbirimizin yüzüne bakalım eskisi gibi... Yetmez mi? Olmuyor. Huzursuzuz. Suskun dostluğumuz sevinç vermiyor artık.

Nail gittikten hemen sonra Pembe geldi odama... Ağlayarak... Nail, Küçük Hanım'a kötülük edecekmiş. İnanmayacak oldum, bunu kesinlikle bildiğini söyledi.

— Yalvarırım engel ol, dedi. Gözlerinden ip gibi yaş iniyordu. Ancak sen bir şeyler yapabilirsin.

— Saçmalama, dedim Pembe'ye. Nereden biliyorsun?

— Biliyorum işte. Kendisi söyledi... Nail Bey söyledi.

— Ne dedi? Küçük Hanım'a kötülük edeceğim mi, dedi?

— Canım, hiç öyle söyler mi? Kötülük edeceğim, der mi? Ama ben anladım.

— Nasıl anladın?

— Anladım işte... O kadarını sorma. Hem neden etmesinmiş? Kendisi kötü adam değil mi? Kötü adam, kötülük eder elbette.

— Bana kalırsa yanılıyorsun sen. Şimdiye kadar Nail Bey'den çok söz ettin bana. Yediğini, içtiğini, giydiğini, çıkardığını hep anlattın. Ama kötü adam olduğunu söylemedin.

— Ben kötü diyorsam, kötüdür. Ben bilmeyeceğim de, kim bilecek? Hem bırak şimdi bunları... Engel olacaksın, değil mi? Akıllısın sen, okumuşsun, yol yordam bilirsin.

Gene ağlamaya başlamıştı.

— Benim elimden ne gelir?

— Babasına söyle.

Sonra birden kızıverdi. Yumruklarını sıkıp üstüme yürüdü:

— Küçücük bir kız o. Elimden ne gelir, deyip susacak mısın? Ben de seni adam sanmıştım. Küçük Hanım'ı seversin sanmıştım. Şimdi yardım etmeyecek misin ona? Ha, sana söylüyorum. Ne biçim adammışsın!

Hay Allah, bu kasabalılarla başa çıkmak zor. Sorularına ille de cevap istiyorlar. Öyle ya, madem sorulmuş bir kez... Boşlukta kalacak değil ya. Bir soru bu... Zekiye'nin oyuncaklarına benzemez. Onları kırıp atsan da olur. Kentte kolaydır kaçamak yapmak. Canın koşmak istemiyorsa, karşındaki incelik gösterir, üstelemez. Pembe hâlâ "bir şey yapmayacak mısın," diye soruyordu. Susuşum ona hiçbir şey anlatmıyordu. Sonunda:

— Küçük Hanım'ı böylesine düşünüyorsan, dedim, için rahat etsin. Ona kimsenin kötülük edeceği yok. Bunu aklından çıkarma. Kuruntularını, korkularını da kendine sakla.

Pembe, bir şey söylemeden odamdan çıktı. Kapıyı da biraz sertçe kapadı.

Nail gidince odama gelip ağlayan yalnızca Pembe olmadı. Zekiye de geldi. Oysa oyuncaklarımı görmeye geldiği günden sonra selamlığa adım atmamıştı. Elinde bir zarf tutuyordu.

— Size bir mektup var, dedi.

Ben mektubu masamın üzerine koyarken, öteki zarflara ilişti gözü.

— Aa, ne tuhaf... Bunların üzerinde de aynı yazı var. Hem daha hiçbirini açmamışsınız.

— Açmadım ya.

— Bunu da açmayacak mısınız?

— Açmayacağım. Hepsini birden ne yapacağım, biliyor musunuz?

Böyle deyip zarfların üçünü de küçük parçalara böldüm, ocağa attım. Sonra bir kibrit çaktım. Hepsi alev aldı.

— Ne yaptınız, dedi, Zekiye küçük bir çığlık atarak. Gözleri yaşlarla dolmuştu. Hepsi yanacak şimdi. Bakın, yandılar bile... Kül oldular... Bana mektup gelseydi, söyle sizin gibi yakar mıydım hiç? Öyle çok okurdum ki, sonunda içindekileri bellerdim. Gene de her gece yastığımın altına kordum. Zarfıyla birlikte

hem de. Gündüzleri üzerimde taşırdım. Cebim olmasa bile koyacak yer bulurdum.

Yanaklarına dek inen iki damla yaşı koluna sildi:

— Artık gideyim, dedi, size getirdiğim mektubu okumadınız nasıl olsa.

Avukatıma buranın adresini vermiştim, bana para yollasın diye... Nail gibi asalak mıyım ben? Sadık Bey'e borçlarımı ödeyeceğim. Dürnev Hanım da eşyalarımı ister atsın, ister satsın, odayı kime isterse ona kiralasın demiştim. Ama bu mektuplar avukatımdan gelmiyordu. O astarlı zarf kullanmaz. El yazısı da çok kötüdür.

Yakında bir şeyler olacak. Daha doğrusu kıyamet kopacak. Ben neye engel olabilirim ki... Hem buna hakkım var mı? Kim oluyorum? Geçici bir konuğum şurada. İğreti biriyim açıkçası. Nail gibi çevreme sahip çıkmayı becerebildim mi? Sahip çıkmaya kalkışmış bile değilim. Kalkışsaydım ne olacaktı? İzin verirler miydi? Ben Nail değilim ki!

Üstelik konukluğum da uzun sürdü. İki ay oluyor neredeyse... Ayıp! Kovulmayı çoktan hakettim. Hem olayları karşılayacak güçte olduğumu hiç sanmıyorum. Bir şeyler olacak. Mutlaka. Mutlaka fırtına kopacak. Sonra herkes bana gelecek. Herkes ayrı ayrı soru soracak, sorusuna cevap bekleyecek. Olmadı, şunu yap, bunu yap, diyecek. Bana ne? Şurada iki ay konukluk ettim diye yaşantılarına burnumu sokmanın gereği yok. Üstelik benden yardım isteyen de olmaz. Bakma sen, öyle ikide bir odama dalmalarına. Yabancıyım da ondan. Ha benimle konuşmuşlar, ha duvarla... Bunu biliyorlar.

Gerçekten bir şeyler yapmaya kalkışsam, o zaman hemen azarlamaya koyulurlar. Sana ne derler, sen kim oluyorsun? İşin doğrusu da bu...

13 Temmuz

Sadık Bey'e, artık yanlarından ayrılmak istediğimi söyledim. "Aaa, hımm," falan diye anlaşılmaz biçimde homurdandı. Evet, mırıldanmadı, homurdandı. Gerçi Sadık Bey'den beklenmez ho-

murdanmak. Bilmem, belki de bana öyle gelmiştir. Sonra uzaklara baktı. Hoş, ne derse desin, ne yaparsa yapsın, bir ayrımı olmasa gerek. Ben zaten gitmeye karar vermemiş miydim? Gene de diyorum ki, bir taşralıdır o. Yalancıktan da olsa "yok canım, nereye böyle erkenden?" Biraz daha kalsaydınız... Hiç değilse Ağustos'un gelmesini bekleyin. Ne kaldı ki Ağustos'a..." demeliydi. Ama demedi.

Sadık Bey'e gideceğimi söylerken, öyle hemen ertesi günü çekip gitmeyi düşünmemiştim. Daha birkaç gün kalırım, diye hesaplamıştım. Şimdi düşünüyorum da, ne diye kalayım? Yarın sabah herkese "Allahaısmarladık," der giderim... Yok, yarın sabahı beklemek gereksiz. Son gecemiz bu, deyip Sadık Bey'le bir veda yemeği yiyeceğimizi düşünüyorum da... Ne konuşacağız son gecemizde? Tutalım ki, dün akşam son yemeğimizi yedik.

Evet, en iyisi hemen çıkıp gitmek... İki kat çamaşırımı, gömleklerimi gazeteye sararım şimdilik. Sonra bir çanta alırım. *Umut Anıları*'nı bırakıyorum. Belki Sadık Bey okur da, İkinci Dünya Savaşı hakkında bilgi edinir. Daha sonra ev halkına saygıyla teşekkürlerimi sunar, iyi günler dilerim. Halil kasabada. Garaja Yakup götürür beni. Sadık Bey'in dükkânına uğrayacak değilim.

Garajdan kalkan ilk otobüse atlarım, nereye olursa... Daha sonra serin bir yere gitmek istiyorum. Kars'a falan. Hiç görmedim oralarını. Belki Sivas'ta kalırım. Sivas serin olurmuş. Duymuştum, trenle Sivas'a giderken kırmızı kayalarla kaplı dar bir boğazdan geçilirmiş. Kayalar öyle sivriymiş ki, insanın gözüne gözüne batarmış. Harran ovasında da gök alçacıkmış, geceleri yıldızlar dolarmış gözünüze.

Ya on yıl erken geldim dünyaya ya da on yıl geç. Ara yerde bir geçitteyim. Bir el boğazımı sıkıp duruyor. Biri de çıkmış göğsüme oturmuş. Çok kalmadı şurada ama... Erken ya da geç başlanan on yılın bitmesine.

Bir şey beklemezse eğer insan, on yıl çabuk geçer.

Peter Ackroyd
Londra Yanıyor
Alphan Akgül
Güneş Yalnız Dirileri Isıtır - Oktay Rifat'ın Şiirleri Üzerine
Semra Aktunç
Yalos
Ölmek İçin Güzel Bir Gün
Filiz Ali
Yok Bi'şey Acımadı Ki...
Müzik ve Müziğimizin Sorunları
Şavkar Altınel
Tetikçiyi Beklerken - Seçme Yazılar
Louis Aragon
Paris Köylüsü
Kate Atkinson
Geç Kapıdan Körebe
Marc Augé
Yassız Zaman-Kendi Etnolojini Yapmak
Bakkhylides
Bütün Şiirleri ve Fragmanları
Giorgio Bassani
Balıkçıl
Bart Beaty
Sanat Karşısında Çizgi Roman
Cem Behar
Kan Dolaşımı, Ameliyat ve Musikı Makamları - Kantemiroğlu (1673-1723) ve Edvar'ının Sıradışı Müzikal Serüveni
Vüs'at O. Bener
Canım Tavşancığım: Ayşe Bener'e Mektuplar
Derya Bengi
50'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük
Şimdiki Zaman Beledir
Niyazi Berkes
Felsefe ve Toplumbilim Yazıları
Thomas Bernhard
Ucuzayiyenler
Wolfgang Borchert
Ama Fareler Uyurlar Geceleyin
Ian Buchanan
Jameson Jameson'ı Anlatıyor -
Kültürel Marksizim Üzerine Söyleşiler
Louis-Jean Calvet
Roland Barthes 1915-1980
Italo Calvino
Seçme Mektuplar (1945-1985)
Amerika'da Bir İyimser 1959-1960
Edip Cansever
Yerçekimli Karanfil
Louis Ferdinand Céline
Taksitle Ölüm
Peter Finn-Petra Couvée
Jivago Vakası - Kremlin,
CIA ve Yasak Bir Kitabın Etrafından Dönen Savaş
Cevat Çapan
Son Duraktan Bir Önce
Burçak Çerezcioğlu
Mavi Saçlı Kız 20 Yaşında
C. Cengiz Çevik
Cicero'nun Devlet'i De Re Publica Yazıları
Fazıl Hüsnü Dağlarca
Üç Okumalı Dizeler - Göründüğüm
Haydi 2 - Kaçaklar 2
Yaşamamalarda - Kaçaklar 3
Selçuk Demirel
Yazarların Yüzünden
Sen Surat Okumayı Bilir misin?
Yücel Demirel (haz.)
Atatürk - Belgeler, Elyazısıyla Notlar, Yazışmalar
Yeliz Özay Diniz
Evliya Çelebi'nin Acayip ve Garip Dünyası
Mehmet Can Doğan
Camekân
Nilüfer Erdem (haz.)
Narsisizm ve Yaratıcılık
Tuncer Erdem
Gece Gelen Öyküler
Ebubekir Eroğlu
Bentler
Mümtaz Fırat
Kaybolan İzler Güneydoğu'da Geleneksel Dövme
ya da Dek ve Dak
Jean-Louis Fournier
Kuzeyli Annem
Janet Frame
Soframda Bir Melek
James G. Frazer
Altın Dal - Dinin ve Folklorün Kökleri
Antonio Fusco
Her Günün Derdi Kendine
Roger Martin du Gard
Thibault'lar I
Thibault'lar II
Thibault'lar III
Witold Gombrowicz
Günlük 1953-1958
Günlük 1959-1969
Levent Cantek-Levent Gönenç
Muhalefet Defteri: Türkiye'de Mizah Dergileri ve Karikatür
Hasan Gören
Zan
John Gray
Kuklanın Ruhu - İnsan Özgürlüğüne Kısa Bir Bakış
Edith Grossman
Çeviri Neden Önemlidir?
M. Melih Güneş
Suyun Şavkı: Leipzig Bir Aile ve Nâzım Hikmet
Hermann Hesse
Klein ve Wagner
Doğan Hızlan
Şiirin Coğrafyası
Jonathan Holt
Hain
Ekmeleddin İhsanoğlu
Osmanlı Bilim Mirası
Gül İrepoğlu
Lâle-Doğada, Tarihte, Sanatta
Christopher Isherwood
Gelip Geçerken

Onnik Jamgoçyan
Osmanlı İmparatorluğu'nda Sarraflık -
Rumlar, Museviler, Frenkler, Ermeniler (1650-1850)
Kaan İren-Çiçek Karagöz-Özgün Kasar (haz.)
Persler - Anadolu'da Kudret ve Görkem
Yaşar Kemal
Yeşil Kertenkele
Gürsel Korat
Kalenderiye
Dalgın Dağlar Çizgili Sarı Defter - Gölgenin Canı
Tuğrul Kudatgobilik
Koç'ta Üç Nesil - Sanayi Barışına Adanmış Bir Hayat Hikâyesi
Ben Lerner
22:04
Amin Maalouf
Fransız Akademisi'ne Kabul Konuşması ve
Jean-Christophe Rufin'in Yanıtı
Henry Maguire
Bizans Saray Kültürü 829-1204
Ian McEwan
Fındık Kabuğu
İlhan Mimaroğlu
New York Kapı Dışı Sanatı
Lâle Müldür
Kuzey Defterleri
Behçet Necatigil
Küçük Muharrir - Çocukluk ve Gençlik Yazıları
Mitologya
Küçük Mitologya Sözlüğü
Dorthe Nors
Karate Vuruşu
Maggie O'Farrell
Cehennem Sıcakları İçin Talimatlar
Ömer F. Oyal
Sürgün Ruhun Rüya Defteri
Emrah Öztürk
Anlatamıyorum
Limon Yağmuru
Ali Özuyar
Sessiz Dönem Türk Sinema Tarihi (1895-1922)
Boris Leonidoviç Pasternak
İnsanlar ve Haller
Michel Crubellier-Pierre Pellegrin
Aristoteles - Filozof ve Bilme Meselesi
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
Yüzbaşının Kızı
Maurus Reinkowski
Düzenin Şeyleri, Tanzimat'ın Kelimeleri
19. Yüzyıl Osmanlı Reform Politikasının Karşılaştırmalı
Bir Araştırması
Stella Rimington
Açık Sır - MI5 Eski Genel Direktörü'nün Otobiyografisi
Philip Roth
Portnoy'un Feryadı
Oliver Sacks
Benim Periyodik Tablom
Howard M. Sachar
Avrupa'nın Katli -1918-1942 Siyasi Bir Tarih
Gulam Hüseyin Saedi
Bayel Ağıtçıları
Top
Nil Sakman
Süreyya
Sam Savage
Cam
Yorgo Seferis
Kapadokya Kaya Kilielerinde Üç Gün
Philippe Sollers
Roland Barthes'ın Dostluğu
Claude Levi-Strauss
Bakmak Dinlemek Okumak
Yaban Düşünce
Hüzünlü Dönenceler
Cemal Süreya
Yabancı Yayınlar - Türk Dili Dergisi 1968-1975
Magda Szabó
Iza'nın Şarkısı
Yavru Ceylan
Katalin Sokağı
Kapı
Barry Charles Tharaud
Çukurova - Yaşar Kemal Edebiyatının Temelleri
Haldun Taner
Berlin Mektupları - Viyana'nın Atlattığı Vartalar
(Gezi Notları)
Günün Adamı - Dışardakiler
Hak Dostum Diye Başlayalım Söze
Haldun Taner'in Timsahı / Selçuk Erez-Demet Taner
Haldun Taner'le Yaşamak -
100. Doğum Yılında Haldun Taner /
Kerem Karaboğa (haz.)
Bedirhan Toprak
"Gnossiennes" Uykuyla Uyku Arasında
Alain Touraine
Krizden Sonra
Michel Tournier
Düşüncelerin Aynası
Turgut Uyar
Veys
Bir Şiirden
Dünyanın En Güzel Arabistanı
Richard Yates
Sessiz Sahil
Bağımsızlık Yolu
Erdal Yıldırım
Az Mı Gittik, Uz Mu Gittik?
Yeni Vakıfların 50 Yıllık Hikâyesi

XXI. YÜZYIL KİTAPLARI
Deniz Bağrıaçık
Sorsana Bizi Sevmiş mi?
Jonathan M. Metzl - Anna Kirkland (haz.)
Yeni Bir Erdeme Dönüşen Sağlığa Karşı